

กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ

THE KRATUA THAENG SUA (THAI TRADITIONAL MARTIAL PLAY)

อชิระ ทิศาภาคย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย

บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

พ.ศ. 2564

ลิขสิทธิ์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ

อชิระ ทิศาภาคย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย

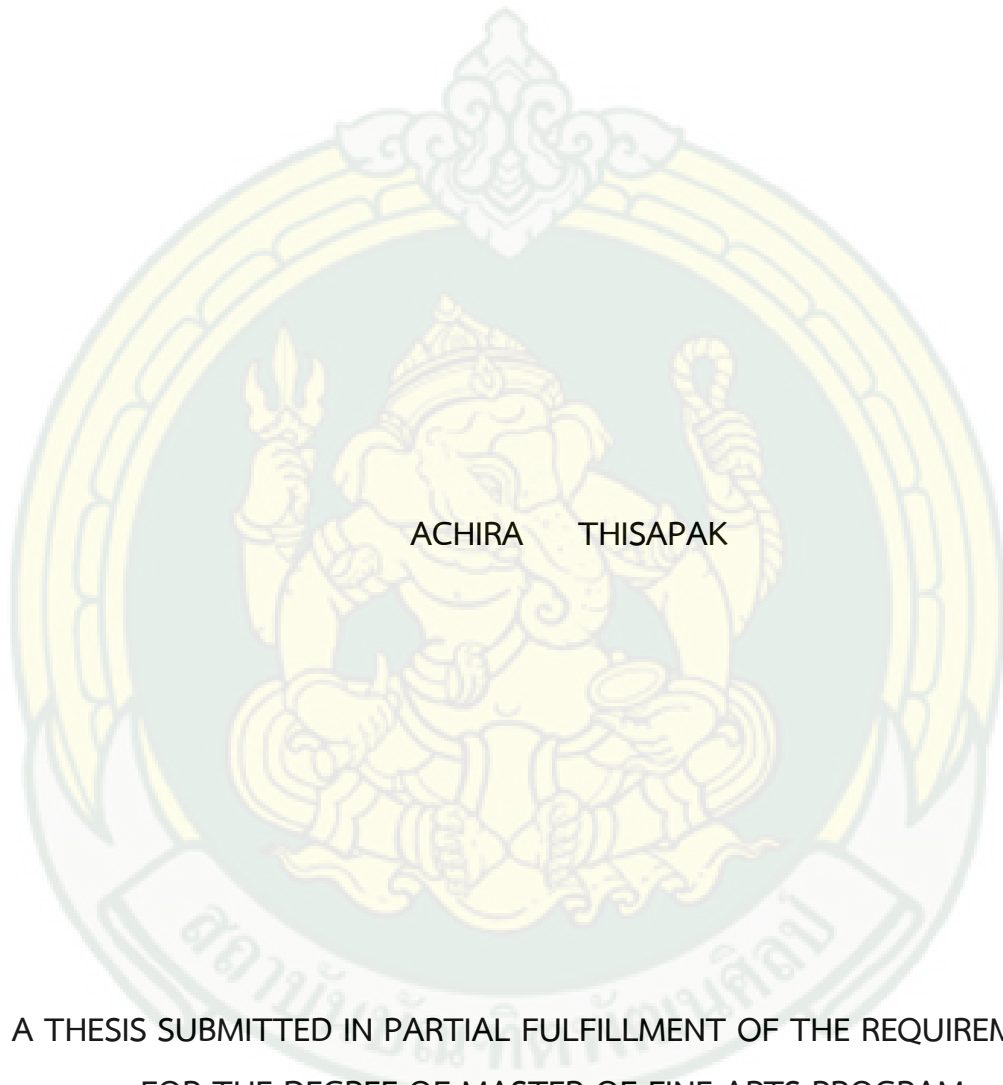
บัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

พ.ศ. 2564

ลิขสิทธิ์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

THE KRATUA THAENG SUA (THAI TRADITIONAL MARTIAL PLAY)

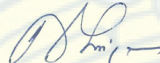
ACHIRA THISAPAK

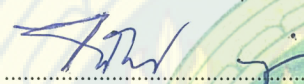
A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF FINE ARTS PROGRAM
IN THAI PERFORMING ARTS
GRADUATE SCHOOL BUNDITPATANASILPA INSTITUTE
YEAR 2021
COPYRIGHT OF BUNDITPATANASILPA INSTITUTE

วิทยานิพนธ์
กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ
ของ
อชิระ ทิศภาคย์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
วันที่ 29 มกราคม 2564

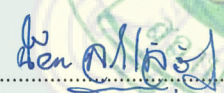
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

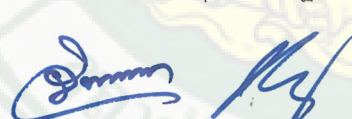

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทร์สุวรรณ)

.....กรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก)
(อาจารย์ ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุสนันติ แวงวรรณ)

.....กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก)
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ ทองนิม)

.....กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม)
(อาจารย์ ดร.นิวัฒน์ สุขประเสริฐ)

.....

คณบดีคณะศิลปนาฏดุริยางค์
(รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา สายทองคำ)

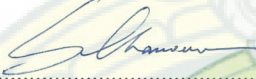
Thesis
The Kratua Thaeng Sua (Thai traditional martial play)

By
Achira Thisapak

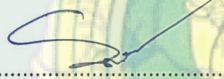
The thesis committee has unanimously approved this thesis as a partial fulfillment of
the requirements for The Degree of Master of Fine Arts Program in Thai Performing Arts
at Bunditpatanasilpa Institute

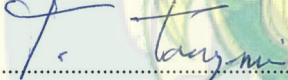
January 29 , 2021

Thesis Committee

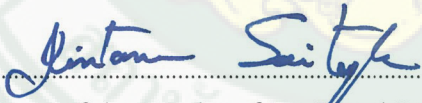

.....Chairman
(Assoc. Prof. Dr. Supachai Chansuwan)

.....Committee (External Expert)
(Dr. Pairoj Tongkumsuk)

.....Committee
(Asst. Prof. Dr. Suksanti Wangwan)

.....Committee (Thesis Advisor)
(Asst. Prof. Dr. Theeraphut Tongnim)

.....Committee (Thesis Co-advisor)
(Dr. Niwat Sukprasirt)

.....
Dean of the Faculty of Music and Drama
(Assoc. Prof. Dr. Jintana Saithongkum)

ชื่อวิทยานิพนธ์	กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ
4006601020	นายอชิระ ทิศาภาคย์
ปริญญา	ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชา นาฏศิลป์ไทย
พ.ศ.	2564
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อธิภัทร ทองนิม
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์ ดร. นิวัฒน์ สุขประเสริฐ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาประวัติ ขนบจารีต และบริบททางสังคมของการเล่นกระตั่วแทงเสือฝั่งธนบุรี 2) วิเคราะห์ รูปแบบ กลวิธีในการเล่นกระตั่วแทงเสือโดยมีขอบเขตในการศึกษาจากคณะที่ชนะการประกวดลำดับที่ 1-3 ในงาน 249 กรุงธนบุรี การประกวดกระตั่วแทงเสือ ได้แก่ คณะขุนพลเจริญพร ชนะเลิศการประกวด คณะเสือศิษย์หลวงพ่อดาว ร่องชนะเลิศการประกวดอันดับ 1 และคณะศิษย์ปู่ทอด ร่องชนะเลิศการประกวดอันดับ 2 โดยเป็นการศึกษากลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือของทั้ง 3 คณะ ตรวจสอบข้อมูลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการศึกษาพบว่าการเล่นกระตั่วแทงเสือ เป็นรากฐานหนึ่งที่มาจากการเล่นของหลวงกระอั่วแทงควาย ปัจจุบันการเล่นกระตั่วแทงเสือยังคงเหลืออยู่ในพื้นที่ฝั่งธนบุรี การเล่นกระตั่วแทงเสือจะเล่นเป็นเรื่องราวประกอบการร้องและทำนองดนตรี มีเอกลักษณ์และลำดับการสืบทอดตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อที่คล้ายคลึงกันด้วยองค์ประกอบของการการเล่น คือ ผู้แสดงมีทั้งผู้หญิง ผู้ชาย มีเนื้อเรื่องนายพรานล่าเสือ โดยมีตัวแสดง คือ บ๊องตัน นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ และเสือ มีท่ารำและการแสดงตลกกาประกอบบทเจรจา การแต่งกายแบบพื้นบ้าน ใช้เครื่องดนตรีทางใต้บรรเลง มีอุปกรณ์ คือ หอก กระจาด อีโต้และขวาน การศึกษา กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ ทั้ง 3 คณะ พบว่า มีรูปแบบการเล่นที่คล้ายคลึงกันแต่จะมีกลวิธีในการเล่นเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์และดึงดูดผู้ชมที่แตกต่างกัน ดังนี้ คณะขุนพล เจริญพร จะใช้ศิลปะการรำรำที่สวยงามตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย และใช้การร้องมากกว่าการเจรจา คณะศิษย์หลวงพ่อดาว มีมุขตลกสอดแทรกในการเล่นอยู่ตลอดเวลา และใช้ท่าทางที่เป็นพื้นบ้าน คณะศิษย์ปู่ทอด จะมีบทเจรจาที่เป็นแบบแผน และการโชว์ตลกที่ตื่นเต้น ใช้ท่าทางในการเล่นที่เรียบง่าย จึงทำให้ทั้ง 3 คณะมีกลวิธีที่เป็นจุดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตน แต่กลวิธีต่าง ๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามสถานการณ์ในปัจจุบัน จึงทำให้การเล่นกระตั่วแทงเสือยังคงอยู่และเป็นที่รู้จักจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: กลวิธี , การเล่น , กระตั่วแทงเสือ

Thesis Title	The Kratua Thaeng Sua (Thai traditional martial play)
4006601020	Mr. Achira Thisapak
Degree	Master of Fine Arts Program in Thai Performing Arts
Year	2021
Advisor	Asst. Prof. Dr. Theeraphut Tongnim
Co- Advisor	Dr. Niwat Sukprasirt

ABSTRACT

The objectives of the research are 1) to study history, tradition, and social contexts of the *kratua thaeng sua* in Thonburi district and 2) to analyse the formation and performance techniques of the *kratua thaeng sua* which is one of the traditional Thai martial plays. The research focuses on studying selected three troupes which are the first three winners in the competition; namely, 1) Khoonphon Charoenphon Troupe (1st winner), 2) Sit Luangpho Kao Troupe (2nd winner), 3) Sit Pu Thot Troupe (3rd winner); the data were collected from and approved by the experts.

The research found that the *kratua thaeng sua* has been evolved from the *kra-ua thaeng khwai* (one of the royal martial plays), and remained alive in the Thonburi district, Bangkok. The *kratua thaeng sua* is a kind of local play having both male and female roles accompanied by traditional music influenced by the Southern folk music. The story of the *kratua thaeng sua* is about the huntsman and his family hunting the tiger. The characters include *bongtan*, *nang chaew*, *chao chuk*, *chao klae*, and the tigers performing acrobatic dance figures. The weapon props comprise the spear, the flat basket, the chopping knife, and the axe. The performance techniques from three troupes appear as follows: 1) Khoonphon Charoenphon Troupe used elaborate dance figures rather than the narration to communicate the narrative, 2) Sit Luangpho Kao Troupe used amusing conversation and jokes along with local dance styles, and 3) Sit Pu Thot Troupe employed a conversation with acrobatic actions in the performance. Various styles of performing techniques construct the theatrical uniqueness of the particular troupes. Moreover, the performing style may be adapted depending on the circumstances that encourage the *kratua thaeng sua*'s existence in the current Thai society.

Keywords: performing technique, Thai traditional play, kratua thaeng sua

278 pages

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากบุคคลหลายท่านในการให้คำปรึกษาแนะนำความรู้ทางวิชาการ ตลอดจนสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้วิทยานิพนธ์เรื่องกลวิธีการเล่นกระต๊วงเสื่อ สำเร็จลงด้วยดี

กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ ทองน้อม อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร.นิวัฒน์ สุขประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ด้วยความซาบซึ้งในความกรุณาที่สละเวลาให้คำปรึกษาแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ด้วยความเมตตาเอาใจใส่ ติดตามงานอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเสริมแรงให้ผู้วิจัยเกิดแนวคิดเพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วง

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทรสุวรรณ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขสันติ แวงวรรณ อาจารย์ ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำจนทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณ นายเถลิง ปี่เพราะ (แง้) เจ้าของคณะกระต๊วงเสื่อออกฉากที่คอยอนุเคราะห์ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ พร้อมให้บันทึกบทร้องและทำรายการเล่นกระต๊วงเสื่อให้มีความถูกต้องสมบูรณ์

กราบขอบพระคุณนายตั๋ย อาศองค์ เจ้าของคณะกระต๊วงเสื่อขุนพลเจริญพร นายวัลลภ นุชแพง เจ้าของคณะกระต๊วงเสื่อศิษย์หลวงพ่อขาว และนายสมชาย ขำประณต เจ้าของคณะกระต๊วงเสื่อศิษย์ปู่ทอด เป็นอย่างสูงที่อนุเคราะห์ข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ถึงความเป็นมาของคณะกระต๊วงเสื่อ พร้อมให้บันทึกทำรำ คำร้องและกลวิธีการเล่นกระต๊วงเสื่ออย่างครบถ้วนทุกประการ

ขอขอบคุณสำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ที่ให้ข้อมูลด้านการประกวดกระต๊วงเสื่อในโครงการศิลปวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมอาเซียน จนทำให้มีข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวศิลาภักย์ ที่คอยสนับสนุนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจตลอดมา รวมทั้งกัลยาณมิตรจากเพื่อนร่วมงานและเพื่อนนักศึกษาทุกคนที่ทำให้การจัดทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบพระคุณเป็นความกตัญญูแด่คุณ แต่บิดามารดา คุณครูอาจารย์ ศิลปินพื้นบ้านกระต๊วงเสื่อ ท่านผู้รู้ ผู้สร้างงานและผู้สืบสานการเล่นกระต๊วงเสื่อ ให้ดำรงไว้ซึ่งคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาศิลปการเล่นพื้นบ้านสืบไป

อชิระ ทิศาภักย์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	(ค)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(ง)
กิตติกรรมประกาศ.....	(จ)
สารบัญ.....	(ฉ)
สารบัญภาพ.....	(ฎ)
สารบัญตาราง.....	(ฐ)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ).....	6
บทที่ 2 เอกสารและประวัติ ความเป็นมาการเล่นกระต๊วแทงเสือ.....	7
2.1 การเล่นพื้นบ้าน.....	7
2.1.1 ความหมายของการเล่นพื้นบ้าน.....	7
2.1.2 ที่มาการเล่นพื้นบ้านของไทย.....	9
2.1.3 ลักษณะและประเภทของการเล่นของไทย.....	11
2.1.4 การเล่นของไทยกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม.....	14
2.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	18
2.2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	18
2.2.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	20
2.2.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	21

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.3 บริบททางสังคมฝั่งธนบุรี.....	23
2.3.1 ประวัติฝั่งธนบุรี	23
2.3.2 มหรสพฝั่งธนบุรี.....	24
2.4 กระด้งแทงเสือ.....	26
2.4.1 ประวัติกระด้งแทงเสือ	26
2.4.2 รูปแบบของการเล่นกระด้งแทงเสือ	30
2.4.3 ลักษณะของการเล่นกระด้งแทงเสือ.....	31
2.4.4 กระด้งแทงเสือฝั่งธนบุรี.....	32
2.5 รูปแบบการเล่นพื้นบ้านกระด้งแทงเสือ	37
2.6 รูปแบบการเล่นกระด้งแทงเสือออกนอกของ นายเถลิง ปี่เพราะ (แ้ง).....	40
2.6.1 ประวัติ นายครูเถลิง ปี่เพราะ (แ้ง).....	40
2.6.2 ประวัติความเป็นมาการเล่นกระด้งแทงเสือของนายเถลิง ปี่เพราะ(แ้ง).....	41
2.6.3 การฝึกหัดกระด้งแทงเสือ นายเถลิง ปี่เพราะ (แ้ง).....	41
2.6.4 สถานที่ในการฝึก	44
2.6.5 องค์ประกอบในการเล่นกระด้งแทงเสือนายเถลิง ปี่เพราะ(แ้ง).....	44
2.6.6 โครงการสืบสานวัฒนธรรม ประกวดกระด้งแทงเสือมรดกไทย วัฒนธรรมอาเซียน .	58
2.7 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	60
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	62
3.1 กลุ่มหมายและการเลือกกลุ่มเป้าหมาย.....	62
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	63
3.3 การเก็บรวบรวมและการจัดกระทำข้อมูล	66
3.4 ตรวจสอบข้อมูล	67
3.5 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล.....	67
3.6 การนำเสนอข้อมูล	68

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ	71
4.1 ท่าที่ใช้ในการเล่นพื้นบ้าน ของการเล่นกระตั่วแทงเสือ ในตัวละคร บ๊องตัน เมีย เจ้าจุก เจ้าแกละ และเสือ	72
4.2 ประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบการเล่นกระตั่วแทงเสือคณะขุนพลเจริญพร	77
4.2.1 ประวัติเจ้าของคณะขุนพลเจริญพร	77
4.2.2 รูปแบบการฝึกหัดการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร	79
4.2.3 ลำดับขั้นตอนการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร	83
4.2.4 องค์ประกอบการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร	84
4.2.5 ขนบธรรมเนียม พิธีกรรมและความเชื่อ	102
4.3 ประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว	104
4.3.1 ประวัติเจ้าของคณะศิษย์หลวงพ่อก้าว	104
4.3.2 รูปแบบการฝึกหัดการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว	106
4.3.3 ลำดับขั้นตอนการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว	110
4.3.4 องค์ประกอบการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว	111
4.3.5 ขนบธรรมเนียม พิธีกรรมและความเชื่อ	128
4.4 ประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบการเล่นกระตั่วแทงเสือคณะศิษย์ปู่ทอด	129
4.4.1 ประวัติเจ้าของคณะศิษย์ปู่ทอด	129
4.4.2 รูปแบบการฝึกหัดการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด	131
4.4.3 ลำดับขั้นตอนการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด	135
4.4.4 องค์ประกอบการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด	136
4.4.5 ขนบธรรมเนียม พิธีกรรมและความเชื่อ	152
4.5 วิเคราะห์กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และคณะศิษย์ปู่ทอด	154
4.6 วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และคณะศิษย์ปู่ทอด	232

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

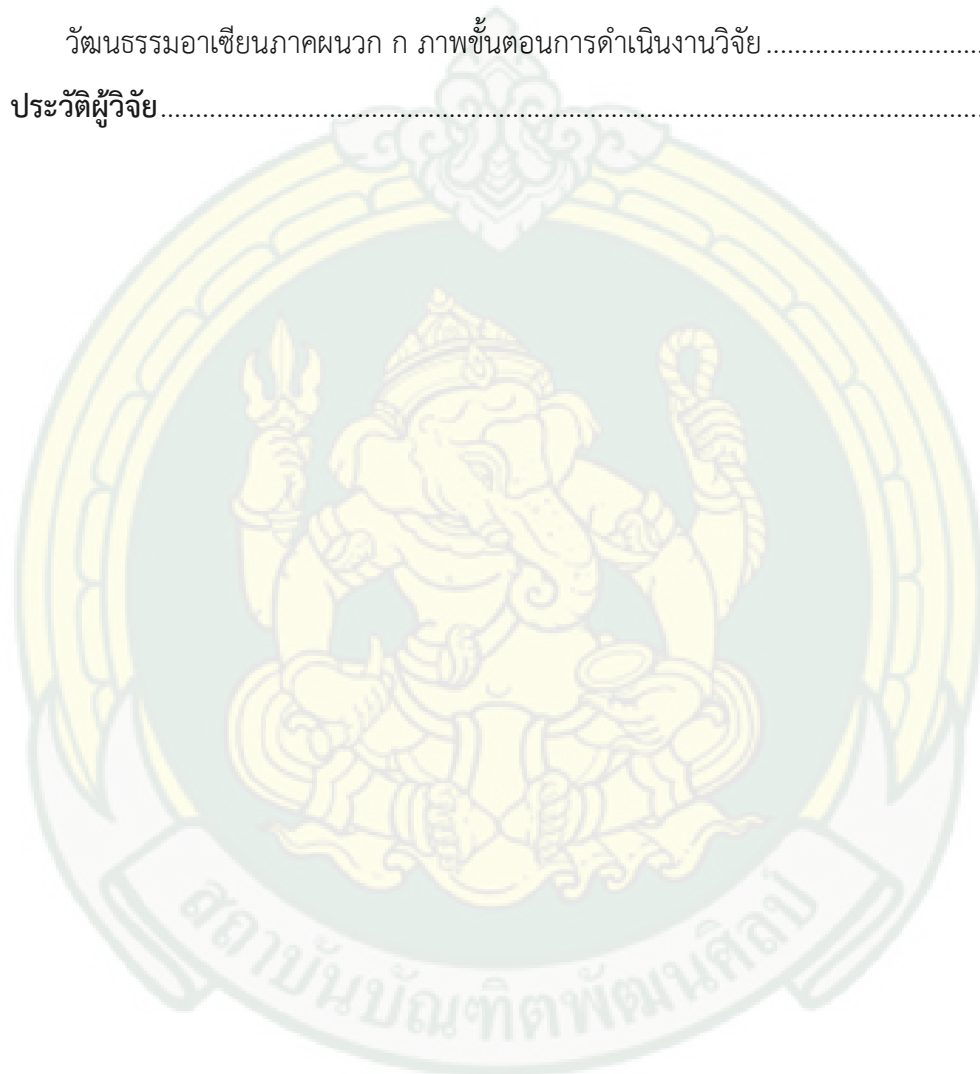
4.7 วิเคราะห์เปรียบเทียบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเล่นกระต๊วแทงเสือของ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด	236
4.8 วิเคราะห์เปรียบเทียบจังหวะและบทร้องในการเล่นกระต๊วแทงเสือของ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด	242
4.9 วิเคราะห์เปรียบเทียบอัตลักษณ์ในการเล่นกระต๊วแทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด	246
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและเสนอแนะ.....	252
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	252
5.1.1 ความเป็นมาและพัฒนาการของการเล่นกระต๊วแทงเสือ.....	252
5.1.2 ขั้นตอนการฝึกหัด รูปแบบการเล่น และขนบธรรมเนียม พิธีกรรมและความเชื่อ เกี่ยวกับการเล่นกระต๊วแทงเสือ	254
5.1.3 ประวัติการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด	256
5.1.4 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด.....	258
5.1.5 การเปรียบเทียบเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ จังหวะและบทร้อง ในการเล่นกระต๊ว แทงเสือคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาวและคณะศิษย์ปู่ทอด	260
5.1.6 อัตลักษณ์การเล่นกระต๊วแทงเสือของ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด.....	260
5.2 การอภิปรายผล.....	262
5.3 ข้อเสนอแนะ	263
5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้.....	263
5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	263
บรรณานุกรม	264
บุคลากร.....	267
ภาคผนวก	268

(ญ)

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก ก ภาพขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	269
ภาคผนวก ข โครงการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีกระทู้แห่งเสียมรดกไทย วัฒนธรรมอาเซียนภาคผนวก ก ภาพขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย	274
ประวัติผู้วิจัย.....	278

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1	ลำดับและที่มาของการละเล่นไทย.....	13
2	แผนที่เขตธนบุรี.....	34
3	กระตั่วแทงเสือ คณะวัดนางชีรุ่นแรก.....	37
4	นายเถลิง ปี่เพราะ (แฉ่).....	40
5	สถานที่ฝึกซ้อมกระตั่วแทงเสือ นายเถลิง ปี่เพราะ(แฉ่).....	44
6	กลองตุ๊ก.....	45
7	กลองโพน.....	45
8	ฉาบใหญ่.....	46
9	ฉิ่ง.....	46
10	กรับไม้.....	47
11	ฆ้องคู่.....	47
12	ปี่ชวา.....	48
13	นักดนตรีกระตั่วแทงเสือ นายเถลิง ปี่เพราะ(แฉ่).....	48
14	ลำดับการแข่งขันการประกวดกระตั่วแทงเสือ ในงานมรดกไทย มรดกอาเซียน ในปี 2559	59
15	นายต้อย อาศองค์ เจ้าของคณะขุนพลเจริญพร	77
16	ลำดับการสืบทอดคณะกระตั่วแทงเสือขุนพลเจริญพร	79
17	ลานฝึกซ้อมกระตั่วแทงเสือ ของคณะขุนพลเจริญพร	80
18	การแต่งกายเบื้องต้น นางแฉ่ว เจ้าจุกและเจ้าแกละของคณะขุนพลเจริญพร	97
19	การแต่งกายเสื้อของคณะขุนพลเจริญพร	97
20	นายวัลลภ นุชแพ่ง เจ้าของคณะศิษย์หลวงพ่อบุญ	104
21	ลำดับการสืบทอดคณะกระตั่วแทงเสือศิษย์หลวงพ่อบุญ.....	105
22	แสดงเพื่อสักการะหลวงพ่อบุญ.....	106
23	สถานที่ฝึกซ้อม กระตั่วแทงเสือคณะศิษย์หลวงพ่อบุญ.....	108
24	การแต่งกายเบื้องต้น นางแฉ่ว เจ้าจุกและเจ้าแกละของคณะศิษย์หลวงพ่อบุญ.....	122
25	การแต่งกายเสื้อของคณะศิษย์หลวงพ่อบุญ	123
26	นักแสดงและนักดนตรีของคณะศิษย์หลวงพ่อบุญ.....	127

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
27	นายสมชาย ขำประนต เจ้าของคณะศิษย์ปู่ทอด 129
28	ลำดับการสืบทอดกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด 130
29	ลานฝึกซ้อมกระตั่วแทงเสือ ของคณะศิษย์ปู่ทอด 133
30	การแต่งกายเบื้องต้น นางแจ้ว เจ้าจุกและเจ้าแกละแบบโบราณของคณะศิษย์ปู่ทอด ..147
31	การแต่งกายเบื้องต้น นางแจ้ว เจ้าจุกและเจ้าแกละของคณะศิษย์ปู่ทอด 147
32	การแต่งกายเสื้อของคณะศิษย์ปู่ทอด 148
33	พิธีไหว้ครูของคณะศิษย์ปู่ทอด 153
34	การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลคณะกระตั่วแทงเสือขุนพลเจริญพร และประเด็นที่ เกี่ยวข้องจากนายต้อย อาสองค์ หัวหน้าคณะกระตั่วแทงเสือขุนพลเจริญพร 270
35	การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลคณะกระตั่วแทงเสือศิษย์หลวงพ่อขาว และประเด็นที่ เกี่ยวข้องจากนายศรายุทธ นุชแพ่ง นักดนตรีคณะกระตั่วแทงเสือศิษย์หลวงพ่อขาว .270
36	การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลคณะกระตั่วแทงเสือศิษย์ปู่ทอด และประเด็นที่เกี่ยวข้อง จากนายสมชาย ขำประนต หัวหน้าคณะกระตั่วแทงเสือศิษย์ปู่ทอด.....271
37	การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลผู้เชี่ยวชาญด้านการแสดงกระตั่วแทงเสือออกฉาก และประเด็นที่เกี่ยวข้องจากนายเถลิง ปี่เพราะ (แง้) หัวหน้าคณะกระตั่วแทงเสือ ท. ทวีศิลป์ 271
38	การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลผู้แสดงคณะกระตั่วแทงเสือ ท. ทวีศิลป์ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนายเถลิง ปี่เพราะ (แง้) หัวหน้าคณะกระตั่วแทงเสือ ท. ทวีศิลป์ 272
39	การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลผู้แสดงคณะกระตั่วแทงเสือขุนพลเจริญพรและประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับคณะขุนพลเจริญพร 272
40	การนำเสนอเค้าโครงสอวิทยานิพนธ์ 3 บท โดยมีคณะกรรมการทั้ง 5 ท่าน.....273
41	การนำเสนอการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ โดยมีคณะกรรมการทั้ง 5 ท่าน.....273

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

1	ลักษณะท่าท่า และระยะเวลาการฝึกซ้อมของนายเถลิง ปี่เพราะ (แก้).....	42
2	การแต่งกายการเล่นกระต๊วงเสื่อของนายเถลิง ปี่เพราะ (แก้).....	49
3	บุคคลที่ให้สัมภาษณ์ วันที่สัมภาษณ์และประเด็นในการสัมภาษณ์.....	65
4	ท่าที่ใช้ในการเล่นพื้นบ้าน ของการเล่นกระต๊วงเสื่อ.....	73
5	ลักษณะการฝึกซ้อม และระยะเวลาในการฝึกซ้อมของคณะขุนพลเจริญพร.....	81
6	การแต่งกายการเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร	87
7	อุปกรณ์การแสดงกระต๊วงเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร.....	98
8	เครื่องดนตรีกระต๊วงเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร	100
9	ลักษณะการฝึกซ้อม และระยะเวลาในการฝึกซ้อมของคณะศิษย์หลวงพ่อก้าว	107
10	การแต่งกายการเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว.....	113
11	เครื่องดนตรีกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว.....	124
12	อุปกรณ์การแสดงกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว	125
13	ลักษณะการฝึกซ้อม และระยะเวลาในการฝึกซ้อมของคณะศิษย์ปู่ทอด	132
14	การแต่งกายการเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด	140
15	เครื่องดนตรีกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด	149
16	อุปกรณ์การแสดงกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด.....	150
17	กลวิธีการเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร.....	154
18	กลวิธีการเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว	185
19	กลวิธีการเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด.....	206
20	วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการเล่นกระต๊วงเสื่อของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และคณะศิษย์ปู่ทอด.....	232
21	วิเคราะห์เปรียบเทียบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเล่นกระต๊วงเสื่อ ของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และคณะศิษย์ปู่ทอด	236
22	วิเคราะห์เปรียบเทียบจังหวะและบทร้องในการเล่นกระต๊วงเสื่อ ของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และคณะศิษย์ปู่ทอด	242
23	วิเคราะห์เปรียบเทียบอัตลักษณ์ในการเล่นกระต๊วงเสื่อของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และคณะศิษย์ปู่ทอด.....	246

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ ถึงแม้ว่าคนไทยจะมีวัฒนธรรมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ก็มิได้หมายความว่า การดำเนินชีวิตและการประพฤติปฏิบัติของกลุ่มชนในสังคมไทยจะเหมือนกันไปหมดทุกอย่าง แต่ละกลุ่มอาจมีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ความเชื่อ ค่านิยม และสภาพสังคมของกลุ่มชนนั้น

หากจะจำแนกวัฒนธรรมไทยออกไป อาจแยกออกได้ออกเป็น 2 กลุ่ม คือวัฒนธรรมของชนชั้นสูงกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน แต่ความแตกต่างของวัฒนธรรมทั้ง 2 กลุ่ม ที่เห็นเด่นชัดคือ ความซับซ้อนของวัฒนธรรมชั้นสูงหรือวัฒนธรรมหลวงจะมีความประณีตซับซ้อนกว่าวัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งวัฒนธรรมของหลวงส่วนใหญ่จะมีอิทธิพลต่อชีวิตชาวบ้าน และก่อให้เกิดวัฒนธรรมพื้นบ้านขึ้นแต่ถึงอย่างไรก็ตามวัฒนธรรมในสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้น ย่อมพัฒนาในลักษณะของการสะสมเปลี่ยนแปลงปรับปรุงและถ่ายทอดอยู่เสมอ เมื่อวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งแพร่กระจายเข้าไปยังอีกสังคมหนึ่ง ก็ย่อมมีการแลกเปลี่ยนและผสมผสานวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ถือได้ว่าวัฒนธรรมของคนไทยเหล่านี้ได้เป็นต้นกำเนิดของศิลปะการแสดง ที่นำมาซึ่งเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นตลอดจนถึงประเทศชาติของไทย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2540, น. 53)

ศิลปะ การละเล่นและการแสดงในวัฒนธรรมไทยมีทั้งที่เป็นของหลวงหรือผลผลิตของชนชั้นสูง และยังคงมีผลผลิตของราษฎรหรือที่เราเรียกว่าชาวบ้านอีกด้วย ดังนั้นเราจึงเรียกศิลปะว่าการละเล่น การแสดงของชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ หรือเรียกว่าพื้นบ้าน หากจะพยายามมองหาความแตกต่างระหว่างศิลปะของการละเล่นและการแสดงของชนชั้นสูงกับชาวบ้านก็น่าจะอยู่ที่ความมั่งคั่งมากกว่าเสียสิ่งอื่น ในขณะที่ของพื้นบ้านมักจะคำนึงถึงคุณประโยชน์เป็นสำคัญ ดังนั้นไม่ควรนำการละเล่นของชนชั้นสูงและของชาวบ้านมาเปรียบเทียบกัน เนื่องจากคนแต่ละกลุ่มมีวิถีชีวิตในการดำรงชีวิตที่ต่างกัน เมื่อกาลเวลาผ่านศิลปะบางแขนงก็สูญหายไปตามกาลเวลา โดยเฉพาะการเล่นที่เป็นราชสำนัก เนื่องจากมีรูปแบบการเล่นที่เป็นแบบแผน และส่วนใหญ่จะแสดงในพระราชพิธีเท่านั้น แต่ภายหลัง พระราชพิธีบางพระราชพิธีก็ไม่ได้จัดขึ้นแล้ว จึงไม่สามารถนำมาแสดงได้บ่อยนัก แต่หากมีการดัดแปลงมาจากการละเล่นของหลวง ที่สามารถนำมาดัดแปลงได้นั้นเพราะมีวัตถุประสงค์

เพื่อสร้างความสนุกสนานและไม่มีรูปแบบการแสดงที่เป็นแบบแผน จึงสามารถนำมาแสดงได้ เรียกกันว่าการละเล่นพื้นบ้าน

การละเล่นพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ดังนั้นวัฒนธรรมพื้นบ้านถือได้ว่าเป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในชนบทจะมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่งหรือจากกลุ่มสมัยหนึ่งไปอีกสมัยหนึ่ง โดยอาศัยมุขปาฐะเป็นสำคัญ นอกจากนี้การละเล่นพื้นบ้านแต่ละชนิด จะไม่สามารถกำหนดได้แน่นอนว่าใครเป็นผู้สร้าง แต่สามารถบอกได้ว่าเป็นของเก่าเล่าสืบทอดกันมาเพียงเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสังคมของชาวบ้านในอดีตเป็นสังคมที่ไม่รู้หนังสือจึงไม่มีการจดบันทึกเป็นหลักฐาน อาศัยการจดจำเล่าสืบทอดและกระทำตาม ๆ สืบทอดกันมาซึ่งสังคมชาวบ้านของไทยเป็นสังคมที่ชอบความรื่นเริง สนุกสนาน ช่วยผ่อนคลายอารมณ์และความคับข้องใจ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม เรื่องเพศ ประเพณีนิยม เป็นต้น สามารถระบายออกมาได้โดยอาศัยนิทาน เพลง ภาพเขียน การแสดง และการละเล่น ซึ่งศิลปะเหล่านี้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจึงมิใช่เป็นเพียงสิ่งที่กระทำตามๆกัน และไม่ใช้ความคิดเพื่อฝืนตามจินตนาการเพื่อสร้างสรรค์ศิลปะอย่างเดียว แต่มีแบบแผน ความเชื่อและศีลธรรมจรรยาต่าง ๆ ที่ชาวบ้านได้วางไว้ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการละเล่นมากมายในสังคมไทย ซึ่งศิลปวัฒนธรรม บางสาขายังคงหลงเหลือไว้ให้เรียนรู้และสืบทอดอยู่บ้างโดยสืบทอดถ่ายทอด สืบสานจากคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปวัฒนธรรมที่มีกำเนิดในท้องถิ่น ที่เราเรียกว่า ศิลปะพื้นบ้าน ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตนและที่สำคัญสะท้อนสภาพวิถีชีวิต สังคม ชนบประเพณีของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

กระตั่วแทงเสือ เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งของศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีมาช้านานตั้งแต่สมัยโบราณ จากหลักฐานไม่สามารถบอกได้ว่าการละเล่นกระตั่วแทงเสือเกิดขึ้นในสมัยใด แต่สันนิษฐานได้ว่าการละเล่นกระตั่วแทงเสือเป็นการเบิกโรงอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเบิกโรงของหนังใหญ่ ที่นิยมใช้เรื่องจับลิงหัวค้ำและกระตั่วแทงเสือ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้เพิ่มการเบิกโรงชุดกระตั่วแทงเสือเข้ามาเมื่อใด สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลมาจากการละเล่นกระถั่วแทงควาย และได้เปลี่ยนชื่อการละเล่นนี้ว่า “กระตั่วแทงเสือ” ซึ่งคำว่ากระตั่วอาจจะแผลงมาจากคำว่ากระถั่ว เพราะว่กระถั่วเป็นภาษาทวาย และกระตั่วเป็นภาษาชวมาลายู ที่มีความหมายว่าพ่อเฒ่า เนื่องจากแต่แรกเป็นกระถั่วแทงควาย ถ้าหากเปลี่ยนควายมา เป็นเสือ ตัวละครเลยต้องเปลี่ยนชื่อเสียงเรียงนาม จากกระถั่ว กลายมาเป็นกระตั่วที่มีความหมายแปลว่าพ่อเฒ่า หรือที่เรียกกันในเรื่องบ้องตัน โดยมีเมีย และลูกเล็กๆคือไอ้จุกกับไอ้แกละ คอยวิ่งไปวิ่งมาเพิ่มความสนุกสนานและความสนุกสนาน จนกลายเป็นกระตั่วแทงเสือในปัจจุบัน (ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์, 2559, น. 14)

การละเล่นกระตั่วแทงเสือ ยังคงเหลืออยู่ในพื้นที่ฝั่งธนบุรี เนื่องจากฝั่งธนบุรีเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ส่งผลให้กระแสนวัฒนธรรมหลักและกระแสนวัฒนธรรมตะวันตก เข้ามามีบทบาทในฝั่งธนบุรีมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันการละเล่นกระตั่วแทงเสือ จะพบเห็นในขบวนแห่ในงาน

บุญต่าง ๆ เพื่อเป็นสิริมงคลของงานนั้น ๆ โดยทำนองดนตรีส่วนใหญ่ได้ดัดแปลงมาจากละครเรื่องมโนราห์ (สิทธิชัย นครวิสัย, 2557, น. 3) โดยเห็นได้จากเครื่องดนตรี และทำนองเพลงที่เป็นของทางภาคใต้ เช่น กลองโตน กลองตุ๊ก ส่วนเพลงที่ใช้ขับร้องในการละเล่นส่วนใหญ่จะใช้เพลงตลุงบ้องตัน เป็นต้น เนื้อเรื่องการเล่นก็เป็นไปด้วยความสนุกสนาน คือการต่อสู้ระหว่างตัวละคร กับ เสือ โดยรูปแบบการเล่นกระต๊วงแทงเสือ จะเริ่มจากตัวเสือเริ่มเดินวนตามจังหวะของเสียงกลองตามลีลาการเคลื่อนที่ของเสือไปเรื่อย ๆ จะมีการแสดงตีลังกา การต่อตัวและการต่อสู้ของตัวละครกับเสือ ซึ่งผู้เล่นต้องทำลีลาเหมือนเสือจริง ๆ เช่น การคลาน การกระโดด การกลิ้งตัวไปมา ตัวนายพราน พร้อมลูกชายและเมียเดินร่ายรำออกมา เมื่อเจอเสือตัวละครจะมีการต่อสู้กับเสือ จากนั้นเสือจะกระโดดหรือคลานออกไป ตามด้วยตัวละครที่ชื่อบ้องตันภรรยาและลูก ดนตรีบรรเลงจบด้วยจังหวะเพลงร่ำกลองอีกครั้ง สำหรับการแทงเสือโบราณได้กำหนดว่า การแทงเสือในเนื้อเรื่องเสือจะต้องไม่ตาย เพราะเชื่อว่าถ้ามีการแทงเสือตายจะไม่เป็นสิริมงคลกับทางคณะ

กระต๊วงแทงเสือจึงเป็นอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญในท้องถิ่น เพราะใช้ระยะเวลาในการแสดงที่ค่อนข้างสั้นมีตัวแสดงน้อย ประกอบกับไม่ต้องใช้ความประณีตในเรื่องของบทร้องหรือเครื่องแต่งกายที่ละเอียดลออมากนัก การแสดงกระต๊วงแทงเสือได้มีการปรับเปลี่ยนกลวิธีการเล่นต่าง ๆ อยู่เรื่อย ๆ เพราะอยากให้การเล่นกระต๊วงแทงเสือยังคงอยู่ในสังคมไทย ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมามีเป็นย่างก้าวสำคัญของการพัฒนากระต๊วงแทงเสือให้ก้าวข้ามค่านิยมเดิมที่เคยให้เป็นเพียงการแสดงเบิกโรงเพื่อเรียกร้องความสนใจแก่ผู้ชม มาเป็นการแสดงเพื่อประกอบขบวนแห่ในพิธีการและวาระสำคัญต่าง ๆ เพื่อช่วยสร้างสีสันและความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น แต่กระต๊วงแทงเสือบางคณะที่เก่าแก่มากก็จะมีวิธีการเล่นที่แตกต่างจากคณะอื่น ๆ เพราะมีรูปแบบการเล่นที่เรียกว่ากระต๊วงออกฉาก คือ เล่นเป็นเรื่องราว มีการเข้าออกของตัวละคร ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าการเล่นกระต๊วงออกฉาก จะมีอิทธิพลต่อกระต๊วงแทงเสือคณะอื่น ๆ โดยนำมาเล่นและเป็นเรื่องราวในบางครั้งด้วยต้นกำเนิดของกระต๊วงแทงเสือที่พบเห็นในปัจจุบันได้มีจุดกำเนิดมาจากสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี จึงไม่แปลกใจว่าเหตุใดในปัจจุบันคณะแสดงกระต๊วงแทงเสือส่วนใหญ่จึงรวมตัวอยู่บริเวณพื้นที่ฝั่งธนบุรีเป็นสำคัญ (สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2553, น. 24)

การเล่นกระต๊วงแทงเสือจะคงอยู่ในสังคมต่อไปได้ก็ต้องมีผู้ที่สนับสนุนให้การเล่นกระต๊วงแทงเสือได้มีคนกลับมาสนใจในสังคมอีกครั้ง โดยสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ได้จัดโครงการสืบสานวัฒนธรรม “ประกวดกระต๊วงแทงเสือ” มรดกไทย วัฒนธรรมอาเซียน โดยได้เห็นความสำคัญและถือเป็นนโยบายของประเทศได้นำมาเน้นความรู้ความเข้าใจให้กับเยาวชนและบุคคลทั่วไป ได้มีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น เกี่ยวกับอาเซียน ทั้งนี้สำนักศิลปะและวัฒนธรรมได้เห็นความสำคัญ และเล็งเห็นความสำคัญของอาเซียน โดยเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมไทยในอาเซียน จึงได้จัดกิจกรรมประกวดกระต๊วงแทงเสือขึ้น เพื่อเป็นการสนับสนุนและบูรณาการด้านการเรียน

การสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่จัดขึ้น และเพื่อเป็นการรักษาวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของ ผังธนบุรีให้เป็นมรดกของอาเซียนให้คงอยู่ต่อไป โดยมีเกณฑ์การประกวด ที่รูปแบบการเล่นกระต๊วแทงเสือ ออกฉากหรือการเล่นเป็นเรื่องราว ปัจจุบันรูปแบบการเล่นกระต๊วแทงเสือที่มีรูปแบบการเล่นแบบออกฉากค่อยๆสูญหายไป ซึ่งเยาวชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้จักศิลปะแขนงนี้ อีกทั้งเจ้าของคณะกระต๊วแทงเสือ ต้องหารูปแบบและเทคนิคเพื่อให้ทันสมัยมากขึ้น จึงทำให้รูปแบบการเล่นกระต๊วแทงเสือของคณะต่าง ๆ ในผังธนบุรี มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนไปตามสภาพบริบททางสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีอย่างแพร่หลาย ผสมผสานรูปแบบของชาวบ้านกับนาฏศิลป์ไทยและกายกรรมจนเกิดรูปแบบการแสดงที่ทันสมัยเหมาะสมและมีคุณค่า ทำให้มีรูปแบบการเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคณะ ซึ่งดำรงไว้ถึงภูมิปัญญาของไทยอย่างยิ่ง และเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาพฤติกรรมการเล่นกระต๊วแทงเสือออกฉาก ในผังธนบุรี ในการประกวดกระต๊วแทงเสือ ศิลปวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมอาเซียน ในวันที่ 30 ถึง 31 มกราคม ปี 2559 จนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดและเผยแพร่อันเป็นประโยชน์ในวงการนาฏศิลป์ไทยและการเล่นพื้นบ้านของไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษา ความเป็นมา ประวัติ ขนบจารีต และบริบททางสังคมผังธนบุรี
2. วิเคราะห์ รูปแบบ กลวิธีในการเล่นกระต๊วแทงเสือ

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ศึกษารูปแบบกลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ จากคณะที่ชนะการประกวด ลำดับที่ 1-3 ในงาน 249 กรุงธนบุรี การประกวดกระต๊วแทงเสือ ศิลปวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมอาเซียน ในวันที่ 30 ถึง 31 มกราคม ปี 2559 ณ วงเวียนใหญ่ เขตธนบุรี ซึ่งได้เห็นความสำคัญด้านศิลปวัฒนธรรมไทยในอาเซียน เพื่อเป็นการรักษาวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของผังธนบุรีให้เป็นมรดกของอาเซียนสืบไป ลำดับของการประกวด คณะกระต๊วแทงเสือ ขุนพลเจริญพร ชนะเลิศการประกวด คณะกระต๊วแทงเสือ ศิษย์หลวงพ่อขาว รองชนะเลิศการประกวดอันดับ 1 และคณะกระต๊วแทงเสือ ศิษย์ปู่ทอด รองชนะเลิศการประกวดอันดับ 2

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการศึกษาภาคสนาม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

1.4.1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องเรื่องกระต๊วแทงเสื่อ จากแหล่งข้อมูล ในหน่วยงาน และแหล่งวิทยบริการของสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้แก่

- 1) ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) กรุงเทพมหานคร
- 2) หอสมุดแห่งชาติ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- 3) ศูนย์สารนิเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- 4) ศูนย์สารนิเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

1.4.2. การศึกษาภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง จากผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มผู้แสดงที่มีประสบการณ์ด้านการแสดงกระต๊วแทงเสื่อ ไม่น้อยกว่า 20 ปี ประกอบด้วย กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและเป็นผู้แสดงกระต๊วแทงเสื่อ จำนวน 10 คน ดังนี้

- 1) นายต้อย อาสองค์ หัวหน้าคณะกระต๊วแทงเสื่อ ชุนพลเจริญพร
- 2) นายสมชาย ขำประณต หัวหน้าคณะกระต๊วแทงเสื่อ ศิษย์ปู่ทอด
- 3) นายวัลลภ นุชแพง หัวหน้าคณะกระต๊วแทงเสื่อ ศิษย์หลวงพ่อขาว
- 4) นายไพศาล สุวรรณชัย นักแสดงกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์วัดสิงห์
- 5) นายวิษณุ อาสองค์ นักดนตรีคณะชุนพลเจริญพร
- 6) นายธวัชชัย อ่อนสุนทร นักดนตรีคณะ ท. ทวีศิลป์
- 7) นายเถลิง ปี่เพราะ หัวหน้าคณะกระต๊วแทงเสื่อ คณะท. ทวีศิลป์
- 8) นายธีรภัทร์ ทองนิ่ม นักแสดงกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์วัดแก้วไพฑูรย์
- 9) นายสังวาล นุชถาวร นักแสดงกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทับ
- 10) นายยุทธนา ขอเจริญ นักแสดงกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์วัดนางชี

1.4.3 การสังเกต จำแนกเป็น ดังนี้

- 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม จากการเข้าไปร่วมฝึกฝนการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ ของทั้ง 3 คณะ ที่ขณะการประกวด โดยบันทึกภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว และการบันทึกเสียง
- 2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จากการชมการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ ของแต่ละคณะ ด้วยการบันทึกภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง รวมทั้งการชมการเล่นกระต๊วแทงเสื่อจากสื่อ วิดีทัศน์ ประกอบ

1.4.4 รับการถ่ายทอดการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ ของแต่ละคณะ โดยการแสดง การขับร้อง การเจรจาและกระบวนท่ารำการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ ของทั้ง 3 คณะ ที่ขณะการประกวด

1.4.5 ดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้มาสรุป เรียบเรียง และนำเสนอเป็นรายงาน การวิจัย 3 บท ต่อคณะกรรมการสอบ

1.4.6 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของกรรมการ

1.4.7 นำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาภาคสนาม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวิเคราะห์รูปแบบกลวิธีการเล่นกระต๊วงแทงเสือ สรุปผลการดำเนินการวิจัยและเรียบเรียงเป็น รายงานวิจัย

1.4.8 นำเสนอรายงานการวิจัย 5 บท ต่อคณะกรรมการสอบ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ได้องค์ความรู้ ขอบจารีต วิธีการแสดงและองค์ประกอบของการเล่นกระต๊วงแทงเสือ เพื่อนำไปสู่การศึกษาและการจัดการเล่นกระต๊วงแทงเสือ

1.5.2 ได้รูปแบบกลวิธีการเล่นกระต๊วงแทงเสือ ทั้ง 3 คณะ เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ สืบสานและเผยแพร่ ด้านศิลปะการเล่นพื้นบ้านของไทย

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 กลวิธี หมายถึง รูปแบบการแสดงที่ทำให้เป็นอัตลักษณ์ โดยสร้างจุดเด่นในการแสดง เพื่อให้ได้รับความสนใจจากผู้ชม

1.6.2 กระต๊วงแทงเสือออกฉาก หมายถึง การแสดงที่เล่นเป็นเรื่องราวเหมือนอย่างละคร มีลำดับขั้นตอนในการแสดง

1.6.3 กระต๊วงแทงเสือ หมายถึง การแสดงที่เน้นความสนุกสนาน เป็นการแห่หน้าขบวนในงานรื่นเริงและประเพณีต่าง ๆ

1.6.4 บ้องตัน หมายถึง ชื่อตัวละครที่เป็นพระเอกในการแสดงกระต๊วงแทงเสือ

1.6.5 กระอ้วกแทงควาย หมายถึง เป็นมหรสพของหลวงโดยมุ่งเน้นความสนุกสนานชวนขบขัน มากกว่าการเล่นมหรสพของหลวงอย่างอื่น

1.6.6 การละเล่น หมายถึง มหรสพการแสดง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความสนุกสนาน รื่นเริง บันเทิงใจ ซึ่งมักเป็นการเล่นที่ไม่มีแบบแผน เป็นการเล่นประจำท้องถิ่น

1.6.7 รูปแบบ หมายถึง การกำหนดรูปแบบของการเล่น เพื่อเป็นแนวทางในการเล่น ที่เป็นเอกลักษณ์ของคณะนั้น ๆ

บทที่ 2

เอกสารและประวัติ ความเป็นมาการเล่นกระตั่วแทงเสือ

กระตั่วแทงเสือ เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่เล่นเป็นเรื่องราว มีรูปแบบการเล่นที่สนุกสนาน สามารถสร้างความบันเทิงใจให้แก่ผู้ชมด้วยศาสตร์แห่งศิลปะการแสดง อันมีองค์ประกอบครบถ้วน ดังนั้นก่อนที่จะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของกระตั่วแทงเสือ จึงควรศึกษาเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้านและมูลเหตุบางประการที่ทำให้เกิดการละเล่นกระตั่วแทงเสือ รวมทั้งความสัมพันธ์ของการละเล่นกระตั่วแทงเสือ ที่นำไปสู่การพัฒนาการแสดงในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนำเสนอเป็นหัวข้อ ดังนี้

- 2.1 การละเล่นพื้นบ้าน
- 2.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.3 บริบททางสังคมฝั่งธนบุรี
- 2.4 กระตั่วแทงเสือ
- 2.5 รูปแบบการเล่นกระตั่วแทงเสือ
- 2.6 รูปแบบการเล่นกระตั่วแทงเสือออกฉากของ นายเถลิง (แ่ง) ปี่เพราะ
- 2.7 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การละเล่นพื้นบ้าน

2.1.1 ความหมายของการละเล่นพื้นบ้าน

การละเล่นพื้นบ้านของไทยเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจในสังคมหลังจากที่แต่ละคนได้ตรากตรำทำงานมาแล้ว เมื่อกล่าวถึงการละเล่นมักเป็นคำที่เข้าใจกันว่ามีความหมายเกี่ยวกับการแสดงต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง หากจะพิจารณาความหมายข้างต้น การละเล่นย่อมมีความหมายครอบคลุมไปที่การร้องรำ การแสดง และกิจกรรมการเล่นสนุกสนาน ตลอดจนการกีฬาของคนในสังคม เพราะทั้งการร้องรำ การแสดง การกีฬา และการเล่นต่าง ๆ ล้วนก่อให้เกิดความสนุกสนานรื่นเริงแก่มนุษย์ได้ทั้งสิ้น ซึ่งความหมายการละเล่นพื้นบ้าน มีผู้วิจัยและให้ความหมาย ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายของคำว่า การละเล่น เล่นพื้นบ้าน ไว้ดังนี้

การละเล่น หมายถึง มหรสพการแสดงต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริง
พื้นบ้าน หมายถึง เฉพาะถิ่น เช่น ของพื้นบ้าน มักใช้เข้าคู่กับคำพื้นเมือง เป็น พื้นบ้าน
พื้นเมือง

เล่น หมายถึง ทำเพื่อสนุกหรือผ่อนคลายอารมณ์ เช่น เล่นเรือ เล่นดนตรี การแสดง เช่น
เล่นโขน เล่นละคร เล่นงานเหมา สาละวันหรือหมกมุ่นอยู่กับสิ่งใด ๆ ด้วยความเพลิดเพลิน เป็นต้น
(ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 99)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวว่า การละเล่น หมายถึง กิจกรรม
ที่เด็กเล็ก ๆ ชอบที่จะทำ จะจัดการทำขึ้นมาตลอดจนเพื่อความสนุกสนานทั้งหลายที่สนองต่อความ
อยากรู้อยากเห็น ของทุกสิ่งที่เขาได้เห็น ได้ยิน ได้ชิม เป็นวิธีการที่พัฒนาความรู้สึกของเด็ก จะได้รู้จัก
กับเพื่อน ๆ ได้ร่วมกิจกรรมได้สังคม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544,
น. 10)

ฉวีวรรณ กินวณิช ได้อ้างถึงในการละเล่นพื้นบ้านไทย ไว้ว่า การละเล่นพื้นบ้านคือ
กิจกรรมหรือการกระทำใด ๆ ที่ให้ความสนุกเพลิดเพลิน โดยที่ไม่ต้องคำนึงถึงผลของกิจกรรมหรือ
การกระทำนั้น ๆ (กรมพลศึกษา, 2557, น. 10)

รัชฎวรรณ ประพาน ได้อ้างถึงในการละเล่นพื้นบ้านไทย ไว้ว่า เป็นกิจกรรมการละเล่น
ของสังคมที่ไม่ทราบที่มา แต่ยอมรับและถ่ายทอดการเล่นต่อ ๆ กันมาโดยไม่ขาดสาย เป็นกิจกรรม
การละเล่นที่เป็นการละเล่นสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเป็นกิจกรรมที่เล่นเพื่อความ
สนุกสนานเพลิดเพลิน นอกจากความหมายดังกล่าวแล้วการละเล่นพื้นบ้านยังให้คุณค่าและแฝง
คุณธรรม (กรมพลศึกษา, 2557, น. 11)

จากการให้ความหมายของผู้ศึกษาการละเล่นพื้นบ้านข้างต้นนั้น ทำให้เห็นลักษณะที่ชัดเจน
และโดดเด่นของความหมายการละเล่นพื้นบ้าน สรุปดังนี้ คือ การละเล่นพื้นบ้านที่มีกำเนิดในท้องถิ่น
จากชนบทและภูมิภาคต่างๆ อีกทั้งการละเล่นพื้นบ้านยังเป็นการละเล่นที่สืบทอดต่อกันมาอย่าง
ไม่มีแบบแผน โดยเน้นความเรียบง่ายของการละเล่นโดยไม่ติดอยู่กับหลักเกณฑ์ แบบแผนใด ๆ ซึ่งเป็
นการเล่นในกิจกรรมของคนในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดความรัก สามัคคี และความสนุกสนาน

สรุปได้ว่าการละเล่นพื้นบ้านเป็นการละเล่นเกิดขึ้นและอยู่ควบคู่กับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น
มาเป็นเวลาช้านาน การละเล่นพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ชาวบ้านสร้างสรรค์ขึ้นมาในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เกิด
ความสนุกสนาน รื่นเริงของคนในชุมชน โดยไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว

2.1.2 ที่มาการเล่นพื้นบ้านของไทย

การเล่นพื้นบ้านของไทยเริ่มมีปรากฏเมื่อใดนั้นยังมีข้อมูลและหลักฐานที่ชัดเจนสรุปได้ดังนี้

การเล่นพื้นบ้าน ถ้ามองในภาพรวมของรูปศัพท์ จะมีความหมายถึงการเล่นทั้งที่เป็นการเล่นของเด็กและการเล่นของผู้ใหญ่ ซึ่งการเล่นทั้งสองอย่างนี้อาจจะคล้ายกัน

การเล่นพื้นบ้านของเด็ก ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการเล่นที่เรียบง่ายแต่มีจุดประสงค์มุ่งเน้นให้ ความสนุกให้ความบันเทิงเป็นหลัก การเล่นจะมีหลักการเล่นเดี่ยว เล่นกลุ่ม เล่นเป็นฝ่ายและเล่นเป็น หมู่คณะ การเล่นในแต่ละชนิดจะเล่นได้ในโอกาสที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้เล่นการเล่น บางชนิดต้องมีอุปกรณ์ประกอบและสถานที่ที่เหมาะสมกับการเล่นนั้นๆ การเล่นของเด็กทุกชนิด จะมีผลต่อการพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ทั้งเป็นการส่งเสริมการออกกำลังกาย จิตใจ อารมณ์ และ สังคมชุมชนแต่ละท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ในประวัติศาสตร์ได้มีการบันทึกว่า คนไทยมีการเล่นมา ตั้งแต่สมัยสุโขทัย กล่าวคือ เมื่อมนุษย์รู้จักเอาดินมาปั้นเป็นภาชนะ สิ่งของเครื่องใช้ครั้งแรกแล้ว จึงพัฒนามาเป็นลำดับ เด็กๆเห็นผู้ใหญ่ทำเลียนแบบนำดินมาปั้นเล่นบ้าง ในศิลาจารึกของ พ่อขุนรามคำแหง ก็กล่าวถึงคนในสมัยนั้นว่าอยู่เย็นเป็นสุข อยากเล่นก็เล่น ดังที่กล่าวไว้ว่า “ใครจักเล่น เล่น ใครจักมักหัว หัว ใครจักมักเลื้อน เลื้อน” แต่ไม่มีรายละเอียดกล่าวไว้ว่า คนสมัยนั้น มีการเล่นอะไรบ้าง

ในสมัยอยุธยาได้กล่าวถึง การเล่นบางอย่างไว้ในบทละครครั้งกรุงเก่า เรื่องนางมโนราห์ ซึ่งเรื่องนี้สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่า แต่ก่อนในสมัยของ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ การเล่นที่ปรากฏในบทละครเรื่องนี้ คือ ลิงชิงหลักและการเล่น ปลาลงอวล ดังบทที่ว่า

เมื่อนั้น โฉมพลพระศรีจุลา บอกเจ้าโฉมตรูมโนราห์ มาเรามาเล่นกันให้สนุกจริงจริง มาเราจะ วังลิงชิงเสา ข้างโน้นนะเจ้าเป็นแดนพี่ข้างนี้เป็นแดนเจ้านี้ เล่นชิงสามเหมือนถ้าใครวิ่งเร็ว ไปข้างหน้า ถ้าใครวิ่งช้าไปข้างหลังนั้น เอาบัวเป็นเสาเข้าชิงกัน ขยิกไล่ผ่ายผ่นกันไปมา

เมื่อนั้น โฉมพลพระศรีจุลา บอกเจ้าโฉมตรูมโนราห์ มาเราจะเล่นปลาลงอวล บัวผุดสุดท้อง น่องเป็นปลา ลอยล่อง ท่องมาเจ้าน้ำนวลจะชิงมือกันไว้เป็นสายอวล ดักทำหน่านวล เจ้าล่องมาออก หน้าที่ใครจับตัวได้คุมตัวเอาไว้ว่าได้ปลา

เมื่อนั้น อรพรรณขวัญข้าวมโนราห์ เป็นปลาตะเพียนทองล่องน้ำมา คือตั้ง พระยาราชา หงส์ทอง ล่องเข้ามาในอวล โห่ร้อง มีในสระพระคงคา “วรรณคดีในสมัยรัตนโกสินทร์ก็ ปรากฏชื่อการเล่นหลายอย่าง เช่นตะกร้อ ขี่ม้าส่งเมือง เป็นต้น ดังที่กล่าวไว้ในอิเหนา”

“ บ้างตั้งวงเตะตะกร้อเล่น   เพลาเย็นแดดร่มลมสด
 ปะเตะโต้คู่กันสนั่นทัด   บ้างถนัดข้างเตะเป็นน้ำดู
 ที่หนุ่มหนุ่มคะนองเล่นตองเต   สรวลเสเฮฮาขึ้นซี้คู่
 บ้างร่ายอย่างขวามลายู   เป็นเหล่าเหล่าเล่นอยู่บนคิริ...”
 (กรมพลศึกษา, 2557, น. 13)

ส่วนการเล่นของผู้ใหญ่ มีขั้นตอนรูปแบบการเล่น มีกติกา มีขอบในการเล่นมากกว่า การเล่นของเด็ก แต่ละประเภทจะต้องอาศัยผู้เล่นที่มีความสามารถเฉพาะตัว มีการฝึกฝน มีการศึกษาค้นคว้าเกิดความรู้แจ้ง และมีทักษะเป็นที่ยอมรับและเป็นที่นิยมจนได้รับการยกย่องให้เป็น ยอดศิลปินพื้นบ้านท้องถิ่นและเป็นศิลปินแห่งชาติ ซึ่งล้วนแต่ละเล่นเพื่อสร้างความบันเทิงทั้งนั้น โดยมีลักษณะการเล่นดังนี้

ลักษณะของกิจกรรมบันเทิงที่จัดอยู่ในการเล่น

- 1) การแสดง หมายถึง การเล่นที่รวมทั้งที่เป็นแบบแผนและการแสดงทั่วไป ของชาวบ้าน ในรูปแบบการร้อง การบรรเลง การฟ้อนรำ ซึ่งประกอบด้วยดนตรี เพลงและนาฏศิลป์ ตลอดจนการแสดงเป็นเรื่องราว
- 2) มหรสพ หมายถึง การแสดงที่ฝ่ายบ้านเมืองจะเรียกเก็บค่าแสดงเป็นเงินภาษี แผ่นดินตามพระราชบัญญัติที่กำหนดไว้ตั้งแต่พุทธศักราช 2404 เป็นต้นมา ประกาศมหรสพว่าด้วยการเล่นหลายประเภท ดังนี้ ละคร จั้ว หุ่น หนังต่าง ๆ เพลง สักวา เสภา ลิเก กลองยาว ลาวแพน มอญรำและทวยรำ พิณพาทย์ มโหรี กลองแขก คลุ่สัสดศพ และจำอวด
- 3) กีฬาพื้นบ้าน คือ การเล่นเพื่อความสนุกสนานตามเทศกาลและเล่นตาม ฤดูกาล และการเล่นเพื่อการแข่งขัน หรือกิจกรรมที่ทำตามความสมัครใจในยามว่าง เพื่อให้เกิด ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และผ่อนคลายความตึงเครียด
- 4) ศิลปะการต่อสู้ คือ การต่อสู้ที่เล่นสืบเนื่องในแต่ละภูมิภาคของไทย มีหลากหลายรูปแบบและมีชั้นเชิงของการต่อสู้ที่แตกต่างกัน การต่อสู้บางชนิดใช้อาวุธเป็นอุปกรณ์ ในการต่อสู้

การเล่นพื้นบ้านจะเริ่มตั้งแต่เป็นทารกแบเบาะจนกระทั่งเจริญวัยมีการเล่นง่าย ๆ อยู่ภายในบ้าน การเล่นสนุกนอกบ้าน การเล่นที่นำอุปกรณ์การเล่นมาจากวัสดุธรรมชาติ เป็นการ เล่นที่มุ่งเพื่อการพัฒนาร่างกาย สมอง และจิตใจตามวัย การเล่นไทยของเด็ก ดังตัวอย่างการเล่น เด็กไทย เช่น การเล่นรี้ริ้วซาวสาร การเล่นโพงพาง การเล่นจ้ำจี้ ฯลฯ

การเล่นของผู้ใหญ่ มีความซับซ้อนในวิธีการเล่นตามประเภทการแสดง มีทั้งมุ่งแสดงเพื่อ
บวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นพิธีกรรมการเฉลิมฉลองพระเกียรติพระมหากษัตริย์ การสมโภชน์งานทาง
ศาสนา และการสังสรรค์สนุกสนานของชาวบ้าน เช่น การแสดงละคร การฟ้อนรำ การแสดงโขน ลำตัด
ลิเก ฯลฯ ลักษณะของการเล่นพื้นเมือง

จากหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการเล่นพื้นบ้านมีปรากฏในสมัยสุโขทัยนั้นแสดงให้เห็นว่าม
ีการเล่นพื้นบ้านที่เกิดขึ้นแบ่งเป็นการเล่นของเด็กและการเล่นของผู้ใหญ่ โดยมีปรากฏใน
วรรณคดีเรื่องมโนราห์ ซึ่งบอกเล่าถึงการเล่นตั้งแต่โบราณ และการเล่นของผู้ใหญ่ส่วนใหญ่
จะกำหนดแบบแผนและกติกาการเล่นไว้ชัดเจนซึ่งล้วนแล้วแต่เล่นเพื่อความบันเทิง มีอยู่ 4 ลักษณะ
คือการแสดง มหรสพ กีฬาพื้นบ้าน และศิลปะการต่อสู้ ซึ่งเป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนาน
ถึงอย่างไรยังมีการเล่นที่เป็นประเภทลักษณะ การแสดง และมหรสพ ที่มีข้อกำหนดแบ่งแยกไว
อย่างชัดเจน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559, น. 1)

2.1.3 ลักษณะและประเภทของการเล่นของไทย

เมื่อพิจารณาจากประวัติศาสตร์ในสมัยสุโขทัยในการเล่นของไทยทั้งหมดแล้วแบ่งได้เป็น
2 ประเภท คือ การเล่นของราษฎร และการเล่นของหลวง

การเล่นของราษฎร เป็นการเล่นที่เน้นกิจกรรมของชาวบ้าน ซึ่งมีอยู่มากมายหลายอย่าง
แตกต่างกันไป ทั้งด้านรูปแบบและวิธีการ เมื่อนำมาจัดหมู่จะแบ่งแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ การแสดง
พื้นเมือง หรือการแสดงพื้นบ้าน และเพลงพื้นเมือง

การแสดงพื้นเมือง หรือการแสดงพื้นบ้าน เป็นการเล่นเพื่อความสนุกสนาน
ร่วมกันของชาวบ้านเนื่องในเทศกาลหรือโอกาสต่าง ๆ ที่แต่ละท้องถิ่นจัดขึ้น ลักษณะของการแสดง
จะเน้นความสำคัญที่มีลีลาการร่ายรำ การใช้ท่าทางอยู่ในลักษณะของการตีความหมาย ส่วนการ
แต่งกาย แต่งกายที่เรียบง่ายตามความสะดวกในท้องถิ่น โดยสามารถแบ่งออกตามลักษณะการแสดงได้
3 ประเภท คือ

- 1) แบบที่ปรับปรุงมาจากการต่อสู้และพิธีกรรม คือการแสดงที่ใช้ศิลปะป้องกัน
ตัวในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งมีอาวุธและไม่มีอาวุธ เช่น ฟ้อนดาบ ฟ้องเจิง เป็นต้น
- 2) ประเภทพระบาร้าฟ้อน คือการแสดงที่ใช้ลีลาการร่ายรำตามวิถีชีวิตของคนใน
ท้องถิ่น เช่น ฟ้อนสาวไหม รำกลองยาว ฟ้อนภูไท เป็นต้น
- 3) จำพวกที่มีเนื้อหาเรื่องราว เป็นการแสดงที่หยิบยกเรื่องราวที่เป็นตำนานใน
ท้องถิ่นมานำเสนอในรูปแบบการแสดงพื้นเมือง เช่น ฝาแดงนางไอ่ โนรา หนั่งตะลุง เป็นต้น

เพลงพื้นเมือง เป็นการละเล่นที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น มีลักษณะคำร้องเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มผู้เป็นเจ้าของ บทร้องทุกบทของเพลงพื้นบ้าน แสดงให้เห็นถึงความผูกพันและการนำเพลงพื้นบ้านมาสู่ประโยชน์ในการดำรงชีวิตตามความเหมาะสมของชาวบ้าน เมื่อนำมาจัดหมวดหมู่แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1) เกี่ยวกับการละเล่น โดยใช้บทเพลงมาร้องประกอบเพื่อนให้เกิดความสนุก และความบันเทิงมากขึ้น ส่วนใหญ่เนื้อร้องจะมีความหมายกับการละเล่นประเภทนั้น ๆ เช่น รี่ข้าวสาร งูกินหาง มอญซ่อนผ้า เป็นต้น

2) ประเภทการแสดง เป็นการสร้างสรรค์จากวิถีชีวิตสู่การแสดง จากการร้องเล่นกัน ตามประสาชาวบ้านเพื่อความบันเทิง จนนำมาสร้างสรรค์ให้มีรูปแบบและวิธีการแสดงที่ชัดเจน และเป็นเอกลักษณ์ เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงซอ เพลงฉ่อย เพลงโคราช เป็นต้น

3) สัมพันธ์กับพิธีกรรม ในแต่ละท้องถิ่นจะมีพิธีกรรมประจำท้องถิ่นนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ เรื่องเทวดา เรื่องผี ล้วนแล้วแต่จะมีพิธีกรรมทั้งสิ้น บางครั้งจะต้องใช้บทเพลงมาประกอบพิธีเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากขึ้น เช่น การทำขวัญข้าว เป็นต้น

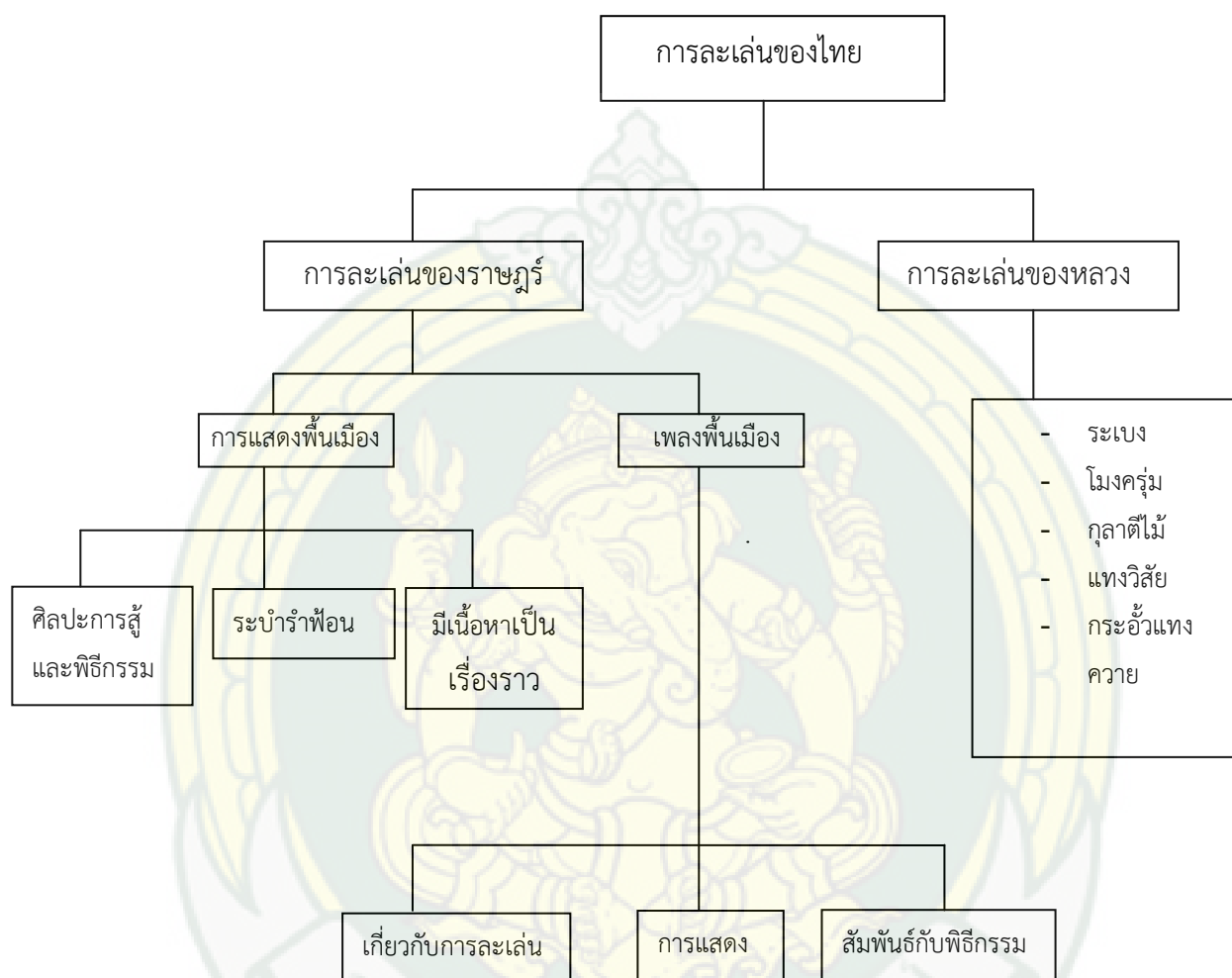
(กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559, น. 2)

การละเล่นของหลวง มีมาแต่กรุงศรีอยุธยาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์หมายถึง การละเล่นที่แสดงในพระราชพิธีต่าง ๆ ไม่ได้หมายความว่า แสดงหน้าพระที่นั่งในเขตพระราชฐาน ข้างนอกก็แสดงได้เท่าที่ปรากฏในหนังสือต่าง ๆ และภาพจิตรกรรมฝาผนัง มีอยู่ 5 อย่าง คือ ระเบียบ โมงครุ่ม กุลาตีไม้แทงวิสัย และกระอั่วแทงควาย ซึ่งผู้เล่นเป็นชายล้วน แต่มีเพียงครั้งเดียวในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ พ.ศ. 2415 โปรดเกล้าฯ ให้ผู้หญิง คือ นางเจ้าแม่เล่นระเบียบแทนชายในงานโสกันต์ พระเจ้าน้องยาเธอและพระเจ้าน้องนางเธอ 5 พระองค์ มีปรากฏใน พระราชนิพนธ์โคลงต้นเรื่องโสกันต์ (เกรียงไกร ฮ่อเฮงเส็ง, 2560, น. 6)

การละเล่นของหลวงนี้สันนิษฐานว่าเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี แต่มีปรากฏหลักฐานที่ชัดเจนในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งจะพบว่ามี การแสดงการละเล่นของหลวงประกอบอยู่ในงานพระราชพิธีของหลวงโดยเฉพาะในงานพระราชพิธีสิบสองเดือน โดยการละเล่นของหลวงทั้ง 5 ชุด เป็นการแสดงที่ประเทศไทยรับเอามาจากต่างชาติหรือบรรดาประเทศราชแล้วเรานำมาพัฒนาปรับปรุงให้เป็นไปตามแบบแผนของไทยและแสดงอยู่ในพระราชพิธีสำคัญๆ

จากการศึกษาการละเล่นของไทย พบว่ารูปแบบการละเล่นมี 2 ประเภท คือ การละเล่นของราษฎร์และการละเล่นของหลวง โดยทั้งสองมีวิธีการแสดงและขนบในการแสดงที่แตกต่างกัน การละเล่นของราชนั้น พบว่ามี การแสดงที่มีปัจจัยขึ้นอยู่กับท้องถิ่น โดยนำเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมานำเสนอเป็นรูปแบบการละเล่น ส่วนการละเล่นของหลวงนั้น

จะแสดงได้เฉพาะในพระราชพิธีเพียงเท่านั้น เมื่อพิจารณาแล้วทั้ง 2 การละเล่นจึงมีที่มาต่างกันอย่างชัดเจน โดยจะแสดงลำดับที่มาของการละเล่นของไทยดังแผนภูมิ ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ลำดับและที่มาของการละเล่นไทย

ที่มา : ผู้วิจัย

จากแผนภูมิที่ 1 แสดงถึงลำดับที่มาของการละเล่นของไทยว่ามีรูปแบบการละเล่นอย่างไร มีต้นกำเนิดเริ่มต้นของการละเล่นจากสิ่งใด แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ารูปแบบการละเล่นของไทย จะมีความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมและสังคมไทย โดยจะเห็นได้จากการละเล่นที่นำเอาวัฒนธรรมมา ผสมผสานในรูปแบบการละเล่นต่าง ๆ ดังจะเห็นได้ตามลำดับดังนี้

2.1.4 การละเล่นของไทยกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมนั้นก็คือ รูปแบบในการดำเนินชีวิตของกลุ่มชนในสังคม ซึ่งถ้าเป็นคนในสังคมเดียวกัน รูปแบบการดำเนินชีวิตจะมีส่วนคล้ายคลึงกันหรือมีลักษณะร่วมกันอยู่ กล่าวถึงความเชื่อ ภาษา กิริยามารยาท การแต่งกาย ความเป็นอยู่ การดำรงชีพ สภาพที่อยู่อาศัยและการละเล่น วัฒนธรรมนั้น เป็นเครื่องหมายที่บ่งบอกถึงความแตกต่างหรือความคล้ายคลึงกันของสังคม ซึ่งพระยาอนุมานราชธนได้กล่าวไว้ว่า “วัฒนธรรมที่เจริญนั้น เป็นเครื่องคุ้มครองและป้องกันวิถีชีวิตของสังคม” วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนหัวใจที่ช่วยในการป้องกันประเทศ ให้สังคมในประเทศนั้นมีความเหนียวแน่นเป็นปึกแผ่น วัฒนธรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ผสมผสานกันอย่างกลมกลืนหรือเป็นของคู่กัน อย่างไรก็ตามอาจจะแบ่งวัฒนธรรมในสังคมออกเป็น 2 หมวดใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ (1) วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมหรือเป็นวัตถุ เช่น การแต่งกาย และอาคารบ้านเรือน (2) วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมหรือจิตใจ เป็นเรื่องความเชื่อ ศาสนา และศีลธรรม ซึ่งวัฒนธรรมที่สังคม มีอยู่ 5 ประการด้วยกัน คือ (1) ทางร่างกายหรือชีวิต (2) ทางสังคม (3) ทางจิตใจ (4) ทางสุนทรียภาพ และ (5) ทางภาษา (พระยาอนุมานราชธน, 2520, น. 6)

การละเล่นนั้น เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่คนในสังคมต้องการ เกิดจากวัฒนธรรมหลาย ๆ แขนงรวมกัน ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ เพื่อสนองความต้องการทางร่างกายจิตใจ สังคม สุนทรียภาพและภาษาร่วมกัน การละเล่นจึงเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกลุ่มชนในสังคมมาก

1) ความสัมพันธ์ระหว่างการละเล่นกับวัฒนธรรม การแต่งกาย ศิลปกรรม วัฒนธรรมทางความเชื่อและพิธีกรรม ทั้งยังมีส่วนเสริมสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นให้เกิดขึ้นระหว่างชาวบ้านในกลุ่มสังคมเดียวกัน ตลอดจนเป็นเครื่องช่วยให้การฝึกฝนให้สมาธิเหล่านั้น ยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมด้วย ดังตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นได้อย่างเด่นชัด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างการละเล่นพื้นเมืองกับวัฒนธรรม เป็นต้น

เมื่อมีการละเล่นแต่ละครั้ง ต้องอาศัยดนตรีประกอบเพื่อความครื้นเครง ผนวกด้วยการแสดงลีลาทำทางนาฏศิลป์ไทยเพื่อความงดงาม และที่ขาดเสียไม่ได้ คือ วัฒนธรรมทางภาษาที่ใช้เป็นสื่อต้องมีความกระชับ ได้ความหมายกระจ่างในตัวเอง โดยจัดการละเล่นขึ้นในพิธีกรรมต่าง ๆ ความเชื่อของคนในสังคมนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าการละเล่นต่างก็มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิดตามที่ได้กล่าวมา

2) ความสัมพันธ์ระหว่างการละเล่นกับกลุ่มชน เมื่อมนุษย์มารวมกันอยู่เป็นกลุ่มชนหรือสังคม ก็ย่อมต้องทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และวัตถุประสงค์หนึ่งก็คือ เพื่อสนองความต้องการทางด้านจิตใจและอารมณ์เป็นการพักผ่อน และสนุกสนานร่วมกัน ซึ่งเป็นการผ่อนคลายความเครียดหลังจากเหน็ดเหนื่อยจากการตรากตรำทำงาน จึงร่วมกันจัดการละเล่นเป็น

กิจกรรมหนึ่ง ซึ่งเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมของท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ถึงอย่างไรก็ตามในแต่ละสังคมจะมีการเล่นแตกต่างกันออกไป ซึ่งล้วนมีประโยชน์ในการฝึกอบรมให้คนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข การยอมรับข้อตกลงและมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังช่วยในการพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ ทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ

ด้วยเหตุนี้เองจึงกล่าวได้ว่า ชีวิตของชาวบ้านในสังคมไทยมีความเกี่ยวข้องกับการเล่น ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเพื่อความงามและความบันเทิงยากที่จะแยกออกจากกันได้ การเล่นเหล่านี้ยังทำหน้าที่รับใช้สังคมได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งทางด้านสนับสนุนความเชื่อของกลุ่มชนในสังคม ด้วยการสร้างวัด สร้างโบสถ์ สร้างพระพุทธรูปไว้บูชา ช่วยสอนค่านิยมในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องในสังคมด้วย เพลงกล่อมเด็กที่สอนให้เยาวชนพึงประพฤติในสิ่งอันควร แต่การเล่นเหล่านี้จะมีลักษณะเฉพาะตัวที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนในสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ ความนิยม และความเชื่อเป็นสิ่งสำคัญ แง่คิดที่น่าตระหนกอยู่อย่างหนึ่งก็คือ การเล่นพื้นบ้านแม้จะไม่งดงามขาดความประณีต ซึ่งไม่เหมือนการแสดงบนชั้นสูง แต่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านแต่ละสังคม เป็นศิลปะที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาถึงรุ่นลูกสู่รุ่นหลานและหากจะหันมาพิจารณาทางด้านการพัฒนาจะเห็นได้ว่าตั้งแต่อดีตมา การเล่นของไทยไม่เคยหยุดนิ่งมีการพัฒนาเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง บางส่วนก็ผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมไทยกับต่างชาติโดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่อยู่ใกล้เคียงกัน เช่น อินเดีย อินโดนีเซีย จีน และกัมพูชา ดังนั้น หากวัฒนธรรมในสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ก็ย่อมมีผลกระทบต่อกลุ่มชนในสังคมนั้นด้วย การรับและปรับปรุงวัฒนธรรมการเล่นของแต่ละกลุ่มชน ต้องอาศัยเวลาและปัจจัยหลาย ๆ ด้านเป็นต้นว่า ค่านิยมที่ผสมผสานกันนั้นจะสอดคล้องกันหรือไม่ หรือความสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับประเทศเจ้าของวัฒนธรรมนั้นราบรื่นหรือไม่ เหล่านี้เป็นต้น (วัฒนธรรมวิถีชีวิตและภูมิปัญญา, 2558, น. 16)

ด้วยพื้นฐานของการมีนิสัยรักสนุกของคนไทย การเล่นซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีสุนทรีย์ จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งต่อกลุ่มชนหรือสังคม ยากที่จะแยกออกจากกันได้ สิ่งเหล่านี้เองที่เป็นดัชนีบ่งชี้ถึงแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งหากต้องการศึกษาถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน ก็สามารถทำให้ยังรู้และเข้าใจได้ โดยพิจารณาและสังเกตจากการเล่นของคนในสังคมนั้น ๆ เพราะเป็นสิ่งที่กลุ่มชนได้สร้างสรรค์และปรับปรุงขึ้นเอง

3) ปัจจัยหลักในการกำหนดรูปแบบ และเนื้อหาของการเล่นในสังคม ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่นับว่าเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาซึ่งเป็นผลของการสร้างสรรค์การเล่นของไทย นั่นคือค่านิยมทางด้านต่าง ๆ อันเป็นสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่

ค่านิยมทางพุทธศาสนา มีอิทธิพลต่อรูปและเนื้อหาของการละเล่นไทย โดยจะแฝงไว้ในแนวคิดและเนื้อหา แม้ว่าคติทางพุทธศาสนาไม่ได้กล่าวไว้ว่า การละเล่นเป็นแนวทางที่จะแสวงหาความหลุดพ้นอันเป็นเป้าหมายหลักของพุทธศาสนา แต่พิธีกรรมต่าง ๆ ทางพุทธศาสนาที่ชาวบ้านปฏิบัติอยู่มักจะสอดแทรกการละเล่นไว้ด้วย เช่น พิธีบวช ก่อนที่นาคจะบวชเป็นพระภิกษุ นิยมให้มีการทำขวัญนาค ซึ่งแสดงให้เห็นค่านิยมของความเชื่อเรื่องขวัญ แต่การทำขวัญนาคก็ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับขั้นตอนในการบวชพระในพระพุทธศาสนาแต่อย่างใดเลยเป็นเพียงขั้นตอนที่ประกอบอยู่ในพิธีกรรมของชาวบ้าน หรือการแห่หน้าคไปเข้าพิธีอุปสมบท กระทำเพื่อแสดงความชื่นชมยินดีและเพื่อความสนุกสนาน ญาติมิตรเพื่อนฝูงจึงร่วมกันแห่หน้านาค มีการร้องเพลงประกอบการแห่เรียกว่า เพลงแห่หน้าค เป็นต้น

ความเชื่อดั้งเดิม ค่านิยมทางด้านความเชื่อดั้งเดิมในสังคมไทยตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาจนปัจจุบัน แม้จะมีศาสนาพุทธเป็นแกนหลักของระบบความเชื่อ แต่รากฐานดั้งเดิมของความเชื่อแทบทุกสังคมไทยก็คือ เชื่ออำนาจเหนือธรรมชาติและผีสิงเทวดา อันปรากฏให้เห็นในการละเล่นต่าง ๆ ทุกรูปแบบ เช่น เข้าทรง แม่ศรี เข้าผีสิงลม ผีสาว และผีซ้าง เป็นต้น ซึ่งล้วนสืบเนื่องมาจากพิธีกรรมเกี่ยวกับการเช่น สรวงบูชาวิญญาณหรือภูตผี เพื่อให้เกิดผลดีแก่ผู้ประกอบพิธีนั้น บางครั้งจะถือลักษณะการแสดงออกในระหว่างการเล่น หรือสังเกตจากพิธีกรรมแล้ว ยังเป็นองค์ประกอบในการละเล่นพื้นบ้านของไทยด้วย เช่น ชาวไทยภาคกลางจะเชื่อในเรื่องผีครูผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ จะมีการเช่นสรวงบูชาครูด้วยเครื่องสักการะต่าง ๆ ในพิธีไหว้ครูขอ-ละครและดนตรีไทย เชื่อกันว่า ผู้ใดที่ลบหลู่ดูหมิ่นหรือไม่แสดงความเคารพสักการะให้ถูกต้อง จะเกิดอุปสรรคต่าง ในการแสดง หรือต่อตัวผู้แสดงเอง

เกี่ยวกับสังคม ค่านิยมของชาวไทยมีอยู่หลายด้าน ที่มีอิทธิพลในด้านสร้างศิลปะการละเล่นพื้นบ้าน เช่น ค่านิยมในการทำงานร่วมกัน อาชีพหลักของกลุ่มชนชาวบ้านก็คือ การเกษตร ดังนั้น แบบแผนการละเล่นส่วนใหญ่จึงเกี่ยวพันกับการทำมาหากินหรือการประกอบอาชีพพื้นบ้าน กลุ่มชนใดทำนา ก็จะจัดงานรื่นเริงการละเล่นระหว่างการทำงานในท้องนา เพื่อให้คลายความเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน การละเล่นจึงเป็นงานรื่นเริงที่ทุกคนในสังคมได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกและสนุกสนานร่วมกัน

ทางวัฒนธรรม ค่านิยมทางวัฒนธรรมของชาวไทย ที่เห็นได้เด่นชัดกว่าชนชาติอื่น คือ การเคารพนับถือในระบบอาวุโส และเรื่องความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งจะแสดงออกให้เห็นในลักษณะร่วมของการละเล่นพื้นบ้าน เด็กจะมีความเคารพยำเกรงผู้ใหญ่ หรือผู้ที่มีความชำนาญในกิจกรรมนั้น ดังเห็นได้จากการจัดลำดับผู้เล่น แม้เล่นกันเป็นกลุ่มก็ยังจัดให้ผู้อาวุโสนั่งอยู่ด้านหลัง การเคารพครูซึ่งถือเป็นค่านิยมสูงสุดจะละเลยมิได้ ในการละเล่นแต่ละอย่างจะมีพิธีกรรมไหว้ครู

แต่บางครั้งอาจจะไม่ได้แบ่งแยกออกมาให้เด่นชัด ผู้เล่นเพียงแต่ระลึกถึงครูที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ โดยการยกมือไหว้ หรือกล่าวคำบูชาขอความเป็นสิริมงคล ขอกำลังใจให้เกิดความมั่นใจในการแสดง (วัฒนธรรมวิถีชีวิตและภูมิปัญญา, 2558, น. 17)

แต่ถึงอย่างไรก็ตามวัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นลักษณะหนึ่งของสังคมที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ได้มีพัฒนาการเกิดขึ้นมากมาย ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง เทคโนโลยี ฯลฯ การมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการที่วัฒนธรรมตะวันตกได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง ซึ่งเราสามารถพิจารณาความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากนักสังคมวิทยาได้ ดังนี้

วีเซ ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งของเนื่องจากวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของกิจกรรมระหว่างมนุษย์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553, น. 130)

เดวิส ได้กล่าวการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม คือการเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมทุกสาขาทุกประเภท กล่าวคือไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวัตถุหรือวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553, น. 130)

ราชบัณฑิตยสถาน ได้กำหนดความหมายไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมของประชาชาติหนึ่ง ๆ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมทั้งสองประเภทนี้เป็นไปไม่เท่ากัน โดยทั่วไปวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุจะเปลี่ยนแปลงช้ากว่า นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติหรือโดยการวางแผนก็ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น. 100)

จึงสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมในด้านวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต เป็นการเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่เป็นวัตถุ และสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุอาจพิจารณาได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมองที่โครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคมที่ได้เปลี่ยนไป ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมองที่วิถีชีวิต ระเบียบแบบแผนที่ได้เปลี่ยนไป จากเดิมเราอาจจะกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นการศึกษาเรื่องของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนเรื่องเดียวกัน แต่มองได้สองแง่ เปรียบเสมือนกระดาษแผ่นเดียวมีอยู่สองหน้า ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลต่อวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมก็มีผลต่อสังคม

อย่างไรก็ตามเมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและสังคมจะมีความสัมพันธ์กับการละเล่นแขนงต่าง ๆ อย่างแน่นแฟ้น และยังเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดรูปแบบเนื้อหาของการเล่น อันมีผลกระทบต่อการสร้างสรรค์งานใหม่ๆ ที่ผสมผสานเข้ากันได้อย่างลงตัว

จากความเป็นมาการเล่นของไทยกับวัฒนธรรมในสังคม เราอาจนำมาพิจารณาความเป็นมาของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังคงอยู่ในชุมชนและปรากฏให้เห็นลักษณะของการเล่นอยู่

2.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) หรือเรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (Indigenous Knowledge) เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและเป็นกระบวนการที่สืบทอดโดยผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมมาอย่างต่อเนื่องมีนักการศึกษาให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้หลายท่านดังนี้

กรมวิชาการ ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า คือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่ช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

(กรมวิชาการ, 2544, น. 3)

ศาสตราจารย์ ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง อดีตเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมและผลักดันกระแสภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่ประจักษ์ทั้งในระดับประเทศและระดับชุมชน อ้างถึงในหนังสือภูมิปัญญาสี่ภาค วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย ระบุว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพ ในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม-วัฒนธรรม ที่ได้มีพัฒนาการ สืบสานกันมาภูมิปัญญาเป็นความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่เป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่ และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนอื่น จากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่นที่ได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคม-วัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้น ภูมิปัญญาจึงมีทั้งภูมิปัญญาอันเกิดจากประสบการณ์ในพื้นที่ ภูมิปัญญาที่มาจากภายนอก และภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำ เพื่อการแก้ปัญหาและการปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและความเปลี่ยนแปลง (ภูมิปัญญาสี่ภาค วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย, 2540, น. 11-12)

ศาสตราจารย์ สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ เมธีวิจัยอาวุโส อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ คดีศึกษา และประธานคณะกรรมการจัดทำสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ผู้เชี่ยวชาญด้าน ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของภาคใต้ กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นวิธีการจัดการ วิธีการชี้นำ และการ ริเริ่ม เสริมต่อของนักปราชญ์ในท้องถิ่นหรือในกลุ่มชน สังคมของงานขึ้นจากความรอบรู้ ประสบการณ์ ผนวกด้วยญาณทัศนะ (ความเฉียบคมในการหยั่งเห็น หยั่งรู้ ที่ลุ่มลึกกว่าวิสัยทัศน์) เป็นรากฐาน รากเหง้าของภูมิปัญญาชาวบ้านจึงมักเกี่ยวเนื่องกับการนำสถานะตามธรรมชาติที่อยู่ในวิสัยที่จะ จัดการได้ หรือภาวะที่เกิดจากการกระทำ การเสาะสร้างของคนรุ่นก่อนๆ มาปรับแปรอให้เกื้อกูลแก่ การดำรงชีพขั้นพื้นฐาน หรือปัจจัย 4 อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยาบำบัดโรคร้ายไข้ เจ็บ แล้วภูมิปัญญาเหล่านั้นค่อยๆ แตกหน่อต่อยอดเป็นภูมิปัญญาเพื่อจรรโลงจิตใจ เป็นเครื่อง ประเทืองอารมณ์ อันได้แก่ ภูมิปัญญาประเภทงานช่างฝีมือและศิลปกรรมพื้นบ้าน ตลอดจนภูมิปัญญา อันเป็นปทัสถานที่ยึดถือเป็นความดี ความงาม ตามคติชนหรือคติชาวบ้าน (สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2529, น. 5755-5756)

กรมศิลปากร เป็นหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของชาติระยะหนึ่งได้ระบุ ความหมาย ของภูมิปัญญาไว้ว่าความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตคิด วิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์ เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในการตัวของผู้อยู่เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการ ยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้ (กรมศิลปากร, 2543, น. 2)

จากความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือความรู้ที่มนุษย์ ค้นพบหรือคิดค้นขึ้นจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน โดยผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดเป็นองค์ความรู้ มีการสืบทอดปรับปรุง ประยุกต์และเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงมีความสุขและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

2.2.2 ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการจำกัดความของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งจากผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์ใน 3 มิติ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จะแสดงออกมาในลักษณะภูมิปัญญาในการดำเนินวิถีชีวิตขั้นพื้นฐาน ด้านปัจจัยสี่ซึ่งประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ตลอดจนการประกอบอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนอื่นในสังคม จะแสดงออกมาในลักษณะ จารีตขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ และนันทนาการ ภาษา และวรรณกรรม ตลอดจนการสื่อสารต่าง ๆ เป็นต้นและความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ จะแสดงออกมาในลักษณะของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาสนา ความเชื่อต่าง ๆ เป็นต้น

อนงค์ศิริ วิชาลัย ได้สรุปไว้ว่าความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ในเอกสารคำสอนรายวิชา แหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า คือองค์ความรู้ที่มีคุณค่า เพราะเกิดจากการคิดค้นแก้ปัญหา สังคม บ่มเพาะด้วยประสบการณ์มานาน เพื่อแนวทางในการดำรงชีวิต ที่ถ่ายทอดให้ลูกหลานสืบต่อกัน มาเพื่อความอยู่รอดของแต่ละท้องถิ่น และแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตที่ควรเจริญรอยตามบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ใช้ปัญญาคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม อีกทั้งเป็นการสร้างความรัก ความผูกพันภายในครอบครัว ทำให้สังคมชุมชนท้องถิ่นเกิดสันติสุข ช่วยพัฒนาการดำเนินชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขสามารถนำมาพัฒนา ปรับปรุงและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสังคม ปัจจุบัน โดยเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับชนรุ่นหลัง ที่ควรภาคภูมิใจและนำไปศึกษาเรียนรู้ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาและชุมชนและเป็นที่ควรอนุรักษ์และคงใช้เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น และประเทศชาติสืบไป (อนงค์ วิชาลัย, 2552, น. 20)

นิคม ชมพูหลง ให้ความเห็นไว้ในภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้ ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อสังคมมากมายหลายประการดังนี้

- 1) ทำให้เกิดความสงบสุขทั้งในชุมชน หมู่บ้าน หรือในส่วนตัวของชาวบ้านเอง และสามารถปรับปรุงประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนามาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม
- 2) ทำให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี ในการลดการพึ่งพาตนเองจากสังคมภายนอก
- 3) ช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน และช่วยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตคนไทยให้เหมาะสมตามยุคสมัย
- 4) ใช้ในการกำหนดแนวทางการทำงานของกลุ่มบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องและผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน

5) ทำให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่น รักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น เป็นการเชื่อมโยงความรู้ระหว่าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความรู้ใหม่ (นิคม ชมพูลง, 2548, น. 20)

จากความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นเรื่องของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนิน ชีวิตของชาวบ้าน ในรูปลักษณะของขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ภาษา ศิลปะดนตรี การละเล่น ตลอดจนการดำรงชีวิตประจำวันและทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้

2.2.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีนักวิชาการ นักวิจัย และผู้สนใจ และการแบ่งแยก ประเภทของภูมิปัญญา ท้องถิ่นมีความแตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จำแนกประเภท ภูมิปัญญาชาวบ้าน ออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่

1. ภูมิปัญญาด้านคตินิยม ความคิด ความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิด จากการถ่ายทอดกันมา
2. ภูมิปัญญาด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิต ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา
3. ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ที่ยึดหลักการพึ่งตนเองและได้พัฒนาให้ เหมาะสมกับกาลสมัย
4. ภูมิปัญญาด้านแนวความคิด หลักปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลง ใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นเรื่องของการศึกษาประสบการณ์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน อย่างต่อเนื่อง เป็นการดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่สัมพันธ์กับธรรมชาติมีความหลากหลายตามสภาพท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตาม คนในสังคมไทยมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักจึงมีภาพรวมของลักษณะ ทางภูมิปัญญาที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

พทยา สายหู ได้อธิบายว่า ภูมิปัญญาของมนุษย์ ในระดับบุคคลหรือกลุ่มประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1. ส่วนที่เป็นประสบการณ์โดยตรงของชีวิตผู้นั้นหรือกลุ่มนั้นเอง
2. ส่วนที่ได้รับมาจากความรู้ความคิดของผู้อื่น จากประสบการณ์ของบุคคลหรือกลุ่มอื่น
3. ส่วนที่ตนสังเคราะห์ขึ้นใหม่ จากประสบการณ์ของตนเอง และจากคำบอกเล่าสั่งสอนของผู้อื่น

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ระบุไว้ว่าประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีมากมายหลายแขนง แต่มักจะถูกมองว่าล้าหลัง คนบางกลุ่มจึงไม่ค่อยให้ความนิยมและสืบสานกันมากนัก ส่วนใหญ่แล้วภูมิปัญญาท้องถิ่นมักสืบทอดบอกกล่าวกันเป็นการภายใน เช่น สูตรทำอาหาร หรือตำรับตำราต่าง ๆ ทำให้ไม่เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป อาจจำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 10 ลักษณะได้ดังนี้ (1) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา ภูมิปัญญาประเภทนี้จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น (2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม เนื่องจากประเพณีและพิธีกรรมเป็นสิ่งที่ตั้งามที่คนในท้องถิ่นสร้างขึ้นมา (3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน เป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะต่าง ๆ โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหลังจากนั้นได้สืบทอดโดยการพัฒนาอย่างไม่ขาดสายกลายเป็นศิลปะที่มีคุณค่าเฉพาะถิ่น (4) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน นอกจากมนุษย์จะนำอาหารมาบริโภคเพื่อการอยู่รอดแล้ว มนุษย์ยังได้นำเทคนิคการถนอมอาหารและการปรุงอาหารมาใช้ (5) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน (6) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม (7) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน (8) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน (9) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม (10) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542, น. 31)

จากประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถสรุปได้ว่าเป็นระบบความรู้ ที่ชาวบ้าน มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ มีกระบวนการถ่ายทอดและปรับเปลี่ยนตลอดเวลา มีความสอดคล้องกับท้องถิ่น ที่เชื่อมโยงระหว่างชีวิต สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นแบบรูปธรรม และนามธรรม มีการสร้างสรรค์และปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา โดยส่วนใหญ่การสืบทอดมักสืบทอดจากการสังเกตและการบอกเล่าต่อ ๆ กันมา ดังปรากฏการละเล่นพื้นบ้านที่ยังคงอยู่ในท้องถิ่นชุมชนเขตฝั่งธนบุรีนั่นก็คือ การละเล่นพื้นบ้านกระต๊วแทงเสือ ซึ่งการละเล่นกระต๊วแทงเสือปัจจุบันส่วนใหญ่มักพบเห็นได้ในแถบฝั่งธนบุรี เนื่องจากฝั่งธนบุรีมีศิลปวัฒนธรรมอีกมากมาย ด้วยบริบทฝั่งธนบุรีจึงทำให้การละเล่นต่าง ๆ ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน

2.3 บริบททางสังคมฝั่งธนบุรี

2.3.1 ประวัติฝั่งธนบุรี

เมืองธนบุรี หรือ บางกอกในอดีต คือ ฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรีในปัจจุบัน ซึ่งเคยเป็นแผ่นดินเดียวกันมาก่อน ๆ เป็นที่ราบสามเหลี่ยมปากน้ำเจ้าพระยาที่อุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำเจ้าพระยา และลำคลองต่าง ๆ ที่กระจายอยู่ทั่วบริเวณ ดังนั้นจึงมีข้อสันนิษฐานว่าคำว่า “บางกอก” นั้นอาจจะเพี้ยนมาจากเดิมว่า “บางเกาะ” ด้วยความที่พื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเป็นเกาะเล็กเกาะน้อยจากแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ เดิมแม่น้ำเจ้าพระยาไหลคดเคี้ยวมากตั้งแต่ถนนทูลกระหม่อมฯ ลงมายังพระนคร กล่าวคือ แม่น้ำเจ้าพระยา จะไหลจากทางเหนือ ผ่านเขตเมืองนนทบุรีลงมาถึงสะพานปิ่นเกล้า แล้วไหลวกไปทางตะวันตกเข้ามา ทางคลองบางกอกน้อย อ้อมผ่านตลิ่งชัน บางระมาดแล้ววกกลับเข้าคลองบางกอกใหญ่ (หรือคลองบางหลวง) แล้วไหลลงทางใต้ไปออกทะเลอ่าวไทยเป็นลักษณะรูปเกือกม้า ซึ่งความคดเคี้ยวของแม่น้ำนี้ ทำให้สองฟากฝั่งของแม่น้ำกลายเป็นที่ดอนซึ่งเหมาะแก่การตั้งบ้านเรือน และกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ซึ่งเรียกกันภายหลังว่า “ย่านบางกอก” แต่ในเวลาเดียวกัน ก็ทำให้เสียเวลาในการเดินทางไปมา ระหว่างกรุงศรีอยุธยากับหัวเมืองชายทะเลตะวันออก (กรมวิชาการ, 2544, น. 5)

ดังนั้นในสมัยของสมเด็จพระไชยราชาธิราช (พ.ศ. 2077 – 2089) จึงโปรดให้ขุดคลองลัดบางกอกขึ้น เพื่อเชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยาเดิม ที่ไหลอ้อมเข้าไปทางคลองบางกอกน้อย ออกคลองบางกอกใหญ่ (คือขุดตั้งแต่หน้าสถานีรถไฟบางกอกน้อย จนถึงหน้าวัดอรุณราชวรารามในปัจจุบัน) การขุดคลองลัดดังกล่าวทำให้กระแสน้ำเปลี่ยนทางเดิน น้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาส่วนใหญ่ จึงไหลไปทางคลองขุดใหม่ และเซาะตลิ่งสองข้างจนกว้างขึ้น กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาใหม่ (บริเวณที่ผ่านหน้าโรงพยาบาลศิริราช และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทุกวันนี้) ส่วนลำน้ำเดิมก็ค่อยๆ ตื้นเขินขึ้นลดขนาดลงเป็นลำคลอง ได้แก่ คลองบางกอกน้อย คลองชักพระ (คลองตลิ่งชัน) คลองบางขุนศรี คลองบางเชือกหนัง คลองวัดประดู่ และคลองบางกอกใหญ่ ดังที่เห็นในปัจจุบัน เมื่อขุดคลองลัดสำเร็จ เมืองบางกอกหรือเมืองธนบุรีจึงถือกำเนิดขึ้น ทางฝั่งตะวันตก หัวมุมคลองบางกอกใหญ่ กลายเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ และได้รับการยกฐานะขึ้น เป็นเมืองหน้าด่านทางทะเล ทำหน้าที่ป้องกันศัตรูที่จะเข้ามาทางใต้ของกรุงศรีอยุธยา พร้อมทั้งตรวจตราจัดเก็บภาษีสินค้าที่ผ่านเข้าออก โดยปรากฏชื่อครั้งแรกในพระราชพงศาวดาร ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (พ.ศ. 2091 – 2111) ว่า “เมืองธนบุรีศรีมหาสมุทร” แต่โดยทั่วไปนิยมเรียกกันสั้นๆ เพียง “ธนบุรี” ส่วนชื่อ “เมืองบางกอก” นั้นคงเป็นชื่อสามัญ ที่ชาวบ้านและชาวต่างประเทศนิยมเรียก ดังปรากฏชื่อบางกอกในแผนที่และเอกสารของชาวต่างชาติ เมืองธนบุรีมีความสำคัญเพิ่มขึ้นในฐานะเมืองหน้าด่านทางทะเล โดยเฉพาะเมื่อการค้ากับต่างประเทศ เจริญรุ่งเรืองขึ้นถึงขีดสุด ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

(พ.ศ.2199 – 2231) เนื่องจากเป็นเมืองท่าพักเรือต่างชาติ ที่เดินทางขึ้นล่องระหว่างกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนารายณ์ฯ จึงโปรดให้กองทหารฝรั่งเศส ขึ้นมาสร้างป้อมขึ้นทั้งสองฝั่งของแม่น้ำเพื่อป้องกันข้าศึกซึ่งมาทางทะเล โดยเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ (คอนสแตนตินฟอลคอน) เป็นผู้กำกับการสร้าง เมื่อสร้างป้อมเสร็จจึงพระราชทานนามว่า “ป้อมวิไชยเณร” และโปรดเกล้าฯ ให้ทหารต่างชาติ ทั้งโปรตุเกส และฝรั่งเศสมาประจำที่ป้อม ภายหลังที่สมเด็จพระนารายณ์ฯ สวรรคต ป้อมทั้งสองของเมืองธนบุรี (ป้อมฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก) กลายเป็นสมรภูมิรบระหว่างฝ่ายไทย กับกองทหารฝรั่งเศสที่ประจำป้อม ซึ่งในท้ายที่สุดฝรั่งเศสเป็นฝ่ายที่ต้องยอมแพ้ และถอนกำลังออกจากราชอาณาจักรไทย จากนั้นสมเด็จพระเพทราชาโปรดเกล้าฯ ให้รื้อป้อมบางกอกทางฝั่งตะวันออก โดยให้คงเหลือแต่ป้อม ทางฝั่งตะวันตก (ป้อมวิไชยเณร) ไว้เท่านั้น ในคราวกรุงศรีอยุธยาเสียให้แก่มอญในปี พ.ศ. 2310 มอญได้ยึดเมืองบางกอกและแต่งตั้งให้นายทองอิน (คนไทยที่ไปเข้ากับฝ่ายมอญ) รักษาป้อมและเมือง บางกอก และหลังจากที่สมเด็จพระเจ้าทรงกอบกู้เอกราชได้สำเร็จ จึงโปรดฯ ให้บูรณะเมืองธนบุรีเพื่อ ใช้เป็นราชธานี (กรมวิชาการ, 2544, น. 8 - 10)

ซึ่งในอดีตฝั่งธนบุรีเป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมหลายชนชาติ ซึ่งได้อพยพมาจากกรุงศรีอยุธยา ครั้งกรุงแตก และได้ขยายที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากิน ตลอดจนการนำเอาวัฒนธรรมการเล่นต่าง ๆ เข้ามาแสดงเพื่อเป็นอาชีพ จึงทำให้ปัจจุบันฝั่งธนบุรีเป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรมหลายแขนงอยู่ร่วมกัน

2.3.2 มหรสพฝั่งธนบุรี

เมืองธนบุรีถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกรุงเทพมหานคร ที่มีความเก่าแก่มีบุคคลที่มีชื่อเสียงระดับศิลปินแห่งชาติ อีกทั้งยังเป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมทั้งด้าน สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ทัศนกรรม ดนตรี และนาฏศิลป์ ตลอดจนศิลปะการแสดงและการละเล่น โดยเฉพาะศิลปะการแสดงย่านฝั่งธนบุรีนั้นก็เป็นที่กล่าวถึงไม่แพ้ศิลปกรรมแขนงอื่น ดังนี้

1. ปี่พาทย์ตระกูลพาทย์โกสัล ซึ่งเป็นตระกูลนักดนตรีที่มีความเก่าแก่สืบเนื่องมาตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ แม้ปัจจุบันยังขาดทั้งครูและศิษย์ที่จะสืบสานทางเพลง แต่ก็ยังบรรเลงประกอบงานพิธีต่าง ๆ อยู่
2. หุ่นกระบอกยายขึ้น สกุลแก้ว เป็นหุ่นกระบอกที่มีประวัติมายาวนาน แม้ปัจจุบันยายขึ้นเสียชีวิตแต่ก็ยังมีผู้กล่าวถึงอยู่ตลอด ด้วยการเชิดหุ่นกระบอกของยายขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของคณะที่ยังคงรักษาไว้ โดยเฉพาะตัวยายขึ้นเองก็เชิดได้ดี ตีบทแตก ทำให้คนสงสาร เกลียดหรือตลกก็ได้จนเป็นที่ติดอกติดใจของชาวบ้าน

3. ละครเวทีที่ภัทราวดีเธียเตอร์ ก่อตั้งโดยภัทราวดี มีชูธน ซึ่งเป็นนักแสดงและครูสอน ศิลปะการแสดงที่มีฝีมือยอดเยี่ยม โดยท่านได้อำลาวงการและหันมาสนใจละครเวทีอย่างจริงจัง ด้วยการเปิดภัทราวดีเธียเตอร์ในซอยวัดระฆัง ที่เป็นบ้านเดิมของท่าน โดยสร้างเวที อัฒจันทร์คนดู ใช้ต้นไม้ ตัวตึกเป็นฉาก และติดตั้งระบบแสงสีเสียงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. คณะสิงโตและเชิดม้งกรฝงธน ธนบุรีมีสิงโตและการเชิดม้งกรเพียงไม่กี่คณะเท่านั้นที่เก่าแก่มากจนถึงปัจจุบันการเชิดสิงโตที่เห็นส่วนใหญ่เป็นแบบสิงโตกว้างตุง ซึ่งการแสดงเวลามีงานประเพณีต่าง ๆ ทั้งงานแห่พระ งานตรุษจีน งานบวช และงานบุญ

5. คณะกระต๊วแทงเสือ เป็นการละเล่นพื้นบ้านของฝงธนบุรี ส่วนใหญ่เจ้าของคณะกระต๊วแทงเสือจะเป็นคนเดียวกับคณะสิงโต เน้นท่าทางลีลาที่สนุกสนาน (กรมวิชาการ, 2544 : 211 - 219) ซึ่งมหรสพของฝงธนบุรี ต้องขึ้นอยู่ด้วยความสัมพันธ์ในสังคมด้วย เพื่อที่จะดำรงรักษาให้คงอยู่สืบไปจนถึงปัจจุบันได้ โดยต้องอาศัยความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คือ

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน ซึ่งในชุมชนจะต้องร่วมมือร่วมใจกันในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมต่างๆในชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ในปัจจุบันพบว่าแม้การแสดงหรือการละเล่นบางอย่างจะแสดงเพื่อให้นักท่องเที่ยวชม แต่รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนนั้นยังคงอยู่อันเนื่องมาจากวัดอนุญาตให้ใช้พื้นที่ในการฝึกซ้อม

ความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกชุมชนกับชุมชน รูปแบบความสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจุบันเกิดโครงการต่าง ๆ ขึ้นมากมาย เช่น โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการของดีเขตบางกอกใหญ่ เป็นต้น อันเกิดจากความร่วมมือชุมชนกับองค์กรที่คอยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

ปัจจุบันมหรสพฝงธนบุรี ไม่ค่อยพบเห็นมากนักเพราะด้วย ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงจึงทำให้การละเล่นหรือการแสดงบางอย่างไม่เป็นที่นิยม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มหรสพต้องหาวิธีปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงหรือการละเล่นให้น่าสนใจมากขึ้นเพื่อให้ตรงกับความต้องการของสังคมแต่ก็อาจจะทำได้บางการแสดง หรือการละเล่น เท่านั้นที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ โดยเฉพาะการละเล่นกระต๊วแทงเสือสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการละเล่นได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงแบบแผน เพราะการละเล่นกระต๊วแทงเสือนิยมเล่นเพื่อความสนุกสนานจึงสามารถหารูปแบบที่แปลกๆใหม่ๆเพื่อให้ผู้ชมสนใจมากขึ้น จะเห็นได้ว่ากระต๊วแทงเสื่อยังมีการเล่นอยู่บ่อยครั้ง และคณะกระต๊วแทงเสือส่วนใหญ่ก็จะอยู่ในเขตฝงธนบุรี โดยกระต๊วแทงเสือนิยมมีที่มา และรูปแบบการละเล่นต่างๆที่เป็นเอกลักษณ์ โดยจะอธิบายในลำดับต่อไป

2.4 กระตั่วแทงเสือ

2.4.1 ประวัติกระตั่วแทงเสือ

กระตั่วแทงเสือเป็นรากฐานหนึ่งที่มาจากการละเล่นของหลวงกระอั่วแทงควาย ซึ่งเสถียรโกเศศ กล่าวว่า กระอั่วแทงควายเป็นการละเล่นและมหรสพเพื่อใช้ในการพระราชพิธีต่าง ๆ ภายในราชสำนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพระราชพิธีโสกันต์ และงานมหรสพสมโภชในการพระเมรุ โดยไทยได้รับอิทธิพลการละเล่นกระอั่วแทงควายมาจากทวาย ซึ่งในอดีตเคยเป็นประเทศราชที่สยามและพม่าสลับผลัดเปลี่ยนกันครอบครอง ต่อมาได้พัฒนาเป็นการแสดงเบิกโรงของมหรสพแขนงต่าง ๆ ทั้งหนังใหญ่ โนรา และหนังตะลุงทางภาคใต้ ที่ใช้การละเล่นดังกล่าวในการเบิกโรงเหมือนกัน ทำให้มีการเพิ่มคำร้องและทำนองกับเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ สอดแทรกเข้าไปเพื่อความสนุกสนาน จนถือว่าการแสดงจำวอดอย่างหนึ่ง ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ กล่าวว่า “ดูเป็นเล่นจำวอดอย่างต่ำ” (สถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน, 2558, น. 1) และดัดแปลงเนื้อหาของตัวละครโดยได้รับแรงบันดาลใจจากเรื่อง “พระสุธนโนราห์” ในการบรรเลงทำนองดนตรี ส่วนรูปแบบการแสดงได้ปรับเปลี่ยนจากการละเล่นของหลวง กระอั่วแทงควาย มาเป็น “กระตั่วแทงเสือ” หรือ “บ้องตันแทงเสือ” ซึ่งชื่อบ้องตันคือชื่อตัวเอกในเรื่องจึงเรียกต่อ ๆ กันว่าบ้องตันแทงเสือ และได้ประยุกต์การแสดงจากการละเล่นเป็นเรื่องราว กลายเป็นมาร้องเล่นและรำในขบวนแห่ในงานมงคลและงานบุญต่างๆ จนถึงปัจจุบัน (สิทธิชัย นครวิสัย, 2557, น. 5)

“บ้องตันแทงเสือ”หรือกระตั่วแทงเสือ เป็นการเบิกโรงอย่างหนึ่ง ซึ่งในหนังสือสมุทรโฆษคำฉันท์สมัยกรุงศรีอยุธยา ระบุว่ามีการเบิกโรงดั้งเดิมเพียง 7 ชุดเท่านั้น ประกอบด้วยหัวล้านชนกัน, ลาวไทยฟันดาบ, ขวาทงหอก, ชนแรด, แข่งวัวเกวียน, จระเข้กัดกันและแข่งเรือพระที่นั่งเสี่ยงทาย ต่อมาได้เพิ่มเติมชุดจับลิงหัวค้ำและบ้องตันแทงเสือเข้ามา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเบิกโรงของหนังใหญ่ ที่นิยมใช้เรื่องจับลิงหัวค้ำและบ้องตันแทงเสือ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้เพิ่มการเบิกโรงชุดบ้องตันแทงเสือเข้ามาเมื่อใด สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลมาจากการละเล่นกระอั่วแทงควาย เพราะมีการเรียกชื่ออีกแบบหนึ่งว่า “กระตั่วแทงเสือ” (ผอบ โปษะกฤษณะ, 2520, น. 15) ดังความปรากฏใน “หนังที่เล่นในกรมมหรสพ” ความว่า

หนังบางโรงเมื่อเบิกหน้าพระแล้ว ก็เชิดบ้องตันแทงเสือออกแทนลิงหัวค้ำก็มี แต่น้อยนักนาน ๆ จึงจะได้เห็นครั้งหนึ่งเมื่อปล่อยลิงหัวค้ำหรือบ้องตันแทงเสือแล้ว จึงจับเรื่องในรามเกียรติ์ต่อไปตามแต่จะเล่นเมื่อตอนไหนไม่กำหนด สุดแล้วแต่จะเต็มตลกกัน” (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2558, น. 401)

ซึ่งชื่อของการละเล่นนี้ สามารถเรียกได้ทั้งสองชื่อ กระตั่วแทงเสือ และบ้องตันแทงเสือ เพราะคำว่า “กระตั่ว” อาจแผลงมาจากคำว่า “กระอั่ว” เพราะว่า กระอั่วเป็นภาษาทวายแต่ “กระตั่ว” เป็นภาษาขวามลายู ซึ่งมีความหมายดั้งเดิมว่า “ปากคีมหนีบ จึงเป็นที่มาของการใช้เรียกชื่อนกแก้วจำพวกหนึ่ง ขนาดโตกว่านกแก้วธรรมดา มีสีขาหรือสีแดงเหลือง เรียกว่า “นกกระตั่ว” นอกจากนี้ คำว่า “กระตั่ว” ในภาษาขวามลายู ยังมีความหมายว่า “พ่อเฒ่า” อีกด้วย จึงเป็นไปได้ว่าสาเหตุที่เรียกตัวแสดงหลักว่ากระตั่ว อาจเกิดจากบุคลิกภาพของตัวสามีนางกระอั่วที่เป็นผู้สูงอายุ ส่วนคำว่า “กระตั่วแทงเสือ” มีความหมายว่า การละเล่นของภาคกลางที่ดัดแปลงมาจากการละเล่น “กระอั่วแทงควาย” ซึ่งเป็นการละเล่นหลวงอันตกทอดมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ราชบุรินทร์จึงดัดแปลงให้ใกล้เคียงกับวิถีชีวิต บ้างก็ระบุว่าจากแต่แรกเริ่มเดิมทีเป็นกระอั่วแทงควาย ก็ค่อย ๆ กลายมาเป็นกระตั่วแทงเสือ ถ้าหากเปลี่ยนควายมาเป็นเสือ ตัวละครเลยต้องเปลี่ยนชื่อเสียงเรียงนาม จากนางกระอั่วกลายมาเป็นนางกระตั่ว จากตาโสกกลายมาเป็นนายพรานชื่อว่าบ้องตัน โดยมีลูกเล็ก ๆ คือไอ้จุกกับไอ้แกละ คอยวิ่งไปวิ่งมาเพิ่มความสนุกสนานและความสนุกสนาน (ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์, 2559, น. 24)

ขณะที่คำว่า “บ้องตัน” มีความหมายว่าเป็นเนื้อส่วนโคนหางของจระเข้ แต่นำมาใช้เรียกชื่อตัวละครดังกล่าวได้อย่างไรนั้นไม่มีที่มาแน่ชัด ทั้งนี้ตัวละครประกอบด้วยเสือ, บ้องตัน มีหอกเป็นอาวุธ, เจ้าจุก มีขวานเป็นอาวุธ, เจ้าแกละ มีมีดอีโต้เป็นอาวุธ และภรรยาของบ้องตัน (ฐิติกร สังข์แก้ว, 2559, น. 4)

ปัจจุบันนิยมเรียกชื่อการละเล่นนี้ว่ากระตั่วแทงเสือมากกว่า เพราะเป็นชื่อที่เรียกกันมานาน และเป็นชื่อที่ทุกคนมักจะรู้จักและคุ้นเคย จึงเรียกการละเล่นชนิดนี้ว่ากระตั่วแทงเสือ

จากประวัติความเป็นมาดังกล่าว กระตั่วแทงเสือ เป็นการแสดงที่ดัดแปลงมาจากการอั่วแทงควาย ซึ่งเป็นมหรสพหลวง ที่เกิดขึ้นในพระราชพิธี ต่อมาได้มีการใช้การแสดงที่เป็นจำวอดมาเบิกโรงก่อนการแสดงหนึ่งในนั้น มีการละเล่นกระตั่วแทงเสือด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ ดังนี้

น้ำอู๊ด อ้างถึงในหนังสือธนบุรี ไว้ว่าเคยเป็นโต้โผกระอั่วแทงควายหรือกระตั่วแทงเสือคณะแรกๆ ของฝั่งธน การละเล่นประเภทนี้ เมื่อก่อนเรียกว่า กระอั่ว หรือ กระตั่ว ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจน รู้แต่ตั้งคณะมาตั้งแต่สมัยเตี้ย แต่เตี้ยไปรับวิชามาจากใครไม่รู้ คณะที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงพอ ๆ กันก็คือ คณะวัดมอญ (วัดราชคฤห์) ตลาดพลู ซึ่งเลิกเล่นไปนานแล้ว สมัยก่อนนั้นเขาเรียกกระตั่วแทงควาย เล่นเหมือนในปัจจุบัน ผิดแต่ใช้คนเพียงสองคนสวดชุดเป็นควาย มีหัว มีเขา ซึ่งในงานแห่หลวง พ่อเถราก็มีการแข่งขันกระตั่วแทงควาย และงานแห่เทียนวัดโพธิ์นิมิตรก็ยังมีการเล่นกระตั่วแทงควายอยู่ น้ำอู๊ดบอกว่าหลังสุดที่ได้เห็นการเล่นนี้ก็เมื่อ 40 ปีที่แล้ว จากนั้นมาก็เปลี่ยนเป็นเสือ สาเหตุที่เปลี่ยนเป็นเสือ เพราะควายมันเล่นลำบาก ไม่ถนัดเท่าไร แต่การเล่นเป็นเสือในสมัยนั้นใช้ผู้แสดงแค่คนเดียวใส่ชุดและสวมหัว โดยออกท่าทาง ตีลังกา การเปลี่ยนเป็นเสือทำให้การแสดงง่าย และสบายมากกว่าเป็นควาย ซึ่งการออกลีลาของเสือดึงดูดคนดูได้ดีกว่า แต่แรกเริ่มที่เปลี่ยนเป็นเสือ ก็ใช้เสือ

เพียงแค่สองตัวพลัดกันออกมาแสดง ใครเห็นก็พลัดกันออก แต่ปัจจุบันนี้มีผู้แสดงที่เป็นเสื้อมั้ง 20-30 ตัว ซึ่งรูปแบบการแสดงนั้นเน้นไปทางโชว์กายกรรมมากกว่าการโชว์ศิลปะ เหมือนแต่ก่อนสมัยก่อนตัวนายบ้องตันต้องรำเป็น ความสวยงาม และโชว์ลีลาของเสื่อในท่าทางการแสดงที่ต้องหลบคนแหง เข้าไปกีดบังเพื่อความงดงาม ส่วนตัวนางแจ้วถ้าให้ต้องใช้สาวประเภทสอง เพราะจะออกลีลาได้สนุกกว่า แต่ก่อนคณะของน้ำอู๊ดเล่นเป็นเรื่อง มีคนพากย์ แต่เดี๋ยวนี้บางคณะมาแต่งตัวใส่เครื่องเพชรพลอยเป็นลิเกไปเลย (ธนบุรีศรีมหาสมุทร, 2544, น. 11)

ไพศาล สุวรรณชัย อ้างถึงในมติชน หัวหน้าคณะกระต๊วงเสื่อศิษย์วัดสิงห์ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า กระอ๊วแหงควายซื้อในอดีตที่ระบอบอยู่ในจดหมายเหตุกรุงศรี ได้ประยุกต์แปลงมาเป็นกระต๊วงเสื่อ อันเป็นการแสดงของคนไทยในภาคกลางที่มีมาแต่โบราณ เป็นศิลปะของชาวฝั่งธนบุรีที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ศิลปะดังกล่าวเป็นการประยุกต์ระหว่างโขน ลิเก และมโนราห์ เข้าด้วยกัน เป็นการแสดงที่ให้ข้อคิดเรื่องความดีความชั่ว ในบทมีครบหมดทั้งผู้ร้าย พระเอก นางเอก พระรอง และสุดท้ายผู้ร้ายอย่างเสื่อก็ต้องตายในที่สุด การแสดงจะมีการละเล่นหยอกล้อ มีท่าล้อเลียนตลกขบขันเพื่อความบันเทิงด้วย โดยส่วนใหญ่จะเล่นในเทศกาลแห่งความสุขทั่วไป เช่น งานบวช งานแห่หน้างานประจำปี เป็นต้น สำหรับเพลงที่ใช้เล่นเป็นเพลงจังหวะตะลุม เครื่องดนตรี ได้แก่ กลองโทน, กลองตุ๊ก, ฉิ่งฉาบ, กรับโหม่ง การแสดงกระต๊วงเสื่อในสมัยก่อนไม่ค่อยสนุกสนานตื่นเต้น ดำเนินเรื่องด้วยทำนองและบทร้องค่อนข้างซ้ำ ทำให้คนไม่ค่อยนิยม จึงเริ่มมีการแก้ไขดัดแปลงให้สนุกสนานน่าติดตามแต่ปัจจุบันหลายคณะได้นำเอาการต่อตัวตลกเข้ามาผสมผสาน มีการเพิ่มตัวละครเข้าไปจากเดิม 3-4 เท้าตัวโดยไม่ต่ำกว่า 20 คน (วรรณโชค ไชยสะอาด, 2557, น. 1)

สมชาย ขำประณตหัวหน้าคณะกระต๊วงเสื่อศิษย์ปู่ทอด ได้ให้ข้อมูลว่า กระต๊วงเสื่อเป็นการแสดงที่นิยมเล่นกันในภาคกลาง โดยปัจจุบันมีการดัดแปลงการแสดงแตกต่างจากในอดีตไปมากเพื่อให้ดึงดูดความสนใจของผู้ชมในยุคสมัยใหม่ เมื่อก่อนจะมีเสื่อแค่ตัวเดียวหรือสองตัว แต่สมัยนี้ไม่ต่ำกว่า 9 ตัว เวลาแสดงประมาณ 2 ชั่วโมง มีการนำเอาเครื่องเสียงและร้องเพลงมาประกอบอย่างสนุกสนาน แล้วแต่คณะและงานที่เล่นว่าจะใช้เพลงประกอบอะไรโดยผู้แสดงจะมีอายุที่หลากหลายปะปนกันไป ตั้งแต่เด็กถึงวัยทำงาน การแสดงกระต๊วงเสื่อส่วนใหญ่ท้ายเรื่องจะมีการฆ่าเสื่อแต่ทางคณะศิษย์ปู่ทอดนั้นจะไม่ฆ่า และดัดแปลงเรื่องให้คนดูรู้สึกถึงการส่งต่อวัฒนธรรมอย่างการมีลูกเสื่อ เพื่อสืบทอดหลักวิชาต่อไป (นายสมชาย ขำประณต, 2562, 20 มกราคม, สัมภาษณ์)

ต้อย อาสงค์ เจ้าของคณะกระต๊วงเสื่อขุนพลเจริญพร กระต๊วงเสื่อเป็นการละเล่นพื้นบ้าน ที่มีมาแต่ครั้งสมัยโบราณสืบทอดกันมาตั้งแต่ กรุงศรีอยุธยา เป็นการแสดงพื้นบ้าน ที่ดัดแปลงมาจากการละเล่นกระอ๊วแหงควายของการละเล่นหลวง ในราชสำนัก ซึ่งกระต๊วงเสื่อมีทำนองลีลาการร้องมาจากทางใต้ และเป็นการแสดงที่สนุกสนาน เน้นการตลกขบขัน อีกทั้งยังการรำรำที่อ่อนช้อยสวยงาม (ต้อย อาสงค์, 2562, 21 มกราคม, สัมภาษณ์)

กระตั่วแทงเสือถือว่าเป็นการแสดงจำอวดอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญรองลงมาจากการแสดง มหรสพหลวงเพราะใช้ระยะเวลาในการแสดงที่ค่อนข้างสั้นมีตัวแสดงน้อย ประกอบกับไม่ต้องใช้ความ ประณีตในเรื่องของบทร้องหรือเครื่องแต่งกายที่ละเอียดลออมากนัก ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี หลังจาก ได้เสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่า เหล่าศิลปินที่ทำการแสดงกระตั่วแทงเสือได้กระจัด พริตพรายกันไปเพราะภัยสงคราม บ้างก็ถูกกวาดต้อนเข้าไปเป็นเชลยสงครามในพม่าจนกระทั่ง พระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงรื้อฟื้นศิลปะการแสดงมหรสพของไทยประเภทต่าง ๆ ให้กลับมาเจริญรุ่งเรือง อีกครั้ง ในช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นย่างก้าวสำคัญของการพัฒนากระตั่วแทงเสือให้ก้าวข้ามค่านิยมเดิม ที่เคยให้เป็นเพียงการแสดงเบิกโรงเพื่อเรียกร้องความสนใจแก่ผู้ชม มาเป็นการแสดงเพื่อประกอบ ขวบนแหในพิธีการและวาระสำคัญต่างๆ เพื่อช่วยสร้างสีสันและความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น อาจกล่าว ได้ว่า ต้นกำเนิดของขบวนแห่กระตั่วแทงเสือที่พบเห็นในปัจจุบันได้มีจุดกำเนิดมาจากสมัยกรุงธนบุรี เป็นราชธานี จึงไม่น่าแปลกใจว่าเหตุใดในปัจจุบันคณะแสดงกระตั่วแทงเสือส่วนใหญ่จึงกระจุกตัวอยู่ บริเวณพื้นที่เขตธนบุรีเป็นสำคัญ

ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ถือได้ว่าเป็นยุคทองของวัฒนธรรมไทยที่ได้มีการฟื้นฟูมหรสพ แขนงต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย ซึ่งในยุคสมัยนี้ความสำคัญของการแสดงเบิกโรงได้เริ่มลดบทบาทลง ส่งผล ให้กระตั่วแทงเสือกลายเป็นการแสดงประเภทจำอวดที่ไม่ค่อยมีความสำคัญมากเท่าใดนัก แต่ก็ยัง ปรากฏอยู่บ้างในงานบุญจำพวกงานบวชนาค ทอดกฐินและผ้าป่า ดังความปรากฏในหนังสือ เมื่อคุณ ตาคณยายยังเด็ก เล่ม 2 ตอน “คูแห่” ของทิพย์วาทินี สนธิวงศ์ ณ อยุธยา ได้ระบุว่า “ขบวนแห่นาค เป็นขบวนยาวเดินมาตามถนน มีกระตั่วแทงเสือ แตรวง เกล็ดเท็งกลองยาวผู้หึงบ้างผู้ชายบ้างผลัดหน้า ขาว ๆ สวมหัวล้าน หัวเกละ แต่งตัวสีฉูดฉาดรำเียบ ๆ หน้าขบวน” ยิ่งในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การละเล่นกระตั่วแทงเสือยิ่งแทบจะสาบสูญไปจากความทรงจำของคนในสังคมไทยเพราะบ้านเมืองอยู่ใน ภาวะคับขัน สภาพเศรษฐกิจตกต่ำจนทำให้มหรสพและดนตรีไทยขาดการทะนุบำรุงเป็นอย่างมาก ผู้รู้และผู้สืบทอดก็แทบไม่มีหลงเหลือ เพราะถูกกำกับควบคุมจากภาครัฐบาลในยุคสมัยเปลี่ยนแปลง การเมืองการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นแบบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้มีการปรับปรุงหน่วยงานราชการให้มีประสิทธิภาพและประหยัด งบประมาณ จึงเป็นเหตุให้มหรสพทุกชนิดของทางราชการตกต่ำลง มหรสพและการละเล่น หลายประเภทขาดผู้สืบทอด ส่งผลให้มหรสพและการละเล่นบางอย่างเสื่อมหายไปจากสังคมไทย ในช่วงระยะเวลาดังกล่าวได้มีกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่มองการณ์ไกลพยายามส่งเสริมสนับสนุน ให้เกิดการสืบทอดศิลปะการแสดงมหรสพของไทย ซึ่งบุคคลที่ควรค่าแก่การยกย่องเป็นอย่างยิ่ง คือ พระยาอนุนามานราชชน, หม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ ปราโมช, นายธนิต อยู่โพธิ์ อดีตอธิบดีกรมศิลปากร และอาจารย์มนตรี ตราโมท (ไพบุลย์ อมรประภา, 2551, น. 25)

จากประวัติความเป็นมาและรูปแบบการเล่นกระต๊วแทงเสือ มีข้อสันนิษฐานว่าอาจจะได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงละครชาตรี ในของรูปแบบการแสดง ดังนี้

1) ผู้แสดง ละครชาตรีมีผู้แสดง 3-4 คน ซึ่งการเล่นกระต๊วแทงเสือก็มีผู้แสดงน้อยเพียง 3-4 คนเช่นเดียวกัน

2) เพลงตลุงบ้องตัน เป็นเพลงที่ใช้ทำนองของทางใต้

3) ผู้แสดงตัวบ้องตันเป็นนายพราน ซึ่งเรียกเหมือนกันกับตัวละครชาตรี

4) ตัวบ้องตันสวมหน้ากากคล้ายพรานบุญ

5) ทำนองดนตรี และเครื่องดนตรีเป็นของทางใต้ เช่นกลองตุ้ม กลองโทน ฆ้องคู่

6) ใช้ภาษาใต้เป็นบ้างคำพูด

ซึ่งเมื่อลองศึกษาดูแล้วจะพบว่ามีการใช้รูปแบบการแสดงที่คล้ายคลึงกัน อาจจะเป็นเป็นไปได้ว่าในยุคของการเล่นกระต๊วแทงเสือ มีผู้ได้นำมาปรับเปลี่ยนรูปแบบบ้างอย่างของละครชาตรีมาใส่โดยนำมาปรับใช้ในการเล่นกระต๊วแทงเสือให้มีความสนุกสนานเพื่อเป็นรูปแบบในการเล่นจนถึงปัจจุบัน

2.4.2 รูปแบบของการเล่นกระต๊วแทงเสือ

การแบ่งรูปแบบของการเล่นพื้นบ้านกระต๊วแทงเสือมีการแบ่งที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์และองค์ประกอบในการเล่นแต่ละสถานการณ์ ที่แตกต่างกันออกไปโดยได้จำแนกประเภทของการเล่นพื้นบ้านกระต๊วแทงเสือในลักษณะของการเล่น ตามจุดประสงค์ในการเล่นสรุปได้ดังนี้

1) การเล่นเพื่อโชว์ศิลปะ คือ การเล่นที่เน้นลีลาท่ารำ ลำดับขั้นตอนของเรื่องราว ในการเล่นในรูปแบบโบราณ

2) การเล่นเพื่อโชว์ผาดโผน คือ การเล่นที่ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามาประกอบการแสดงเพื่อเรียกความสนใจและตื่นเต้นให้กับผู้ชม เช่น การที่ให้ตัวเสือลอดบ่วงไฟ เป็นต้น

3) การเล่นในงานประเพณี คือ การเล่นที่ประกอบกับประเพณีต่าง ๆ การเล่นแบบนี้ก็จะเน้นความสนุกสนาน เช่น ประเพณีแห่นาค เป็นต้น

รูปแบบการเล่นที่เกิดขึ้นนั้นก็ขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะนำไปเล่นกัน แต่บางโอกาสอาจื่อนำรูปแบบทั้งหมดมาผสมผสานกันเพื่อให้เกิดเป็นการเล่นที่สมบูรณ์ขึ้นได้ แต่ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดการเล่นก็ใช้การเล่นเรื่องเดียวกัน เล่นไปตามเรื่องราวลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (มนตรี นาคอ่อน, 2556, น. 1)

2.4.3 ลักษณะของการเล่นกระตั่วแทงเสือ

จากประวัติที่มา แสดงให้เห็นถึงความผูกพันของวิถีชีวิตกับการสร้างสรรค์ลีลาท่าทางที่สืบทอดด้วยการจดจำจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของกระตั่วแทงเสือของแต่ละคณะ จากการศึกษาข้อมูลค้นคว้าจากตำราเอกสารที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของการเล่นพื้นบ้านกระตั่วแทงเสือ สรุปได้ดังที่นายต๋อย อาศองค์ กล่าวถึง ดังนี้ (ต๋อย อาศองค์, 2562, 5 ตุลาคม, สัมภาษณ์)

1) ด้านที่มา มีที่มาจาก ชุมชน สังคม ในท้องถิ่นอื่น มีการดำรงวิถีชีวิตที่ชอบความสนุกสนานและเป็นการเล่นที่โดยไม่มีใครเป็นเจ้าของ เห็นได้จากการเล่นพื้นบ้านกระตั่วแทงเสือ ไม่มีหลักฐานด้านที่มาจากอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบุคคล ที่คิดประดิษฐ์ขึ้น มีเพียงการกล่าวถึงการสืบทอดต่อ ๆ กันมา จากการสะสมภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่า ที่สร้างสรรค์คำร้อง ทำนอง ลีลาที่ร่า อย่างอิสระ ตลอดจนการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อที่จะนำเสนอให้ถึงความเพลิดเพลินสนุกสนาน ทั้งยังแฝงคุณธรรมลงไปในการเล่น และประพฤติปฏิบัติตามขนบประเพณีอันดีงามที่ปฏิบัติ สืบทอดต่อกันมา

2) ด้านการเล่น มีความเรียบง่าย ในการเล่นประกอบที่เป็นเรื่องราว ทำให้ผู้ชมเข้าใจได้ง่ายโดยไม่ต้องอธิบายเป็นคำพูด ภาษาและการขับร้องที่ชาวบ้านรู้จัก มุ่งเน้นความสนุกสนาน ผาดโผน เป็นหลัก ตามลักษณะของคนไทยที่มีวิถีชีวิตที่ชอบความบันเทิงสุข ก่อให้เกิดอารมณ์ขันแก่ผู้ชมอย่างยิ่ง โดนจะเน้นลีลาความตกไปทีละละครที่เป็นเมียของตัวกระตั่ว และเจ้าจุกเจ้ากละที่เป็นลูกของกระตั่ว อีกทั้งยังสร้างความตื่นตาตื่นใจในลีลาการต่อสู้ระหว่างเสือกับกระตั่ว การเล่นประเภทนี้ถือว่ามือรรถรสที่ครบถ้วน และยังคงไว้ซึ่งศิลปะที่ดีงาม

3) ด้านขนบ จารีต ในการเล่นกระตั่วแทงเสือ ในการแทงเสือนั้น ทางโบราณได้กำหนดว่า การแทงเสือนั้น ในเนื้อเรื่องเสือจะต้องไม่ตาย เพราะตัวละครที่เป็นเสือนั้น เป็นตัวเอกของเรื่องด้วยไม่น้อยหน้ากว่า ตัวบ๊องตัน เพราะเชื่อว่า ถ้ามีการแทงเสือตาย ทำการแสดงที่ใดก็จะไม่เกิดความเป็นสิริมงคลกับทางคณะ และมีความเชื่อความศักดิ์สิทธิ์เกี่ยวกับครูอาจารย์ที่สิงสถิตยในศิลปะการแสดงกระตั่วแทงเสือ จึงไม่นิยมการแสดงที่จะแทงเสือให้ตาย

ลักษณะการเล่นพื้นบ้านกระตั่วแทงเสือ ที่กล่าวมานี้ มีที่มาจากวิถีของชีวิตชาวบ้าน ที่มีการสืบทอดด้วยการจดจำ จากการปฏิบัติและยึดถือสืบทอดกันมา แต่ละคณะย่อมมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไป ด้วยองค์ประกอบของสภาพสังคม และวิถีแห่งการดำรงชีวิต จึงมีลักษณะการเล่นที่เรียบง่าย เน้นการต่อสู้ระหว่างเสือกับบ๊องตันเป็นหลักและพัฒนาไปสู่การใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามา ด้านการแสดง เน้นที่ความสนุกสนานเป็นสำคัญ และการยึดถือขนบธรรมเนียม จารีตในการเล่นการต่ายกลางโรง แสดงถึงความ เป็นสิริมงคลต่อคณะ อีกทั้งยังสอดแทรกคุณธรรมไว้ในเรื่องราว สะท้อนให้เห็นความดี ความชั่ว โดยยึดปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างมั่นคง แต่ถึงอย่างไรการเล่นพื้นบ้านกระตั่วแทงเสือ ก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในสังคมมากนักจึงทำให้แต่ละคณะในท้องถิ่นต่าง ๆ หยุดการเล่นชนิดนี้ แต่ก็ยัง

สามารถพบเห็นได้เพราะในชุมชนฝั่งธนบุรีถือได้ว่าเป็นแหล่งที่อนุรักษ์การเล่นพื้นบ้าน กระทั่งแทงเสือไว้ ซึ่งมีหลายคณะที่ยังคงเล่นอยู่ จึงทำให้เขตธนบุรีเป็นแหล่งร่วมศิลปวัฒนธรรมที่ยังคงอยู่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังเห็นได้จากในยุคกรุงธนบุรี

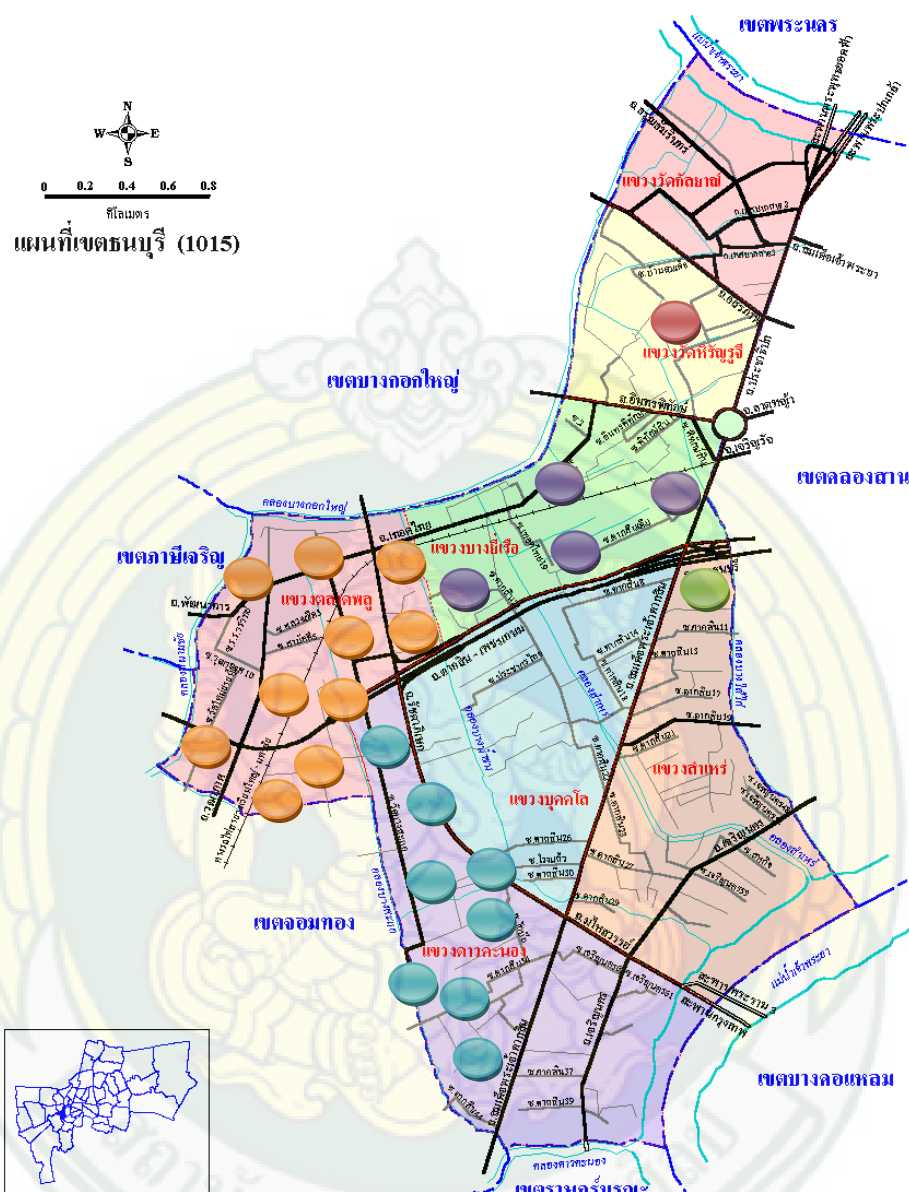
2.4.4 กระทั่งแทงเสือฝั่งธนบุรี

ธนบุรีถือได้ว่าเป็นแหล่งรวมหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา จึงมีศิลปวัฒนธรรมหลายแขนงอยู่รวมกัน การเล่นเกมกระทั่งแทงเสือของฝั่งธนบุรีเป็นการเล่นที่มีมานาน เนื่องจากฝั่งธนบุรีมีคณะสิงโตหลายคณะที่รวมกันในฝั่งธนบุรี จนในช่วงหนึ่งการแสดงสิงโตเกิดการชบเซา จึงทำให้คณะสิงโตหันมาสนใจการเล่นกระทั่งแทงเสือ เพราะถือได้ว่าเป็นการเล่นที่มีความสนุกสนาน ภายหลังเกิดคณะกระทั่งแทงเสือมากมายอีกหลายคณะ บางคณะเกิดจากการเข้าไปฝึกฝนเล่นกระทั่งแทงเสือในคณะต่าง ๆ และรู้สึกว่าตนสนใจจึงออกมาสร้างคณะกระทั่งแทงเสือเป็นของตนเอง โดยธีรนนท์ ช่วงพิชิต ปราชญ์ทองถิ่นฝั่งธนบุรี กล่าวถึง กระทั่งแทงเสือว่าเดิมเป็นการเล่นที่ใช้เล่นในพิธีชบวนต่าง ๆ ซึ่งในพื้นที่ฝั่งธนบุรีมีคณะกระทั่งแทงเสือกว่า 30 คณะ เช่น คณะศิษย์วัดสิงห์ คณะศิษย์หลวงพ่อดาว คณะศิษย์วัดสังข์กระจาย คณะวัดใหญ่ศรีสุพรรณ คณะวัดกัลยาณมิตร คณะขุนพลเจริญพร เป็นต้น ในอดีตศิลปะการแสดงกระทั่งแทงเสือมีการแสดงแพร่หลายทั้งในฝั่งพระนครและฝั่งธนบุรี แต่ปัจจุบันยังคงเหลืออยู่ในพื้นที่ฝั่งธนบุรี เนื่องจากฝั่งธนบุรีเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ส่งผลให้กระแสนิยมวัฒนธรรมหลักของสังคม หรือกระแสนิยมตะวันตกเข้ามาคลีนได้น้อยกว่าพื้นที่อื่น (สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2553, น. 24)

ปัจจุบันกระทั่งแทงเสือฝั่งธนบุรียังมีให้เห็นอยู่บ่อยครั้งตามงานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งในการเล่นที่เป็นงานประเพณี จะเล่นเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง ไม่เล่นเป็นเรื่องราว ไม่มีลำดับขั้นตอนหรือกระบวนท่าที่ใช้กลวิธีมากนัก แต่เป็นที่น่ายินดีที่กระทั่งแทงเสือได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ โดยมีสถานศึกษาในเขตธนบุรีให้การสนับสนุนเด็กและเยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมการเล่นกระทั่งแทงเสือได้แก่ โรงเรียนวัดตะโน แขวงบางแวก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร โดยเริ่มก่อตั้งคณะกรรมการแสดงมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2547 ซึ่งรับจ้างทำการแสดงตามงานบุญและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนเพื่อให้นักเรียนได้ประสบการณ์ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ด้วยการมาฝึกซ้อมแสดงกระทั่งแทงเสือ ทั้งยังเป็นการสร้างรายได้เสริมเพื่อนำเงินดังกล่าวไปเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนอีกด้วย อีกทั้งยังมีการเข้าร่วมประกวดต่าง ๆ ที่ได้ไปแสดงความสามารถให้ผู้ชมได้รู้จักการเล่นกระทั่งแทงเสือ และเป็นสิ่งสำคัญที่ได้ช่วยกันอนุรักษ์ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อไป

ด้วยเขตฝั่งธนบุรีเป็นเขตที่ร่วมกันช่วยอนุรักษ์ศิลปะแขนงนี้ไว้จึงทำให้มีหลายคณะที่มีกลวิธีการแสดงที่แตกต่างกันออกไป อาจจะเป็นเพราะต้องคอยสร้างสรรค์การแสดงรูปแบบใหม่ขึ้นมาเพื่อให้ผู้ชมสนใจมากขึ้น โดยการนำเทคนิคต่าง ๆ มาใส่ ถือว่าเป็นภูมิปัญญาของแต่ละคณะ แต่ถึงอย่างไรก็ตามรูปแบบการเล่นของแต่ละคณะก็จะใกล้เคียงกัน อยู่ที่กลวิธีการเล่นที่จะทำให้เป็นเอกลักษณ์ของคณะนั้น ๆ ได้ชัดเจน เนื่องด้วยจะเห็นได้ว่าคณะกระต๊วงเสื่อ บางคณะจะอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน หรือบางคณะจะห่างออกไปอีกแต่ก็อยู่ในเขตพื้นที่ของฝั่งธนบุรีทั้งหมด จึงทำให้รูปแบบการเล่นกระต๊วงเสื่ออาจจะใกล้เคียงกันบ้าง แต่ก็ไม่ได้ทำให้เกิดปัญหาต่อกัน เพราะถือว่าเป็นผู้ใช้สายอาชีพและผู้ร่วมอนุรักษ์ศิลปะแขนงนี้ไว้ร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากแผนที่ ที่ตั้งของคณะกระต๊วงเสื่อฝั่งธนบุรีต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แผนที่เขตนบุรี

ที่มา : <http://service.nso.go.th/>,

จากแผนที่จะเห็นได้ว่าคณะกระต๊วงเสื่อจะอยู่พื้นที่บริเวณใกล้เคียงกัน โดยจะกระจายกันอยู่ในเขตต่าง ๆ ของฝั่งธนบุรี ดังนี้

สัญลักษณ์วงกลมสีส้ม จะแทนเขตภาษีเจริญ และคณะกระต๊วงเสื่อที่อาศัยอยู่ในเขตนี้

1. คณะกระต๊วงเสื่อลูกพระยาพิชัยดาบหัก (ตลาดพลู วัดขุนจันทร)
2. คณะกระต๊วงเสื่อขุนพลเจริญพร (วัดตะโน)
3. คณะกระต๊วงเสื่อศิษย์หลวงปู่เม่ง (เทอดไท 33)
4. คณะกระต๊วงเสื่อศิษย์วายุบุตร (บางหว้า)
5. คณะกระต๊วงเสื่อศิษย์หลวงปู่ชู (วัดนาครปรก)
6. คณะกระต๊วงเสื่อ ส.บางสะแกนอก (ตลาดพลู วัดบางสะแกนอก)
7. คณะกระต๊วงเสื่อลูกหลวงพ่อบ้านแหลม (วัดกำแพง)
8. คณะกระต๊วงเสื่อศิษย์หลวงปู่เต็ม (วัดนิมมานรดี)
9. คณะกระต๊วงเสื่อศิษย์หลวงปู่รักษ์ (วัดกำแพง)
10. คณะกระต๊วงเสื่อศิษย์หลวงปู่โชค (วัดบางแก)

สัญลักษณ์วงกลมสีฟ้า จะแทนเขตจอมทอง และคณะกระต๊วงเสื่อที่อาศัยอยู่ในเขตนี้

1. คณะกระต๊วงเสื่อศิษย์หลวงพ่อดุต (วัดนางนอง)
2. คณะกระต๊วงเสื่อศิษย์วัดสิงห์ (วัดสิงห์)
3. คณะกระต๊วงเสื่อพรเกษม
4. คณะกระต๊วงเสื่อบางไผ่
5. คณะกระต๊วงเสื่อแก้วศิลป์ (วัดนางนอง)
6. คณะกระต๊วงเสื่อลูกพ่อบ้านท้ายนรสิงห์ (วัดเลา)
7. คณะกระต๊วงเสื่อศิษย์ปู่ทอด (วัดดาวคะนอง)
8. คณะกระต๊วงเสื่อศิษย์หลวงพ่อกว (ซอยกำนันมน)

สัญลักษณ์วงกลมสีม่วง จะแทนเขตบางกอกใหญ่ และคณะกรรมการตัวแทงเสือ
ที่อาศัยอยู่ในเขตนี้

1. คณะกรรมการตัวแทงเสือเทพประสิทธิ์ (วัดอินทารามวรวิหาร)
2. คณะกรรมการตัวแทงเสือ ท. ทวีศิลป์ (ท่าพระ จรัญ3)
3. คณะกรรมการตัวแทงเสือศิษย์วัดสังข์กระจาย (วัดสังข์กระจาย)
4. คณะกรรมการตัวแทงเสือศิษย์เอกเสด็จเตี้ย (วัดสังข์กระจาย)

สัญลักษณ์วงกลมสีแดง จะแทนเขตพระนคร และคณะกรรมการตัวแทงเสือ
ที่อาศัยอยู่ในเขตนี้

1. คณะกรรมการตัวแทงเสือศิษย์วัดใหญ่ศรีสุพรรณ (วัดใหญ่ศรีสุพรรณ)

สัญลักษณ์วงกลมสีเขียว จะแทนเขตคลองสาน และคณะกรรมการตัวแทงเสือ
ที่อาศัยอยู่ในเขตนี้

1. คณะกรรมการตัวแทงเสือลูกเจ้าพ่อธงชัย (วัดสำปาย้า)

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ฝั่งธนบุรีเป็นแหล่งรวบรวมศิลปะแขนงนี้ไว้ได้อย่างสมบูรณ์รวมทั้ง
บริบทฝั่งธนบุรีที่คอยสนับสนุนและให้การตอบรับศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้เพื่อให้คงอยู่สืบไป ซึ่งถ้ามอง
ถึงรูปแบบการเล่นของหลายคนที่พบเห็น ก็อาจจะไม่แปลกตาต่อผู้ชม เนื่องด้วยมีวัตถุประสงค์ใน
การเล่นที่คล้ายกัน คือเล่นอย่างสนุกสนานไม่มีแบบแผน เช่น ตัวละคร เนื้อเรื่อง เครื่องดนตรี
เครื่องแต่งกาย เป็นต้น โดยรูปแบบของการเล่นกรรมการตัวแทงเสือจะอธิบายได้ดังต่อไปนี้

2.5 รูปแบบการละเล่นกระต๊วแทงเสือ

ภาพที่ 3 กระต๊วแทงเสือ คณะวัดนางชีรุ่นแรก

ที่มา : <http://piteekorn.blogspot.com/2011/07/2.html>,

จากคำบอกเล่าของคณะที่เคยได้เล่นกระต๊วแทงเสือ ทั้งในการเล่นที่เป็นเรื่องราวเพื่อโชว์ ศิลปะการแสดง และการเล่นแก้หน้าชาวบ้านในงานประเพณีต่างๆ ดังนี้

1. นายเถลิง ปี่เพราะ (แ่ง) ได้กล่าวไว้ว่าการละเล่นกระต๊วแทงเสือแต่ก่อนมีรูปแบบ การละเล่น ที่ชัดเจนโดยจะจับเรื่องเป็นนิทานพื้นบ้าน ชุดบ้องตันลั่นทม มีผู้แสดงประมาณ 8 คน มี บ้องตัน , ลั่นทม, บ้องตื้อ, เสือสมิง, ยักษ์, ผีพราย โดยมีการเล่นเป็นลำดับขั้นตอน ดำเนินตามเรื่องราว ออก ทำทางประกอบเพลงไทยเดิมที่มีเนื้อร้องตามเรื่องราว มีการตีบทที่ตรงกับคำร้อง และออกลีลาท่าเต้น คล้ายโขน เครื่องดนตรี ก็จะมี กลองตุ๊ก ฉิ่ง ฉาบ โทน กรับ โหม่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความ สนุกสนาน (นายเถลิง ปี่เพราะ, 2562, 23 พฤษภาคม, สัมภาษณ์)

2. นายไพศาล สุวรรณชัย คณะกระต๊วแทงเสือ ศิษย์วัดสิงห์ ได้กล่าวไว้ว่าการละเล่นกระต๊วแทงเสือแบบสมัยโบราณ จะใช้เนื้อเรื่องที่ดัดแปลงมาจากกระอ้าวแทงควาย มาเป็นกระต๊วแทงเสือ โดยส่วนใหญ่จะใช้ผู้แสดงไม่มากนัก และการต่อสู้ระหว่างเสือกับตัวนายพราน ตัวเสือก็จะมีลูกเล่น ะไรมาก เช่น การคลาน กระโดด และหมอบ อีกทั้งบทที่สนุกสนานเมื่อก่อนเล่นแค่เพียงเล็กน้อย โดยไม่มีการโลดโผนมากนัก และไม่มีอุปกรณ์เพื่อการโชว์ใดๆ (นายไพศาล สุวรรณชัย, 2562, 30 พฤษภาคม, สัมภาษณ์)

3. นายสังวาล นุชถาวร คณะกรรมการตั้งวงเสื่อหลวงปู่ทับ ได้กล่าวไว้ว่าการละเล่น กระตั้งวงเสื่อแบบสมัยโบราณ จะไม่มีลูกเล่นอะไรมากนักเล่นไปตามเนื้อเรื่อง ตัวละครก็จะใช้ตาม เนื้อเรื่องที่แสดงมีจำนวนน้อย ใช้เฉพาะ พระ นาง เสื่อ ออกท่าทางตามทำนองเพลง ผู้แสดงจะแสดง ตามเพลงที่ร้องหรือบรรเลงจะไม่ค่อยมีบทพูดมากนัก (สังวาล นุชถาวร, 2562, 8 มิถุนายน สัมภาษณ์)

4. นายยุทธนา ขอเจริญ คณะกรรมการตั้งวงเสื่อวัดนางชี ได้กล่าวไว้ว่าการละเล่นกระตั้งวงเสื่อ แบบสมัยโบราณ เมื่อก่อนเรียนว่ากระตั้งวงนอก โดยการเล่นเป็นเรื่องราว มีการขับเสภา ร้องเพลง ไทยเดิมต่างๆ หนึ่งในนั้นก็คือเพลงตลกบ้องตัน มีตัวละครคือ บ้องตัน นางประแดะ ลูก และเสื่อ เน้นการร้อง การรำ โดยท่าทางก็เป็นรูปแบบชาวบ้าน เล่นไปตามเรื่องราวและมีการเต้นยกขาคล้าย โขน ตามจังหวะทำนองเพลง (ยุทธนา ขอเจริญ, 2562, 20 มิถุนายน, สัมภาษณ์)

5. นายรัชชัย อ่อนสุนทร คณะ ท. ทวีศิลป์ สมัยก่อนการเล่นกระตั้งวงเสื่อ เรียกว่า การละเล่นกระตั้งวงนอก เล่นคล้ายโขน คล้ายลิเก ที่เป็นเรื่องราว ใช้การพูดสลับร้อง ประกอบการร้อง เพลงไทยเดิม โดยร้องตามบทตามกระบวนการเล่น ตัวละครสมัยก่อนจะมีเสื่อแต่มีเพียงไม่กี่ตัวตาม บทละคร เมียบ้องตัน บ้องตื้อ บ้องตัน และตัวละครประกอบต่างๆ แต่ผู้เล่นเมียบ้องตันสมัยก่อนต้อง เป็นสาวประเภทสอง เพราะสามารถถึงเนื้อ ถึงตัวได้ เพื่อให้การแสดงสนุกสนานขึ้น เครื่องแต่งกายไม่มีการใส่เพชร เน้นแต่งกายแบบวิถีชาวบ้าน เครื่องดนตรี ก็จะมีเพียงแค่ กลองตุ๊ก 2 ใบ โทน 2 ใบ ฉิ่ง กรับ โหม่ง มีกระบวนการเล่นที่เป็นลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจน ตั้งแต่ต้นจนจบการแสดง (รัชชัย อ่อนสุนทร, 2562, 23 พฤษภาคม, สัมภาษณ์)

6. นายธีรภัทร์ ทองนิ่ม คณะศิษย์วัดแก้วไพฑูรย์ ที่แสดงในรูปแบบขบวนแห่ในงานประเพณี ต่างๆ การละเล่นกระตั้งวงเสื่อของคณะศิษย์วัดแก้วไพฑูรย์เกิดขึ้นจากการอยากเล่น โดนการ รวบรวมเพื่อนที่อยู่แถวนั้นมาร่วมแสดง ในสมัยนั้นอุปกรณ์การแสดงต่าง ๆ ต้องไปเช่ามาเพื่อนำไปแสดง ซึ่งเช่ามาจากคณะวัดนางนอง ในการไปแสดงในแต่ละครั้งก็จะเก็บเงินไว้ เมื่อได้เงิน พอสมควรจึงนำไปซื้อ กลองตุ๊ก และโทน ที่สนามหลวง เครื่องดนตรีแต่ก่อนก็จะมีแค่ กลองตุ๊ก 2 ใบ โทน 2 ใบ ฉิ่ง ฉาบ กรับไม้ เมื่อได้เครื่องดนตรีแล้ว จึงรวบรวมกันเก็บเงินเพื่อซื้อเครื่องแต่งกาย โดยชุดเสื่อในสมัยนั้นจะใช้จีวรพระและนำมาทาสีดำ เพื่อเอาไปตัดเป็นชุดเสื่อ ส่วนบ้องตันจะใช้ถุงผ้า และใส่เสื่อก็ก ตัวนางจะหาเสื่อผ้าที่มีอยู่แล้วนำมาใส่ ในขบวนแห่นั้นจะไม่แสดงเป็นเรื่องราว เน้นรูปแบบการรำหน้าขบวนไปเรื่อย ๆ พร้อมกับการไหว้สาการแห่เสื่อ เพื่อสร้างสีสันและความสนุกสนานในงานประเพณี (ธีรภัทร์ ทองนิ่ม, 2562, 15 สิงหาคม, สัมภาษณ์)

จากคำสัมภาษณ์รูปแบบการเล่นกระต๊วงเสื่อ สรุปได้ดังนี้

1. เป็นการเล่นตามเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้าน
2. ตัวละครที่แสดงคือ บ๊องตัน,นางแจ้ว,เจ้าจุก เจ้าแกละ,เสื่อ
3. ออกลีลาท่ารำคล้ายโขน แสดงการต่อสู้ระหว่างบ๊องตันเสื่ออย่างสมจริง
4. เสื่อนั้นลีลาการตีลังกา ม้วนหน้า ม้วนหลัง และการเลียนแบบท่าทางของเสื่อ
5. กระบวนท่ารำ เล่นตามทำนองเพลง บทพูดน้อย ตีบทตามเนื้อร้องของเพลง
6. เครื่องแต่งกายแต่งแบบชาวบ้าน
7. ผู้แสดงเป็นผู้ชายแสดงทั้งหมด
8. เครื่องดนตรีมี ตึก 2 ใบ โทน 2 ใบ และฉิ่ง กรับ โหม่ง
9. การแสดง เป็นลำดับขั้นตอน ตั้งแต่ต้นจนจบ หรือแสดงในขบวนแห่ตามงานประเพณี

ต่าง ๆ

ปัจจุบันการเล่นกระต๊วงเสื่อมักจะเล่นในขบวนแห่ตามประเพณีงานบุญต่าง ๆ เพราะด้วยปัจจัยหลายอย่าง จึงทำให้คณะกระต๊วงเสื่อในปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนแปลงและหารูปแบบการเล่นแบบใหม่เข้ามา จึงทำให้เห็นรูปแบบการเล่นกระต๊วงเสื่อที่เป็นเรื่องราวเหมือนกับละคร ไม่ค่อยได้เล่นบ่อยนักซึ่งการเล่นกระต๊วงเสื่อในรูปแบบเป็นเรื่องราว เรียกกันว่ากระต๊วงเสื่อออกจากแต่ถึงอย่างไรก็ยังมีคณะที่ยังคงอนุรักษ์รูปแบบการแสดงกระต๊วงเสื่อออกจากและถือได้ว่าเป็นต้นแบบให้กับคณะที่สนใจในการเล่นกระต๊วงเสื่อออกจาก โดยยังคงสืบสานการแสดงรูปแบบดั้งเดิมไว้ ให้ได้เห็นอยู่บ้าง คือคณะท.ทวิศิลป์ โดยการควบคุม นายเถลิง ปิ่เพราะ(แ้ง) ซึ่งเป็นคณะที่ยังคงการเล่นแบบกระต๊วงเสื่อออกจากไว้มานจนถึงปัจจุบัน

2.6 รูปแบบการละเล่นกระต๊วแทงเสื่อออกจากของ นายเถลิง ปี่เพราะ (แฉ่)

ภาพที่ 4 นายเถลิง ปี่เพราะ (แฉ่)

ที่มา : ผู้วิจัย

2.6.1 ประวัตินายเถลิง ปี่เพราะ (แฉ่)

สำหรับประวัติของนายเถลิง เป็นบุคคลที่ได้อุทิศร่างกาย แรงใจ เพื่อที่จะให้ศิลปะแขนงนี้เป็นที่รู้จักในชุมชน โดยใช้ทุนส่วนตัวนำมาสร้างเครื่องกระต๊วแทงเสื่อ เพื่อให้คณะมีความสมบูรณ์ในการแสดง และได้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ศิลปะแขนงนี้ให้กับเยาวชนในชุมชนที่สนใจมานานนับ 40 ปี

นายเถลิง เริ่มฝึกหัดกระต๊วแทงเสื่อ เมื่ออายุ 13 ปี และได้รับการถ่ายทอดวิชากระต๊วแทงเสื่อ กับ อาจารย์ในกรมศิลปากรเป็นผู้มาต่อท่าท่า หนึ่งในนั้นคือครูยอแสง รักดีเทวา ที่เป็นผู้ถ่ายทอดท่าท่า ซึ่งคนที่ได้รับการถ่ายทอดก็เป็นนักเรียนที่ศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ รูปแบบการละเล่นพื้นบ้านกระต๊วแทงเสื่อ จะต้องฝึกทุกตัวทั้งการรำ การตีสอง และการร้อง ในการไปเรียนนั้นกลุ่มของครูเถลิงและเพื่อน ๆ ที่สนใจจะต้องเดินทางมาเรียนเป็นประจำ แต่กระต๊วแทงเสื่อสมัยก่อนเป็นการละเล่นตามวัด มีงานวัดคนในชุมชนก็ไปร่วมเล่น เรียกการละเล่นชนิดนี้ว่า กระต๊วออกจาก ครูเถลิงได้เข้าไปร่วมเล่นกับคนในชุมชน ตอนนั้นอายุประมาณ 13 ปี ซึ่งเป็นผู้ที่มีใจรักในศิลปะแขนงนี้ ในการฝึกซ้อมแต่ละครั้ง ก็ใช้สถานที่ลานวัดเป็นที่ฝึกซ้อม เพื่อจะเก็บเกี่ยวความรู้ต่าง ๆ นำมาใช้ แต่ด้วยการที่แต่ละคนมีพื้นฐานทางนาฏศิลป์อยู่แล้วจึงเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ส่วนเทคนิคและกลวิธีเคล็ดลับต่าง ๆ นั้นจะต้องไปศึกษาจากการออกไปเล่นจริง ๆ ด้วยความตั้งใจจริง ความเสียสละ ที่ต้องการสืบสาน

การแสดงศิลปะที่ดี ๆ นี้ให้กับเยาวชนที่สนใจที่จะถ่ายทอดรู้สู่รุ่นและมิวัณธรรมการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ที่เป็นรูปแบบโบราณซึ่งปัจจุบันนี้หาชมได้ยากและเป็นที่รู้จักกันในวงการกระต๊วแห่งเสื่อแห่งเขตนบุรี ซึ่งมีคณะที่มีชื่อว่าเกลิง (แ่ง) ปีเพราะ

2.6.2 ประวัติความเป็นมา การละเล่นกระต๊วแห่งเสื่อของ นายเกลิง ปีเพราะ (แ่ง)

นายเกลิง ได้ตั้งคณะกระต๊วแห่งเสื่อ ในปี พ.ศ. 2509 โดยตั้งอยู่เขตนบุรี ตอนนั้นมีทั้งการละเล่นกระต๊วแห่งเสื่อและกลองยาว แต่การละเล่นที่ผู้ชมให้ความสนใจคือกลองยาว กระต๊วแห่งเสื่อจึงไม่ค่อยได้ออกเล่นมากนัก อีกทั้งบทที่ใช้เล่นได้สูญหายไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2513 ครูเกลิงได้เห็นลูกศิษย์ในคณะกลองยาวเล่นกระต๊วแห่งเสื่อกัน ครูเกลิงจึงอยากจะถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ที่สนใจเพื่อหวังที่จะให้มีผู้สืบทอดการละเล่นกระต๊วแห่งเสื่อในรูปแบบโบราณ ส่วนใหญ่การละเล่นกระต๊วแห่งเสื่อก็ไม่ค่อยได้นำออกไปเล่นเพราะด้วยรูปแบบการแสดง จึงหาคนที่ฝึกหัดค่อนข้างยาก โดยนำไปเล่นครั้งสุดท้ายในปี 2558 ที่ วัดกัลยาณมิตร หลังจากนั้นครูก็ไม่ได้ถ่ายทอดให้กับใครอีกเลย

ช่วงเวลาในการฝึกซ้อมจะมีเด็กๆให้ความสนใจเกี่ยวกับกระต๊ว อยากจะมาลองและสัมผัสกับการละเล่นกระต๊วแห่งเสื่อ จึงได้มีการฝึกหัดให้กับเด็ก ๆ ในชุมชน หลังจากนั้นสมาชิกของกระต๊วเริ่มมีมากขึ้น เด็กในชุมชนหลาย ๆ คนมีความสามารถอย่างมาก ผู้ชมต่างทั้งในความสามารถของเด็ก ๆ จึงทำให้ผลงานของนายเกลิง ปีเพราะ(แ่ง) เป็นที่รู้จักและมีความโดดเด่นในการแสดง

2.6.3 การฝึกหัดกระต๊วแห่งเสื่อ นายเกลิง ปีเพราะ (แ่ง)

นายเกลิงให้สัมภาษณ์ว่า เด็กที่มาหัดเล่นการแสดงกระต๊ว ต้องมีคุณสมบัติ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มี วินัย ความอดทนในการฝึกซ้อม และความเป็นผู้นำกล้าหาญ จึงจะประสบผลสำเร็จในการแสดง การฝึกซ้อมในแต่ละครั้ง จะใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง ใน 1 วัน

ขั้นตอนในการฝึกซ้อมมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การให้กำลังใจ โดยการเต้นเสา โดยการเดินเป็นหมู่อยู่กับที่ก่อน และค่อยเดินเคลื่อนที่เพื่อที่จะได้ให้ขามีกำลังใจ

ขั้นตอนที่ 2 ตีบทเด็กทุกคนจะต้องฝึกการตีบททุกตัวละครโดยที่ยังไม่ได้แบ่ง ตัวละครต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 3 ย่ำอยู่กับที่ เพื่อให้เรียนรู้วิธีการเต้นสลับขาและนำออกมาใช้ในการเล่นในลักษณะการเดิน

ขั้นตอนที่ 4 ซอยขา เพื่อใช้ในการเคลื่อนที่

ขั้นตอนที่ 5 คัดเลือกตัวละคร โดยดูจากลักษณะตัวละครให้ตรงกับบุคลิกในแสดง

ขั้นตอนที่ 6 แยกซ้อมรำตามตัวละคร โดยแบ่งเป็น พระ นาง ยักษ์ เสือ และตัวตลก ในขั้นตอนทั้งหมด

จะมีการฝึกซ้อมอย่างต่อเนื่อง สัปดาห์ละ 3-7 วัน เพื่อเตรียมความพร้อมให้การแสดงมีความสมบูรณ์และน่าสนใจ และเป็นที่ชื่นชอบแก่ผู้ชม

ในการฝึกหัดกระบวนท่าแห่งเสือ นายเถลิง ปิยะพร (แ้ง) ได้นำการฝึกแบบการเรียนโยนเข้ามาใช้ โดยจะแบ่งเป็นตัวละครเป็น พระ นาง ยักษ์ เสือ และตัวตลก ด้วยความที่ในบทการแสดงมีตัวละครที่จะแบ่งฝึกตามลักษณะ โดยบ๊องตันฝึกตัวพระ เมียบ๊องตันฝึกตัวนาง ยักษ์ที่คอยทวงส่วยฝึกตัวยักษ์ เสือฝึกเสือ และลูกบ๊องตัน ตัวผีพรายฝึกตัวตลก ตามตารางการฝึกดังนี้

ตารางที่ 1 ลักษณะท่ารำ และระยะเวลาในการฝึกซ้อม

ตัวละคร	ลักษณะท่ารำ	ระยะเวลาในการฝึกซ้อม
พระ	ใช้การรำตีบทตามแบบนาฏศิลป์ไทย โดยใช้นาฏยศัพท์มาประกอบในการละเล่น เช่น การตั้งวง การจีบ กระดกเท้า ส่วนการใช้เท้าจะใช้การเต้น การยกขาคล้ายกับโขนสด มีการใช้ตัวยกไปมาตามจังหวะเพลง ทั้งยังต้องฝึกการตีเสื่อโดยใช้หลักการกระปี่กระบอง มาฝึกในการตีเสื่อ	จำนวน 7 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวม 21 ชั่วโมง
นาง	ใช้การรำตีบทตามแบบนาฏศิลป์ไทย โดยใช้นาฏยศัพท์มาประกอบในการละเล่น เช่น การตั้งวง จีบ กระดกเท้า ส่วนการใช้เท้าจะเดินย้าตามจังหวะเพลง และเน้นลีลาเดินสายสะโพกไปมา	จำนวน 5 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง
ยักษ์	ใช้การรำตีบทตามแบบนาฏศิลป์ไทย โดยใช้นาฏยศัพท์มาประกอบในการละเล่น เช่น การตั้งวงแบบตัวยักษ์ การใช้เท้าจะเต้น และยกคล้ายกับโขนสด มีการใช้ตัวยกไปมาตามจังหวะเพลง	จำนวน 5 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 ลักษณะท่ารำ และระยะเวลาในการฝึกซ้อม (ต่อ)

ตัวละคร	ลักษณะท่ารำ	ระยะเวลาในการฝึกซ้อม
เสื่อ	จะเลียนแบบท่าทางของเสื่อ โดยทำมือลักษณะคล้ายเท้าเสื่อ และจะต้องดีลังกา ม้วนหน้า ม้วนหลังได้ดี จำเป็นต้องฝึกอย่างแม่นยำ เพราะจะต้องซ้อมการหลบจากการตีของบ้องตัน	จำนวน 7 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวม 21 ชั่วโมง
ตัวตลก	จะใช้ท่าทางในการแสดงกิริยาต่างๆที่ธรรมชาติ เน้นท่าทางที่ตลกขบขัน และเล่นมุขที่ให้ความสนุกสนานแก่ผู้ชม	จำนวน 5 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง

ที่มา : ผู้วิจัย

สรุปตารางที่ 1 การฝึกฝนของแต่ละตัวละครนั้นก็จะมีเวลาในการฝึกฝนที่แตกต่างกันออกไป แต่จะมีการฝึกที่เป็นลำดับขั้นตอนก่อน ถึงจะแยกฝึกตามลักษณะของตัวละคร โดยการรำส่วนใหญ่จะใช้การตีบท และนาฏยศัพท์ การใช้วง การจีบ แบบนาฏศิลป์ไทย อีกทั้งการใช้เท้าก็จะใช้การเต้น การยกเท้าและการย่อเท้าเป็นส่วนใหญ่ เน้นลีลาการยกตัว การโยกตัว การส่ายสะโพกในขณะเดิน ส่วนตัวละครที่เป็นตลกก็จะเน้นกิริยาที่ตลกขบขัน และดูเป็นธรรมชาติในการแสดงตามลักษณะตัวละครนั้นๆ อีกทั้งการฝึกซ้อมกับดนตรีและเพลงประกอบ เพราะผู้แสดงจะต้องรำตามบทร้องและพูดบทเองจึงจำเป็นต้องแม่นยำในบทที่แสดง

ระยะเวลาในการฝึกซ้อมดนตรีและเพลงประกอบ ระยะเวลา 1 เพลง ฝึกซ้อม 2 สัปดาห์ 14 วัน วันละ 3 ชั่วโมง รวม 42 ชั่วโมง

2.6.4 สถานที่ในการฝึก

สำหรับสถานที่การฝึกนั้น จะใช้พื้นที่บริเวณชุมชนแถวบ้านนายเถลิงในการฝึก ได้แก่ หลังร้านของกาแฟของชุมชน เป็นสถานที่ในการฝึกซ้อม ซึ่งมีสถานที่กว้างขวาง สามารถใช้ฝึกซ้อมได้เป็นอย่างดี เพราะตัวเสื้อจะมีการฝึกตีลังกา ม้วนหน้า ม้วนหลัง จึงจำเป็นต้องใช้พื้นที่ในการฝึกฝน

ภาพที่ 5 สถานที่ฝึกซ้อมกระโดดแท่งเสื้อ นายเถลิง (แ่ง) ปี่เพราะ
ที่มา : ผู้วิจัย

2.6.5 องค์ประกอบในการเล่นกระโดดแท่งเสื้อ นายเถลิง ปี่เพราะ (แ่ง)

1. เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงกระโดดแท่งเสื้อ

เครื่องดนตรีที่ใช้ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องประกอบจังหวะได้แก่ กลองตุ๊ก กลองโทน ฉิ่ง ฉาบ กรับไม้ ข้องคู่ ปี่ชวา

1. กลองตุ้ก 2 ใบ

ภาพที่ 6 กลองตุ้ก
ที่มา : ผู้วิจัย

2. กลองโพน 2 ใบ

ภาพที่ 7 กลองโพน
ที่มา : ผู้วิจัย

3. ฉาบใหญ่

ภาพที่ 8 ฉาบใหญ่
ที่มา : ผู้วิจัย

4. ฉิ่ง 1 คู่

ภาพที่ 9 ฉิ่ง
ที่มา : ผู้วิจัย

5. กรับไม้ 1 คู่

ภาพที่ 10 กรับไม้
ที่มา : ผู้วิจัย

6. ฆ้องคู่ 1 ชุด

ภาพที่ 11 ฆ้องคู่
ที่มา : ผู้วิจัย

7. ปี่ชวา

ภาพที่ 12 ปี่ชวา
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 13 นักดนตรีกระต๊วแทงเสื่อ นายเถลิง ปี่เพราะ (แฉ่)
ที่มา : ผู้วิจัย

2. เครื่องแต่งกาย การเล่นกระตั่วแทงเสือ

เครื่องแต่งกายในการเล่นกระตั่วแทงเสือ จะแต่งกายแบบชาวบ้านเรียบง่าย แต่งตามตัวละคร โดยมีลักษณะดังนี้

ตารางที่ 2 การแต่งกายการเล่นกระตั่วแทงเสือ

ตัวละคร	ลักษณะการแต่งกาย	รูปภาพ
1. บ้องตัน 2. ลั่นทม 3. บ้องตื้อ	จะใส่เสื้อกักที่เป็นแขนกุด ส่วนใหญ่จะไม่สวมเสื้อข้างใน การใส่เสื้อกักเพราะเปรียบเสมือนเป็นนายพราน ท่อนกลางจะนุ่งโจงกระเบน และใส่หน้ากากนายพราน มีหอกเป็นอาวุธ เมียบ้องตัน จะใส่เสื้อคอกระเช้า และสวมผ้าถุงยาวถึงข้อเท้า เกล้าผม สูงติดดอกไม้ ถือตะกร้าหวาย บางครั้งก็ใช้กระจาด ถอดเสื้อ นุ่งโจงกระเบน มัดลูกมีมีดอโต้เป็นอาวุธ	
4. เสือสมิง 5. บริวารเสือ	ใส่เสื้อแขนยาวลายเสือ สวมกางเกง มีผ้าคาดเอว ศีรษะโพกผ้าลายเสือ ใส่ชุดเสือ และสวมศีรษะเสือ	

ตารางที่ 2 การแต่งกายการเล่นกระตั้วแทงเสือ (ต่อ)

ตัวละคร	ลักษณะการแต่งกาย	รูปภาพ
6. ยักษ์	ใส่เสื้อแขนยาวสีเขียว นุ่งโจงกระเบน สวมศีรษะยักษ์	
7. ผีพราย	สวมชุดสีขาว ใส่หน้ากากผี	

ที่มา : ผู้วิจัย

3. เนื้อเรื่อง กระตั่วแทงเสือ ชุต บ้องตันลั่นทม

เป็นเรื่องนิทานพื้นบ้านโดย นายเถลิง ปี่เพราะ (แ่ง) ได้นำมาแต่เป็นบทละคร โดยมีเนื้อเรื่องว่า มีเสือสมิงตัวหนึ่งซึ่งอยู่ในร่างมนุษย์ อยู่ในถ้ำมาช้านาน และนึกคิดว่าเราต้องมีคู่ครองมาแนบกาย คิดแล้วจึงออกจากถ้ำเข้าป่าหวังว่าจะพบหญิงงาม เมื่อมาถึงป่าจึงได้พบบ้องตัน ลั่นทม บ้องตื้อ กำลังเดินอยู่ในป่า เสือสมิงที่อยู่ในร่างมนุษย์จึงได้แอบมองนางลั่นทมด้วยความหลงใหล พอได้โอกาสเสือสมิงจึงเข้าอุ้มฉุดนางลั่นทม เมื่อบ้องตัน และบ้องตื้อเห็นจึงเข้าขัดขวาง ต่อสู้กัน พอได้จังหวะบ้องตันจึงพุ่งหอกแทงเสือร้ายทันที เสือร้ายก็หนีไป บ้องตัน ลั่นทม และบ้องตื้อจึงตามเข้าไปในขณะนั้นมีขุนยักษีสองตน กำลังแค้นใจนักที่บ้องตันไม่ส่งส่วย ทำให้ทั้งสองขุนยักษีโกรธและโมโหมาก จึงเรียกเหล่าผีพรายให้ไปบอกบ้องตันเพื่อทวงส่วยมิฉะนั้นจะเกิดเรื่องร้ายขึ้น ในขณะที่บ้องตัน ลั่นทม และบ้องตื้อนอนพักผ่อนอยู่ ผีพรายจึงมาเข้าฝันเรื่องทวงส่วยจากขุนยักษี บ้องตันตกใจเลยสะดุ้งตื่นและบอกลั่นทมว่าผีมาเข้าฝันให้ส่งส่วย ทั้งหมดเลยรีบออกมาหาเนื้อทรายเพื่อไปส่งส่วย

บทละครพื้นบ้าน เรื่อง กระตั่วแทงเสือ ชุต บ้องตัน ลั่นทม

แต่งและเรียบเรียง โดย นายเถลิง ปี่เพราะ (แ่ง)

ทำเพลงเดิน

(เสือคลานออกเป็นคู่แล้วหมอบเฝ้าหน้าเตียง เสือสมิงในร่างมนุษย์ (มานพ) เดินออกขึ้น
นั่งเตียง)

ร้องเพลงชาตรี

จะกล่าวถึงเสือสมิงสิงห์อยู่ป่า	มีสองร่างกายาสมิงร้าย
ร่างหนึ่งเป็นสมิงเสืออันตราย	อีกร่างเป็นหนุ่มใหญ่ใจหามิพ
พักอาศัยยังถ้ำใหญ่ในป่าลึก	มานั่งนึกว่าตัวเราเจ้าสมิง
ควรจะหาคู่ครองมาแนบอิง	อยากได้หญิงเป็นมนุษย์สุดต้องการ

เจรจา

(เสือสมิงในร่างมนุษย์ (มานพ) กล่าวอยู่ในถ้ำมาช้านานควรจะพาคู่ครองมาแนบกาย
คิดแล้วจึงออกจากถ้ำเข้าป่าอาจจะพบหญิงงาม)

ร้องเพลง โอบ้างข้าง

คิดพลางทางออกนอกถ้ำ   จำจะไปสัจจรดอนดงป่า
หากพบนางถูกใจจินตนา   กูจะพามายังถ้ำอำไพ

ทำเพลงรับ ออกเพลงเดิน

(บ้องตัน ลั่นทม บ้องต้อ เดินออกแล้วบ้องหน้า)

บ้องตัน ร้องแหล่

บ้องตันนายพรานใหญ่	อยู่ในไพรไม่ขึ้นชม
รักแต่เมียเฝ้าชื่นชม	ลั่นทมผู้โสกา
อยู่ในป่ามานานนัก	กับเมียรักเป็นหนักหนา
จึงมีบุตรด้วยกันมา	เก่งหนักหนาหน้าตาดี
มีชื่อว่าบ้องต้อ	แม่ตั้งชื่อคล้องกับบ้องตัน
ลั่นทมผู้แม่นั้น	ก็รักกันทั้งสามคน
สุขแสนจะสำราญ	เพราะนายพรานพาครอบครัว
เก็บผักเห็ดขึ้นริมรั้ว	ครัวกินได้นิสัยพราน
วันนี้จะแกงป่า	นำผักมาไม่ปะปน
ได้ผักสดมาเหลือล้น	ทั้งสามคนแสนดีใจ
เอาผักและดอกไม้	นำมาใช้ยามขัดสน
บ้องต้ออย่าชุกชน	ช่วยกันคนละไม้ละมือ

(เสื่อสมิงในร่างมนุษย์ (มานพ) เดินออกแอบมองลั่นทม พอได้โอกาสเข้าอุ้มลั่นทม
บ้องตัน และบ้องต้อ เข้าขัดขวาง)

เสื่อสมิง ร้องไห้

ตัดไต่สมิงใหญ่	ชุ่มแปลงกายมานพหนุ่ม
มายืนแอบชุ่มชุ่ม	ชุ่มแอบชุ่มชุ่มแอบมอง
หมายตาที่ลั่นทม	งามสุดสมถูกใจนัก
เสื่อสมิงใครคิดรัก	ยากจะหักห้ามดวงใจ
เสื่อคิดจะอุ้มฉุด	แม่น้องนุชนำเอาไป
ให้อยู่ในถ้ำใหญ่	เสื่อจะได้สุขสำราญ
ว่าแล้วมิช้าที	ใจบัดสีของเสื่อร้าย
เข้าอุ้มแม่โฉมฉาย	นางตกใจผู้ดีนร

ทำเพลงร้ว แล้วเชิด

(เสื่อสมิงในร่างมนุษย์ (มานพ) เข้าอุ้มฉุดนางลั่นทม บ้องตัน และบ้องตื้อขัดขวางเข้า
พันแทงเสื่อสมิงไม่เป็นผล บ้องตันหันมาจับหอกร้ายพระคาถาแล้วแทงถูกร่างเสื่อสมิงบาดเจ็บ
หลบหนีเข้าโรงไป)

ทำเพลงเชิด แล้วบ้องหน้า

ร้องเพลง ต่อยหม้อ

บ้องตันผู้ฉกาจอาญา	โอมอ่านอาคมพระคาถา
พอบบพพุ้งหอกอันศักดิ์	ถูกกายยาเสื่อร้ายในทันที

ทำเพลง ร้ว โอด

(เสื่อสมิง บ้องตัน ลั่นทม บ้องตื้อเดินตามกันหายเข้าโรง)

ทำเพลง เร็ว ปี่ ตะโพน เปิงมาง เกราะ

(ยักษ์สองนายออกคู่หมอบเฝ้าข้างเตียง ขุนมารออกนั่งเตียงบ้องหน้า)

ร้องเพลง เขมรเร็ว

มาจะกล่าวถึงขุนมารชาญศักดิ์	ท้าวพิโรธโกรธาตั้งไฟกลบ
ว่าเหว่ย บ้องตันมันช่างโอหัง	ค้ำส่วยหลายครั้งแล้วไอ้หน้าเหย
ตรัสเรียกผีพรายนาย (เอย) ถ่ายเทพ	ท้วงส่วยว่าเหว่ ที่ไอ้บ้องตัน

เจรจา

(ขุนมารถามสองยักษ์เรื่องบ้องตันค้างสวย ให้สองนายยักษ์ เรียกผีพราย
เข้ามาหา สองนายยักษ์ร้องเรียกผีพราย ผีพรายออกมา)

ร้องเพลง เขมรเร็ว

ผีพรายได้ฟังทั้งผีป่า	วิ่งวุ่นไปมาโดนกันดังและ
ว่าเหยยเราได้ฟังท้าวสั่ง	วิ่งมาพร้อมกันพริ้งเดินก้าวเหยยเหยย
ตรัสเรียกผีพรายนาย(เอย)โหมด	จักกระโดดโลดต่อละเมาะป่าแหะ

เจรจา

(ขุนมารสั่งสองนายยักษ์ให้แนะนำวิธีทวงสวยให้ผีเข้าใจ)

ร้องโขนสด

อสุราพญามาร	ครั้นสั่งงานได้สมอร่า
สั่งเสร็จสำเร็จดี	ก็จรลีพ่อนพักกายา

เจรจา

(สองนายยักษ์แนะนำบรรดาผีให้ไปทวงสวย ติดตลก)

ร้องเพลง ตลุบ้องตัน

จำกูจะไปให้มันถึงเรือน	จะไปเตือนบ้องตันมันทำเฉยเหะ
ฝ่ายว่าบ้องตันมันฝันและเห็น	กระโดดโลดเต้นเอามือตีแปะ

(ทำเพลงตลุบ้องตันบรรดาผีและสองนายยักษ์เดินเข้าโรง)

ทำเพลงเดิน

(บ้องตัน ลั่นทม บ้องต้อ ออกตามเสื่อสมิงมา)

ร้องเกริ่น

บ้องตันพรานไพรผู้ใจกล้า
 แหว่งด้วยหอกเสือนั้นหนีเข้าป่าไป
 เพลานี้ค้าลงคงต้องรอ
 หันมาบอกเมียรักยอดวงใจ

ตามเสือสมิงมากกลางป่าใหญ่
 หนีมาได้คงจะไปไม่ไกลกัน
 หยุดพักผ่อนเถิดหนอรอวันใหม่
 เจ้าจงหาที่ให้ลูกได้นอน

เจรจา

(บ้องตัน ลั่นทม บ้องตื้อ ขวนกันสวดมนต์แล้วลงนอน)

เสภา ลาว

พนมมือโอมเพี้ยงเพี้ยงทุกทิศ
 ขอพึงพักสักราตรাত্রีที่พึงใช่ไพร

สิ่งศักดิ์ที่สถิตอยู่ป่าใหญ่
 เพื่ออาศัยพักผ่อนก่อนเดินทาง

ทำเพลง รัว ฉิ่ง เขนง

(บรรดาผีพรายออกเข้าฝันบ้องตัน)

เสภา

จะกล่าวถึงบรรดาผีที่รับงาน
 ให้เตือนว่าผ่านเวลาที่บิดเบียน
 ยังสั่งให้พวกข้าบรรดาผี
 จะสาปเป็นทำนองสวดให้เข้าใจ

มาแจ้งเหตุเรื่องพรานไม่ส่งส่วย
 อย่าแสร้งเชื่อนชักช้าจะมีภัย
 ให้เข้าฝันเรื่องนี้ให้จงได้
 จงฟังไว้จดจำทำให้ดี

เจรจา

(บรรดาผีบ้องตันฟังทำนองสวดแช่ของขุนมาร)

สวด ชาลาวัน

พวกผีมาบอก	เจ้า บ้อง ตัน
เรื่องส่งส่วยนั้น	ทัน เว ลา
ถ้าขึ้นชักช้า	จะ บรร ลัย
จะสาปเสื่อใหญ่	ส่ง ไป กิน
หนีเสื่อต้องปิ่น	ขึ้น ตัน ไม้
เจ้าก็ปิ่นขึ้นไม่ได้	แต่น ต่อย ตก
ถอยหลังลงมา	ยัง คา คบ
มาปะงูกันขบ	ตัว ยาว ลี
ระวังตัวให้ดี	จะ มี ภัย
รีบส่งส่วยไป	ให้ ทัน การ

ทำเพลง รัว

(ผีพรายเข้าโรง บ้องตันตกใจตื่นนอนปลุก ลั่นทม บ้องตื้อ ตื่นเล่าความฝัน)

ร้องเพลง สองไม้

รุ่งแจ้งแสงทองส่องท้องฟ้า	กาเหว่าร้องก้องพนาฟ้าชุ่มชื้น
บ้องตันนอนหลับไหลตลอดคืน	ตกใจตื่นผีเข้าฝันอัตราย
ตกใจปลุกเมียขึ้นมาเคลียก่อน	แล้วปลุกลูกตื่นนอนก่อนจะสาย
ฝันขุนมารสั่งผีให้บอกไป	บอกให้ผีพรายแจ้งความ
ขาดส่วยขาดส่งไม่ตรงนัด	เป็นมนุษย์มาขัดยักษ์เจ้าทำได้
หากไม่จัดส่งส่วยสัญญาไว้	จะตามล้างให้บรรลัยวายชีวา

เจรจา

(บ้องตันชักชวน ลั่นทม บ้องตื้อเข้าป่าล่าเสื่อเนื้อทราย)

ร้องเพลง ตลุ้งบ้องตัน

สิบสองบ้องตันมันฝนตีนนอน	พาเมียรับจอร์เข้าดงพงป่า
ถือนอกกำยำ ดำยาวกว่าวา	เข้าดงพงป่า เทียวหาเนื้อทราย
เสียงนกร้องบอก หัวถลอกเสือบ	บ้องตันแลพบ ร้องเรียกอียาย
เสียงนกบอกเหตุ สังเกตมาหลาย	คงจะปะเสื่อร้าย เจ้าเร่งระวังตัว
ถ้ามันโสกเข้ามา มึงอย่าซำอยู่ไย	จงยัดบันท้าย เอาไว้อย่างกลัว
กูจะแทงด้วยหอกให้มันถลอกหัว	จะได้เอาตัวไปถวายเจ้านาย

ทำเพลง ตลุ้งบ้องตัน

(บ้องตัน ลั่นทม บ้องต้อ เดินเข้า)

-จบการแสดง -

4. ลำดับการละเล่นกระต๊วงเสื่อ

1. เริ่มจากการบูชาครู ดนตรีจะมีการโหมโรง ด้วยเพลง โหมโรง 3 ลา 2 ปี่ 2 โทน
2. หลังจบเพลงโหมโรง ดนตรีจะทำเพลงเดิน และเริ่มการแสดง โดยฉากแรก

เป็นเสื่อสมิงและบริวารออกมาแสดง เล่นตามเนื้อเรื่องไปเรื่อยๆจนจบการแสดง ใช้เวลาประมาณ 45 นาที เพราะในระหว่างการเล่นก็จะสอดแทรกมุขตลกลงไปด้วย โดยแสดงในท่าทางตลกประกอบทำนองดนตรี หรือแสดงตลกในบทพูด แล้วแต่ว่าเล่นมุขตลกที่ซุ่มมาหรือว่าจะเล่นมุขตลกแบบสดเพิ่มเติมแต่ส่วนใหญ่ก็มีการซุ่มกันมาก่อน ส่วนการตีเสื่อในขณะที่บ้องตันตีเสื่อสมิงนั้น ก็จะมีกระบวนการเล่นที่ฝึกซ้อมเป็นอย่างดีเพราะต้องการความปลอดภัยในการเล่นทุกครั้ง

3. เมื่อถึงฉากสุดท้ายจบลงดนตรีก็จะบรรเลงจบด้วย เพลงร่ำ 3 ลาอีกครั้งหลังจบการแสดง ผู้แสดงทุกคนก็จะยกมือไหว้ครูผู้ประสาทวิชา นักแสดงผู้อาวุโสและนักดนตรี แต่ส่วนใหญ่นักแสดงที่ยังไม่ถึงฉากก็จะมาช่วยตีเครื่องประกอบจังหวะ และช่วยร้องรับในขณะแสดงอีกด้วย

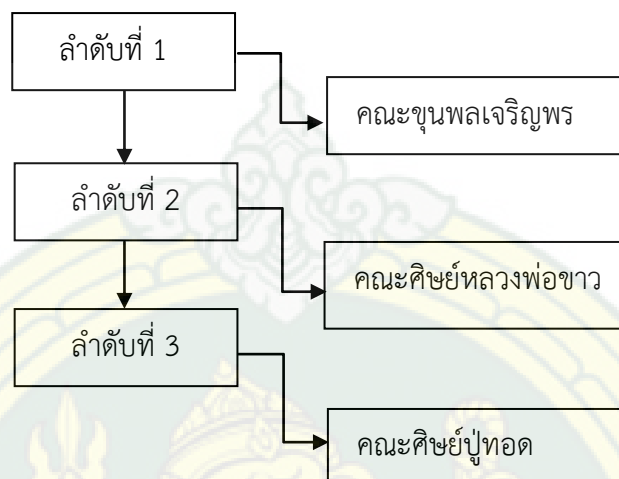
คณะครูเถลิงเป็นคณะที่ยังคงอนุรักษ์การแสดงแบบดั้งเดิมเอาไว้และไม่ยอมเปลี่ยนแปลงซึ่งปัจจุบันหาชมการแสดงรูปแบบนี้ได้ยากมาก แต่ยังคงคณะที่สืบทอดเอาไว้อีกหนึ่งคณะหนึ่งคือ คณะ ท. ทวีศิลป์ ครูวัชชัย อ่อนสุนทร เป็นผู้ควบคุมคณะซึ่งท่านก็ยืนยันว่าจะคงรูปแบบการแสดงกระต๊วงเสื่อรูปแบบของครูเถลิงเอาไว้โดยไม่ยอมเปลี่ยนแปลงทั้งรูปแบบการแสดง เพลงร้อง ท่าทางในการแสดง รวมถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อที่จะให้การแสดงรูปแบบนี้ยังคงอยู่ให้คนปัจจุบันได้ชมและได้รู้จักศิลปะที่เป็นภูมิปัญญาของคนรุ่นเก่า

ปัจจุบันนี้การเล่นกระต๊วแทงเสือก็จะพบเห็นได้ในเขตฝั่งธนบุรีเป็นส่วนใหญ่ แต่เดิมการเล่นกระต๊วแทงเสือเป็นที่นิยมมากในงานรื่นเริงต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบการแสดงก็ได้ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยมาเรื่อย ๆ แต่การปรับรูปแบบการเล่นและหากวิธีต่าง ๆ นั้นก็ขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์ของแต่ละคน แต่การเล่นกระต๊วแทงเสือออกนอก ถู่ว่าก็เป็นที่ยอมรับของคณะกระต๊วแทงเสือเช่นกัน เนื่องด้วยการเล่นกระต๊วแทงเสือออกนอกเป็นการเล่นที่มีลำดับขั้นตอน และมีรายละเอียดมากมายทั้งบทร้อง เกรจา และลำดับการเข้าออกซึ่งเล่นเป็นเรื่องราวเพราะฉะนั้น ลำดับการเล่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งคณะกระต๊วแทงเสือส่วนใหญ่ก็ได้รูปแบบมาจากนายเถลิง ปู่เพราะ (แ่ง) ที่เป็นผู้เล่นกระต๊วออกนอกในยุคแรก ๆ และนำมาปรับเปลี่ยนใส่กลวิธีต่าง ๆ เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ประจำคณะของตนเอง ก็ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงยังดำรงไว้ซึ่งรูปแบบการเล่นแบบเก่าไว้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามการเล่นกระต๊วแทงเสือถึงจะปรับเปลี่ยนรูปแบบการเล่นให้ทันสมัยมากขึ้น ก็ยังมีคนรู้จักการเล่นประเภทนี้น้อยมา เพื่อที่จะให้การเล่นกระต๊วแทงเสือคงอยู่เป็นวัฒนธรรมคู่เขตธนบุรี และให้การเล่นกระต๊วแทงเสือเป็นที่แพร่หลายให้คนได้รู้จักการเล่นประเภทนี้มากขึ้น อีกทั้งเพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับผู้ที่สืบทอดการเล่นกระต๊วแทงเสือ ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และสภาวัฒนธรรม เขตธนบุรี จึงได้จัดงานประกวดแข่งขัน กระต๊วแทงเสือ มรดกไทย มรดกอาเซียน ในปี 2559 ขึ้นเพื่อเป็นการตระหนักถึงหน้าที่ในการ ทำนุบำรุงด้านศิลปะและวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญในการเล่นที่ทรงคุณค่าของไทยจะยังคงอยู่ เพราะมีเยาวชนคนรุ่นหลังเห็นคุณค่าและร่วมกันอนุรักษ์สืบสานไว้ให้คงอยู่สืบไป แต่ใช้หลักเกณฑ์ของการเล่นกระต๊วออกนอก มาประกวดในครั้งนี้ เพื่อที่จะให้เห็นถึงการโชว์ศิลปะ ของการเล่นกระต๊วแทงเสือมากกว่าการเล่นแบบแห่ในงานประเพณีต่าง ๆ โดยมีวิธีดำเนินงานหลักเกณฑ์และผลการแข่งขันการประกวดดังนี้

2.6.6 โครงการสืบสานวัฒนธรรม ประกวดกระต๊วแทงเสือมรดกไทย วัฒนธรรมอาเซียน

โครงการสืบสานวัฒนธรรม “ประกวดกระต๊วแทงเสือ”มรดกไทย วัฒนธรรมอาเซียนเพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติในโอกาสมหามงคล เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ 70 ปี 9 มิถุนายน 2559 สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ได้เห็นความสำคัญและถือเป็นนโยบายของประเทศได้นำมาเน้นความรู้ความเข้าใจให้กับเยาวชนและบุคคลทั่วไป ได้มีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับอาเซียน ทั้งนี้สำนักศิลปะและวัฒนธรรมได้เห็นความสำคัญ และเล็งเห็นความสำคัญของอาเซียน โดยเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมไทยในอาเซียน จึงได้จัดกิจกรรมประกวดกระต๊วแทงเสือขึ้น เพื่อเป็นการสนับสนุนและบูรณาการด้านการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่จัดขึ้น และเพื่อเป็นการรักษาวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของฝั่งธนบุรีให้เป็นมรดกของอาเซียนให้คงอยู่ต่อไป

เนื่องจากการประกวดใช้เวลา 2 วัน และมีเกณฑ์ประกวดที่ชัดเจน จึงสรุปผลการประกวดได้ดังนี้

ภาพที่ 14 ลำดับการแข่งขันการประกวดกระตัวแทงเสื่อ ในงานมรดกไทย มรดกอาเซียน ในปี 2559
ที่มา : ผู้วิจัย

จากการที่ได้ลำดับการแข่งขันการประกวดการละเล่นกระตัวแทงเสื่อ ในงานมรดกไทย มรดกอาเซียน ในปี 2559 แล้วดังนั้นผู้วิจัยจะศึกษาวิธีการละเล่นกระตัวแทงเสื่อ ทั้ง 3 คณะ เพื่อหาวิธีการละเล่น และองค์ประกอบ เพื่อให้เห็นเอกลักษณ์และลำดับขั้นตอน ของการละเล่นกระตัวแทงเสื่อ ออกนอก ที่ต้องใช้ความสามารถและความอดทนในการฝึกฝนและจนจำ ซึ่งทั้ง 3 คณะได้ต้นแบบ การละเล่นกระตัวแทงเสื่อออกนอก มาจากนายเถลิง ปี่เพราะ (แ้ง) และได้มาใส่กลวิธีการละเล่น กระตัวแทงเสื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของตนเองจนสมบูรณ์ จนเป็นที่ชื่นชมของท่านผู้ชมตลอด มาจนถึงปัจจุบัน (สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2559)

2.7 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อัครวิทย์ เรืองรอง (2548) กระบวนถ่ายทอดวัฒนธรรมและคุณค่าของการละเล่น กระตั่วแทงเสือ ในชุมชนวัดสังข์กระจาย มุ่งศึกษากระบวนการถ่ายทอด และคุณค่าของการละเล่นกระตั่วแทงเสือ ในการศึกษาทำให้ทราบว่าวัฒนธรรมการละเล่นกระตั่วแทงเสือในชุมชนวัดสังข์กระจายนั้นเป็นวัฒนธรรมที่ดำรงคุณค่าในชุมชนมาเป็นระยะเวลาช้านาน เพราะวัฒนธรรมเป็นผลรวมแห่งการสั่งสมสิ่งสร้างสรรค์และภูมิธรรม ภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้น วัฒนธรรมรวมไปถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งหมดของสังคม ปัจจุบันการดำรงคุณค่าวัฒนธรรมของการละเล่นกระตั่วแทงเสือที่เกิดขึ้นในชุมชน วัดสังข์กระจาย เนื่องจากวัฒนธรรมการละเล่นกระตั่วแทงเสือมีบทบาทในชีวิตประจำวัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามี การนำการละเล่นกระตั่วแทงเสือเข้ามาอยู่ในประเพณีหรือกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชน ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อชุมชนวัดสังข์กระจาย นอกจากนี้กระบวนถ่ายทอดการละเล่นกระตั่วแทงเสือที่มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยในปัจจุบันอีกทั้งความสนุกสนาน เพื่อให้วัฒนธรรมคงอยู่ได้สืบไป

นิธิภัทร บาลศิริ (2555) ศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชนในเขตฝั่งธนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา 2) ศึกษาทักษะทางปัญญาของนักศึกษา 3) ศึกษาทักษะการวิจัยของนักศึกษา 4) เปรียบเทียบคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา ระหว่างคะแนนช่วงต้นภาคเรียน และคะแนนช่วงปลายภาคเรียน 5) เปรียบเทียบคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 6) เปรียบเทียบคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาชาย และนักศึกษาหญิง 7) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตฝั่งธนบุรี การดำเนินการวิจัยครั้งนี้พบว่า การนำแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนอัตลักษณ์ของชุมชน การสืบทอดวัฒนธรรม และทฤษฎีทางสังคมวิทยา นำมาบูรณาการการเรียนการสอนต่าง ๆ ทำให้การเรียนการสอนเกิดความสนุกสนานมากขึ้นเพื่อให้นักศึกษาได้ซึมซับและเรียนรู้การเป็นท้องถิ่นต่าง ๆ จนกลายเป็นทรัพยากรท้องถิ่นในลำดับต่อไป

เกรียงไกร ฮ่อองเฮงเส็ง (2560) ศึกษาเรื่อง กระอั่วแทงควาย กับ กระตั่วแทงเสือ ประวัติและพัฒนาการของการละเล่นโบราณ มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการละเล่นกระอั่วแทงควายและกระตั่วแทงเสือ 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการจากการละเล่นกระอั่วแทงควายมาเป็นกระตั่วแทงเสือ จากเอกสารหลักฐานที่แสดงให้เห็นประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของการละเล่นสองชนิด คือ กระอั่วแทงควาย กับ กระตั่วแทงเสือ หรือ ทำให้เข้าใจได้ว่า กระอั่วแทงควายเป็นการละเล่นที่พัฒนาการมาจากรากฐานความสัมพันธ์ระหว่างคนกับควายตามรูปแบบการดำรงชีวิตในสังคมเกษตรกรรมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยวัตถุประสงค์ในการขอฝนหรือเพื่อความอุดมสมบูรณ์ซึ่งปรากฏร่องรอยตามภาพฝาผนังภายในถ้ำและจิตรกรรมฝาผนังในวัดเก่าแก่

รวมทั้งพิธีกรรมความเชื่อหลายอย่างเกี่ยวกับคนและควายที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยไทยได้รับอิทธิพลจากการละเล่นกระอ้าวทางควายมาจากทวาย เมืองในสาธารณรัฐสหภาพเมียนมาที่มีความสัมพันธ์เชิงการเมืองการปกครองระหว่างไทยกับพม่ามาช้านาน ในฐานะผู้ครอบครองเมืองทวาย สลับปรับเปลี่ยนกันไปมา โดยข้อมูลทางประวัติศาสตร์ระบุว่ากระอ้าวทางควายเป็นการแสดงของเมืองทวาย อันเป็นเมืองประเทศราชที่นำมาแสดงถวายในพระราชพิธีโสกันต์และงานมหรสพสมโภชในการพระเมรุ ต่อมาได้มีการดัดแปลงกระอ้าวทางควายกลายเป็นกระตัวแทงเสือ ด้วยเหตุผลที่ต้องใช้ผู้แสดงจำนวนมากกว่าในการสวมศีรษะและลำตัวของควายถึงสองคน มาเป็นเสือที่ใช้ผู้แสดงน้อยกว่าเพราะสวมศีรษะเสือแค่เพียงคนเดียว เพื่อให้ง่ายต่อการเคลื่อนที่และเพิ่มความสนุกสนานลงไป

การละเล่นพื้นบ้านกระตัวแทงเสือ นับเป็นมหรสพพื้นบ้าน ที่มีความรุ่งเรืองและเป็นที่นิยมอย่างยิ่ง โดยมีภูมิหลังมาจากการละเล่นมหรสพกระอ้าวทางควาย สู่การละเล่นเบิกโรงกระตัวแทงเสือ ต่อมาได้มีการนิยมจำอวดมากขึ้นจึงเป็นได้ว่าการละเล่นกระตัวแทงเสือเป็นศิลปะที่จับต้องได้ของประชาชน จึงได้นำมาแสดงในรูปแบบพื้นบ้านอย่างแพร่หลาย โดยแสดงเป็นเรื่องราว มีการนำองค์ประกอบของการแสดงที่คล้ายคลึงกับการแสดงละครและลิเกบ้าง แต่เน้นลีลาที่ผาดโผนของตัวเสือและความสนุกสนานของการแสดง อย่างครบถ้วน ได้แก่ เนื้อเรื่องที่ผู้แสดง ผู้แสดง เครื่องแต่งกายดนตรีประกอบ ทำนองเพลง ท่ารำ และอุปกรณ์การแสดง จึงกลายเป็นการละเล่นกระตัวแทงเสือในปัจจุบัน

การละเล่นกระตัวแทงเสือ ได้แพร่หลายเข้ามาสู่ฝั่งธนบุรี ในยุคพื้นฟูมหรสพสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี โดยการสืบทอดรูปแบบการแสดงจากฐานสู่ฐานและปรับเปลี่ยนให้มีความแตกต่างกันตามลักษณะของบริบทในสังคม ด้วยวิถีชีวิตที่ฝั่งธนบุรีเป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมจึงทำให้การละเล่นกระตัวแทงเสือยังเป็นที่พบเห็นและนิยมกันเล่นอยู่ ตลอดจนวิธีการได้รับการถ่ายทอดจากครูผู้สืบทอดและการจำกัดในการละเล่นกระตัวเสือออกนอก ของนายเถลิง ปู่เพราะ (แ่ง) ที่มีอิทธิพลต่อการละเล่นกระตัวแทงเสือออกนอกในปัจจุบัน จนทำให้การละเล่นกระตัวแทงเสือออกนอกที่ใช้ศิลปะในการละเล่นมากกว่าการแห่ในงานประเพณีต่างๆ กลายเป็นการละเล่นที่ต้องใช้ความสามารถของผู้แสดง โดยการละเล่นกระตัวแทงเสือออกนอกได้นำมาเป็นเกณฑ์ของการประกวดอีกด้วย โดยแต่ละคณะจะต้องเล่นกระตัวแทงเสือออกนอก แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกลวิธีของแต่ละคณะที่จะนำเสนอออกมาให้เป็นที่ชื่นชอบของท่านผู้ชม รวมทั้งมีการนำศิลปะรูปแบบใหม่เข้ามาผสมผสานได้อย่างเหมาะสมจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคณะ โดยจะอธิบายในลำดับต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ความเป็นมา ประวัติ บริบททางสังคมฝั่งธนบุรี และกลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ จากโครงการสืบสานวัฒนธรรม “ประกวดกระต๊วแทงเสือ” มรดกไทย วัฒนธรรมอาเซียน ระหว่างปีพุทธศักราช 2559 – 2562 เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติในโอกาสมหามงคล เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ 70 ปี ระหว่างปี พุทธศักราช 2559 - 2562 โดยมีวิธีดำเนินการศึกษาดังนี้

- 3.1 กลุ่มเป้าหมายและการเลือกกลุ่มเป้าหมาย
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การเก็บรวบรวมและการจัดกระทำข้อมูล
- 3.4 การตรวจสอบข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 การนำเสนอข้อมูล

3.1 กลุ่มเป้าหมายและการเลือกกลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษากลุ่มประกอบ โดยมุ่งศึกษา ความเป็นมา ประวัติ บริบททางสังคม ฝั่งธนบุรี และกลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ จากโครงการสืบสานวัฒนธรรม “ประกวดกระต๊วแทงเสือ” มรดกไทย วัฒนธรรมอาเซียน ระหว่างปีพุทธศักราช 2559 - 2562

การเล่นกระต๊วแทงเสือ เป็นการแสดงพื้นบ้าน ที่มีการดัดแปลงมาจากการเล่นหลวง คือ กระอั่วแทงควาย ซึ่งกระต๊วแทงเสือนี้นี้มีรูปแบบการเล่นเพื่อความสนุกสนานและไม่มีแบบแผนใด ๆ ปัจจุบันการเล่นกระต๊วแทงเสือจะให้เจ้าหน้าที่ขบวนในงานประเพณีงานบุญต่าง ๆ แต่ก็มี การเล่นอีกรูปแบบหนึ่งเรียกว่ากระต๊วแทงเสือออกฉก คือจะเล่นเป็นเรื่องราวและมีกลวิธี การเล่นที่เป็นลำดับขั้นตอน ซึ่งส่วนใหญ่คณะกระต๊วแทงเสือจะอยู่แถบฝั่งธนบุรีเป็นส่วนมาก

โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา จากคณะกรรมการตัดสินที่เข้าร่วมโครงการสืบสานวัฒนธรรม “ประกวดกระต๊วแทงเสือ” มรดกไทย วัฒนธรรมอาเซียน โดยศึกษาพฤติกรรมการเล่นกระต๊วแทงเสือผู้ที่ชนะการประกวด ลำดับที่ 1-3 โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) กระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร ที่ได้รางวัลชนะเลิศในการประกวดกระต๊วแทงเสือ

นายต๋อย อาศองค์ หัวหน้าคณะและผู้ถ่ายทอดการเล่นกระต๊วแทงเสือ

2) กระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อบุญ ที่ได้รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 1 ในการประกวดกระต๊วแทงเสือ

นายวัลลภ นุชแพง หัวหน้าคณะและผู้ถ่ายทอดการเล่นกระต๊วแทงเสือ

3) กระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทวด ที่ได้รางวัลรองชนะเลิศ อันดับ 2 ในการประกวดกระต๊วแทงเสือ

นายสมชาย ขำประณต หัวหน้าคณะและผู้ถ่ายทอดการเล่นกระต๊วแทงเสือ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เครื่องมือวิจัยที่สำคัญจึงอยู่ที่ผู้วิจัย ในฐานะผู้เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการตีความข้อมูล จากกรอบของวัตถุประสงค์ที่มุ่งศึกษา ในสองประเด็นหลัก คือ

- 1) ศึกษา ความเป็นมา ประวัติ ขนบจารีต และบริบททางสังคมฝั่งธนบุรี
- 2) วิเคราะห์ รูปแบบ กลวิธีในการแสดง การเล่นกระต๊วแทงเสือ

เครื่องมือที่มีส่วนช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้จึงประกอบด้วย แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 การสร้างเครื่องมือวิจัย

แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ ได้สร้างขึ้นจากกรอบคำถามงานวิจัย และกรอบวัตถุประสงค์ โดยกำหนดประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ความเป็นมา ประวัติ และบริบททางสังคมฝั่งธนบุรี และพฤติกรรมการเล่นกระต๊วแทงเสือ โดยเรียงลำดับเนื้อหา และประเด็นที่เชื่อมโยงกัน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำข้อมูล

การสังเกต ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลของคณะกรรมการตัวแทนเสือ ในผังธนบุรี โดยใช้วิธีการสังเกต 2 วิธี คือ

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยลงพื้นที่เดินทางไปผังธนบุรี เพื่อดูวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่มีคณะกรรมการตัวแทนเสือในท้องถิ่นนั้นๆ ผู้วิจัยได้ไปตามชุมชนรอบๆผังธนบุรี โดยมี นายวิศรุต อาศองค์ เป็นผู้นำทาง เพื่อสังเกตวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี และวัฒนธรรม ของชาวผังธนบุรี และลงพื้นที่เดินทางไปผังธนบุรี โดยเข้าไปดูการฝึกซ้อม และชมการละเล่นกระต๊วแทงเสือ ของกระต๊วแทงเสือคณะขุนพล เจริญพร คณะท.ทวีศิลป์ คณะศิษย์หลวงพ่อขาว และคณะศิษย์ปู่ทอด โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ไปลงพื้นที่เป็นเวลาหลายวัน เพราะแต่ละคณะจะมีงานไม่ตรงกัน จึงใช้เวลาในสังเกต เป็นเวลา 6 วัน ตั้งแต่วันที่ 24 -29 เมษายน 2562 เพื่อสังเกตกลวิธีในการละเล่น ขนบจารีต และองค์ประกอบต่าง ๆ ของคณะกรรมการตัวแทนเสือ

แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา ขนบจารีต และบริบททางสังคมผังธนบุรี รวมถึงกลวิธีการละเล่นกระต๊วแทงเสือ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ 2 วิธีการ คือ

แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามกับการสัมภาษณ์ ไว้ชัดเจนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ขนบจารีต และบริบททางสังคมผังธนบุรี รวมถึงกลวิธีการละเล่นกระต๊วแทงเสือ จากคณะกรรมการตัวแทนเสือที่เข้าร่วมโครงการสืบสานวัฒนธรรม “ประกวดกระต๊วแทงเสือ” มรดกไทย วัฒนธรรมอาเซียน โดยศึกษาวิธีการละเล่นกระต๊วแทงเสือผู้ที่ชนะการประกวด ลำดับที่ 1-3

แบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง เป็นคำถามที่ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดประเด็นไว้ล่วงหน้า เป็นการสนทนากับผู้สัมภาษณ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อให้ได้รายละเอียดที่สมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการสัมภาษณ์ในตารางการสัมภาษณ์ ดังนี้

ตารางที่ 3 บุคคลที่ให้สัมภาษณ์ วันที่สัมภาษณ์ และประเด็นในการสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์	วันที่สัมภาษณ์	ประเด็นที่สัมภาษณ์
1. นายเถลิง ปี่เพราะ ผู้อำนวยการด้าน การละเล่นกระต๊วง เสื่อออกฉาก	วันที่ 23 พฤษภาคม 25	ประเด็นที่ 1 ประวัติความเป็นมาของกระต๊วงเสื่อ ประเด็นที่ 2 การละเล่นกระต๊วงเสื่อออกฉาก
2. นายสมชาย ขำประณต หัวหน้าคณะกรรมการเสื่อ ศิษย์ปู่ทอด	วันที่ 20 มกราคม 2562	ประเด็นที่ 1 ประวัติความเป็นมาของกระต๊วงเสื่อ ประเด็นที่ 2 ขนบจารีตในการละเล่นกระต๊วงเสื่อ
3. นายด้อย อาสงค์ หัวหน้าคณะกรรมการเสื่อ ขุนพลเจริญพร	วันที่ 21 มกราคม 2562	ประเด็นที่ 1 ประวัติความเป็นมาของกระต๊วงเสื่อ ประเด็นที่ 2 ลักษณะการละเล่นกระต๊วงเสื่อ
4. นายไพศาล สุวรรณชัย นักแสดงกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์วัดสิงห์	วันที่ 30 พฤษภาคม 2562	รูปแบบการการละเล่นกระต๊วงเสื่อ
5. นายสังวาล นุชถาวร นักแสดงกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทับ	วันที่ 8 มิถุนายน 2562	รูปแบบการการละเล่นกระต๊วงเสื่อ
6. นายยุทธนา ขอเจริญ นักแสดงกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์วัดนางชี	วันที่ 20 มิถุนายน 2562	ประเด็นที่ 1 รูปแบบการการละเล่นกระต๊วงเสื่อ ประเด็นที่ 2 ทำนองเพลงในการละเล่นกระต๊วงเสื่อ

ตารางที่ 3 บุคคลที่ให้สัมภาษณ์ วันที่สัมภาษณ์ และประเด็นในการสัมภาษณ์ (ต่อ)

ผู้ให้สัมภาษณ์	วันที่สัมภาษณ์	ประเด็นที่สัมภาษณ์
7. นายรัชชัย อ่อนสุนทร นักดนตรีคณะ ท. ทวีศิลป์	วันที่ 23 พฤษภาคม 2562	เครื่องดนตรีประกอบการละเล่น กระต๊วงแทงเสือ
8. นายธีรภัทร์ ทองนิ่ม นักแสดงกระต๊วงแทงเสือ คณะศิษย์วัดแก้วไพฑูรย์	วันที่ 15 สิงหาคม 2562	เครื่องแต่งกายในการละเล่น กระต๊วงแทงเสือ

ที่มา : ผู้วิจัย

สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ใช้ในการบันทึกภาพและเสียง ได้แก่ กล้องถ่ายภาพ กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว ผู้วิจัยได้บันทึกการละเล่นกระต๊วงแทงเสือ เพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์กลวิธีการเล่นกระต๊วงแทงเสือ ในบทที่ 4 ต่อไป

3.3 การเก็บรวบรวมและการจัดกระทำข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการสองส่วน คือ การศึกษาข้อมูลเอกสาร การศึกษาข้อมูลภาคสนาม รายละเอียดดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เป็นการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร ทั้งที่เป็นหลักฐานในชั้นปฐมภูมิ (Primary source) และทุติยภูมิ (Secondary source) ที่มีการตีพิมพ์ ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สื่อสิ่งพิมพ์และบทความที่เกี่ยวข้องจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และศึกษาจากแหล่งศึกษาค้นคว้าความรู้ต่างๆ ได้แก่

- 1.1) ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) กรุงเทพมหานคร
- 1.2) หอสมุดแห่งชาติ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- 1.3) ศูนย์สารนิเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- 1.4) ศูนย์สารนิเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

2) การสัมภาษณ์ เป็นการเก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษา ทั้งที่เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง และแบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง โดยอาศัย “แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง” เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บข้อมูล

ศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยการลงภาคสนามในคณะกระต๊วหางเสือ และชุมชนฝั่งธนบุรี เพื่อทำการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งศึกษาความเป็นมา ประวัติ บริบททางสังคมฝั่งธนบุรี และกลวิธีการเล่นกระต๊วหางเสือ จากโครงการสืบสานวัฒนธรรม “ประกวดกระต๊วหางเสือ” มรดกไทย วัฒนธรรมอาเซียน ระหว่างปีพุทธศักราช 2559 - 2562

3.4 การตรวจสอบข้อมูล

ตรวจสอบความเป็นมา ประวัติ ขนบจารีต และบริบททางสังคมฝั่งธนบุรี รวมถึงกลวิธีการเล่นกระต๊วหางเสือ จากโครงการสืบสานวัฒนธรรม “ประกวดกระต๊วหางเสือ” มรดกไทย วัฒนธรรมอาเซียน ระหว่างปีพุทธศักราช 2559 – 2562 โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยต่างๆ การสังเกต การสัมภาษณ์ การลงภาคสนาม และสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ใช้ในการบันทึกภาพและเสียง จากนั้นจึงนำข้อมูลทุกแหล่งมารวบรวม เรียบเรียง และจัดหมวดหมู่เพื่อความสะดวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.5 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้ศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field work) โดยแบ่งเป็น

วิเคราะห์ความเป็นมา ประวัติ บริบททางสังคมฝั่งธนบุรี และกลวิธีการเล่นกระต๊วหางเสือ จากโครงการสืบสานวัฒนธรรม “ประกวดกระต๊วหางเสือ” มรดกไทย วัฒนธรรมอาเซียน ระหว่างปีพุทธศักราช 2559 - 2562 จากเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยต่าง ๆ การสังเกต การสัมภาษณ์ การลงภาคสนาม และสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ใช้ในการบันทึกภาพและเสียง เพื่อให้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3.6 การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้ศึกษา ได้จัดทำเป็นรูปแบบรายงานเอกสารวิจัย โดยแบ่งเป็นโครงสร้างเนื้อหา จำนวน 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

- 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- 1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย
- 1.3 ขอบเขตของการวิจัย
- 1.4 วิธีดำเนินการวิจัย
- 1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
- 1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 การเล่นเกมที่บ้าน
- 2.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.3 บริบททางสังคมฝั่งธนบุรี
- 2.4 กระตุ้นทางเสือ
- 2.5 รูปแบบการเล่นกระตุ้นทางเสือ
- 2.6 รูปแบบการเล่นกระตุ้นทางเสือออกจากของ นายเถลิง ปิ่เพราะ (แ่ง)
- 2.7 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

- 3.1 กลุ่มเป้าหมายและการเลือกกลุ่มเป้าหมาย
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล
- 3.4 การตรวจสอบข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 การนำเสนอข้อมูล

บทที่ 4 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ

- 4.1 ทำเฉพาะของการเล่นกระตั่วแทงเสือ ในตัวละคร บ๊องตัน เมีย
เจ้าจุก เจ้าแกละ และเสือ
- 4.2 ศึกษาประวัติความเป็นมาและวิเคราะห์กลวิธีการเล่นกระตั่ว
แทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร
- 4.3 ศึกษาประวัติความเป็นมาและวิเคราะห์กลวิธีการเล่นกระตั่ว
แทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว
- 4.4 ศึกษาประวัติความเป็นมาและวิเคราะห์กลวิธีการเล่นกระตั่ว
แทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด
- 4.5 วิเคราะห์กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร
คณะศิษย์หลวงพ่อกว และคณะศิษย์ปู่ทอด
- 4.6 วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะ
ขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อกว และคณะศิษย์ปู่ทอด
- 4.7 วิเคราะห์เปรียบเทียบอัตลักษณ์การเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะ
ขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อกว และคณะศิษย์ปู่ทอด
- 4.8 วิเคราะห์เปรียบเทียบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเล่นกระตั่ว
แทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อกว และคณะ
ศิษย์ปู่ทอด
- 4.9 วิเคราะห์เปรียบเทียบจังหวะและบทร้องในการเล่นกระตั่วแทงเสือ
ของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อกว และคณะศิษย์ปู่ทอด

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

- 5.1 สรุป
- 5.2 อภิปรายผล
- 5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้วิจัยได้วางแผนการดำเนินการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนตามแผนการดำเนินการวิจัยที่ได้วางไว้ เริ่มจากการศึกษา เอกสาร หนังสือ งานวิจัย บทความทางวิชาการ การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการบันทึกวิดีโอและบันทึกภาพทำร้าย จากนั้นผู้วิจัยจึงได้รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้ศึกษามาตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเป็นการเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากวิธีการต่าง ๆ และจัดหมวดหมู่ข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอถึงข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์ตามวิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ

จากการศึกษาองค์ประกอบการเล่นกระตั่วแทงเสือออกมา พบว่ามีรูปแบบการเล่นที่มีลำดับขั้นตอนที่เป็นเรื่องราวคล้ายกับการเล่นละคร มีองค์ประกอบที่ครบถ้วน คือ บทร้อง บทเจรจา และท่ารำที่สวยงาม ซึ่งการเล่นกระตั่วออกมาต้องใช้เวลาในการเล่นเป็นเวลานานพอสมควร จึงทำให้ไม่ค่อยได้เล่นบ่อยมากนัก โดยคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และคณะศิษย์ปู่ทอด ได้ศึกษารูปแบบการเล่นกระตั่วแทงเสือออกมา และนำมาสร้างสรรค์ให้เป็นเอกลักษณ์ของตนเองใส่ลงไปในการเล่น โดยหากวิธีในการเล่นกระตั่วแทงเสือจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างสมบูรณ์ ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษารูปแบบการเล่นกระตั่วแทงเสือที่ได้รับรางวัลจากคณะที่ชนะการประกวด ลำดับที่ 1-3 ในงานมรดกไทย มรดกอาเซียน ในปี 2559 ได้แก่

- 1) กระตั่วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร ชนะเลิศการประกวด
- 2) กระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว รองชนะเลิศการประกวดอันดับ 1
- 3) กระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด รองชนะเลิศการประกวดอันดับ 2

รูปแบบการเล่นกระตั่วแทงเสือทั้ง 3 คณะนี้มีลักษณะการเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ที่แสดงให้เห็นภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์การเล่นกระตั่วเสือให้เป็นที่ชื่นชอบของคนในยุคปัจจุบัน โดยได้รับอิทธิพลมาจากการเล่นกระตั่วแทงเสือออกมา ของนายเถลิง ปู่เพราะ (แ่ง) ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการเล่นกระตั่วแทงเสือ กลวิธีในการเล่น รวมถึงความเป็นมา รูปแบบการฝึกหัด ลำดับขั้นตอนการเล่น องค์ประกอบของการเล่นและขนบธรรมเนียม คติความเชื่อ ของแต่ละคณะ ตามลำดับ ดังนี้

4.1 ทำธรรมชาติของการเล่นกระตั่วแทงเสือ ในตัวละคร บ้องตัน เสือ เมียบ้องตัน เจ้าจุก เจ้าแกละ

4.2 ประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร

4.3 ประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบการเล่นกระตั่วแทงเสือคณะศิษย์หลวงพ่อก้าว

4.4 ประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด

4.5 วิเคราะห์กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และคณะศิษย์ปู่ทอด

4.6 วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด

4.7 วิเคราะห์เปรียบเทียบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด

4.8 วิเคราะห์เปรียบเทียบจังหวะและบทร้องในการเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด

4.9 วิเคราะห์เปรียบเทียบอัตลักษณ์ในการเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด

4.1 ทำที่ใช้ในการเล่นพื้นบ้าน ของการเล่นกระตั่วแทงเสือ ในตัวละคร บ้องตัน เมีย เจ้าจุก เจ้าแกละ และเสือ

การเล่นกระตั่วแทงเสือถือได้ว่าเป็นการเล่นพื้นบ้าน ซึ่งท่าทางในการเล่นนั้นไม่มีข้อกำหนดใด ๆ สุดแล้วแต่ความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละคณะ ท่าทางที่ใช้ในการเล่น ส่วนใหญ่จะมีท่าทางที่เป็นธรรมชาติ ด้วยลีลาท่ารำ หรือกิริยาต่าง ๆ ซึ่งลีลาท่าทางเหล่านี้ก็เป็นท่าทางธรรมชาติที่ใช้สื่อความหมาย ด้วยเหตุผลที่ว่าต้องการให้ผู้ชมเข้าใจความหมายในการรำ และใช้ท่ารำในการดำเนินเรื่องด้วย ถึงแม้ว่าท่ารำส่วนใหญ่จะมีลีลาที่สวยงาม กว่าท่าทางธรรมชาติไปบ้างแต่ก็ยังคงใช้ท่าทางธรรมชาติเป็นพื้นฐานในการประดิษฐ์ท่ารำ และเลือกใช้ได้เหมาะสมเพื่อบ่งบอกความหมายได้ถูกต้อง ตามลักษณะท่าที่เป็นในแบบพื้นบ้าน โดยมีท่าที่ใช้ประกอบการเล่นดังนี้

ตารางที่ 4 ท่าที่ใช้ในการเล่นพื้นบ้าน

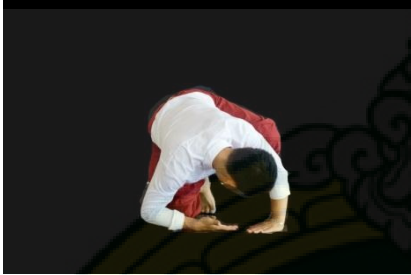
ลำดับ ท่าที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
1		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอกออกไปด้านข้าง ระดับเอว มือซ้ายกำมือองแขนระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไปด้านข้างขวา เท้าซ้ายเหยียดตั้งไปข้างซ้าย เปิดส้นเท้า <u>นางเจ้า</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือกระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้งแขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไปด้านข้างขวา เท้าซ้ายเหยียดตั้งไปข้างซ้าย เปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวานและอีโต้ระดับเอวไปด้านข้าง มือซ้ายกำมือไปด้านข้างองแขนระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไปด้านข้างขวา เท้าซ้ายเหยียดตั้งไปข้างซ้าย เปิดส้นเท้า

ต่อตารางที่ 4 ท่าที่ใช้ในการเล่นพื้นบ้าน

ลำดับ ท่าที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
2		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือหอก ระดับเอว มือซ้ายกำมือขวา ออกไปด้านข้างระดับเอว เท้า : เท้าขวาวางหลังเปิดส้นเท้า เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือกระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาวางหลังเปิดส้นเท้า เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวานและอีโต้ระดับเอว มือซ้ายกำมือ ขวามือออกไปด้านข้างระดับเอว เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า

ท่าที่ 1 และ 2 เป็นท่าทางแสดงอากัปกิริยาในการเดินของตัวละครที่เป็นมนุษย์ โดยเดินไป
 ด้านข้างซ้ายและขวาสลับกันเป็นจังหวะ พร้อมกับเคลื่อนมือไปทางเดียวกับเท้าที่ก้าว ให้พร้อมเพียงกัน

ตารางที่ 4 ท่าที่ใช้ในการละเล่นพื้นบ้าน (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
3		ศีรษะ : ก้มลง มือ : มือขวาหงายมือลงบนพื้น มือขวาคว่ำมือลงบนพื้น เท้า : คูกเข่า (ท่าม้วนหน้า)
4		<u>เสือ</u> ศีรษะ : มองซ้าย มือ : มือทั้งสองข้างวางลงบนพื้น แขนตั้งอยู่ข้างหน้า เท้า : เท้าขวาเหยียดไปด้านข้างงอเข่าเล็กน้อย เท้าซ้าย ตั้งเข่าขึ้น

ท่าที่ 3 และ 4 เป็นท่าทางแสดงอากัปกิริยาของตัวเสือ โดยเสือจะมีการม้วนหน้าและการหมอบคลาน เพื่อเป็นทางเดินออกจากของเสือ

ตารางที่ 4 ท่าที่ใช้ในการเล่นพื้นบ้าน (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ
5		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาลือหอก ระดับเอว มือซ้ายกำมือองแขน ออกไปด้านข้างระดับเอว เท้า : เท้าขวาวางหลังเปิดส้นเท้า เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาลือกระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตึง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาวางหลังเปิดส้นเท้า เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาลือขวานและอีโต้ระดับเอว มือซ้ายกำมือ งอแขนออกไปด้านข้างระดับเอว เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า

ที่มา : ผู้วิจัย

ท่าที่ 5 เป็นท่าทางในการตีเสื่อ เป็นการตีในท่าทางธรรมชาติตามกระบวนการท่าในการตี แต่มีการปรับท่าทางให้เกิดความงดงาม และปลอดภัยระหว่างผู้แสดง

จากตารางที่ 4 ท่าทางที่ใช้ในการเล่น กระทั่งแทงเสื่อนี้ จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นท่าทางที่เกิดจากธรรมชาติ โดยนำมาสร้างสรรค์ให้เกิดท่าทางที่สวยงามมากขึ้น ซึ่งท่าทางเหล่านี้ชาวคณะ กระทั่งแทงเสื่อนำมาใช้ในการเล่น และมีการปรับให้เป็นไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ความเข้าใจของผู้ชม และความสนุกสนานมากขึ้น

4.2 ประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร

ภาพที่ 15 นายต้อย อาศองค์ เจ้าของคณะขุนพลเจริญพร
ที่มา : ผู้วิจัย

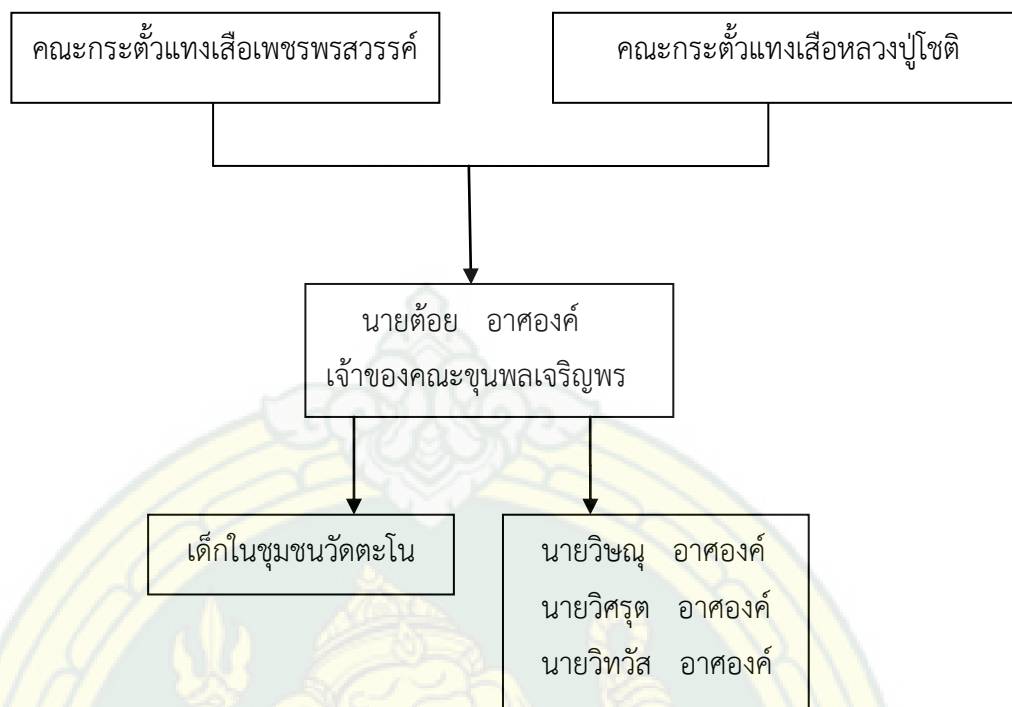
4.2.1 ประวัติเจ้าของคณะขุนพลเจริญพร

นายต้อย อาศองค์ เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2506 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 31/23 หมู่ที่ 1 แขวงบางแกว เขตภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เริ่มฝึกหัดกระตั่วแทงเสือ ในปี พ.ศ. 2526 เริ่มจากการสนใจในศิลปะการและเล่นแขนงนี้ จึงเข้าไปขอกระตั่วแทงเสือคณะเพชรพรสวรรค์และกระตั่วแทงเสือคณะหลวงปู่โชติเล่น เริ่มเล่นครั้งแรกในบทธเสื่อ จากนั้นก็ได้ฝึกตัวแสดงอื่น นอกจากการฝึกบทธแสดงแล้วนักแสดงทุกคนก็ต้องฝึกการเล่นเครื่องดนตรี เมื่อฝึกอยู่ได้ระยะหนึ่งจึงทำให้นายต้อยเกิดความชำนาญ ต่อมาทางคณะเพชรพรสวรรค์ และคณะหลวงปู่หลวงโชติ ได้จัดกระจายกันออกไปหมด ด้วยความชอบและสนใจการเล่นกระตั่วแทงเสือจึงชักชวนเพื่อน ออกมาตั้งคณะเป็นของตัวเอง ในปี พ.ศ. 2542 ด้วยความที่สนใจจึงจดจำและเก็บรายละเอียดจากคณะต่างๆที่เล่นในตอนนั้น จนมาสร้างคณะของตัวเอง แต่การสร้างคณะก็ต้องมีทั้งเครื่องดนตรี และอุปกรณ์ต่างๆ จึงทำให้ช่วงแรกๆต้องไปยืมเครื่องดนตรี อุปกรณ์จากคณะอื่น เมื่อมีงานการเล่นแต่ละครั้ง ก็จะแบ่งเงินเพื่อเก็บไว้ซื้อเครื่องดนตรี และอุปกรณ์ต่างๆ จนมีทุกอย่างครบถ้วน และเริ่มตั้งคณะอีกครั้งแบบจริงจัง โดยแรกเริ่มใช้ชื่อคณะว่าลูกพ่อสุรน ในการฝึก กระตั่วแทงเสือนั้น ก็เป็นญาติพี่น้อง คนในชุมชนวัดตะโน และเด็กๆที่สนใจ

เอามาฝึกหัดการเล่นกระต๊วแทงเสือ เพราะในตอนนั้นต้องการคนที่เสียสละเวลาและสามารถไปแสดงกับคณะกระต๊วแทงเสือ ได้ทุกที่จึงจำเป็นต้องเลือกจากคนใกล้ตัวก่อน เมื่อฝึกจนสามารถออกแสดงได้อย่างชำนาญ จึงทำให้คณะกระต๊วแทงเสือมีงานและรับงานการแสดงมากขึ้นเรื่อยๆ ต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อจากกระต๊วแทงเสือ คณะลูกพ่อสุธน มาเป็นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร ในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งสาเหตุที่เปลี่ยนชื่อเพราะเจ้าของคณะได้ให้รางวัลที่นับถือเป็นผู้ตั้งให้โดยเป็นนามแฝงของชื่อเดิม มีความหมายถึงนักรบที่เปี่ยมด้วยพรอันเป็นมงคล ในแต่ละปีก็ได้มีนักแสดงรุ่นใหม่เกิดขึ้นมาเรื่อย ๆ จึงทำให้นายต้อย ผันตัวมาเป็นนักดนตรีอย่างเต็มตัว และฝึกเด็กๆให้ขึ้นแสดงแทน

ภายหลังเมื่อนายต้อย อาสองค์ มีครอบครัว และมีบุตรทั้งหมด 3 คน จึงถ่ายทอดวิชาจากที่ตนเองเคยได้ศึกษา และสังเกตจากคณะอื่นๆมาถ่ายทอดให้กับบุตรของตัวเองคนแรก นายวิชณุ อาสองค์ ในปี พ.ศ. 2522 ซึ่งตอนนั้นนายวิชณุ อาสองค์มีความชื่นชอบทางด้านดนตรีมากกว่าการแสดงจึงได้ฝึกหัดเป็นนักดนตรีแทน ต่อมานายเมื่อนายวิศรุต อาสองค์ บุตรคนที่ 2 เกิดได้มีความสนใจในการแสดง และเป็นคนที่มีความสามารถในการร้องเพลงจึงถูกฝึกให้เป็นตัวบ้องตัน และบุตรคนที่ 3 นายวิทวัส อาสองค์ ได้ถูกฝึกเป็นตัวเสือ ด้วยความที่บุตรของนายต้อยเกิดมาในคณะกระต๊วแทงเสือ จึงทำให้เห็นการเล่นกระต๊วแทงเสือมาตั้งแต่เด็กและได้ซึมซับศิลปะการเล่นกระต๊วแทงเสือจนอยู่ในสายเลือด ปัจจุบันคณะกระต๊วขุนพลเจริญพรยังแสดงอยู่ เพราะลูกหลานได้สืบสานการเล่นกระต๊วแทงเสือคณะขุนพลเจริญพรให้คงอยู่สืบไป (ต้อย อาสองค์, 2562, 20 มกราคม, สัมภาษณ์)

จากการศึกษาประวัติ ความเป็นมาของกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร พบว่าได้รับการถ่ายทอดจากกระต๊วแทงเสือ คณะเพชรพรสวรรค์ และกระต๊วแทงเสือ คณะหลวงปู่โชติ จากการได้เข้าไปร่วมแสดงในปี พ.ศ. 2526 และการสังเกตจากคณะอื่นๆที่ได้แสดงในตอนนั้น เมื่อมีความพร้อมจึงได้ออกมาตั้งคณะเป็นของตนเอง ในปี พ.ศ. 2542 โดยใช้ชื่อคณะกระต๊วแทงเสือลูกพ่อสุธน ตอนนั้นคณะยังไม่สมบูรณ์จึงต้องเก็บเงินจากการแสดงแต่ละงานเพื่อไว้ซื้ออุปกรณ์ต่างจนครบ และได้ตั้งคณะอย่างจริงจังอีกครั้งเปลี่ยนชื่อจากคณะกระต๊วแทงเสือลูกพ่อสุธน มาเป็นคณะกระต๊วแทงเสือขุนพลเจริญพร ในปี พ.ศ. 2544 อีกทั้งได้ถ่ายทอดวิชาให้กับคนในชุมชนและคนที่สนใจมาร่วมแสดงในคณะด้วย เมื่อมีบุตรจึงถ่ายทอดให้บุตรทั้ง 3 คน จนคณะกระต๊วแทงเสือขุนพลเจริญพรได้รับความนิยมด้วยความสามารถของนักแสดง และความใส่ใจในคนดูจนทำให้มีชื่อเสียงและยังคงแสดงมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 16 ลำดับการสืบทอดคณะกรรมการเสือขุนพลเจริญพร
ที่มา : ผู้วิจัย

จากแผนภูมิที่ 3 แสดงให้เห็นถึงลำดับการสืบทอด กระทั่งเสือ คณะขุนพลเจริญพร จากคณะเพชรพรสวรรค์ และคณะกรรมการเสือหลวงปู่โชติที่นายต๋อย อาศองค์ ได้เข้าไปเป็นนักแสดงจนชำนาญ จากนั้นถ่ายทอดการแสดงให้กับเด็กในชุมชนวัดตะโน นายวิษณุ อาศองค์ บุตรคนที่ 1 นายวิศรุต อาศองค์ บุตรคนที่ 2 และนายวิหวัส อาศองค์ บุตรคนที่ 3 ตามลำดับซึ่งต่างก็ได้รับการถ่ายทอดจากนายต๋อย อาศองค์ โดยตรงทุกคน

4.2.2 รูปแบบการฝึกหัดการละเล่นกระต๊วงเสือ คณะขุนพลเจริญพร

จากการศึกษาเกี่ยวกับการละเล่นกระต๊วงเสือ คณะขุนพลเจริญพร จากนายต๋อย อาศองค์ เจ้าของคณะกรรมการเสือ ทำให้ทราบถึงลักษณะรูปแบบของการฝึกหัดการละเล่น ซึ่งสามารถจำแนกเป็นลำดับขั้นตอนการฝึกการละเล่น การฝึกร้องและเจรจาดำเนินเรื่องดังนี้

ขั้นตอนการฝึกหัดการละเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร

การฝึกฝนในการแสดงกระต๊วแทงเสือในแต่ละครั้ง จะมีวิธีการฝึกฝนที่ต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างมาก โดยจะมีลำดับขั้นตอนในการฝึกฝน ดังนี้

1) เริ่มจากการฝึกการแสดง ทุกคนจะต้องฝึกทุกตัวละคร ซึ่งตัวละคร คือ บ๊องตัน, นางแจ้ว (เมียบ๊องตัน), เจ้าจุก, เจ้าแกละ, เสือ โดยการฝึกท่าเบี่ยงต้น เช่น การคลานของเสือ โดยใช้มือทั้งสองข้างวางบนพื้น ทำเป็นเท้าเหมือนตัวเสือ การยกขา คือการยกขาขึ้นสูงสลับกันทั้งสองข้าง ยกแขน คือการยกแขนให้ตึงเพื่อเป็นการคลายเส้น การย่อเท้า คือการวางเท้าสลับกันไปมา การยกตัว คือการไขว่ไขว่ขึ้นลงโดยข้างหนึ่งขึ้นอีกข้างหนึ่งต้องลง คล้ายกับการเต้นของโขนสด และการโยกตัว คือการโยกตัวไปข้างหน้าและข้างหลัง ซึ่งต้องทำท่าต่าง ๆ จนเกิดความเคยชินและชำนาญ

2) การคัดเลือกผู้แสดง จะใช้วิธีการคัดเลือกจากคนที่เหมาะสมกับตัวละครนั้น ๆ โดยให้ผู้แสดง มายืนเรียงกันเพื่อคัดเลือก แต่ถ้านักแสดงไม่ยอมรับบทตัวละครนั้นก็มิสิทธิ์ที่จะขอแสดงเป็นตัวละครที่ตนต้องการ แสดงว่าทุกคนจะมีสิทธิ์ที่อยากจะเล่นเป็นตัวละครที่ตนสนใจได้ โดยทางคณะไม่ได้ปิดกั้น แต่ถ้าเป็นตัวพระเอก คือบ๊องตันต้องดูความเหมาะสมของแต่ละบุคคลเพราะเป็นตัวละครที่ต้องทั้งร้อง ทั้งรำ จึงจำเป็นที่จะต้องใช้ความสามารถในการแสดงเป็นอย่างมาก

3) การแยกซ้อมบทของตัวละคร เด็กที่มาหัดเล่นการแสดงกระต๊ว ต้องมีคุณสมบัติ และลักษณะทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มี วินัย ความอดทนในการฝึกซ้อม และความเป็นผู้นำกล้าหาญ จึงจะประสบผลสำเร็จในการแสดง การฝึกซ้อมในแต่ละครั้ง จะใช้เวลาประมาณ 2 – 3 ชั่วโมง ใน 1 วัน หลังเลิกเรียนทุกวัน โดยการถ่ายทอดการฝึกซ้อม เริ่มจากการดูแล้วทำตามในท่าทางต่าง ๆ สถานที่ฝึกซ้อม คือลานวัดตะโน แขวงบางแกว เขตภาษีเจริญ โดยจะอธิบายตามลำดับ ดังนี้

ภาพที่ 17 ลานฝึกซ้อมกระต๊วแทงเสือ ของคณะขุนพลเจริญพร

ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 5 ลักษณะการฝึกซ้อม และระยะเวลาในการฝึกซ้อม

ตัวละคร	ลักษณะการฝึกซ้อม	ระยะเวลาในการฝึกซ้อม
บ๊องตัน นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ เสื่อ	การวิ่งรอบลานวัดตะโน เพื่ออบอุ่นร่างกาย และเรียกกำลังขา ด้วยการวิ่งรอบลานวัดตะโน จำนวน 10 รอบ ต่อด้วยการคลายกล้ามเนื้อขาเพื่อยืดเส้นแขนและขา	30 นาที
บ๊องตัน นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ	ฝึกการรำรำของตัวละคร โดยการฝึกตีบทตามเนื้อร้อง ฝึกกริยาต่างๆ ของตัวละคร เช่น เดิน นั่ง และฝึกรำเข้ากับดนตรีประกอบการแสดง อีกทั้งการเล่นมุขตลกต่าง ๆ ของตัวละคร	1 ชั่วโมง
เสื่อ	ฝึกม้วนหน้า ม้วนหลัง ล้อเกวียน ฝึกตีลังกากลางหลัง ตีดานางลอย ตีลังกาเกลียวเต็ม ครึ่งรอบ และกริยาต่าง ๆ ของเสื่อ	1 ชั่วโมง
บ๊องตัน เสื่อ	ซ้อมการต่อสู้ระหว่างเสื่อกับบ๊องตัน	30 นาที

ที่มา : ผู้วิจัย

สรุปตารางที่ 5 การฝึกฝนของแต่ละตัวละครนั้นจะใช้เวลาแต่ละตัวไม่เท่ากัน ซึ่งเริ่มแรกจะมีการฝึกพร้อมกันก่อน คือการวิ่งเพื่อสร้างกำลังให้กับผู้แสดง จากนั้นจึงจะแยกฝึกซ้อมตามตัวละคร ด้วยผู้ฝึกซ้อมมีเพียงมีไม่มากนัก จึงแบ่งเวลาฝึกซ้อมตามบริบทของตัวละคร รวม 1 วัน ใช้เวลาทั้งหมด 3 ชั่วโมง

ขั้นตอนการฝึกการขับร้องและจังหวะเพลง

ในการถ่ายทอดการขับร้อง ผู้ที่ขับร้องต้องเป็นผู้ที่ได้รับบทบ้องตันเท่านั้น ซึ่งทำนองเพลงที่ใช้ร้องส่วนใหญ่ใช้จังหวะเดียวกับโขนสด ร้องเสภาและจังหวะตลุ่มบ้องตัน ซึ่งเป็นจังหวะที่ใช้ในการแสดงอยู่ตลอด โดยผู้ได้รับการฝึก จะบอกเนื้อร้องก่อน เพื่อให้จดตามเพราะการจดเนื้อร้องด้วยตัวเองจะทำให้จำได้มากขึ้น เมื่อร้องทำนองหลักได้แล้ว จึงจะให้บทที่ต้องร้องทั้งหมด ซึ่งส่วนใหญ่ตัวบ้องตันต้องเป็นผู้ที่มีความจำเป็นเลิศเพราะในการแสดงจะไม่มีการบอกบทใด ๆ ทั้งสิ้น

นอกจากเพลงร้องแล้วจังหวะเพลงที่ต้องแสดงออกท่าทาง ก็จำเป็นต่อผู้แสดงทุกคนที่ต้องจำให้ได้ โดยจังหวะเพลงหลัก ๆ ที่ใช้ในการแสดงกระตัวจะเน้นไปทางประกอบจังหวะการแสดงของตัวละคร เช่น จังหวะเดิน, จังหวะ 2 ปะ 2 โทน, จังหวะตลุ่มบ้องตัน, จังหวะรำกลอง 3 ลา, จังหวะโทน เป็นต้น

ตัวอย่าง จังหวะเดิน ซึ่งจะบรรเลงเข้าไปเรื่อย ๆ จนกว่าตัวละครถึงที่

ตุ้ง	ตุ้ง	ตุ้ง	ตุ้ง	เทง	ตุ้ง	เท่ง	ตุ้ง	เทง
ตุ้ง	ตุ้ง	ตุ้ง	ตุ้ง	เทง	ตุ้ง	เท่ง	ตุ้ง	เทง

เป็นจังหวะที่ใช้แสดงอาภักภักิยาในการเดินของตัวละคร

ตัวอย่าง จังหวะ 2 ปะ 2 โทน

ปะ	ปะ	โตน	โตน	ปะ	ปะ	โตน	โตน
ปะ	ปะ	โตน	โตน	ปะ	ปะ	โตน	โตน

ตัวอย่าง จังหวะตลุ่มบ้องตัน

นิง	หน่อง	นิง	หน่อง	ตุ้ง	ตุ้ง	ตุ้ง	ตุ้ง	ตุ้ง	ตุ้ง
นิง	หน่อง	นิง	หน่อง	ตุ้ง	ตุ้ง	ตุ้ง	ตุ้ง	ตุ้ง	ตุ้ง

เป็นจังหวะที่ใช้ประกอบการร้องเพลงตลุ่มบ้องตัน

ตัวอย่าง รำกลอง 3 ลา

ตุ้ง	ปะ	ตุ้ง	เทง	ตุ้ง	ปะ	ตุ้ง	เทง	ตุ้ง	ปะ
ตุ้ง	เทง	ตุ้ง	ปะ	ตุ้ง	เทง	ตุ้ง	ปะ	ตุ้ง	เทง

เป็นจังหวะที่ใช้หลังจากไหว้ครูเสร็จ หรือก่อนกำลังจะเริ่มการแสดง

ตัวอย่าง จังหวะโทน

ปะ	โทน	โทน	โทน	โทน	โทน	ปะ	ปะ	โทน	โทน
โทน	โทน	โทน							

จังหวะโทนซึ่งคล้ายกับจังหวะโชนสด นำมาใช้ประกอบการร้องในบทต่าง ๆ
ซึ่งทั้ง 5 จังหวะนี้ จะเป็นจังหวะหลักในการแสดง ของการละเล่นกระต๊วงแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร

ขั้นตอนการฝึกเจรจาดำเนินเรื่อง

การละเล่นกระต๊วงแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร ไม่มีการจัดทำบทในการแสดง เมื่อทุกคนฝึกจนเข้าใจเนื้อเรื่องของการแสดงแล้ว นายต๋อยก็จะเล่าเรื่องราวพร้อมกับแสดงบทสนทนาประกอบอีกครั้งเพื่อเป็นตัวอย่าง และเพื่อความเข้าใจในเนื้อให้ตรงกัน โดยการปฏิบัติจริงนั้นการเจรจาชั้นอยู่กับปฏิภาณไหวพริบของนักแสดงว่าจะชำนาญมากน้อยเพียงใด ทุกอย่างล้วนเกิดจากประสบการณ์ทั้งหมด

ลำดับขั้นตอนการฝึกหัดการละเล่นกระต๊วงแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร มีการฝึกที่เป็นลำดับขั้นตอน ทั้งการคัดเลือกตัวละคร การเรียกกำลังให้กับร่างกาย ฝึกซ้อมกระบวนการเล่น และการฝึกซ้อมเข้ากับดนตรีเป็นเรื่อง นายต๋อยให้โอกาสในการตัดสินใจกับนักแสดงทุกคน จึงทำให้การฝึกซ้อมเป็นไปอย่างไม่ต้องเครียด และทำให้รู้สึกสนุกสนานทุกครั้งในการฝึกซ้อม แต่ถึงอย่างไรก็ตามในการซ้อมแต่ละครั้งนักแสดงทุกคนต้องตั้งใจซ้อม จนเกิดทักษะและมีความสามารถพร้อมที่จะแสดงได้อย่างชำนาญ จนเป็นที่ชื่นชอบแก่ผู้ชม

4.2.3 ลำดับขั้นตอนการละเล่นกระต๊วงแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร

1) บรรเลงเพลงโหมโรง เพื่อบอกว่ากำลังจะเริ่มการแสดง แต่บรรเลงแค่สั้น ๆ ใช้เพลงร่ำกลอง เขมรเร็ว ตลุ้งบ้องตัน เพื่อบรรเลงการโหมโรง โดยใช้เครื่องดนตรีแบบเดียวกับในการแสดงกระต๊วงแทงเสือ โดยใช้กลองตุ๊ก กลองโตน ฉาบ ฉิ่ง กรับ ฆ้องโหม่ง เพื่อบรรเลงเพลงต่าง ๆ ในการโหมโรง (วิชญ์ อาศองค์, 2562, 25 เมษายน, สัมภาษณ์)

2) เมื่อโหมโรงเสร็จแล้ว ในวงดนตรีจะร้องบทไหว้ครู ซึ่งเป็นการอัญเชิญ เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไหว้พระรัตนตรัย ไหว้บิดา มารดา และครูบาอาจารย์เพื่อการแสดงนั้นเป็นไปด้วยดี การไหว้ครูจะมีพานก้านลไหว้ครู ซึ่งประกอบด้วย ดอกไม้ ธูป เทียน เงินก้านล 42 บาท เหล้า บุหรี่ โดยนักดนตรีในวงจะเป็นคนร้องไหว้ครู โดยใช้การขับเสภาร้องไหว้ครูเมื่อร้องจบดนตรีก็จะบรรเลงร่ำกลอง 3 ลา

ตัวอย่างบทไหว้ครู (ด้อย อาศองค์ 20 มีนาคม 2562)

ไหว้องค์พระอิศวรเจ้าโลกา	พระนารายณ์เทวาผู้ทรงสรรพ
ไหว้องค์พระเมษุวัชเสศศักดิ์	ผู้ปกป้องมวลมนุษย์งามกล้า
ทั้งองค์พระคเณศเทวกรรม	ผู้ทรงนำความสำเร็จเจตนา
พระองค์พรหมครูผู้ประดิษฐ์	ท่านประสิทธิ์วิทยาธรจรเวหา
ทั้งฤษีร้อยแปดตนทรงศักดิ์	อีกเทวาคูปก้องร้องขานาญ
ขออันเชิญท่านคุณครูผู้รู้สิ้น	งามลบลินทั่วทุกถิ่นต่างกล่าวขาน
ชื่อของท่านนามบ้องตันผู้ชี้ชาญ	ทุกตำนานการกล่าวสดุดี
ลูกจะขอพรคุณครูจงประสิทธิ์	แก้ตัวลูกเหล่าลูกศิษย์เกษมศรี
ขอคุณครูจงรักษาและปราณี	ให้กระต๊วขุนพลนี้จึงมีชัย

3) เมื่อร้องไหว้ครูเสร็จหลังจบเพลงร่ำ จึงเริ่มการแสดง โดยเริ่มฉากแรก คือ บ้องตัน นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ และแสดงตามฉากไปเรื่อยจนจบการแสดง ใช้เวลาในการแสดง ประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที

4.2.4 องค์ประกอบการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร

1) ผู้แสดง คณะขุนพลเจริญพร ใช้ผู้แสดงเป็นผู้ชาย แสดงเป็นตัวบ้องตัน ใช้ผู้หญิงแสดงเป็นนางแจ้ว และเจ้าจุก เจ้าแกละ ส่วนการคัดเลือกผู้แสดงขึ้นอยู่กับความสามารถในการได้รับบทบาทในการแสดง แต่ละบุคคลซึ่งมีตัวละคร ดังนี้ บ้องตัน, นางแจ้ว, เจ้าจุก, เจ้าแกละ, เสือ ซึ่งตัวแสดงที่เป็นเสือนั้นจะมีทั้งหมด 10-15 ตัว แล้วแต่จำนวนการแสดง ราคาในการแสดงแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับผู้จ้างงานว่าต้องการชุดเล็ก หรือชุดใหญ่ กับระยะทางที่ไปแสดง จะอยู่ในราคาประมาณที่ 10,000 – 15,000 บาท

2) เรื่องที่ใช้แสดง ใช้เพียงเรื่องเดียว คือเรื่องบ้องตันแทงเสือ ซึ่งเป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย ส่วนใหญ่เน้นโชว์ท่าทางในการแสดง และมุขตลกขบขัน

3) เพลงร้องและบทเจรจา เพลงที่ใช้ประกอบในการร้องการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร จะใช้เพลงร้องอยู่ไม่กี่เพลง คือ ร้องเสภา ร้องสองไม้ เพลงโขนสด และเพลงตลกบ้องตัน โดยจะแต่งบทร้องให้เข้ากับเนื้อเรื่องที่แสดง ส่วนการเจรจาจะใช้ปฏิภาณไหวพริบของแต่ละบุคคลแต่ต้องเจรจาให้อยู่ภายในบท อาจจะมีการเล่นมุขตลกบ้างซึ่งก็เป็นความสามารถของบุคคลนั้น ๆ โดยมีเนื้อร้องที่ใช้แสดง ดังนี้

ตัวอย่างบทบ้องตัน (ด้อย อาศองค์ 20 มีนาคม 2562)

-ร้องโขนสด-

ภายในป่าหิมพานต์ยังมีนายพรานคนหนึ่ง ที่เฝ้าคะนึ่งหวนคิดผมมีชีวิตต่ำด้อย
ว่าผมมีเมียชื้อแจ้วยังมีลูกแก้วสองคน ผมลำบากไม่เคยบ่นเฝ้าอดทนไม่ท้อถ้อย
ผมปลูกบ้านไม่มีฟากอยู่ที่ท้ายป่าริมดอย ออ ออ เอย

(เป็นการร้องของบ้องตันในฉากแรก เป็นการแนะนำตัวเองและครอบครัวของบ้องตัน

-ร้องสองไม้-

ถ้าฉะนั้นอย่าซ้ำพากันไป เข้ายังป่าใหญ่ไม่ซ้ำที่
(เมื่อทราบข่าวว่าเจ้าเมืองต้องการคนไปปราบเสือบ้องตันจึงรับอาสา บทนี้
จะเป็นการร้องสองไม้ชักชวนกันไปล่าเสือ)

-ร้องเพลงตลุงบ้องตัน-

ฝ่ายว่าบ้องตันผายผันจากบ้านนอน พาเมียรับจรรยาเข้าดงพงป่า
ถือหอกกำยำด้ามยาวสามวา เข้าดงพงป่าเพื่อไปหาเสือลาย
(เป็นการร้องก่อนเข้าป่าไปล่าเสือ โดยตัวบทจะบรรยายถึงการเข้าป่า และ
อาวุธประจำกายของบ้องตัน)

-ร้องเสภา-

ใจเอยใจลูกเสือน้อยแทบสลาย เห็นแม่ตายจากไปอาลัยหา
จะต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวในพงา นึกโกรธาอ้ายมนุษย์สุดจาบัลย์
ลูกเสือน้อยตัดสินใจหมายจะฆ่า แม่ต้องวายชีวะจะอาสัญ
จะแก้แค้นให้กับแม่ในเร็วพลัน เข้าประจันอ้ายมนุษย์จนชีพวาย
(เป็นการร้องหลังจากแม่เสือถูกบ้องตันฆ่าตาย ตัวบทจะบรรยายถึงลูกเสือที่กำลังร้องไห้เสียใจ
กับการจากไปของแม่เสือ และโกรธแค้นบ้องตันที่ฆ่าแม่ตนตาย ด้วยความอาฆาตจึงคิดจะตามไปฆ่า
บ้องตันให้ตายไปตามแม่เสือ)

ซึ่งการฆ่าเสือดากลางฉากที่แสดงในสมัยก่อนมีความเชื่อว่าเป็นสิริมงคลแก่ชาวคณะ แต่ใน
ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนการแสดงให้สมจริงมากขึ้น และการปรับบทในการแสดงของตัวละคร เพื่อให้
ผู้ชมเกิดความเข้าใจ และเห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น จึงมีการปรับรูปแบบการแสดงและเพิ่มบทร้องตอน
เสือดาย โดยมีเนื้อหาถึงการไว้ชีวิตสัตว์บนโลกเพื่อเป็นการให้อภัยซึ่งกันและกัน

4) ลักษณะเครื่องแต่งกาย เนื่องจากการละเล่นกระต๊วงเสื่อเป็นการละเล่นพื้นบ้าน ทางคณะขุนพลเจริญพร จึงประยุกต์การแต่งกายโดยผสมผสานการแต่งกายแบบลิเกและละครพื้นบ้านของไทย มาสร้างเครื่องแต่งกาย ซึ่งเป็นการแต่งกายที่เรียบง่าย โดยตัวบ้องตันจะใส่เสื้อแขนยาว ตัวแขนเสื้อจะเป็นลายป้อม นุ่งจีบโจงแบบกันแป้น ใส่กางเกงสนับเพลา ผูกผ้าคาดเอว มีเครื่องประดับ คือ กรองคอ เข็มขัด ต่างหู กำไลข้อเท้า และถุงน่องสีขาว แต่สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงตัวบ้องตัน คือ ศีรษะบ้องตัน ที่ผู้แสดงจะต้องสวมใส่ไว้บนศีรษะทุกครั้งที่แสดง ส่วนนางแจ้ว จะแต่งกายแล้วแต่โอกาสความสะดวกแต่ละงานที่แสดง โดยใส่เสื้อแขนกระบอก ห่มสไบ นุ่งผ้าถุงจีบหน้านาง ใส่เครื่องประดับ สร้อย ต่างหู เข็มขัด และสร้อยตัว ทรงผมจะเกล้าผมขึ้น ทัดดอกไม้ ใส่เกี้ยวกลม แต่บางงานนางแจ้วอาจจะแต่งตัว เสื้อแขนกระบอก และโจงกระเบน เพื่อความสะดวกในการแสดงมากขึ้น เจ้าจุก เจ้าแกละ จะแต่งกายเหมือนกันคือ ใส่เสื้อแขนกระบอก สนับเพลา นุ่งผ้าถุงสั้นเลยเข่า ผูกผ้าคาดเอว ใส่เครื่องประดับ สร้อยคอ และเข็มขัด ส่วนทรงผมถ้าเป็นเจ้าจุกจะมัดผมทำจุกผมกลางศีรษะ มีผ้าผูกที่จุก และเจ้าแกละจะมัดผมทำเป็นจุกสองข้าง มีผ้าผูกที่จุกทั้งสองข้าง การแต่งกายของเสื่อ จะนำผ้าที่มีลายเสื่อมาตัดเป็นชุดเสื่อ ซึ่งเขาจะปิดหัวเข้าพอดี เป็นเสื้อแขนยาว มีเชือกสายเสื่อรัดเอว ปล่อยข้างหลังให้เป็นหางเสื่อ ศีรษะสวมหัวเสื่อ ซึ่งศีรษะบ้องตัน และศีรษะเสื่อทางคณะขุนพลเจริญพรเป็นคนประดิษฐ์ขึ้นเอง โดยลวดลายในการเขียนตัวเสื่อและหน้าตาของบ้องตันที่เป็นเอกลักษณ์ประจำคณะ โดยได้อธิบายลักษณะเครื่องแต่งกายดังนี้

เครื่องแต่งกายในการละเล่นกระต๊วงเสื่อ จะแต่งกายแบบชาวบ้านเรียบง่าย แต่งตามตัวละคร โดยมีลักษณะดังนี้

ตารางที่ 6 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะชนพลเจริญพร

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
บ๊องตัน	1. กำไลบัว 2. กางเกง หรือสนับเพลา 3. ผ้าถุงบ๊องตัน โดยตัดเป็น กันเป้นแบบสำเร็จ	

ตารางที่ 6 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
บ้องตัน	4. เสื่อเป็นเสื่อแขนยาวมีลายตรงแขนหรือเรียกว่าแขนปล้อง 5. ผ้าคาดเอว 6. กรองคอ 7. เข็มขัด, หัวเข็มขัด	

ตารางที่ 6 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
นางแจ้ว	11. ผ้าถุงหน้านาง	
	12. สร้อยคอ	
	13. เข็มขัด, หัวเข็มขัด	

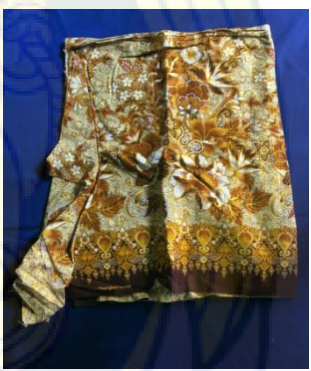

ตารางที่ 6 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
นางแจ้ว	14. ต่างหู	
	15. สร้อยตัว	
	16. เกี้ยวกลม	
	17. ดอกไม้ติดผม	

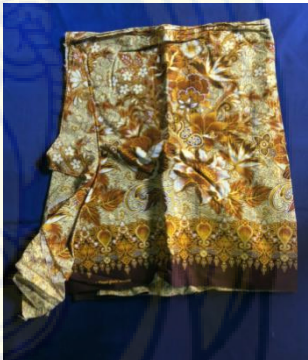
ตารางที่ 6 การแต่งกายการเล่นกระตั้วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
เจ้าแกละ	18. กางเกง หรือสนับเพลา	
	19. ผ้าถุง	
	20. เสื้อ	

ตารางที่ 6 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
เจ้าจุก	21. ผ้าคาดเอว	
	22. เข็มขัด, หัวเข็มขัด	
	23. สร้อยคอ	
	24. ผ้าผูกจุก	

ตารางที่ 6 การแต่งกายการเล่นกระตั้วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
เจ้าจุก	25. กางเกง หรือสนับเพลา 25. ผ้าถุง 26. เสื้อ	

ตารางที่ 6 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
เจ้าแกละ	28. ผ้าคาดเอว	
	27. เข็มขัด, หัวเข็มขัด	
	28. สร้อยคอ	
	29. ผ้าผูกแกละ	

ตารางที่ 6 การแต่งกายการเล่นกระตั้วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
เสือ	32. ชุดเสือแบบสวมมีซิปปพร้อมหางผูกเอว 33. ศีรษะเสือ	

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 18 การแต่งกายบ๊องตัน,นางเจ้า,เจ้าจุก,เจ้าแกะ ของคณะขุนพลเจริญพร
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 19 การแต่งกายเสือ ของคณะขุนพลเจริญพร
ที่มา : ผู้วิจัย

การแต่งกายของผู้แสดงกระต๊วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพรมีความปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม อาจจะใส่เสื้อทั้งแขนยาวและแขนสั้น ขึ้นอยู่กับบริบทในการแสดงแต่ละครั้ง ประกอบกับการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย เพื่อให้เกิดความสวยงามมากและทันสมัยมากขึ้น โดยไม่ยึดติดกับการแต่งกายว่าต้องเป็นของเก่าแบบโบราณ จึงทำให้เครื่องแต่งกายมีความหลากหลายรูปแบบอยู่ตลอดเวลา

5) อุปกรณ์ประกอบการแสดง การเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร ซึ่งอุปกรณ์หลักๆ คืออาวุธของตัวละคร ประกอบไปด้วย บ้องตัน จะใช้อาวุธเป็นหอก เจ้าจุก จะใช้อาวุธเป็นขวาน เจ้าแกละจะใช้อาวุธเป็นมีดอีโต้ ส่วนอุปกรณ์อื่นๆ คือตะกร้า ของนางแจ้ว ห่วงไฟ โอกาสและสถานที่แสดง การเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพรเล่นได้ ทุกโอกาส ส่วนใหญ่จะเป็นมหรสพประจำปีในงานวัดและงานหาของเจ้าภาพ ส่วนเวทีต้องเป็นลานกว้างพอสมควร เพราะในการแสดงจะต้องมีการตีลังกาของเสื่อ จึงจำเป็นที่ต้องใช้พื้นที่

ตารางที่ 7 อุปกรณ์การแสดงกระต๊วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร

อุปกรณ์การแสดง	รูปภาพ
1. หอก เป็นอาวุธของบ้องตัน	

ตารางที่ 7 อุปกรณ์การแสดงกระต๊วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

อุปกรณ์การแสดง	รูปภาพ
2. กระจาด ของนางแจ้ว	
3. อีโต้ ของเจ้าจุก	
4. ขวาน ของเจ้าแกละ	

ที่มา : ผู้วิจัย

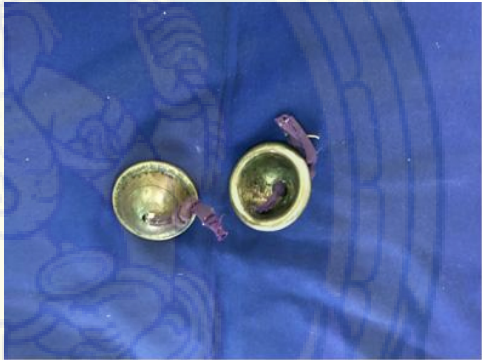
6) เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร ซึ่งเครื่องดนตรีเป็นส่วนที่ช่วยให้การแสดงเกิดความสมบูรณ์ เพราะในการเล่นกระต๊วงเสื่อ เครื่องดนตรีจะช่วยเพิ่มอรรถรสในการชมมากขึ้น ประกอบด้วย กลองตุ้ม กลองโพน จะใช้กี่ใบก็ได้แล้วแต่จำนวนคน น้อยสุดคือ 2 ใบ ฉาบ 2 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ กรับ 1 คู่ นึ่งหน่อง และโหม่ง

ตารางที่ 8 เครื่องดนตรีกระต๊วงเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร

เครื่องดนตรี	รูปภาพ
1. กลองตุ้ม 2 ใบ	
2. กลองโพน 2 ใบ	

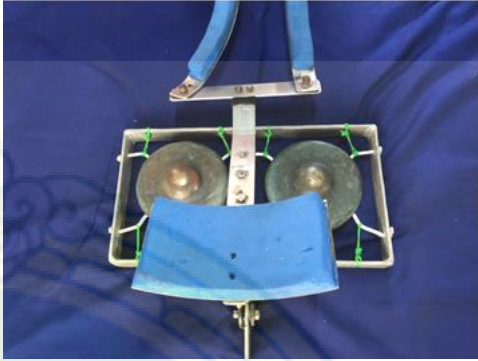

ตารางที่ 8 เครื่องดนตรีกระตั่วแทงเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

เครื่องดนตรี	รูปภาพ
3. ฉาบใหญ่	
4. ฉิ่ง 1 คู่	
5. กรับ 1 คู่	

ตารางที่ 8 เครื่องดนตรีกระตั่วแทงเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

เครื่องดนตรี	รูปภาพ
6. ฆ้องคู่ 1 ชุด	
7. ฉาบเล็ก 1 คู่	

ที่มา : ผู้วิจัย

4.2.5 ขนบธรรมเนียม พิธีกรรมและความเชื่อ

การละเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร มีขนบธรรมเนียมในการแสดงตลอดจนพิธีกรรม ที่ในคณะได้สืบทอดต่อกันมา ดังนี้

1) การคำนับครูก่อนการที่จะเริ่มฝึกหัด การละเล่นกระตั่วแทงเสื่อ ซึ่งจะทำกันก็ต่อเมื่อมีคนที่จะเข้ามาขอฝึกหัด หรือทางคณะจะฝึกหัดให้ลูกศิษย์ใหม่ ๆ ลูกศิษย์จะนำพวงมาลัยเข้ามากราบหน้าศีรษะครู มี ศีรษะพ่อแก่ ศีรษะบ้องตัน และศีรษะเสื่อ พร้อมกับกล่าวคำขอเป็นศิษย์ในการสืบทอดการละเล่นกระตั่วแทงเสื่อ จากนั้นนำพวงมาลัยที่นำมาถวายต่อหน้าศีรษะครู จึงถือว่าเสร็จสมบูรณ์

2) พิธีไหว้ครู กระตุ้นแห่งเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร จะทำพิธีไหว้ครูประจำปีโดยจะกระทำในวันพฤหัสบดี โดยจะจัดสถานที่และทำความสะอาดบริเวณที่จัดให้เรียบร้อย จากนั้นนำศิระษะครู ทั้งที่เป็นเทพเจ้า เทวดา ฤๅษี และศิระษะบ้องตัน มาจัดในงานพิธี นิมนต์พระภิกษุ จำนวน 9 รูปมาทำพิธีสวดมนต์เย็นเพื่อความเป็นสิริมงคล โดยในคืนนั้นก็จัดเตรียมเครื่องสังเวยต่างๆ เมื่อถึงวันงานตอนเช้าจะมีครูนำกล่าวการไหว้ จากนั้นถวายเครื่องสังเวยบูชา โดยในวันนั้นจะมีศิระษะครู ศิระษะตัวละครและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้แสดงออกมาจัดตั้งในพิธีไหว้ครูด้วย มีผู้ทำพิธีอ่านโองการ จากนั้นก็ถวายเครื่องสังเวย เมื่อเสร็จพิธีดังกล่าวแล้วจึงเป็นการรำถวาย รูปแบบการรำส่วนใหญ่จะเป็นการรำกลองยาว และการใช้การละเล่นกระตุ้นแห่งเสื่อ จึงเป็นอันเสร็จสิ้นพิธี

3) การแสดงเคารพในการแสดงกระตุ้นแห่งเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร เป็นระบบที่สืบทอดกันมา ก่อนการแสดงจะต้องมีการร้องไหว้ครูเพื่อเป็นสิริมงคล โดยนักแสดงทุกคนจะนั่งอยู่หลังวงดนตรีและพนมมือขึ้นไหว้ครู จากนั้นก่อนเริ่มหรือหลังการแสดงจะต้องยกมือไหว้ผู้ที่ร่วมแสดงด้วยกันโดยไหว้จากผู้อาวุโสลงมา อุปกรณ์ที่ใช้มีความเชื่อในเรื่องการข้าม หรือวางอุปกรณ์ที่ใช้แสดงในที่ต่ำ เพราะถือว่าอุปกรณ์ทุกชิ้นมีครู ซึ่งก่อนและหลังการแสดงจะต้องยกมือไหว้ทุกครั้ง

ซึ่งขนบธรรมเนียมและพิธีกรรมต่างๆที่กระตุ้นแห่งเสื่อ คณะขุนพลเจริญพรปฏิบัติสืบทอดกันมา มีความคล้ายกันกับในการแสดงโขนและการแสดงนาฏศิลป์ไทย ไม่ว่าจะเป็นการคำนับครูก่อนการเริ่มฝึกหัด พิธีไหว้ครู และการแสดงความเคารพต่อผู้ร่วมแสดง ล้วนเป็นขนบธรรมเนียม พิธีกรรมที่งดงามที่ควรปฏิบัติอยู่เสมอมาเพื่อความ เป็นสิริมงคลแก่ชาวคณะ และตัวนักแสดง

จากการนำเสนอประวัติที่มา รูปแบบการฝึกหัด ลำดับขั้นตอนการละเล่น องค์ประกอบของการละเล่น และขนบธรรมเนียม คติความเชื่อ เกี่ยวกับการละเล่นกระตุ้นแห่งเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร ตามที่กล่าวมานี้ เป็นรูปแบบการละเล่นพื้นบ้านที่เล่นเป็นเรื่องราวคล้ายกับการแสดงละคร แต่จะเป็นละครสั้น ๆ โดยมีลักษณะโดดเด่นคือการแสดงที่ใช้รูปแบบเก่ามาดัดแปลงเข้ากับยุคสมัยอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายที่งดงาม การร้อง การสร้างความเร้าใจ และมุขตลกที่ตลกในแต่ละครั้ง สามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้ชมเป็นอย่างมาก

4.3 ประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบการเล่นกระตั่วแทงเสือคณะศิษย์หลวงพ่อขาว

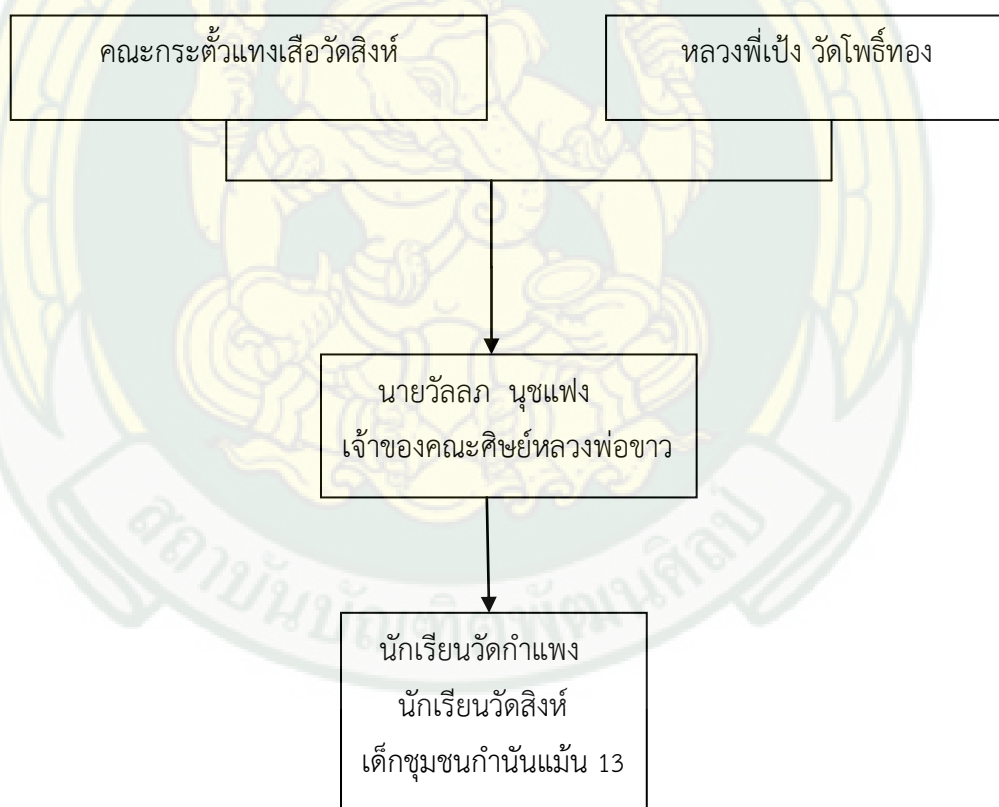
ภาพที่ 20 นายวัลลภ นุชแพ่ง เจ้าของคณะศิษย์หลวงพ่อขาว
ที่มา : ผู้วิจัย

4.3.1 ประวัติเจ้าของคณะศิษย์หลวงพ่อขาว

นายวัลลภ นุชแพ่ง เกิดเมื่อ 20 มีนาคม ปีพ.ศ. 2529 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 20/382 ซอยกำนันแมน 13 แยก 12 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน เขตบางบอน จังหวัดกรุงเทพมหานคร เริ่มฝึกหัดกระตั่วแทงเสือจากความสนใจโดยได้เข้าไปเล่นอยู่กับกระตั่วแทงเสือคณะวัดสิงห์ และรับการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ในขณะที่อยู่ในคณะวัดสิงห์นายวัลลภ ได้จดจำรูปแบบในการแสดง องค์ประกอบต่าง ๆ เมื่อเริ่มเกิดความชำนาญในการเล่นกระตั่วแทงเสือจึงมีความคิดที่อยากจะมาสร้างคณะเป็นของตัวเอง นายวัลลภ จึงได้ไปทำงานของเทศบาลประมาณ 1 ปี เพื่อเก็บเงินซื้ออุปกรณ์ในการแสดงต่าง ๆ จนครบ จากนั้นแม่ของนายวัลลภ ได้ไปขอหลวงพ่อขาว ซึ่งหลวงพ่อขาวเป็นพระพุทธรูปที่ชาวคณะนับถือ เพื่อจะขอชื่อของท่านมาตั้งเป็นชื่อคณะของตัวเอง จึงได้ชื่อว่ากระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อขาว และมีคณะเป็นของตัวเองตอนอายุ 20 ปี เมื่อเริ่มที่จะสร้างคณะกระตั่วอย่างจริงจังแล้ว นายวัลลภ เป็นคนที่ไม่ถนัดในด้านการแสดงเท่าไร จึงได้ไปเชิญหลวงพี่เป้งที่วัดโพธิ์ทอง ซึ่งอยู่ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร มาช่วยฝึกสอนและถ่ายทอดรูปแบบการเล่นกระตั่วแทงเสือให้ ในตอนนั้นได้ถ่ายทอดให้กับเด็กนักเรียนวัดกำแพง วัดสิงห์ และเด็กใน

ชุมชนกำนันแมน 13 জনเด็กมีความชำนาญและพร้อมที่จะออกแสดง โดยมีผลงานต่าง ๆ มากมาย ทั้งในการประกวดและการออกแสดง ในการประกวดได้รับรางวัลในการแข่งทุปีนับเบอร์วัน ซึ่งได้ รางวัลที่ 1 ตอนนั้นเป็นการประกวดศิลปะพื้นบ้าน โดยประกวดชนะในระดับ กรุงเทพมหานคร และในระดับประเทศ (วัลลภ นุชแฝง, 2562, 30 เมษายน, สัมภาษณ์)

จากการศึกษาประวัติ ความเป็นมาของกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว พบว่าได้รับการถ่ายทอดจากกระตั่วแทงเสือ คณะวัดสิงห์ และหลวงพี่เป้ง โดยได้จัดจํารูปแบบการแสดงจากคณะวัดสิงห์ เมื่อมีความพร้อมจะได้ตั้งคณะของตัวเอง โดยซื้อคณะแม่ได้ไปขอใช้ชื่อจากหลวงพ่อก้าว จนได้ชื่อคณะศิษย์หลวงพ่อก้าวในปัจจุบัน ซึ่งได้เก็บเงินเป็นระยะเวลา 1 ปี เพื่อมาซื้ออุปกรณ์ในการแสดงจนครบ และให้หลวงพี่เป้งมาช่วยถ่ายถอดรูปแบบในการแสดง ซึ่งใช้นักเรียน และเด็กในชุมชนมาฝึกหัด จนได้รับรางวัลในการประกวดต่าง ๆ มากมาย และเป็นที่ถูกใจของผู้ชมมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 21 ลำดับการสืบทอดคณะกระตั่วแทงเสือศิษย์หลวงพ่อก้าว

ที่มา : ผู้วิจัย

จากแผนภูมิที่ 4 แสดงให้เห็นถึงลำดับการสืบทอด กระทั่งแทงเสือ คณะศิษย์ หลวงพ่อขาว นายวัลลภ นุชแพ่ง ได้รับการถ่ายทอดจากคณะวัดสิงห์ และหลวงพี่เป้ง วัดโพธิ์ทอง จากนั้นถ่ายทอดการแสดงให้กับนักเรียน วัดกำแพง นักเรียนวัดสิงห์ และเด็กในชุมชนก้านน้มน ตามลำดับซึ่งต่างก็ได้รับการถ่ายทอดจากนายวัลลภ นุชแพ่ง

ภาพที่ 22 แสดงเพื่อสักการะหลวงพ่อขาว

ที่มา : ผู้วิจัย

4.3.2 รูปแบบการฝึกหัดการละเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อขาว

จากการศึกษาเกี่ยวกับการละเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อขาว จากวัลลภ นุชแพ่ง เจ้าของคณะกระต๊วแทงเสือ ทำให้ทราบถึงลักษณะรูปแบบของการฝึกหัด การละเล่น ซึ่งสามารถจำแนกเป็นลำดับขั้นตอนการฝึกการละเล่น การฝึกร้องและเจรจาดำเนินเรื่อง ดังนี้

ขั้นตอนการฝึกหัดการละเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อขาว

- 1) เริ่มจากการฝึก ในการวอร์มร่างกายให้เกิดความแข็งแรง โดยการวิ่งรอบหมู่บ้าน เมื่อวิ่งเสร็จแล้วก็มายืดเส้น ยืดสาย เพื่อให้เส้นเกิดการคลายตัวขึ้น พร้อมทั้งจะรับการฝึกฝน
- 2) การตีลังกา โดยจะมีเบาะจำนวน 4 แผ่นเอาไว้สำหรับใช้ในการ ฝึกหัดตีลังกาเบื้องต้น การตีลังกาเบื้องต้นจะต้องตีบนเบาะให้เกิดการชำนาญก่อน เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายในขณะที่ฝึกซ้อม ซึ่งทุกคนที่สนใจในตัวละครเสือจะต้องฝึกหัดการตีลังกาทั้งหมด
- 3) การคัดเลือกผู้แสดง ทางคณะศิษย์หลวงพ่อขาวจะแบ่งกลุ่มตามลักษณะความ

ชอบของแต่ละบุคคล คือกลุ่มที่ชอบดนตรี กลุ่มที่ชอบรำ โดยมีตัวละคร บ้องตัน, เจ้าจุก, เจ้าแกละ, นางแจ้ว และกลุ่มที่ชอบการตีลังกา โดยมีตัวละคร เสือ ซึ่งเมื่อแยกกลุ่มให้กับผู้ที่สนใจแล้ว จากนั้นก็จะให้สิทธิ์ในการเลือก แต่ถ้าหากว่าผู้ฝึกซ้อมเห็นไม่เหมาะสมก็จะให้ลองไปหัดตัวที่เหมาะสมมากกว่า

4) การแยกซ้อมบทของตัวละคร ตัวละครทุกตัวจะต้องเข้าใจในเรื่องที่แสดงตลอดจนลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในการแสดง

5) การซ้อมประกอบเข้าเรื่อง นักแสดงทุกคนจะต้องเข้าใจในบทบาทของตัวเองก่อนในการซ้อมรวมกัน จะมีการตีเสื่อ การต่อตัว และการแสดงประกอบท่าทางให้เข้ากันระหว่างตัวละคร มนุษย์กับเสือ โดยนายวัลลภ จะเป็นผู้อธิบายลำดับการเข้าออกของตัวแสดงก่อน และพอนักแสดงซ้อมเข้าเรื่องจนชำนาญจึงซ้อมเข้ากับดนตรีต่อเพื่อความสมบูรณ์ในการแสดง

6) การซ้อมจะใช้เวลาช่วงเย็น ประมาณ 16.00 น. - 19.30 น. โดยสถานที่ซ้อมก็คือลานหน้าบ้านของนายวัลลภ โดยจะอธิบายตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 9 ลักษณะการฝึกซ้อม และระยะเวลาในการฝึกซ้อม

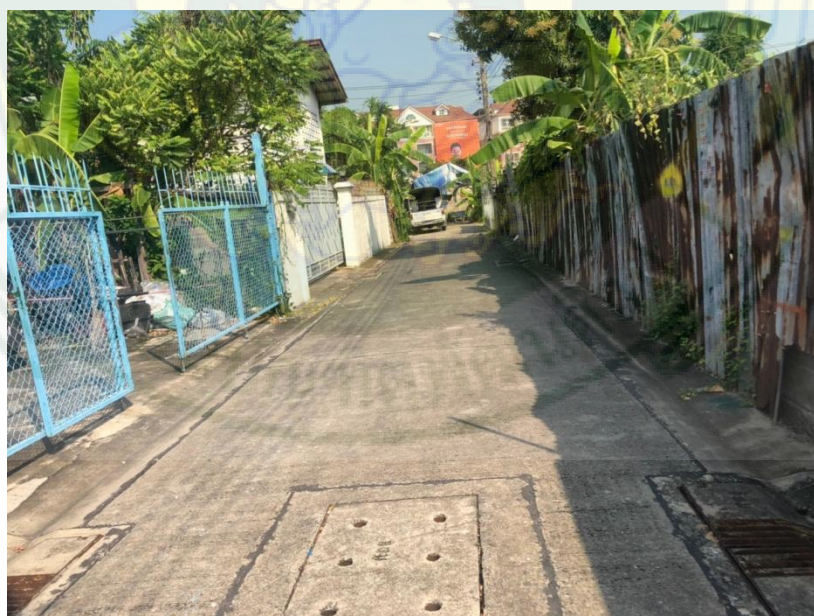
ตัวละคร	ลักษณะการฝึกซ้อม	ระยะเวลาในการฝึกซ้อม
บ้องตัน นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ เสือ	การวิ่งรอบหมู่บ้าน เพื่อยืดเส้นยืดสาย และเป็นการสร้างกำลังขาให้กับตัวเอง	30 นาที
เสือ	การฝึกตีลังกา การฝึกการต่อตัว และกิริยาของเสือ โดนทำในการตีลังกา จะมี การตีลังกา กลับหลัง การตีลังกา เกลียว การตีลังกา ท่าเขวี้ยงค้อน (คือการวิ่งและกระโดดตีมันวนหน้าบนอากาศ)	1 ชั่วโมง
บ้องตัน นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ	ฝึกการเหยียบจิ้งหะ พอเท้าย่ำ ตรงกับจิ้งหะแล้ว จึงจะขึ้นมือคือการฝึกการรำรำ ในบริบทต่าง ๆ ของการแสดง	1 ชั่วโมง

ตารางที่ 9 ลักษณะการฝึกซ้อม และระยะเวลาในการฝึกซ้อม (ต่อ)

ตัวละคร	ลักษณะท่ารำ	ระยะเวลาในการฝึกซ้อม
บ้องตัน นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ เสือ	การฝึกเข้าเรื่อง โดยซ้อมไปที่ละฉากเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และซ้อมการเข้าบทของตัวละครแต่ละตัว พร้อมทั้งซ้อมท่าไหว้ระหว่างบ้องตันกับเสือ	1 ชั่วโมง

ที่มา : ผู้วิจัย

สรุปตารางที่ 9 การฝึกฝนนี้จะใช้เวลาทั้งหมด 3 ชั่วโมงครึ่ง โดยประมาณ เพราะการฝึกในแต่ละครั้งจะต้องค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป เนื่องด้วยแต่ละคนไม่ได้มีพื้นฐานในการแสดงมา อีกทั้งประกอบกับคนฝึกมีเพียงคนเดียว จึงจำเป็นต้องใช้การฝึกแบบพี่สอนน้องเข้ามาช่วยเพื่อปลูกฝังให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในคณะ

ภาพที่ 23 สถานที่ฝึกซ้อม กระตุ้นทางเสือคณะศิษย์หลวงพ่อดาว

ที่มา : ผู้วิจัย

ขั้นตอนการฝึกการขับร้องและจังหวะเพลง

ในการถ่ายทอดการขับร้อง ผู้ที่ขับร้องต้องเป็นผู้ที่ได้รับบทบ้องตันเท่านั้น ซึ่งทำนองเพลงที่ใช้ร้องส่วนใหญ่ใช้จังหวะเดียวคือ จังหวะตลุ่มบ้องตัน และจะใช้การขับเสภาในการร้องไห้ครุ ซึ่งจะใช้จังหวะเพลงตลุ่มบ้องตันเป็นจังหวะเดียวในการแสดง แต่เปลี่ยนเนื้อร้องให้ตรงตามการแสดงของฉากนั้น

นอกจากเพลงร้องแล้วจังหวะเพลงที่ต้องแสดงออกท่าทาง ก็จำเป็นต่อผู้แสดงทุกคนที่ต้องจำให้ได้ โดยจังหวะเพลงหลัก ๆ ที่ใช้ในการแสดงกระตัวจะเน้นไปทางประกอบจังหวะการแสดงของตัวละคร เช่น จังหวะเดิน, จังหวะ2ปีะ 2 โทน, จังหวะร่ำกลอง 3 ครั้ง, เพลงกลองโทน,จังหวะตลุ่มบ้องตัน เป็นต้น

ตัวอย่าง จังหวะเดิน ซึ่งจะบรรเลงเข้าไปเรื่อยๆ จนกว่าตัวละครถึงที่

ตุง	ตุง	ตุง	ตุง	เทง	ตุง	เทง	ตุง	เทง
ตุง	ตุง	ตุง	ตุง	เทง	ตุง	เทง	ตุง	เทง

ตัวอย่าง จังหวะ2ปีะ 2 โทน

ปีะ	ปีะ	โทน	โทน	ปีะ	ปีะ	โทน	โทน
ปีะ	ปีะ	โทน	โทน	ปีะ	ปีะ	โทน	โทน

ตัวอย่าง จังหวะตลุ่มบ้องตัน

นิง	หน่อง	นิง	หน่อง	ตุง	ตุง	ตุง	ตุง	ตุง	ตุง
นิง	หน่อง	นิง	หน่อง	ตุง	ตุง	ตุง	ตุง	ตุง	ตุง

ตัวอย่าง ร่ำกลอง 3 ลา

ตุง	ปีะ	ตุง	เทง	ตุง	ปีะ	ตุง	เทง	ตุง	ปีะ
ตุง	เทง	ตุง	ปีะ	ตุง	เทง	ตุง	ปีะ	ตุง	เทง

ตัวอย่าง จังหวะโทน

ปีะ	โทน	โทน	โทน	โทน	โทน	ปีะ	ปีะ	โทน	โทน
โทน	โทน	โทน							

ซึ่งทั้ง 5 จังหวะนี้ จะเป็นจังหวะหลักในการแสดง กระตัวแทงเสื่อ ของคณะศิษย์หลวงพ่อกว

ขั้นตอนการฝึกเจรจาดำเนินเรื่อง

การละเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อบุญ ไม่มีการจัดทำบทในการแสดง ซึ่งในการแสดงส่วนใหญ่จะใช้บทเจรจา แต่ผู้แสดงจะต้องค้นสดบทพูดขึ้นมาเอง โดยอยู่ในการควบคุมของนายวัลลภ ซึ่งในตอนแรก ๆ ก็จะบอกบทผู้แสดงว่าจะต้องก่อนและหลังจากนั้นก็ให้นักแสดงเริ่มฝึกพูดให้ฟังถ้าผู้แสดงพอใจแล้ว นายวัลลภก็จะให้ซ้อมเข้าเรื่อง

ลำดับขั้นตอนการฝึกหัดการละเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อบุญ มีการฝึกที่เป็นลำดับขั้นตอน ทั้งการวอร์มร่างกาย ฝึกซ้อมกระบวนการละเล่น และการฝึกซ้อมเข้ากับดนตรี โดยผู้แสดงมีความชอบที่จะเลือกเล่นเป็นตัวละครด้วยตัวเองได้ การซ้อมในแต่ละครั้งจะมีการป้องกันการเกิดอันตรายจากการตีลังกา ส่วนการละเล่นอุปกรณ์ต่างที่นำมาแสดงนายวัลลภก็จะเฝ้าดูการซ้อมอย่างใกล้ชิด หลังจากการฝึกซ้อมเสร็จนักแสดงทุกคนก็ร่วมมือร่วมใจกันเก็บอุปกรณ์เข้าที่อย่างเรียบร้อย เป็นการแสดงความมีน้ำใจ และความสามัคคีในคณะ

4.3.3 ลำดับขั้นตอนการละเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อบุญ

บรรเลงทำนองร่ำกลอง 3 ลา เพื่อเป็นการบอกว่าการแสดงกำลังจะเริ่มขึ้นเมื่อจบการร่ำกลอง ในวงดนตรีจะร้องบทไหว้ครู ซึ่งเป็นการอันเชิญ เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไหว้พระรัตนตรัย ไหว้บิดา มารดา ครูบาอาจารย์และระลึกถึงหลวงพ่อบุญเพื่อการแสดงนั้นเป็นไปด้วยดี การไหว้ครูจะมีพานก้านลไหว้ครู ซึ่งประกอบด้วย ดอกไม้ ธูป เทียน เงินก้านล 12 บาท เหล้า บุหรี่ โดยนักดนตรีในวงจะเป็นคนร้องไหว้ครู โดยใช้การขับเสภาร้องไหว้ครูเมื่อร้องจบดนตรีก็จะบรรเลงร่ำกลอง 3 ลา

ตัวอย่างบทไหว้ครู (วัลลภ นุชแพ่ง 30 เมษายน 2562)

สิบนิ้วพนมก้มเหนือเศียร	กราบธูปกราบเทียนดอกไม้มาลา
ลูกขอไหว้หลวงพ่อบุญที่ศักดิ์สิทธิ์	จงนิมิตบุญช่วยลูกด้วยหนา
ลูกขอนำชื่อหลวงพ่อบุญเป็นฉายา	กระต๊วข้าศิษย์หลวงพ่อบุญก้าวดังไกล
ไหว้บิดามารดาที่สอนสั่ง	ช่วยกระทั้งความสำเร็จเป็นเชษฐา
ให้ชีวิตทั้งความรู้คู่วิชา	กลอนที่สอนกราบขมาบุพการี
ไหว้ครูพักลักจำที่พรำบ่น	ช่วยมาดลใจศิษย์ที่คิดหา
จะระลึกนึกถึงท่านครูบา	ศิษย์ขอจบสามลาเป็นเพลงกลอน

เมื่อร้องไหว้ครูเสร็จหลังจบเพลงร่ำกลอง 3 ลา ทุกคนในวงดนตรีก็ช่วยกันร้อง อ้าว เฮ อ้าว เฮ จึงเริ่มการแสดงขึ้น โดยเริ่มฉากแรก เปิดตัวด้วยเหล่าเสือร้าย เป็นการโชว์เสือ โดยการโชว์กิริยาของเสือและความสามารถของเสือ ในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อโชว์เสือเรียบร้อยแล้วจึงจะเข้าเรื่องการแสดงโดยไล่ตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบเรื่อง โดยใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

4.3.4 องค์ประกอบการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว

1) ผู้แสดง คณะศิษย์หลวงพ่อกว ใช้ผู้แสดงเป็นผู้ชาย หรือผู้หญิงก็ได้ แล้วแต่บุคลิกของแต่ละคน โดยมีตัวละคร ดังนี้ บ้องตัน,นางแจ้ว,เจ้าจุก,เจ้าแกละ,เสือ ซึ่งตัวแสดงที่เป็นเสือจะมีทั้งหมด 10-15 ตัว แล้วแต่งานการแสดง ราคาในการแสดงแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับผู้จ้างงานว่าต้องการชุดเล็ก หรือชุดใหญ่ กับระยะทางที่ไปแสดง จะอยู่ในราคาประมาณที่ 5,000 – 10,000 บาท

2) เรื่องที่ใช้แสดง ใช้เพียงเรื่องเดียว คือเรื่องบ้องตันแทงเสือ ซึ่งเป็นเรื่องที่นิยมแสดงกัน

3) เพลงร้องและบทเจรจา เพลงที่ใช้ประกอบในการร้องการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว ในการร้องในขณะแสดงจะใช้เพียงเพลงเดียว คือ เพลงตลุงบ้องตัน และเปลี่ยนเนื้อร้องตามท้องเรื่องการแสดง โดยตัวที่ร้องก็จะมีแค่บ้องตันเพียงคนเดียว ส่วนการเจรจาจะใช้ความชำนาญของแต่ละคน โดยการเจรจาไม่มีผิดและถูก ในการใช้คำพูด เพียงแค่ในการพูดเจรจาแต่ละครั้งต้องไม่ออกนอกเรื่องจนเสียเวลามากเกินไป โดยเนื้อร้องที่ใช้แสดง ดังนี้

ตัวอย่างบทบ้องตัน (วัลลภ นุชแพง 30 เมษายน 2562)

-ร้องเพลงตลุงบ้องตัน-

ฝ่ายว่าบ้องตันผายผันจากบ้านนอน	พาเมียรีบจรเข้าดงพงป่า
ถือหอกกำยำด้ามยาวสามวา	เข้าดงพงป่าเพื่อไปหาเสือลาย

-ร้องเพลงตลุงบ้องตัน-

เสียงนกร้องบอกกู่จะรอเสือพบ	บ้องตันแลพบร้องเรียกอียาย (อ้อร้องเรียกอียาย)
เสียงนกบอกเหตุกู่สังเกตมาหลาย	คงจะปะเสือร้ายยาระวังตัว (อียายระวังตัว)
ถ้ามันโผล่เข้ามามึงอย่าอียาย	จงยัดบันท้ายกูเอาไว้อย่ากลัว
มะกู่จะแทงด้วยหอกให้มันกรอกหัว	กูจะได้เอาตัวไปถวายเจ้านาย

ซึ่งเป็นบทร้องของบ้องตัน ตอนจะไปปราบเสือ แต่ในขณะที่ปราบมีเสียงนกร้องบอกเหตุ จึงร้องเพลงตลุงบ้องตันขึ้นอีกครั้งเพื่อบอกให้ทุกคนระวัง

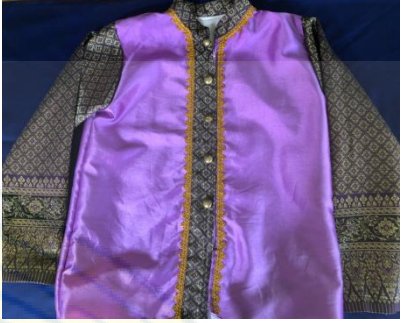
4) ลักษณะเครื่องแต่งกาย เนื่องจากการเล่นกระต๊วแทงเสือเป็นการเล่นแบบชาวบ้าน ทางคณะศิษย์หลวงพ่อดาว ได้ดูจากวงอื่นๆที่เขาเคยแสดงกันมาและนำมาประยุกต์การแต่งกายให้เป็นของการแต่งกายที่เรียบง่าย โดยตัวบ้องตันจะใส่เสื้อแขนยาว ตัวแขนเสื้อจะเป็นลายปล้อง นุ่งจีบโจงแบบกันแป้น ใส่กางเกงสนับเพลา ผูกผ้าคาดเอว มีเครื่องประดับ คือ กรองคอ เข็มขัด ต่างหู กำไลข้อเท้า และถุงน่องสีขาว แต่สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงตัวบ้องตัน คือ ศีรษะบ้องตัน ที่ผู้แสดงจะต้องสวมใส่ไว้บนศีรษะทุกครั้งที่แสดง ส่วนนางแจ้ว จะแต่งกายแล้วแต่โอกาสความสะดวกแต่ละงานที่แสดง โดยใส่เสื้อแขนกระบอก ห่มสไบ นุ่งผ้าถุงจีบนานาง ใส่เครื่องประดับ สร้อยต่างหู เข็มขัด และสร้อยตัว ทรงผมจะปล่อยเป็นหางม้าหรือจะเกล้าผมขึ้นก็ได้ หักดอกไม้ เจ้าจุกเจ้าแกละ จะแต่งกายเหมือนกันคือ ใส่เสื้อแขนสั้น สนับเพลา ผูกผ้าคาดเอว ใส่เครื่องประดับ สร้อยคอ และเข็มขัด ส่วนทรงผม ถ้าเป็นเจ้าจุกจะมัดผมทำจุกผมกลางศีรษะ ใส่เครื่องประดับที่จุก และเจ้าแกละจะมัดผมทำเป็นเปีย หรือมัดเป็นจุก ใส่เครื่องประดับที่แกละทั้งสองข้าง การแต่งกายของเสือจะนำผ้าที่มีลายเสือมาตัดเป็นชุดเสื้อ ซึ่งเขาจะปิดหัวเข้าพอดี เป็นเสื้อแขนยาว มีหางเสือ ศีรษะสวมหัวเสือ ซึ่งศีรษะบ้องตัน และศีรษะเสือทางคณะศิษย์หลวงพ่อดาวเป็นคนประดิษฐ์ขึ้นเอง โดยลวดลายในการเขียนตัวเสือ และหน้าตาของบ้องตันที่เป็นเอกลักษณ์ประจำคณะ โดยได้อธิบายลักษณะเครื่องแต่งกายดังนี้

เครื่องแต่งกายในการเล่นกระต๊วแทงเสือ จะแต่งกายแบบชาวบ้านเรียบง่าย แต่งตามตัวละคร โดยมีลักษณะดังนี้

ตารางที่ 10 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อขาว

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
บ๊องตัน	1. กำไลบัว	
	2. กางเกง หรือสนับเพลา	
	3. ผ้าถุงบ๊องตัน โดยนำมานุ่งเองเป็นโจงกระเบนยกจีบขึ้น	

ตารางที่ 10 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อดาว (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
บ๊องตัน	4. เสื่อเป็นเสื่อแขนยาวมีลายตรงแขน	
	5. ผ้าคาดเอว	
	6. เข็มขัด, หัวเข็มขัด	
	7. สร้อยตัว	

ตารางที่ 10 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อดาว (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
บ๊องตัน	8. สร้อยคอ	
นางแจ้ว	9. ศีรษะบ๊องตัน	
	10. เสื้อแขนกระบอก	

ตารางที่ 10 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อดาว (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
นางแจ้ว	11. ผ้าถุงหน้านาง	
	12. สไบ	
	13. เพชร และดอกไม้ติดผม	
	14. สร้อยคอ	

ตารางที่ 10 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อดาว (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
นางแจ้ว	15. ต่างหู	
	16. สร้อยตัว	
	17. เข็มขัด	

ตารางที่ 10 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อดาว (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
เจ้าจุก	18. เสื่อ	
	19. กางเกง	
	20. ผ้าคาดเอว	
	21. เข็มขัด	

ตารางที่ 10 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อดาว (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
เจ้าจุก	22. สร้อยคอ	
	23. สร้อยตัว	
	24. ข้อเท้า	
	25. เขี้ยวกลม	

ตารางที่ 10 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อดาว (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
เจ้าแกละ	26. เสื่อ	
	27. กางเกง	
	28. ผ้าคาดเอว	
	29. เข็มขัด	

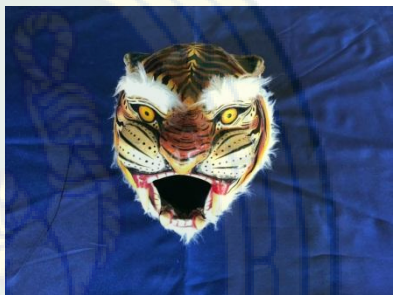

ตารางที่ 10 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อดาว (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
เจ้าแกละ	30. สร้อยคอ	
	31. สร้อยตัว	
	32. ข้อเท้า	
	33. เขี้ยวกลม	

ตารางที่ 10 การแต่งกายการเล่นกระตั้วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
เสือ	34. ชุดเสือแบบสวมมีzip พร้อมหางผูกเอว	
	35. ศีรษะเสือ	

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 24 การแต่งกายบ๊องตัน,นางแจ้ว,เจ้าจุก,เจ้าแกละ ของคณะศิษย์หลวงพ่อกว
ปัจจุบันมีการใส่รองเท้าในการเล่น เพราะด้วยสถานที่ บางครั้งอาจจะต้องแสดงบนพื้นปูนที่ร้อน

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 25 การแต่งกายเสือ ของคณะศิษย์หลวงพ่อกว
ที่มา : ผู้วิจัย

การแต่งกายของผู้แสดงกระต๊วแทงเสือคณะศิษย์หลวงพ่อกวมีการพัฒนาเครื่องแต่งกายอยู่เรื่อย ๆ เพื่อให้ทันยุค ทันสมัย ผสมผสานกับศิลปะแขนงต่างๆโดยมารังสรรค์ขึ้นใหม่ให้เป็นเครื่องแต่งกายของตนเอง อีกทั้งศิษย์บ้องตัน และเสือ ก็เขียนลายตามจินตนาการของผู้เขียนลายที่ประสงคิให้ออกมา

5) อุปกรณ์ประกอบการแสดง การเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร ซึ่งอุปกรณ์หลัก ๆ คืออาวุธของตัวละคร ประกอบไปด้วย บ้องตัน จะใช้อาวุธเป็นหอก เจ้าจุก จะใช้อาวุธเป็นขวาน เจ้าแกละจะใช้อาวุธเป็นมีดอีโต้ ส่วนอุปกรณ์อื่นๆ คือตะกร้า ของนางแจ้ว ห่วงไฟ โอกาสและสถานที่แสดง การเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพรเล่นได้ ทุกโอกาส ส่วนใหญ่จะเป็นมหรสพประจำปีในงานวัดและงานหาของเจ้าภาพ ส่วนเวทีต้องเป็นลานกว้างพอสมควร เพราะในการแสดงจะต้องมีการตีลังกาของเสือ จึงจำเป็นต้องใช้พื้นที่

ตารางที่ 11 อุปกรณ์การแสดงกระถั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว

อุปกรณ์การแสดง	รูปภาพ
1. หอก เป็นอาวุธของบ้องตัน 2. กระจาด ของนางแจ้ว 3. ขวาน ของเจ้าจุกและเจ้าแกละ	

ที่มา : ผู้วิจัย

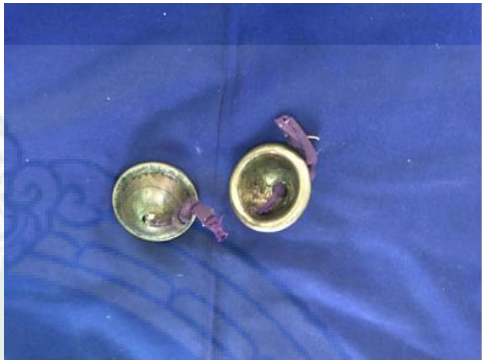
6) เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว้าง ซึ่งเครื่องดนตรีเป็นส่วนที่ช่วยให้การแสดงเกิดความสมบูรณ์ เพราะในการเล่นกระต๊วงเสื่อ เครื่องดนตรีจะช่วยเพิ่มอรรถรสในการชมมากขึ้น ประกอบด้วย กลองตุ้ม กลองโพน จะใช้ก็ไปได้แล้วแต่จำนวนคน น้อยสุดคือ 2 ใบ ฉาบ 2 คู่ ฉิ่ง 1 คู่ กรับ 1 คู่ นึ่งหน่อง และโหม่ง

ตารางที่ 12 เครื่องดนตรีกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว้าง

เครื่องดนตรี	รูปภาพ
1. กลองตุ้ม 2 ใบ	
2. กลองโพน 2 ใบ	
3. ฉาบใหญ่	

ตารางที่ 12 เครื่องดนตรีกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อดาว (ต่อ)

เครื่องดนตรี	รูปภาพ
4. ฉิ่ง 1 คู่ 5. กรับ 1 คู่ 6. โหม่ง	

ตารางที่ 12 เครื่องดนตรีกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อบุญ (ต่อ)

เครื่องดนตรี	รูปภาพ
7. ฆ้องคู่ 1 ชุด	

ที่มา : ผู้วิจัย

7) โอกาสและสถานที่แสดง การละเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อบุญ
ได้ทุกโอกาส ส่วนใหญ่จะเป็นมหรสพประจำปีในงานวัดและงานหาของเจ้าภาพ ส่วนเวทีต้องเป็นลาน
กว้างพอสมควร เพราะในการแสดงจะต้องมีการตีลังกาของเสื่อ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้พื้นที่

ภาพที่ 26 นักแสดงและนักดนตรี คณะศิษย์หลวงพ่อบุญ

ที่มา : ผู้วิจัย

4.3.5 ขนบธรรมเนียม พิธีกรรมและความเชื่อ

การละเล่นกระต๊วงแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว มีขนบธรรมเนียมในการแสดงตลอดจนพิธีกรรม ที่ในคณะได้สืบทอดต่อกันมา ดังนี้

- 1) การขอเป็นศิษย์ในการละเล่นกระต๊วงแทงเสือ ผู้ที่จะเป็นนักแสดงจะต้องมีการไหว้เคารพครูอาจารย์ ที่ล่วงลับ และที่ยังมีชีวิตอยู่ เพื่อขอรับการฝึกเป็นศิษย์ในการฝึกหัด
- 2) การไหว้ครูก่อนการแสดง การระลึกถึงครูก่อนการแสดงนั้นเชื่อกันว่าจะสามารถทำให้นักแสดงเกิดความมั่นใจที่จะออกไปแสดงมากขึ้น แต่ถ้าวันไหนจะต้องแสดงลอดบ่วงไฟก็จะขอให้ครูจงรักษาให้การแสดงผ่านไปได้ด้วยดี
- 3) พิธีไหว้ครูประจำปี จะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยไม่ได้กำหนดเดือนเพราะเอาความสะดวกของคณะ จะจัดพิธีแค่ 1 วัน แต่จะมีวันสุกดิบ คือวันที่ต้องเตรียมของเพื่อใช้ในพิธีไหว้ครู จะเป็นของคาว ของหวาน ในการวันไหว้ครูนั้นจะนำเศียรพ่อบุ๊ ศีรษะบ้องตัน ศีรษะเสือ และอุปกรณ์การแสดงต่าง ๆ มาจัดไว้ในพิธี ในวันพิธีจะมีการเลี้ยงพระตอน 7 โมงเช้า ต่อจากนั้นเวลา 9 โมงก็จะประกอบพิธี โดยผู้ประกอบพิธีจะเป็นผู้ใหญ่ที่นับถือกัน ชื่อว่าปู่เกษม ไทยอิน จะเป็นผู้อ่านองค์การ หรือบทสวดในพิธีไหว้ครู พออ่านองค์การเสร็จจะมีการจุดธูป เพื่อถวายไว้หน้าพิธี และดนตรีก็จะบรรเลงกลองขึ้น จึงจะรำถวาย การรำถวายจะเป็นการรำของนางรำฝ่ายหญิงในคณะ เช่น กลองยาว ต่อจากรำถวายเสร็จก็จะเป็นพิธีครอบครู ซึ่งคล้ายกับในพิธีทางนาฏศิลป์ โดยใช้เศียรพ่อบัวครอบ เมื่อเสร็จพิธีแล้วในตอนเย็นจะมีการแสดงโชว์ของคณะกระต๊วงแทงเสือที่เข้ามาร่วมช่วยงาน หลังเสร็จพิธีทุกคนในคณะก็จะช่วยกันเก็บของทำความสะอาด
- 4) การแสดงเคารพ ในการแสดงกระต๊วงแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว เมื่อแสดงเสร็จ ในแสดงทุกคนจะเดินยกมือไหว้ขอขมาซึ่งกันและกัน ในบางครั้งอาจจะเกิดความผิดพลาดในการแสดงจนทำให้บางที่เกิดอุบัติเหตุขึ้น หรือไม่เกิดอุบัติเหตุก็ตามเมื่อแสดงเสร็จจะยกมือไหว้กัน

จากการนำเสนอประวัติที่มา รูปแบบการฝึกหัด ลำดับขั้นตอนการละเล่น องค์ประกอบของการละเล่น และขนบธรรมเนียม คติความเชื่อ เกี่ยวกับการละเล่นกระต๊วงแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว ตามที่กล่าวมานี้ เป็นการแสดงที่สร้างความสนุกสนานและความตื่นเต้นให้กับผู้ชม โดยมีวิธีการฝึกซ้อมอย่างเคร่งคัดและปลอดภัย รวมถึงองค์ประกอบต่างๆทางคณะมีการปรับเปลี่ยนตามความชื่นชอบของคนดู เพื่อที่จะให้เป็นที่ยุ้จักอย่างแพร่หลาย รวมถึงพิธีกรรมความเชื่อต่างซึ่งเป็นการถูกปลูกฝังตั้งแต่รุ่นเก่าสืบทอดกันมาเพื่อให้เป็นประเพณีในคณะกระต๊วงแทงเสือศิษย์หลวงพ่อกวสืบต่อไป

4.4 ประวัติความเป็นมา และองค์ประกอบการเล่นกระต๊วงเสื่อคณะศิษย์ปู่ทอด

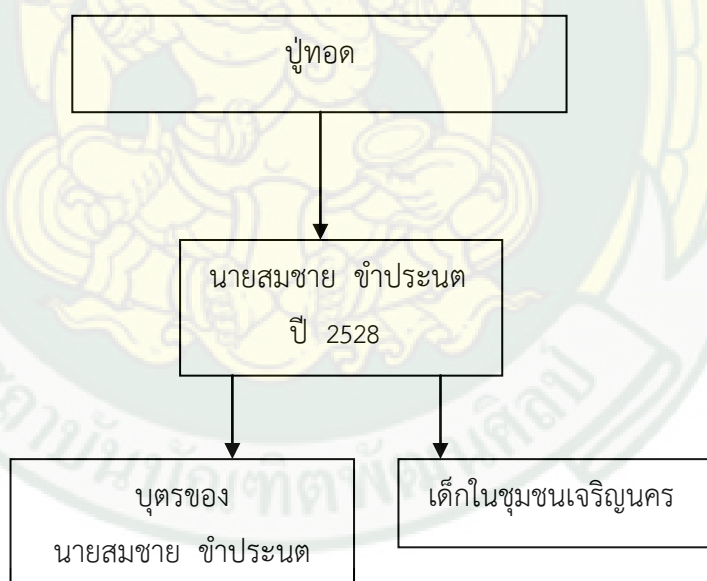
ภาพที่ 27 นายสมชาย ขำประนต เจ้าของคณะศิษย์ปู่ทอด
ที่มา : ผู้วิจัย

4.4.1 ประวัติเจ้าของคณะศิษย์ปู่ทอด

นายสมชาย ขำประนต เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2517 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 141 ซอยเจริญนคร 65 ถนนเจริญนคร เขตธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนวัดดาวคะนอง ตอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้เข้าไปขอฝึกการเล่นดนตรีไทย กับอาจารย์ฉลอง ปานสวัสดิ์ ได้ฝึกการเล่นดนตรีไทยทั้งหมด 3 ปี และได้เลิกเล่นเพราะการฝึกดนตรีไทยจะต้องฝึกหลังเลิกเรียน ตั้งแต่เวลา 18.00 น. ถึง 01.00 น. จึงทำให้การพักผ่อนไม่เพียงพอ เนื่องจากต้องตื่นไปเรียนเป็นประจำทุกวัน จึงทำให้มาโรงเรียนสาย หลังจากเลิกฝึกดนตรีไทยแล้ว นายสมชายได้สนใจการเล่นกระต๊วงเสื่อ จึงได้เข้าไปขอฝึกพร้อมกับพี่ชายอีก 2 คน โดยได้เข้าไปฝึกกระต๊วงเสื่อกับปู่ทอด ก่อนฝึกนายสมชายและพี่ต้องช่วยทำความสะอาดบ้าน ก่อนที่ปู่จะเดินทางกลับมาจากที่ทำงาน และต้องเตรียมกลองเพื่อซ้อม ปู่สอนนายสมชายให้รำเป็นตัวแทนนายพราน ตัวลูกและตัวนาง ในขณะนั้นนายสมชายได้เก็บเกี่ยวความรู้จากปู่ทอด ได้มาพอสมควร จนกระทั่งปู่ได้ย้ายที่อยู่ไปอยู่ที่ตลาดพลู จึงไม่มีใครฝึกกระต๊วงเสื่อให้ทั้งสามคนพี่น้อง เลยไปหาประสบการณ์ด้วยตัวเอง เมื่อผมเรียนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 เมื่อปี 2528 ก็ได้ทราบข่าวว่าหลานของปู่ทอดตั้งวงคณะกระต๊วงเสื่อขึ้น และชักชวนให้นายสมชายเข้าไปร่วมเล่น ทั้งสามคนพี่น้องหาประสบการณ์จากการ

เล่นกระต๊วแทงเสือ คณะของหลานปู่ ประมาณ 4-5 ปี ก็ได้ออกมาและตั้งคณะเป็นของตัวเอง เมื่อปี 2533 และใช้ชื่อว่ากระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด ที่ใช้ชื่อนี้ก็เพื่อระลึกถึงวิชาที่ปู่ทอดได้สั่งสอนมา ต่อมานายสมชายได้ทำการฝึกฝนให้กับเด็กที่สนใจ จนตอนนี้มีลูกศิษย์อยู่ประมาณ 40 คน บางที่ถ้าไม่มีงานนายสมชายก็จะไปเล่นสิงโต และกลองยาว แต่ถ้าคณะกระต๊วแทงเสือของเพื่อนออกงานการแสดง นายสมชายก็จะไปช่วยแสดงเพื่อหารประสบการณ์เพิ่มเติม และนำสิ่งใหม่ๆ มาซ่อมปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้คณะกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด ให้ดีขึ้นเสมอมา เวลามีนงานการแสดงที่ไหนนายสมชายก็จะนำลูกศิษย์ไปด้วยทุกครั้ง และนำสิ่งที่ตีแปลก ๆ ใหม่ ๆ มาสั่งสอนให้กับลูกหลานสืบต่อไป (สมชาย ขำประนต, 2562, 20 มกราคม, สัมภาษณ์)

จากการศึกษาประวัติ ความเป็นมาของกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด พบว่านายสมชาย ขำประนต ได้ฝึกการละเล่นกระต๊วแทงเสือจากปู่ทอดโดยตรง เมื่อปู่ทอดย้ายที่อยู่นายสมชายจึงได้หาประสบการณ์จากคณะอื่นๆ จนหลานปู่ทอดได้ตั้งคณะกระต๊วแทงเสือขึ้นจึงเข้าไปขอรับการฝึกฝนต่อเมื่อฝึกฝนจนชำนาญแล้วจึงตั้งคณะเป็นตนเองชื่อว่าศิษย์ปู่ทอด และถ่ายทอดความรู้ให้กับบุตรชายของตนเอง บุตรของนายสมชาย ขำประนต มีด้วยกัน 2 คน คือนายอนุชา ขำประนต และนายอนุสรณ์ ขำประนต และศิษย์ที่สนใจในการละเล่นกระต๊วแทงเสือด้วยความรักและศรัทธาในการแสดงนี้

ภาพที่ 28 ลำดับการสืบทอดกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด

ที่มา : ผู้วิจัย

จากแผนภูมิที่ 5 แสดงให้เห็นถึงลำดับการสืบทอด กระด้วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอดจากปู่ทอด โดยตรงในตอนอายุ 11 ปี และได้เข้าไปหาประสบการณ์จากคณะหลานของปู่ทอด ในปี 2528 ปัจจุบันได้ถ่ายทอดให้กับลูกศิษย์ที่สนใจในชุมชนเจริญนคร จนมีตอนนี้มีลูกศิษย์ ประมาณ 40 คน และเป็นลูกศิษย์ที่ติดตามไปงานการแสดงอยู่ตลอด

4.4.2 รูปแบบการฝึกหัดการละเล่นกระด้วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด

จากการศึกษาเกี่ยวกับการละเล่นกระด้วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด จากนายสมชาย ขำประนต เจ้าของคณะกระด้วแทงเสือ ทำให้ทราบถึงลักษณะรูปแบบของการฝึกหัด การละเล่น ซึ่งสามารถจำแนกเป็นลำดับขั้นตอนการฝึกการละเล่น การฝึกร้องและเจรจาดำเนินเรื่อง ดังนี้

ขั้นตอนการฝึกหัดการละเล่นกระด้วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด

- 1) ส่วนใหญ่คณะศิษย์ปู่ทอด จะเน้นไปทางการฝึกซ้อมตีลังกาเป็นหลัก โดยการฝึกตีลังกาของคณะศิษย์ปู่ทอดนี้จะมีหลายรูปแบบ ซึ่งทางคณะเน้นโชว์ความสามารถในด้านนี้เป็นพิเศษ
- 2) การคัดเลือกผู้แสดง นายสมชายคัดเลือกจากความชอบของนักแสดง ที่อยากจะแสดงตัวนั้น โดยไม่มีการบังคับใด ขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละคน เพราะถ้าเกิดเลือกให้แล้วเด็กไม่ชอบก็จะทำให้ไม่ยอมมาซ้อม ดังนั้นจึงให้โอกาสตัดสินใจด้วยความชอบของตนเอง
- 3) พื้นฐานการตีลังกา ขั้นตอนแรกให้นักเรียนหัดท่าท่าสะพานโค้งเสียก่อน เพื่อที่จะผู้เล่นที่เป็นเสือ ได้ตัดหลังให้หลังอ่อนเสียก่อนหลังจากนั้นให้นักเรียนกระโดดสปริงตัว คือการกระโดดให้สูงที่สุดแรง แล้วให้นักเรียนที่เล่นเป็นเสือท่าสะพานโค้งแล้วพลิกตัวโดยการตีขาทั้งสองข้างไปด้านหลังโดยใช้มือทั้งสองข้างติดอยู่ที่พื้น แต่ข้อมือทั้งสองข้างอย่าอ่อนแรงเป็นอันขาดหลังซึ่งคล้ายกับหางหลังถีบกลับของการฝึกโขนตัวลิง จากนั้นนักเรียนฝึกทำจนเกิดความชำนาญแล้วก็จะให้ติดด้วยตัวเองเรียกว่าการตีลังกากลับหลังซึ่งเป็นพื้นฐานของการฝึกตีลังกาในรูปแบบอื่น การตีลังการต้องใช้เวลานานพอสมควร พอเป็นแล้วจึงจะใส่เทคนิคต่าง ๆ เพิ่มเติม ซึ่งนักเรียนที่เป็นเสือจะต้องมาซ้อมทุกวัน และห้ามขาดซ้อม
- 4) การแยกซ้อมบทของตัวละคร ตัวละครแต่ละตัวจะมีบทที่ต้องแสดงส่วนใหญ่ในบทเน้นโชว์การต่อสู้ระหว่างเสือกับบ๊องตัน จึงทำให้ในการซ้อมแยกบทใช้เวลาไม่นาน เพราะเน้นซ้อมความชำนาญของเสือ และการเข้าบทของตัวละครแต่ละตัวมากกว่า สถานที่ฝึกซ้อม คือลานนอกกำลังกาย ซอยเจริญนคร 65 โดยจะอธิบายตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 13 ลักษณะการฝึกซ้อม และระยะเวลาในการฝึกซ้อม

ตัวละคร	ลักษณะการฝึกซ้อม	ระยะเวลาในการฝึกซ้อม
บ๊องตัน นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ เสื่อ	การวิ่งรอบลานออกกำลังกาย เพื่อ เป็นการฝึกกำลังขา	15 นาที
เสื่อ	ฝึกพื้นฐานการตีลังกา และฝึก การตีลังกาประกอบการแสดง	1 ชั่วโมง 30 นาที
บ๊องตัน เสื่อ	ซ้อมกระบวนการต่อสู้ระหว่างบ๊อง ตันกับเสื่อ	15 นาที
บ๊องตัน นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ เสื่อ	ซ้อมประกอบกับดนตรี เพื่อ ซ้อมเข้าเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ	1 ชั่วโมง

ที่มา : ผู้วิจัย

สรุปตารางที่ 13 การฝึกในแต่ละครั้งจะเน้นการฝึกฝนดีลังกาของตัวเสือ เพราะในรูปแบบการ แสดงจะเน้นการใช้ความสามารถของเสือซึ่งคนที่แสดงเสือจะต้องมีวินัยในการฝึกซ้อมเพราะต้องใช้ เวลาซ้อมมากกว่าตัวอื่น เมื่อซ้อมทุกตัวละครทุกตัวจนชำนาญแล้ว จึงจะซ้อมเข้าเรื่องประกอบกับ ดนตรี รวม 1 วัน ใช้เวลา ทั้งหมด 3 ชั่วโมง

ภาพที่ 29 ลานฝึกซ้อมกระตัวแทงเสือ ของคณะศิษย์ปู้ทอด

ที่มา : ผู้วิจัย

ขั้นตอนการฝึกการขับร้องและจังหวะเพลง

ในการถ่ายทอดการขับร้อง ผู้ที่ขับร้องต้องเป็นผู้ที่ได้รับบทบ้องตันเท่านั้น ซึ่งทำนองเพลงที่ใช้ ร้องส่วนใหญ่ใช้จังหวะตลุ่มบ้องตัน ซึ่งเป็นจังหวะที่ใช้ในการแสดงอยู่ตลอด โดยครูผู้สอนจะมีบทร้อง ให้ท่อง เมื่อท่องได้แล้วถึงจะทำนองการร้องเพลง ทำนองการร้องจะใช้เพลงตลุ่มบ้องตัน เพราะฉะนั้นเมื่อได้เนื้อร้องในบทต่าง ๆ แล้วจึงไม่ยากเพราะจะร้องทำนองเพลงตลุ่มบ้องตันเพียง ทำนองเดียว การร้องไม่ต้องการคนร้องที่ไพเราะมากนัก แต่ต้องการคนที่ร้องได้ตรงจังหวะกับเพลง เท่านั้น

นอกจากเพลงร้องแล้วจังหวะเพลงที่ต้องแสดงออกท่าทาง ก็จำเป็นต่อผู้แสดงทุกคนที่ต้องจำ ให้ได้ โดยจังหวะเพลงหลักๆที่ใช้ในการแสดงกระตัวจะเน้นไปทางประกอบจังหวะการแสดงของตัว ละคร เช่น จังหวะเดิน, จังหวะ 2 ป๊ะ จังหวะ 2 โทน, จังหวะร่ำกลองสามลา, เพลงกลองโทน, จังหวะ ตลุ่มบ้องตัน เป็นต้น

ตัวอย่าง จังหวะเดิน ซึ่งจะบรรเลงเข้าไปเรื่อย ๆ จนกว่าตัวละครถึงที่

ตุง	ตุง	ตุง	ตุง	เทง	ตุง	เทง	ตุง	เทง
ตุง	ตุง	ตุง	ตุง	เทง	ตุง	เทง	ตุง	เทง

ตัวอย่าง จังหวะ 2 ปี่ 2 โทน

ปี่	ปี่	โทน	โทน	ปี่	ปี่	โทน	โทน
ปี่	ปี่	โทน	โทน	ปี่	ปี่	โทน	โทน

ตัวอย่าง จังหวะตลุงเบื้องต้น

นิง	หน่อง	นิง	หน่อง	ตุง	ตุง	ตุง	ตุง	ตุง	ตุง
นิง	หน่อง	นิง	หน่อง	ตุง	ตุง	ตุง	ตุง	ตุง	ตุง

ตัวอย่าง รัวกลอง 3 ลา

ตุง	ปี่	ตุง	เทง	ตุง	ปี่	ตุง	เทง	ตุง	ปี่
ตุง	เทง	ตุง	ปี่	ตุง	เทง	ตุง	ปี่	ตุง	เทง

ตัวอย่าง จังหวะโทน

ปี่	โทน	โทน	โทน	โทน	โทน	ปี่	ปี่	โทน	โทน
โทน	โทน	โทน							

ซึ่งทั้ง 5 จังหวะนี้ จะเป็นจังหวะหลักในการแสดง กระทั่งแทงเสื่อ ของคณะศิษย์ปู่ทอด

ขั้นตอนการฝึกเจรจาดำเนินเรื่อง

การเล่นเกมกระด้างแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด จัดทำบทในการแสดง ขึ้นมาเอง เพราะนั้นผู้แสดงจะมีบทเจรจาในการเจรจาไม่จำเป็นต้องพูดตามบททุกคำพูด แต่ต้องการให้พูดอยู่ในกรอบเนื้อเรื่อง ไม่ออกนอกบทจนเกิด

ลำดับขั้นตอนการฝึกหัดการเล่นเกมกระด้างแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด มีการฝึกที่เป็นลำดับขั้นตอน แต่จะฝึกการตีลังกาเป็นส่วนใหญ่ การคัดเลือกตัวละครขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้แสดง และก่อนซ้อมทุกครั้งจะต้องวิ่งเพื่อเรียกกำลังให้กับร่างกาย เมื่อฝึกซ้อมจนชำนาญ จึงซ้อมเข้าเครื่องดนตรี ตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบเรื่อง การฝึกซ้อมทุกคนต้องมีวินัยในตัวเอง เพราะการซ้อมในแต่ละครั้งต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างมาจึงจะประสบความสำเร็จ

4.4.3 ลำดับขั้นตอนการเล่นเกมกระด้างแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด

- 1) บรรเลงเพลงโหมโรง เพื่อบอกว่ากำลังจะเริ่มการแสดง แต่บรรเลงแค่สั้นๆ ใช้เพลงร่ำกลอง เพลงโทน เพลงปี่ เพื่อบรรเลงการโหมโรง
- 2) เมื่อโหมโรงเสร็จแล้ว ในวงดนตรีจะร้องบทไหว้ครู ซึ่งเป็นการอันเชิญ เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ให้พระรัตนตรัย ไหว้บิดา มารดา และครูบาอาจารย์เพื่อการแสดงนั้นเป็นไปด้วยดี การไหว้ครูจะมีพานก้านลไหว้ครู ซึ่งประกอบด้วย ดอกไม้ ธูป เทียนสีขาว-สีเหลือง เงินก้านล 12 บาท เหล้า ข้าว กับข้าวและน้ำ 1 แก้ว โดยนักดนตรีในวงจะเป็นคนร้องไหว้ครู เมื่อบรรเลงเพลงโหมโรงเสร็จ จะร่ำกลอง 3 ลา แล้วร้อง อ้าวเฮ อ้าวเฮ อ้าวเฮ แล้วถึงจะร้องไหว้ครู

ตัวอย่างบทไหว้ครู (สมชาย ข้าประนต 20 มีนาคม 2562)

ก่อนจะเริ่มโหมโรงกลองร่ำมะนา	ยกมือลาพนมเหนือเศียร
กราบบูชาคุณครูบาที่ปากเพียร	สอนเราเรียนการแสดงกระด้างมา
อีกเทวาผู้อารักษ์	ช่วยปกป้องคุ้มครองรักษา
ให้กระด้างแทงเสือสืบทอดมา	โชวีลีลาตามตำรากระด้างเอย

เมื่อร้องไหว้ครูเสร็จหลังจบเพลงร่ำ 3 ลา จึงเริ่มการแสดง โดยเริ่มฉากแรกคือ เสือ เสือออกมาโชว์ในกิริยาต่างๆ และโชว์ตีลังกาจากนั้นจึงจะแสดงตามฉากไปเรื่อยจนจบการแสดง ใช้เวลาในการแสดงประมาณ 2 ชั่วโมง

4.4.4 องค์ประกอบการเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด

1) ผู้แสดง คณะศิษย์ปู่ทอด ใช้ผู้แสดงเป็นผู้ชาย หรือผู้หญิงก็ได้ ส่วนใหญ่นักแสดงของศิษย์ปู่ทอดจะเป็นเยาวชน หรือเด็กๆ ในชุมชนซึ่งมีตัวละคร ดังนี้ บ้องตัน,นางแจ้ว,เจ้าจุก,เจ้าแกละ,เสื่อ ซึ่งตัวแสดงที่เป็นเสื่อจะมีทั้งหมด 10-15 ตัว แล้วแต่งานการแสดง ราคาในการแสดงแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับผู้จ้างงานว่าต้องการชุดเล็ก หรือชุดใหญ่ กับระยะทางที่ไปแสดง จะอยู่ในราคาประมาณที่ 8,000 – 10,000 บาท

2) เรื่องที่ใช้แสดง ใช้เพียงเรื่องเดียว คือเรื่องบ้องตันแทงเสื่อ ซึ่งเป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย ส่วนใหญ่เน้นโชว์ท่าทางในการแสดง และมุขตลกขบขัน

3) เพลงร้องและบทเจรจา เพลงที่ใช้ประกอบในการร้องการเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด จะใช้เพลงร้องอยู่ไม่กี่เพลง คือ ร้องเสภา และเพลงตลกบ้องตัน โดยจะแต่งบทร้องให้เข้ากับเนื้อเรื่องที่แสดง ส่วนการเจรจาทางคณะได้จัดทำบทขึ้นมาเพื่อใช้ในการแสดง โดยมีเนื้อร้องและบทเจรจา ดังนี้

ตัวอย่างบทกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (นายสมชาย จำประนต 20 มีนาคม 2562)

คนพากย์ : ณ ในป่าลึกแห่งหนึ่งได้มีฝูงเสื่อร้ายอยู่ฝูงหนึ่ง ทุกๆวันพวกมันจะออกจากถ้ำเพื่อใช้ชีวิตประจำวันของมัน จำฝูงของมันตัวผู้และตัวเมียจะออกมาดูลาดเลาก่อนมันมองไปทั่ว ๆ ทุกแห่ง ว่ามีอะไรจะมาทำร้ายฝูงครอบครัวมันหรือป่าว ดูเสร็จแล้วว่าปลอดภัยกับฝูงมัน จึงเข้าไปตามฝูงออกมาจากถ้ำ

(เสื่อโซ้วไม้ เสร็จเข้า สมมุติไปที่แม่น้ำ)

คนพากย์ : ตอนนี้เป็นเวลาบ่ายๆ แดดร้อนมาก พวกมันเลยพากันเดินไปใกล้ๆแม่น้ำ เพื่อคลายร้อน แต่แล้วลูกเสื่อที่ซุกซนที่สุดในฝูง มันก็เล่นเพลิดเพลินจนพลัดหลงฝูง มันเลยตามหาฝูงของมันจนเพลียแล้วก็กลับไป

คนพากย์ : ในขณะนั้นเอง เด็ก 2 คน เจ้าจุก กับเจ้าแกละได้หนีออกมาเที่ยวเล่นในป่าได้เจอกับลูกเสื่อที่นอนหลับอยู่

(เจ้าจุก กับเจ้าแกละออก)

เจ้าแกละ : พี่จ๋าๆ นั้นแมวหรือป่าว

เจ้าจุก : ใช่ๆ

คนพากย์ : เด็กทั้ง 2 คนเล่นกับลูกเสื่อ โดยนึกว่าเป็นแมว

(แหย่เล่นกับเสื่อ)

เจ้าแกละ : เราเอากลับไปเลี้ยงที่บ้านได้ไหม

เจ้าจุก : เอากลับไปถามพ่อสิ

ลูกเสียร้าย

คนพากย์ : เจ้าแกละเลยจับเสือกลับไปที่บ้าน เพื่อที่จะขอพ่อเลี้ยง

(บ้องตันออกกรา แล้วมานั่งที่เตียง)

คนพากย์ : ตัดฉากมาพ่อบ้องตันกับเมียแสนสวย

บ้องตัน : แม่จ๋า ลูกๆหายไปในทัน

นางแจ้ว : คงไปวิ่งเล่นแถวนี้แหละจ๊ะพ่อ

คนพากย์ : และแล้วเจ้าจุกกับเจ้าแกละได้จูงลูกเสือกลับมาถึงบ้าน

เจ้าแกละ : พ่อจ๋าๆ พวกหนูกลับมาแล้วจ๊ะ ได้อะไรกลับมาด้วย

นางแจ้ว : นี่ไงกลับมาอีกแล้ว

บ้องตัน : ได้อะไรกลับมาอีกหรือเจ้าจุกเจ้าแกละ

เจ้าแกละ : นี่ไงพ่อแม่วสวยด้วย

บ้องตัน : เอ๊ย นี่มันลูกเสือ แมวบ้านป่ามึงสิ

เจ้าแกละ : หนูนี้ดีกว่าแมวนี่ มันสวยดี

นางแจ้ว : พ่อแสดงว่ามันต้องมีเสืออยู่แถวนี้แน่นอนเลย

บ้องตัน : ไซ้ มีลูกมันต้องมีพ่อแม่มันเป็นแน่

นางแจ้ว : แล้วเราจะทำยังไงกันล่ะพ่อ

บ้องตัน : เราต้องไปตามล่าหาพวกมัน แล้วตัดหัวไปขาย คงได้เบี้ยได้อ้อยอยู่หลายเป็น
แน่ ปะเราเข้าไปในป่ากัน

คนพากย์ : และแล้วครอบครัวบ้องตันก็ได้เดินเข้าป่าเพื่อล่าเสือมาขาย

-ร้องเพลงตลกบ้องตัน-

จำกู่จะไปให้มันถึงเรือน	จะไปเตือนบ้องตันมันทำเฉยเหะ (อ้อมันทำเฉย)
ฝ่ายว่าบ้องตันมันฝันและเห็น	กระโดดโลดเต้นเอามือตีแปะ (อ้อเอามือมือตีแปะ)

สิบสองบ้องตันมันผันตีนนอน
ถือนอกกำยำ ด้ามยาวกว่าวา

พาเมียรีบจรเข้าดงพงป่า
เข้าดงพงป่า เทียวหาเสื่อลาย

(ขึ้นเพลงเดิน แล้วเดินร่ำรอบ มาตรงกลางเจอเสื่อออกมานอนรอ ช่วงที่ตัวบ้องตันเดินออกไป แล้วเจอกัน)

คนพากย์ : ในขณะนั้นเอง บ้องตันได้สังเกตเห็นฝูงนกร้องแตกตีนจึงบอกให้ครอบครัวระวังภัย เสือร้ายอาจจะอยู่ข้างหน้า

บ้องตัน : พวกเอ็งระวังนะ ดูลิเสียงนกร้องกันแตกตีน แสดงว่าพวกมันอยู่แถวนี้แน่

บ้องตัน : นี่ไงเจอแล้ว เจ็บๆนะเดี๋ยวมันแตกตีนกัน

นางแจ้ว : มันเยอะอยู่นะพ่อ

บ้องตัน : พวกเอ็งอยู่ข้างหลังพ่อไว้ละ นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ

นางแจ้ว : พ่อระวังตัวด้วยนะ

-ร้องเพลงตลกบ้องตัน-

เสียงนกร้องบอกกูจะรอเสื่อพบ บ้องตันแลพบร้องเรียกอียาย (อ้อร้องเรียกอียาย)

เสียงนกบอกเหตุกูสังเกตมาหลาย คงจะปะเสื่อร้ายยายระวังตัว (อียายระวังตัว)

ถ้ามันโผล่เขามามึงอย่าอียาย จงยึดบันท้ายกูเอาไว้อย่ากลัว

มะกูจะแทงด้วยหอกให้มันกรอกหัว กูจะได้เอาตัวไปถวายเจ้านาย

คนพากย์ : บ้องตันจึงเข้าไปเอาหอกแทงเสื่อ ทันใดนั้นเอง จ่าฝูงก็ตื่นขึ้นแล้วจู่โจมเข้าหาบ้องตัน เสื่อจ่าฝูงได้เห็นลูกของมันถูกจับ จึงโมโหเข้าแย่งลูกกลับมาเข้าฝูง

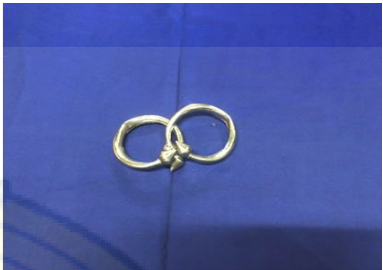
(เล่นไม้เสื่อเข้าบ้องตันตามน้ำไป บ้องตันฆ่าเสื่อทีละตัวจนเหลือเสื่อจ่าฝูงกับเมียและลูกที่โดนจับ เสื่อจ่าฝูงเห็นลูกหลานในฝูงโดนฆ่า เลยโมโห บ้องตันฆ่าเสื่อแล้วเขี่ยเสื่อเข้าฉากทีละตัว จังหวะเผลอ ลูกกับเมียเลยโดนเสื่อฆ่าตาบ บ้องตันเสียใจ)

- - จบการแสดง - -

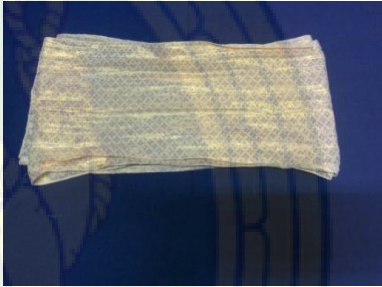
4) ลักษณะเครื่องแต่งกาย เนื่องจากการละเล่นกระต๊วแทงเสือ เป็นการละเล่นพื้นบ้าน จึงประยุกต์การแต่งกายโดยผสมผสานการแต่งกายแบบลิเก และละครพื้นบ้านของไทย มาสร้างเครื่องแต่งกาย ซึ่งเป็นการแต่งกายที่เรียบง่าย โดยตัวบ้องตันจะใส่เสื้อแขนยาว ตัวแขนเสื้อจะเป็นลายป้อม นุ่งจีบโจงแบบกันแป้น ใส่กางเกงสนับเพลา ผูกผ้าคาดเอว มีเครื่องประดับ คือ กรองคอ เข็มขัด ต่างหู กำไลข้อเท้า และถุงน่องสีขาว แต่สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงตัวบ้องตัน คือ ศีรษะบ้องตัน ที่ผู้แสดงจะต้องสวมใส่ไว้บนศีรษะทุกครั้งที่แสดง ส่วนนางแจ้ว จะแต่งกายแล้วแต่โอกาสความสะดวกแต่ละงานที่แสดง โดยใส่เสื้อแขนกระบอก ห่มสไบ นุ่งผ้าถุงจีบนางาง ใส่เครื่องประดับ สร้อย ต่างหู เข็มขัด และสร้อยตัว ทรงผมจะเกล้าผมขึ้น ทัดดอกไม้แต่บังงานนางแจ้วอาจจะแต่งตัวเสื้อแขนกระบอก และโจงกระเบน เพื่อความสะดวกในการแสดงมากขึ้น เจ้าจุก เจ้ากละ จะแต่งกายเหมือนกันคือ ใส่เสื้อแขนกระบอก สนับเพลา ผูกผ้าคาดเอว ใส่เครื่องประดับ สร้อยคอ และเข็มขัด ส่วนทรงผม ทำทรงเรียบบริ้วตามอิสระ การแต่งกายของเสือ จะนำผ้าที่มีลายเสือมาตัดเป็นชุดเสื้อ ซึ่งอาจจะปิดหัวเข้าพอดี เป็นเสื้อแขนยาว มีเชือกลายเสือรัดเอว ปล่อยข้างหลังให้เป็นหางเสือ ศีรษะสวมหัวเสือ ซึ่งศีรษะบ้องตัน และศีรษะเสือทางคณะศิษย์ปู่ทอดเป็นคนประดิษฐ์ขึ้นเอง โดยลวดลายในการเขียนตัวเสือ และหน้าตาของบ้องตันที่เป็นเอกลักษณ์ประจำคณะ โดยได้อธิบายลักษณะเครื่องแต่งกายดังนี้

เครื่องแต่งกายในการละเล่นกระต๊วแทงเสือ จะแต่งกายแบบชาวบ้านเรียบง่าย แต่งตามตัวละคร โดยมีลักษณะดังนี้

ตารางที่ 14 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
บ้องตัน	1. กำไลบัว 2. กางเกง หรือสนับเพลา 3. ผ้านุ่งบ้องตัน โดยนำมานุ่งเองเป็นโจงกระเบนยกจีบขึ้น	

ตารางที่ 14 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
บ้องตัน	4. เสื่อเป็นเสื่อแขนยาวมีลายตรงแขน 5. ผ้าคาดเอว 6. เข็มขัด,หัวเข็มขัด 7. กรองคอ	

ตารางที่ 14 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
บ้องตัน	8. ศีรษะบ้องตัน	
นางแจ้ว	9. เสื้อแขนกระบอก มีระบายตรงเอว	
	10. ผ้าถุงหน้านาง	

ตารางที่ 14 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
นางแจ้ว	11. โก๊ะผม	
	12. ดอกไม้ติดผม	
	13. สร้อยคอ	
	14. ต่างหู	

ตารางที่ 14 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
นางแจ้ว	15. สร้อยตัว	
เจ้าจุก	16. เข็มขัด, หัวเข็มขัด	
	17. เสื้อกั๊ก	

ตารางที่ 14 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
เจ้าแกละ	18. กางเกง	
	19. สร้อยคอ	
	20. เสื้อกั๊ก	

ตารางที่ 14 การแต่งกายการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ตัวละคร	เครื่องแต่งกาย	รูปภาพ
เสือ	21. กางเกง	
	22. สร้อยคอ	
	23. ชุดเสือแบบสวมมีซิปป พร้อมหางผูกเอว	
	24. ศีรษะเสือ	

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 30 การแต่งกายบ้องตัน, นางแจ้ว, เจ้าจุก, เจ้าแกละ แบบสมัยโบราณ
ของคณะศิษย์ปู่ทอด
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 31 การแต่งกายบ้องตัน,นางแจ้ว,เจ้าจุก,เจ้าแกละ ของคณะศิษย์ปู่ทอด
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 32 การแต่งกายเสือ ของคณะศิษย์ปู่ทอด
ที่มา : ผู้วิจัย

การแต่งกายของผู้แสดงกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด ได้พัฒนามาเรื่อยๆตามยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง แต่งยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของลวดลายศิระบ้องตันและเสือเอาไว้ว่าจะมีการเพิ่มเติมลายเข้าไปบ้างขึ้นอยู่กับจินตนาการของผู้เขียนลาย

5) อุปกรณ์ประกอบการแสดง การเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด ซึ่งอุปกรณ์หลักๆ คืออาวุธของตัวละคร ประกอบไปด้วย บ้องตัน จะใช้อาวุธเป็นทอก เจ้าจุก เจ้าแกละ จะใช้อาวุธเป็นขวาน ส่วนอุปกรณ์อื่น ๆ คือตะกร้า ของนางแจ้ว ห่วงไฟ และเตียงสำหรับนั่งแสดง

ตารางที่ 15 อุปกรณ์การแสดงกระถั่วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด

อุปกรณ์การแสดง	รูปภาพ
1. หอก เป็นอาวุธของบ้องตัน 2. กระจาด ของนางแจ้ว 3. ขวาน ของเจ้าจุก และอีโต้ ของเจ้าแกละ	

ที่มา : ผู้วิจัย

6) เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอดซึ่งเครื่องดนตรีเป็นส่วนที่ช่วยให้การแสดงเกิดความสมบูรณ์ เพราะในการเล่นกระต๊วงเสื่อ เครื่องดนตรีจะช่วยเพิ่มอรรถรสในการชมมากขึ้น ประกอบด้วย กลองตุ้ม กลองโทน จะใช้กี่ใบก็ได้แล้วแต่จำนวนคน น้อยสุดคือ 4 ใบ กรับ 1 คู่ ฉาบใหญ่ 2 คู่ ฉาบเล็ก 2 คู่ นึ่งหน่อง

ตารางที่ 16 เครื่องดนตรีกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด

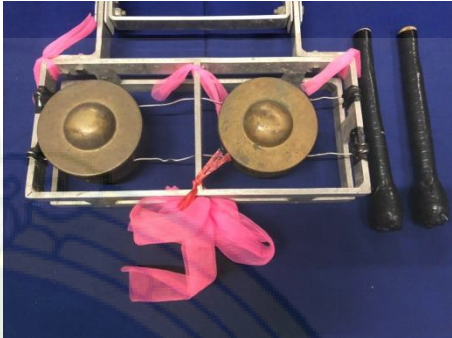
เครื่องดนตรี	รูปภาพ
1. กลองตุ้ม 2 ใบ	
2. กลองโทน 2 ใบ	
3. ฉาบใหญ่	

ตารางที่ 16 เครื่องดนตรีกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

เครื่องดนตรี	รูปภาพ
4. ฉิ่ง 1 คู่ 5. กรับ 1 คู่ 6. ฉาบเล็ก	

ตารางที่ 16 เครื่องดนตรีกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

เครื่องดนตรี	รูปภาพ
7. ฆ้องคู่ 1 ชุด	

ที่มา : ผู้วิจัย

8) โอกาสและสถานที่แสดง การละเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอดเล่นได้ทุกโอกาส ส่วนใหญ่จะเป็นมหรสพประจำปีในงานวัดและงานหาของเจ้าภาพ ส่วนเวทีต้องเป็นลานกว้างพอสมควร เพราะในการแสดงจะต้องมีการตีลังกาของเสื่อ จึงจำเป็นที่ต้องใช้พื้นที่

3.4.5 ขนบธรรมเนียม พิธีกรรมและความเชื่อ

การละเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด มีขนบธรรมเนียมในการแสดงตลอดจนพิธีกรรมที่ในคณะได้สืบทอดต่อกันมา ดังนี้

1) การคำนับครูก่อนการที่จะเริ่มฝึกหัด การละเล่นกระตั่วแทงเสื่อ ซึ่งจะทำให้โดยการนำดอกไม้ ธูป เทียน มากราบครูเทพ ครูมนุษย์ และปู่ทอด ที่ลวงลับไปแล้ว จากนั้นนำพวงมาลัยมากราบขอเข้ารับการฝึกสอน โดยเอามากราบผู้ที่สอนคือครูสมชาย ข้าประณต และกล่าวความจำนงใจว่าจะตั้งใจฝึก และมีระเบียบวินัยในการฝึก กล่าวเสร็จเรียบร้อยจึงกราบครูผู้สอน เป็นอันเสร็จพิธี

2) พิธีไหว้ครู กระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด จะทำพิธีไหว้ครูประจำปีมาตั้งแต่สมัยปู่ทอดสอนกระตั่วแทงเสื่อ และยังคงสืบสานประเพณีไหว้ครูมาถึงปัจจุบัน โดยจะกระทำในวันพฤหัสบดี แต่เดือนที่จัดไหว้ครูไม่ได้กำหนดเพราะขึ้นอยู่กับความพร้อมของคณะ โดยผู้ทำพิธีในการไหว้ครูก็คือนายสมชาย ข้าประณต เจ้าของคณะกระตั่วแทงเสื่อศิษย์ปู่ทอด โดยในตอนเช้าจะมี

การเลี้ยงพระ จากนั้นเวลา 09.00 น. จึงจะเริ่มพิธีไหว้ครู โดยจะนำศิษย์ครูมาตั้งในพิธี มีศิระพะพ่แก่ ศิระพะพระพิฆเนศ ศิระพะพระพิราพ ศิระพะบ้องตัน และอุปกรณ์การแสดงต่าง ๆ เมื่อครูผู้ทำพิธีนำกล่าวเสร็จแล้ว จึงจะถวายเครื่องสังเวบูชา จากนั้นผู้ที่เข้าร่วมพิธีจึงเข้าครอบครูเพื่อเป็นสิริมงคล เมื่อถวายเสร็จแล้วจะมีดนตรีบรรเลง และจะมีการรำถวาย ตกตอนเย็นจะมีคณะกระต๊วงเสื่อ หลากๆคณะมาร่วมกันแสดงโชว์ ถือเป็นการช่วยเหลือกัน และแสดงนำใจไมตรีต่อกัน

3) การแสดงเคารพในการแสดงกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด เป็นระบบ ที่สืบทอดกันมา และปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเข้มงวด ก่อนการแสดงลูกศิษย์จะต้องมานั่งพร้อมเพรียงกัน เพื่อไหว้ครูและกราบครู ก่อนการแสดงจะต้องยกมือขอขมากันทุกคน เมื่อแสดงเสร็จต้องมากราบ ศิระพะครู นอกจากนี้ยังมีระบบอาวุโสและการอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นสำคัญ

ภาพที่ 33 พิธีไหว้ครู ของคณะศิษย์ปู่ทอด

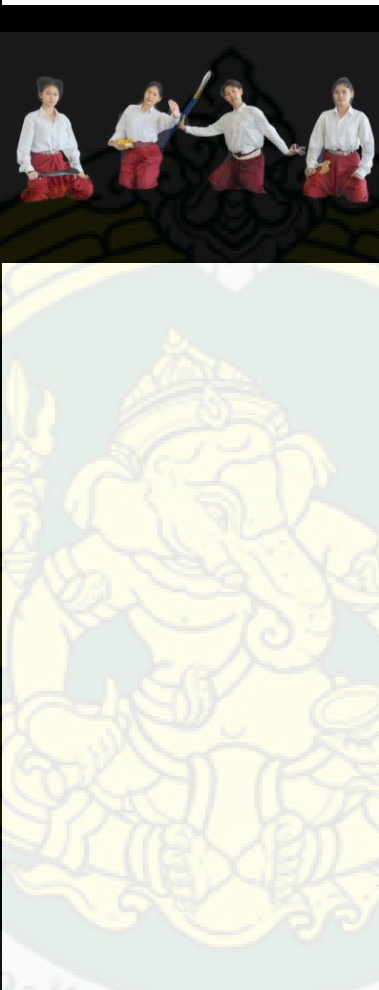
ที่มา : สมชาย ขำประณต

จากการนำเสนอประวัติที่มา รูปแบบการฝึกหัด ลำดับขั้นตอนการเล่น องค์ประกอบของการการเล่น และขนบธรรมเนียม คติความเชื่อ เกี่ยวกับการเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด ตามที่กล่าวมานี้ เป็นรูปแบบการเล่นพื้นบ้านที่เล่นเป็นเรื่องราวคล้ายกับการแสดงละคร แต่จะเป็นละครสั้น ๆ โดยมีลักษณะโดดเด่นคือการแสดงที่ใช้รูปแบบเก่ามาดัดแปลง และใช้อุปกรณ์ที่ให้ผู้ชมตื่นตา ตื่นใจมากขึ้น เพื่อให้เข้ายุคสมัยในปัจจุบัน และการแต่งกายที่งดงามแต่ต้องสร้างขึ้นเพื่อคำนึงถึงความสะดวกสบายในการแสดงด้วย การร้องจะใช้บทร้องไม่มาก คณะศิษย์ปู่ทอดจะเน้นการเจรจา เพราะทางคณะได้ทำบทเจรจาขึ้นเอง การสร้างความเข้าใจโดยใช้วงไฟมาประกอบการแสดง และมุขตลกที่สร้างความบันเทิงเป็นอย่างมาก ทั้งหมดนี้จึงทำให้กระต๊วงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอดยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน

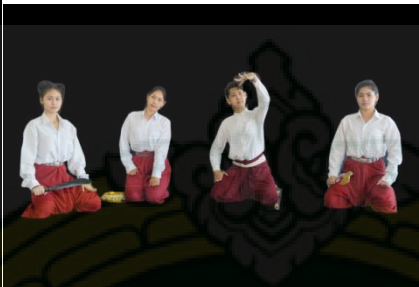
4.5 วิเคราะห์กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อของคณะขุนพลเจริญพร
 คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด มีดังนี้
 ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
1	ร่ำกลอง		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย จีบที่ปลายนิ้วมือ นางแฉั่ว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง เปิด ส้นเท้า <u>นางแฉั่ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายตั้งวงหน้า เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง เปิด ส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้โดยลงระดับ วงหน้า มือซ้ายตั้งวง หน้าตะไปที่อาวุธ เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง	เป็นท่าทาง การเดินที่เป็น ธรรมชาติ

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

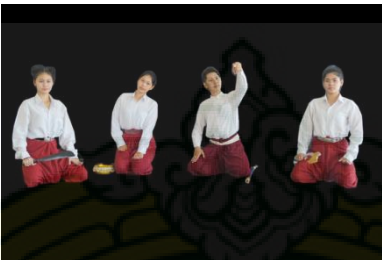
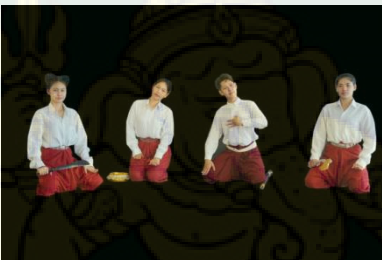
ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
2	ร่ำกลอง		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงบน มือซ้ายจับ ส่งหลัง เท้า : นั่งคุกเข่า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือ ซ้ายตั้งวงบน เท้า : นั่งคุกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือขวาถือขวาน และถือได้โดยไว้ที่ หน้าขา เท้า : นั่งคุกเข่า	นั่งคุกเข่าลง เตรียมพร้อม ในการตีบท ร้อง

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

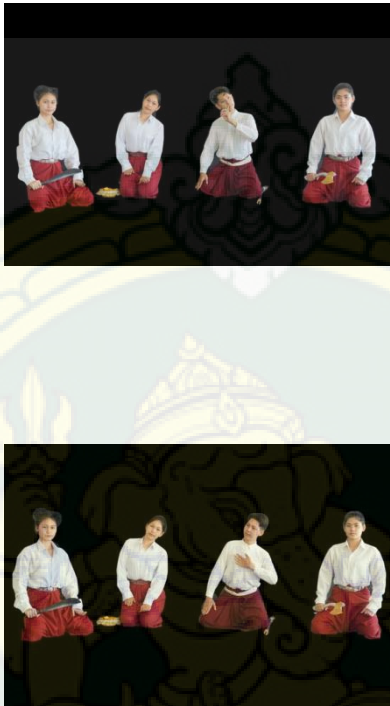
ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
3	ท่ายังหวะ ร่ำกลอง		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาวางอยู่ หน้าขา มือซ้ายจับคว่ำ ระดับหน้า เท้า : นั่งคุกเข่า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือทั้งสองวางอยู่ หน้าขา เท้า : นั่งคุกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้โดยไว้ที่ หน้าขา เท้า : นั่งคุกเข่า	เป็นการป้อง หน้าเพื่อส่ง สัญญาณให้ ดนตรีหยุด

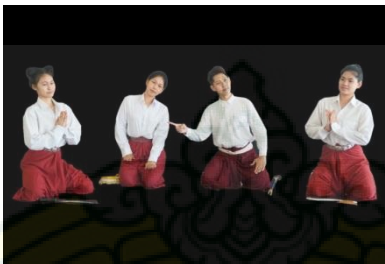
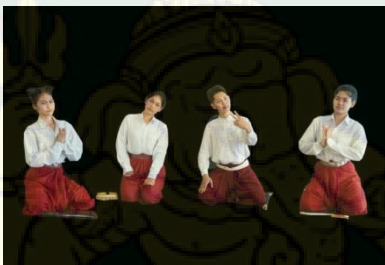
ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
4	ร้องโชนสด ภายในป่าหิม พานต์ยังมี นายพรานคน หนึ่ง	 	<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาวางอยู่ หน้าขา มือซ้ายชี้ ระดับหน้า จากนั้นนำ มือซ้ายจับเข้าอก เท้า : นั่งคุกเข่า <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือทั้งสองวางอยู่ หน้าขา เท้า : นั่งคุกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือขวาลือขวาน และอีโต้โดยไว้ที่หน้า ขา เท้า : นั่งคุกเข่า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะสุนทรีเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
5	ร้องโชนสด ที่เฝ้าคะนึ่ง หวนคิดผมมี ชีวิตต่ำด้อย		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาวางอยู่ หน้าขา มือซ้ายชี้ ระดับปาก จากนั้นนำ มือซ้ายแบบทาบไว้ที่ อก เท้า : นั่งคุกเข่า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือทั้งสองวางอยู่ หน้าขา เท้า : นั่งคุกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือขวาถือขวาน และถือได้โดยไว้ที่หน้า ขา เท้า : นั่งคุกเข่า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

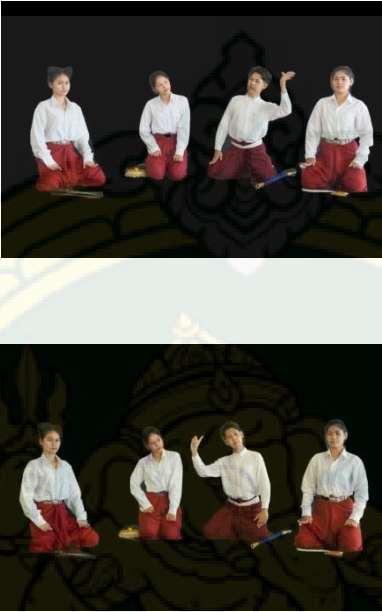
ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะสุนทรีเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ทำที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
6	ร้องโชนสด ว่าผมมีเมียชื่อ แจ้ยังมี ลูกแก้วสอง คน	 	<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาชี้ข้าง ลำตัว มือซ้ายวางอยู่ หน้าขา จากนั้นนำมือ ซ้ายชูนิ้วขึ้นสองนิ้ว เท้า : นั่งคุกเข่า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือทั้งสองวางอยู่ หน้าขา เท้า : นั่งคุกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองบ้อง ตัน มือ : มือทั้งสองพนม มือขึ้น เท้า : นั่งคุกเข่า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ทำที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
7	ร้องโชนสด ผมลำบากไม่ เคยบ่นเฝ้า อดทนไม่ท้อ ถ้อย		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาวางอยู่ หน้าขา มือซ้ายตั้งวง หน้าระดับอกส่ายมือ เล็กน้อย เท้า : นั่งคุกเข่า <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือทั้งสองวางอยู่ หน้าขา เท้า : นั่งคุกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือทั้งสองวางอยู่ หน้าขา เท้า : นั่งคุกเข่า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะสุนทรีเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ทำที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
8	ร้องโชนสด ผมปลูกบ้าน ไม่มีฟากอยู่ที่ ท้ายป่าริม ดอย		<u>บ้องตัน</u> ศิริษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาวางอยู่ หน้าขา มือซ้ายตั้งวง บนหงายแขนง้อ ข้อศอกกระดัดศิริษะ จากนั้นใช้มือซ้ายตั้งวง บนขึ้นนิ้วไปด้านหลัง เท้า : นั่งคุกเข่า <u>นางแจ้ว</u> ศิริษะ : เอียงขวา มือ : มือทั้งสองวางอยู่ หน้าขา เท้า : นั่งคุกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศิริษะ : ตรง มือ : มือทั้งสองวางอยู่ หน้าขา เท้า : นั่งคุกเข่า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ทำที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
9	ร้องสองไม้ ถ้าจะนั้นอย่า ซ้ำพากันไป		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้ายตั้ง วงหน้าระดับอก เท้า : ก้าวข้างทางซ้าย <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายตั้งระดับไหล่ เท้า : เท้าซ้ายก้าวหน้า เท้าขวาวางหลังเปิดส้น เท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเอว มือซ้ายกำมือจ่อแขน ออกไปด้านข้างระดับ ไหล่ เท้า : เท้าซ้ายก้าวหน้า เท้าขวาวางหลังเปิดส้น เท้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

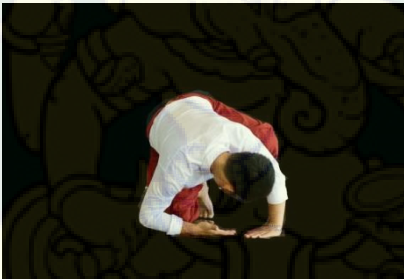
ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
10	ร้องสองไม้ เข้ายังป่า ใหญ่ไม่ซ้ำที่		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้ายชี้ นิ้วอแนระดับหน้า เท้า : เท้าขวาเหยียด ตั้ง เท้าซ้ายวางหลัง <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เหยียดตั้งเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้แขนออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เหยียดตั้งเปิดส้นเท้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

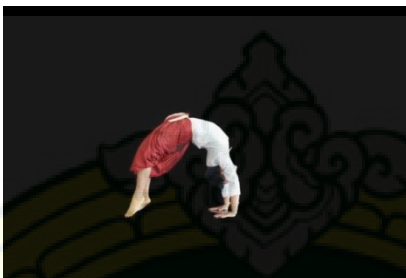
ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
11	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก หงายมือระดับวงกลาง มือซ้ายตั้งวงบน เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายตั้งหงายมือตึง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้แขนออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า	การย้าเท้าใน ท่าทางที่เป็น ธรรมชาติ ประกอบ จังหวะเดิน เพื่อเดินเข้า ฉาก

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
12	จังหวะเดิน		<u>เสือ</u> ศีรษะ : มองซ้าย มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น แขนตั้ง อยู่ข้างหน้า เท้า : เท้าขวาเหยียด ไปด้านข้างงอเข่า เล็กน้อย เท้าซ้ายตั้ง เข่าขึ้น	คล้ายกับ ลักษณะกิริยา การหมอบของ ตัวเสือ
13	จังหวะเดิน		<u>เสือ</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : มือขวาหามือ ลงบนพื้น มือขวาคว่ำ มือลงบนพื้น เท้า : คูกเข่า (ท่าม้วนหน้า)	เป็นลักษณะ กิริยาการม้วน หน้า
14	จังหวะเดิน		<u>เสือ</u> ศีรษะ : ไשרไหล่ซ้าย มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น แขนตั้ง อยู่ข้างหน้า เท้า : เท้าขวาเหยียด ไปด้านข้างงอเข่า เล็กน้อย เท้าซ้ายตั้ง เข่าขึ้น	กิริยาการ ไשרไหล่

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
15	จังหวะเดิน		<u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือทั้งสองข้างยัน ลงกับพื้น เท้า : หายตัวลงเท้า ข้างทั้งสองไว้โค้งตัว แล้วถีบเท้าทั้งสอง กระตูกกลับขึ้นมา (ตีสักกากลบหลัง)	เป็นการแสดง กิริยาการโลด โผน
16	จังหวะเดิน		<u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น แขนตั้ง อยู่ข้างหน้า เท้า : เท้าขวาเหยียด ไปด้านข้างงอเข่า เล็กน้อย เท้าซ้ายตั้ง เข่าขึ้น	คล้ายกับ ลักษณะกิริยา การหมอบของ ตัวเสื่อ

จากท่าที่ 15และ16 จะเห็นว่าตัวเสื่อมีการใช้ท่าตีสักกากลบหลัง เนื่องด้วยการสร้างสรรค์ท่าทาง
จะแสดงเทคนิคและความสามารถของผู้แสดงจึงให้เสื่อมีท่าตีสักกากลบหลัง เพื่อให้ผู้ชมเกิดความตื่นเต้น เพิ่ม
ความสนุกสนานของตัวเสื่อ

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
17	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย จีบปรกหน้า เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือทั้งสองทำท่า รำส่าย เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้แขนออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า	การย่ำเท้า ท่าทาง ธรรมชาติใน จังหวะเดิน ออกฉาก

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
18	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย กำมือหงายมือไว้ที่ หน้าผาก เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือทั้งสองทำท่า รำส่าย เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้แขนออกไป ด้านข้างระดับวงล่าง มือซ้ายกำมือระดับ วงล่าง เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ทำที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
19	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน ฝ่ายว่าบ้อง ตันผายผัน จากบ้าน นอน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย แขนมือแตะที่อก เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเอว มือซ้ายกำมือออกไป ด้านข้าง ระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ทำที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
20	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน พาเมียรีบ จรเข้าดงพง ป่า		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย จีบปรกข้างระดับ ศีรษะ เท้า : เท้าขวาเตะไป ด้านหน้า เท้าซ้ายก้าว ไปด้านข้าง <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายกำมือออกไป ด้านข้างระดับเอว เท้า : เท้าขวาเหยียด ตั้งเปิดส้นเท้า เท้าซ้าย ก้าวไปด้านข้าง <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเอว มือซ้ายกำมือออกไป ด้านข้างระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาเหยียด ตั้ง เท้าซ้ายก้าวข้าง	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ทำที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
21	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน ถือนอก กำยำด้าม ยาวสามวา		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือนอก หงายมือระดับอก มือซ้ายตั้งวงล่าง เท้า : ก้าวข้างเท้าซ้าย <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระजाระดับเอว มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาเหยียด ตั้งเปิดสันเท้า เท้าซ้าย ก้าวไปด้านข้าง <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาเหยียด ตั้งเปิดสันเท้า เท้าซ้าย ก้าวไปด้านข้าง	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ทำที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
22	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน เข้าดงพงป่า เพื่อไปหา เสื่อลาย		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือขวาถือหอก ระดับล่าง มือซ้าย กำมือระดับวงล่าง เท้า : เท้าขวาวางหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายกำมือออกไป ด้านข้าง ระดับเอว เท้า : เท้าขวาวางหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเอว มือซ้ายกำมือออกไป ด้านข้างระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาวางหน้า เท้าซ้ายวางหลัง	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระด้งแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
23	จังหวะเดิน		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย จีบปรกหน้า เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือทั้งสองทำท่า รำส่าย เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้แขนออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า	การย่ำเท้าใน ท่าทาง ธรรมชาติ

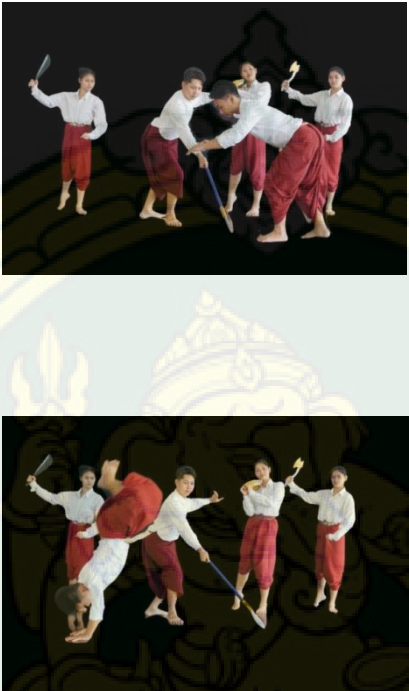
ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
24	จังหวะเดิน		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือหอก ระดับบวงล่าง มือซ้าย ป้องกัน เท้า : เท้าขวาก้าวข้าง เท้าซ้ายวางหลัง <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองเท้าเอว เท้า : เท้าขวาก้าวข้าง เท้าซ้ายวางหน้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับบวงล่าง มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวข้าง เท้าซ้ายวางหน้า <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : มองซ้าย มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น เท้า : เท้าขวาเหยียด ไปด้านข้างงอเข่า เท้า ซ้ายตั้งเข้าขึ้น	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ทำที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
25	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาชี้นิ้วทาง เสื่อ มือซ้ายถือหอก เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองเท้าเอว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับวงล่าง มือซ้ายกำมือระดับ เอว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : มองซ้าย มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น เท้า : เท้าขวาเหยียด ไปด้านข้างงอเข่า เล็กน้อย เท้าซ้ายตั้ง เข่าขึ้น	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระด้วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
26	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : มือขวากว้างออกตี ลงไปที่ตัวเสื่อ มือซ้าย ตั้งวงบน เท้า : เท้าขวาก้าวไป ข้างหน้า เท้าซ้ายวาง หลัง <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองจับ กระจาดระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เปิดส้นเท้า เท้าซ้าย ก้าวไปข้างหน้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวากว้างขวาน และอีไ้ระดับศีรษะ มือซ้ายกำมือระดับ เอว เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวไปข้างหน้า <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : เท้าพื้น เท้า : เท้าทั้งสองดีดขึ้น	การตีเสื่อตัว บ้องตัน ตีไป มาหลายครั้ง ในขณะที่ดี เสื่อกระโดด พุ่งไปด้านหน้า

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระด้งแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
27	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : มือทั้งสองจับ หอกแทงเสื่อ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองจับ กระจาดตีเสื่อ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองถือ ขวานและอีโต้ตีลงไปที่ เสื่อ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : เท้าพื้น เท้า : คูกเข่า	เมื่อบ้องตันสู้ กับเสื่อเสร็จ แล้ว เสื่อจะ โดนแทงโดยมี นางแจ้วและ เจ้าจุก เจ้า แกละเข้า มาร่วมตี

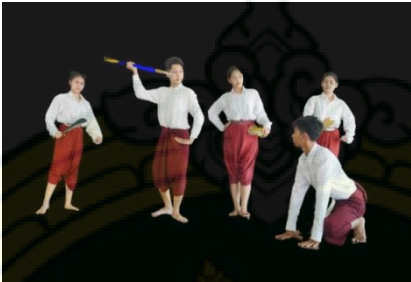
ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
28	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : มือขวาถือหอก มือซ้ายจับมือเสื่อ เท้า : เท้าขวาเหยียบ บนขาเสื่อ เท้าซ้ายวาง บนไหล่เสื่อ <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายเท้าเอว เท้า : เท้าขวาเหลื่อม เท้าซ้าย <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับวงล่าง มือซ้ายกำมือระดับ วงล่าง เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : มองบ้องตัน มือ : มือขวาจับมือ มือ ซ้ายจับเอว เท้า : ย่อเหลื่อม	การขึ้นลอย คล้ายกับการ ขึ้นลอย 2 ใน การแสดงของ โขน และเพื่อ โชว์เทคนิค ความสามารถ ของผู้แสดง

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
29	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย ตั้งวงบน เท้า : เท้าขวาส่งหลัง เกี่ยวบนแขนเสื่อ เท้า ซ้ายเหยียบบนขาเสื่อ <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งขวถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายเท้าเอว เท้า : เท้าขวาเหลื่อม เท้าซ้าย <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับวงล่าง มือซ้ายกำมือระดับ วงล่าง เท้า : เท้าขวาวางหลัง เปิด เท้าซ้ายก้าวข้าง <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : มองบ้องตัน มือ : มือซ้ายจับเอว เท้า : ย่อเหลื่อม	การขึ้นลอย คล้ายกับการ ขึ้นลอย 3 ใน การแสดงของ โขน และเพื่อ โชว์เทคนิค ความสามารถ ของผู้แสดง

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
30	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือหอก หายมือถืออแนระดับ ศีรษะ มือซ้ายตั้ง วงล่าง เท้า : ก้าวข้างเท้าซ้าย <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายเท้าเอว เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือขวาน และถือได้ระดับวงล่าง มือซ้ายกำมือระดับ วงล่าง เท้า : เท้าขวาวางหลัง เปิดส้นเท้า เท้าซ้าย ก้าวไปด้านข้าง <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : มองบ้องตัน มือ : เท้าพื้น เท้า : คูกเข่า	การพุ่งหอก ต้องมี ความสัมพันธ์ กับระหว่าง เสื่อกับบ้องตัน จึงต้องอาศัย ความชำนาญ

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระด้วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
31	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองกำมือ ระดับวงล่าง เท้า : ก้าวข้างเท้าขวา <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายเท้าเอว เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับวงล่าง มือซ้ายกำมือระดับ วงล่าง เท้า : เท้าขวาวางหลัง เปิดส้นเท้า เท้าซ้าย ก้าวไปด้านข้าง ศีรษะ : มองบ้องตัน <u>เสื่อ</u> มือ : จับหอก เท้า : นอนหงายลงบน พื้น	การพุ่งหอก ต้องมี ความสัมพันธ์ กับระหว่าง เสื่อกับบ้องตัน จึงต้องอาศัย ความชำนาญ

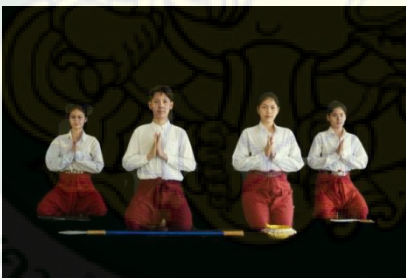
ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
32	จังหวะเดิน		<u>เสื่อตัวที่ 1</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : จับตัวเสื่อ เท้า : คูกเข่า <u>เสื่อตัวที่ 2</u> ศีรษะ : ตรง มือ : แขนบลำตัว เท้า : นอนราบลงบน พื้น	ท่าท่าการ แสดงความ เศร้าโศก เสียใจ
33	จังหวะเดิน		<u>เสื่อตัวที่ 1</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : วางลงบนพื้น เท้า : คูกเข่าและ กระโดด <u>เสื่อตัวที่ 2</u> ศีรษะ : ตรง มือ : แขนบลำตัว เท้า : นอนราบลงบน พื้น	ท่าทางการ ตกใจ

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร (ต่อ)

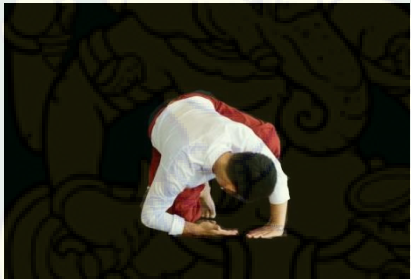
ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
34	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือทั้งสองจับ ระดับเอว พลิกไปมา เท้า : ผสมเท้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือทั้งสองถือ กระจาดระดับเอว เท้า : ผสมเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวากว้างขวาน และอื้ได้หางยมือ ออกไปด้านข้าง มือ ซ้ายกำมือ ระดับเอว เท้า : ผสมเท้า	การโยกตัว ตามจังหวะ ดนตรี เพื่อสื่อ ถึงความดีใจ

ตารางที่ 17 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะชนพลเจริญพร (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
35	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือวางไว้หน้าขา เท้า : คูกเข่า <u>นางเจ้า</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือวางไว้หน้าขา เท้า : คูกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือวางไว้หน้าขา เท้า : คูกเข่า	เตรียมเคารพ ผู้ชมเมื่อจบ การแสดง
36	จังหวะเดิน	 	<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : ตรง มือ : พนมมือ ไหว้ 3 ครั้ง เท้า : คูกเข่า <u>นางเจ้า</u> ศีรษะ : ตรง มือ : พนมมือ ไหว้ 3 ครั้ง เท้า : คูกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : พนมมือ ไหว้ 3 ครั้ง เท้า : คูกเข่า	ไหว้เคารพ ผู้ชมเมื่อจบ การแสดง

ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
1	จังหวะเดิน		<u>เสือ</u> ศีรษะ : มองซ้าย มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น แขนตั้ง อยู่ข้างหน้า เท้า : เท้าขวาเหยียด ไปด้านข้างงอเข่า เล็กน้อย เท้าซ้ายตั้ง เข่าขึ้น	คล้ายกับ ลักษณะกิริยา การหมอบของ ตัวเสือ
2	จังหวะเดิน		<u>เสือ</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : มือขวาหามือ ลงบนพื้น มือขวาคว่ำ มือลงบนพื้น เท้า : คูกเข่า (ท่าม้วนหน้า)	เป็นลักษณะ กิริยาการม้วน หน้า
3	จังหวะเดิน		<u>เสือ</u> ศีรษะ : ไชว์ไหล่ซ้าย มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น แขนตั้ง อยู่ข้างหน้า เท้า : เท้าขวาเหยียด ไปด้านข้างงอเข่า เล็กน้อย เท้าซ้ายตั้ง เข่าขึ้น	กิริยาการไชว์ ไหล่

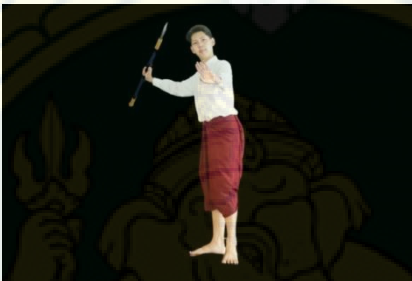
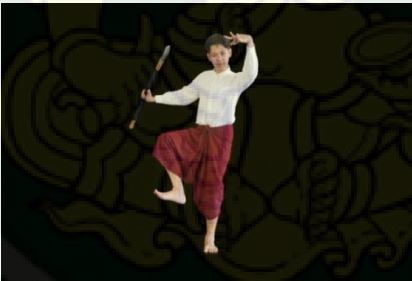
ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระตัวแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
4	จังหวะเดิน		<u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือทั้งสองข้างยัน ลงกับพื้น เท้า : หงายตัวลงเท้า ข้างซ้ายทั้งสองไว้โค้งตัว แล้วถีบเท้าทั้งสอง กระตุกกลับขึ้นมา (ตีสองก้างกลับหลัง)	เป็นการแสดง กิริยาการโลด โผน
5	จังหวะเดิน		<u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือทั้งสองข้างวาง ลงบนพื้น แขนตั้งอยู่ ข้างหน้า เท้า : เท้าขวาเหยียดไป ด้านข้างงอเข่าเล็กน้อย เท้าซ้ายตั้งเข้าขึ้น	คล้ายกับ ลักษณะกิริยา การหมอบของ ตัวเสื่อ
6	จังหวะเดิน		<u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือทั้งสองแนบ ลำตัว เท้า : เท้าทั้งสองข้าง ติดขึ้นตีสองก้างหมุนตัว บนอากาศ	เป็นการแสดง กิริยาการโลด โผน

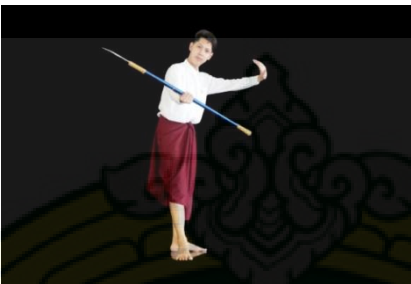

จากท่าที่ 4 และ 6 จะเห็นว่าตัวเสือมีการใช้ท่าตีสั่งกา เนื่องด้วยการสร้างสรรค์ท่าทางจะแสดงเทคนิคและความสามารถของผู้แสดงจึงให้เสือมีท่าตีสั่งกา เพื่อให้ผู้ชมเกิดความตื่นเต้น เพิ่มความสนุกสนานของตัวเสือ

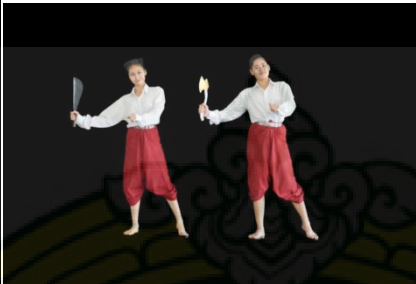
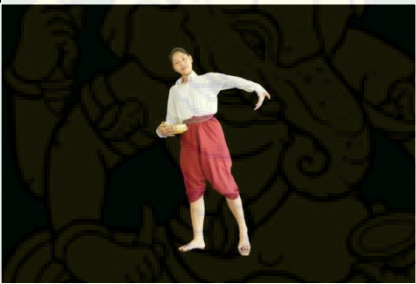
ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
7	จังหวะเดิน		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงบน มือซ้ายตั้ง วงหน้า เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาท่าสื่อ ความหมาย
8	ร้องเพลง ตลกป้องกัน ฝ่ายว่าป้องกัน ตนผายผัน จากบ้าน นอน		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงกลาง มือซ้าย จับป้องกัน เท้า : ยกเท้าขวา	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาท่าสื่อ ความหมาย
9	ร้องเพลง ตลกป้องกัน พาเมียรีบ จรเข้าดง พงป่า		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย กำมือระดับวงล่าง เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาท่าสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
10	ร้องเพลง ตลุ่มบ้องตัน ถื่อหอก กำยำด้าม ยาวสามวา		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถื่อหอก หงายมือระดับบอก มือ ซ้ายตั้งวงบน เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย
11	ร้องเพลง ตลุ่มบ้องตัน เข้าดงพงป่า เพื่อไปหา เสื่อลาย		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถื่อหอก ระดับวงล่าง มือซ้ายชี้ นิ้วไปข้างหน้า เท้า : ยกเท้าขวา	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย
12	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถื่อหอก ระดับวงกลาง มือซ้าย ตั้งวงหน้า เท้า : เท้าขวาวางหลัง เปิดส้นเท้า เท้าซ้าย ก้าวหน้า	การย้ำเท้าใน ท่าทาง ธรรมชาติ

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
13	จังหวะเดิน		<u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ ระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เหยียดตึงเปิดส้นเท้า	การย้าเท้าใน ท่าทาง ธรรมชาติ
14	จังหวะเดิน		<u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตึง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เหยียดตึงเปิดส้นเท้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย
15	จังหวะเดิน		<u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือจับกระจาด วางลงบนพื้น เท้า : นั่งคุกเข่า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
16	จังหวะเดิน		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาห้อยมือ ตะไกวที่ข้อศอกนาง แกว มือซ้ายจับมือนาง แกว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด สันเท้า <u>นางแกว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายกำมือระดับวง หน้า เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด สันเท้า	การเกี่ยว ระหว่าง ป้องกันและ นางแกวใช้ท่า ลักษณะที่เป็น พื้นบ้าน

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
17	จังหวะเดิน		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก หงายมือระดับวงกลาง มือซ้ายตั้งวงบน เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้แขนออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า	การเดินย่ำเท้า ใช้ท่าทาง ธรรมชาติ

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
18	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน เสียงนกร้อง บอกกู่จะรอ เสื่อพบ บ้องตันแล พบร้อง เรียกอียาย (อ้อร้อง เรียกอียาย)	 	<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย จับปรกหน้า เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เหยียดตั้งเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้แขนออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เหยียดตั้งเปิดส้นเท้า	การย่ำเท้า พร้อมควง หอก แสดง ท่าทาง ธรรมชาติสื่อ ถึงกิริยาการ เดิน

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
19	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน เสียงนก บอกเหตุกุ สังเกตมา หลาย คงจะปะ เสือร้ายยาย ระวังตัว (อียาย ระวังตัว)		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย กำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตึง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เหยียดตึงเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เหยียดตึงเปิดส้นเท้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ทำที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
20	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน ถ้ามั่นไผ่ เขามาเมือง อย่าอียาย จงยึด บันท้ายกู เอาไว้อียา กลัว		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย แบ่มือเท้าเอว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด สันเท้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายตั้งมือตึงแขน ระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด สันเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเอว มือซ้ายกำมือออกไป ด้านข้างระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด สันเท้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

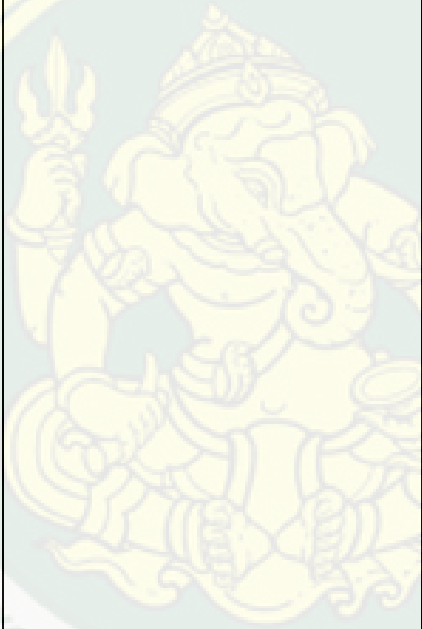
ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
21	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน มะกู่จะแทง ด้วยหอกให้ มันกรอกหัว		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือหอก แทงไปข้างหน้าระดับ ศีรษะ มือซ้ายเท้าเอว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เหยียดตั้งเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับ วงเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เหยียดตั้งเปิดส้นเท้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
22	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน กูจะได้เอา ตัวไปถวาย เจ้านาย		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : ไหว้ไปทางขวา ระดับศีรษะ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายตั้งมือตั้งแขน ระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เปิดส้นเท้า เท้าซ้าย ก้าวหน้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเอว มือซ้ายกำมือออกไป ด้านข้างระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เปิดส้นเท้า เท้าซ้าย ก้าวหน้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
23	จังหวะเดิน		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย จีบปรกหน้า เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้แขนออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า	การย้าเท้าใน ท่าทาง ธรรมชาติ พร้อมควง หอก

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
24	จังหวะเดิน		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : มือขวาถือหอก แทงไป มือซ้ายเท้าเอว เท้า : ก้าวข้างทางขวา <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวขวา เท้าซ้ายเหยียดตั้ง <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้แขนออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวขวา เท้าซ้ายเหยียดตั้ง <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : มองซ้าย มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น เท้า : เท้าขวาเหยียด ออกไป เท้าซ้ายตั้งเข้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
25	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : มือขวาถือหอกตี ลงไปที่ตัวเสื่อ มือซ้าย ตั้งวงบน เท้า : เท้าขวาก้าวไป ข้างหน้า เท้าซ้ายวาง หลัง <u>นางเจ้า</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองจับ กระจาดระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เปิดส้นเท้า เท้าซ้าย ก้าวไปข้างหน้า <u>เจ้าจุก เจ้ากละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับศีรษะ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวไปข้างหน้า <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : เท้าพื้น เท้า : เท้าทั้งสองตีตขึ้น	การตีเสื่อตัว บ้องตัน ตีไป มาหลายครั้ง ในขณะที่ดี เสื่อกระโดด พุ่งไปด้านหน้า

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระด้งแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
26	จังหวะเดิน		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : มือทั้งสองจับ หอกแทงเสื่อ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองจับ กระจาดตีเสื่อ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองถือ ขวานและอีโต้ตีลงไปที่ เสื่อ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : เท้าพื้น เท้า : คูกเข่า	เมื่อป้องกันสู้ กับเสื่อเสร็จ แล้ว เสื่อจะ โดนแทงโดยมี นางแจ้วและ เจ้าจุก เจ้า แกละเข้า มาร่วมตี

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
27	จังหวะเดิน		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาขึ้นนิ้วทาง เสื่อ มือซ้ายถือหอก เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองเท้าเอว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับวงล่าง มือซ้ายกำมือระดับ วงล่าง เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : มองซ้าย มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น เท้า : เท้าขวาเหยียด ไปด้านข้างงอเข่า เล็กน้อย เท้าซ้ายตั้ง เข่าขึ้น	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาท่าสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
28	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย ตั้งวงบน เท้า : เท้าขวาส่งหลัง เกี่ยวบนแขนเสื่อ เท้า ซ้ายเหยียบบนขาเสื่อ <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งขวถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายเท้าเอว เท้า : ผสมเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับวงล่าง มือซ้ายกำมือระดับ วงล่าง เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวข้าง <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : มองบ้องตัน มือ : มือขวากำหอก มือซ้ายจับเอว เท้า : ย่อเหลื่อม	การขึ้นลอย คล้ายกับการ ขึ้นลอย 3 ใน การแสดงของ โขน และเพื่อ โชว์เทคนิค ความสามารถ ของผู้แสดง

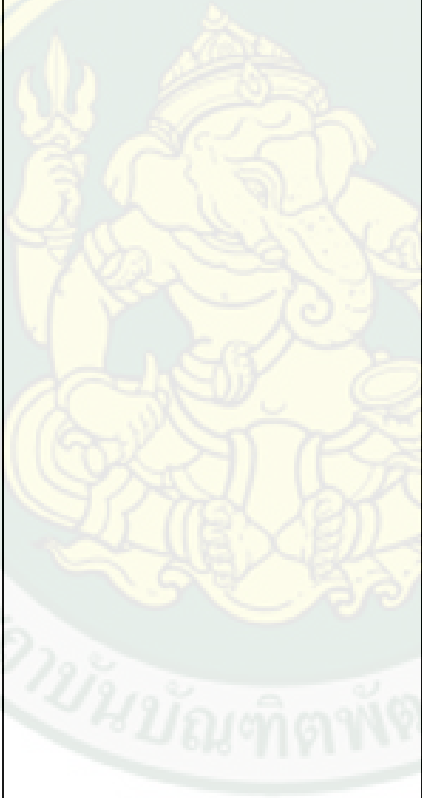
ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
29	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : มือถือหอกแทง ไปข้างหน้าเหนือศีรษะ เท้า : ย่อเหลื่อม <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือจับกระຈาด ระดับเท้าเอว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาก้าวขวาน และอีไ้ระดับเอวมือ ซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวข้าง <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : มองบ้องตัน มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น เท้า : เท้าขวาตั้งเข้า ขึ้น เท้าซ้ายเหยียดไป ด้านข้างจ่อเข้าเล็กน้อย	การแทงเสื่อ บ้องต้งต้ง แม่นยำจังหวะ ในการแทงให้ ดี จะได้ไม่เกิด ข้อผิดพลาด

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
30	จังหวะเดิน		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : มือทั้งสองกำมือ ระดับวงล่าง เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวเปิดส้นเท้า <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือจับกระຈาด ระดับเท้าเอว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือขวาน และอีไ้ระดับเอว มือซ้ายกำมือระดับ เอว เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวข้าง <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือขวาจับหอก ปักอก มือซ้ายหงายมือ ออกข้างลำตัว เท้า : เหยียดตึงบนพื้น	การแทงเสื่อ บ้องตังตอง แม่นยำจังหวะ ในการแทงให้ ดี จะได้ไม่เกิด ข้อผิดพลาด

ตารางที่ 18 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อกว (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
31	จังหวะเดิน		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย จีบปรกหน้า เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้แขนออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า	การย้าเท้าใน ท่าทาง ธรรมชาติ พร้อมควง หอก เดินเข้า ฉาก

ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
1	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย จับปรกหน้า เท้า : กระดกเท้าขวา <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้แขนออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า	การย่ำเท้าใน ท่าทาง ธรรมชาติ เดินออกฉาก

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
2	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงกลาง มือซ้าย จีบปรกหน้า เท้า : ก้าวข้างเท้าซ้าย <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายตั้งมือตึงแขน ระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเอว มือ ซ้ายกำมือออกไป ด้านข้างระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง	การย่ำเท้าใน ท่าทาง ธรรมชาติ และการโยก ของบ้องตัน

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู้ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
3	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : ตรง มือ : พนมมือ เท้า : คูกเข่า <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : ตรง มือ : พนมมือ เท้า : คูกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : พนมมือ เท้า : คูกเข่า	ทำให้จะไหว้ ในลักษณะ พื้นบ้าน ปลายนิ้วมือ จะไม่เปิดออก
4	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : ตรง มือ : จีบเข้าที่อก เท้า : คูกเข่า <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : ตรง มือ : จีบเข้าที่อก เท้า : คูกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : จีบเข้าที่อก เท้า : คูกเข่า	เป็นการแสดง ท่าทางการ ไหว้เพื่อเคารพ ผู้ชม

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู้ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
5	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : ตรง มือ : ตั้งวงกลางและ ยักตัวไปทางซ้าย ขวา เท้า : คูกเข่า <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : ตรง มือ : ตั้งวงกลางและ ยักตัวไปทางซ้าย ขวา เท้า : คูกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : ตั้งวงกลางและ ยักตัวไปทางซ้าย ขวา เท้า : คูกเข่า	เป็นการแสดง ท่าทาง ประกอบการ ไหว้ โดยจะยัก ตัวเข้ากับ จังหวะ
6	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : ตรง มือ : พนมมือ เท้า : คูกเข่า <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : ตรง มือ : พนมมือ เท้า : คูกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : พนมมือ เท้า : คูกเข่า	เป็นการแสดง ท่าทางไหว้ ประกอบ จังหวะเพื่อ แสดงความ เคารพผู้ชม

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
7	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอกไว้ ด้านหน้า มือซ้ายลูบ หอกและลับหอก เท้า : ตั้งเข่าซ้าย <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดไว้ระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : คูกเข่า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ไว้ด้านหน้า มือซ้ายลูบหอกและ ลับหอก เท้า : ตั้งเข่าซ้าย	เป็นการแสดง ท่าทาง ประกอบ จังหวะเพื่อสื่อ ถึงการลับ อาวุธ

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
8	จังหวะเดิน		<u>บ๊องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับเอว มือซ้ายตั้งวง บน เท้า : ผสมเท้าขวา <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือกระจาด ไขว้ระดับเอว มือซ้ายตั้ง มือตึงแขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเอว มือซ้ายกำมือออกไป ด้านข้างระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า	เป็นการ แสดงท่าทาง ธรรมชาติใน การเดินย้ำ เท้าเข้าฉาก

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู้ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
9	จังหวะเดิน		<u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ออกไปด้าน ระดับไหล่ มือซ้ายกำ มือออกระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้ายวาง หลัง <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับบงล่าง มือซ้ายชี้นิ้วไปที่เสื่อ เท้า : ผสมเท้าซ้าย <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : มองซ้าย มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น เท้า : เท้าขวาเหยียด ไปด้านข้างงอเข่า เล็กน้อย เท้าซ้ายตั้ง เข่าขึ้น	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย ตัวเสื่อแสดง กิริยาการ หมอบ

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
10	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก กระดบเวย มือซ้ายจับ ปรงข้าง เท้า : ผสมเท้าขวา <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดไว้ระดับเวย มือซ้ายจับเข้าอก เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเวย มือ ซ้ายจับเข้าอก เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า	เป็นการแสดง ท่าทาง ธรรมชาติใน การเดินย้ำเท้า

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู้ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
11	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือหอก กระดบเวย มือซ้ายตั้ง วงบน เท้า : ผสมเท้าขวา <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระจาดไว้ระดับเวย มือซ้ายตั้งวงบน เท้า : ผสมเท้าขวา <u>เจ้าจุก เจ้าแกะ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเวย มือ ซ้ายตั้งวงบน เท้า : เท้าขวาวางหลัง เปิดสันเท้า เท้าซ้าย ก้าวหน้า	เป็นการแสดง ท่าทาง ธรรมชาติใน การเดินย้ำเท้า

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
12	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือหอก กระดบเวย มือซ้ายจับ หงายระดับไหล่ เท้า : ผสมเท้าซ้าย <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระจาดไว้ระดับเวย มือซ้ายใช้ฝ่ามือแตะ ข้างแก้ม เท้า : เท้าซ้ายก้าวหน้า เท้าขวาวางหลังเปิดสัน เท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกะ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับ เวย เท้า : เท้าซ้ายก้าวไป ด้านข้างเท้าขวาวาง หลังเปิดสันเท้า	เป็นท่าเกี่ยว ระหว่าง บ้องตันและ นางแจ้ว

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
13	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน เสียงนกร้อง บอกกู่จะรอ เสือพบ บ้องตันแล พบร้อง เรียกอียาย (อ้อร้อง เรียกอียาย)		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือหอก กระดับเอว มือซ้ายกำ มือระดับเอว เท้า : ผสมเท้าขวา <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดไว้ระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือเอว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
14	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน เสียงนก บอกเหตุกุ สังเกตมา หลาย คงจะปะ เสื่อร้ายยาย ระวังตัว (อียาย ระวังตัว)		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือหอก กระตั่วเอว มือซ้าย แตะที่ไหล่นางแจ้ว เท้า : ผสมเท้าขวา นางแจ้ว ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระตั่วไว้ระดับเอว มือซ้ายตั้งมือตึงแขน ระดับไหล่ เท้า : เท้าซ้ายก้าวหน้า เท้าขวาวางหลังเปิดสัน เท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเอว มือซ้ายกำมือออกไป ด้านข้างระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
15	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน ถ้ามั่นโพล่ เขามาฝั่ง อย่าอียาย จงยึด บันท้ายกู เอาไว้อย่า กลัว		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือหอก กระดับเอว มือซ้ายกำ มือระดับเอว เท้า : ผสมเท้าขวา <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดไว้ระดับเอว มือซ้ายแตะที่เอวของ บ้องตัน เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลังเปิด ส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเอว มือซ้ายกำมือออกไป ด้านข้างระดับไหล่ เท้า : เท้าซ้ายก้าวไป ด้านข้าง เท้าขวา เหยียดตึงเปิดส้นเท้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

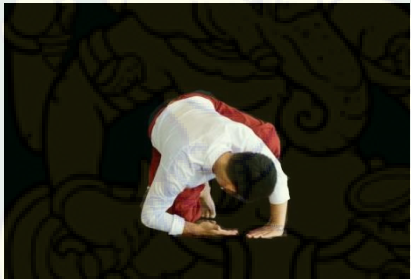
ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ทำที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
16	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน มะกูจะแทง ด้วยหอกให้ มันกรอกหัว		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือหอก แขนงไปข้างหน้าระดับ ศีรษะ มือซ้ายเท้าเอว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

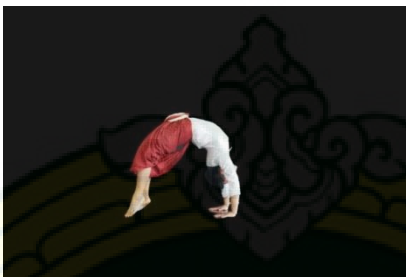
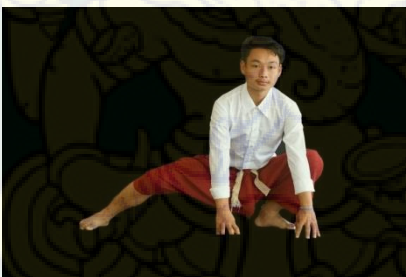
ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
17	ร้องเพลง ตลุงบ้องตัน กูจะได้เอา ตัวไปถวาย เจ้านาย		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : ไหว้ไปทางขวา ระดับศีรษะ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายตั้งมือตึงแขน ระดับไหล่ เท้า : เท้าซ้ายก้าวหน้า เท้าขวาวางหลังเปิดส้น เท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเอว มือซ้ายกำมือออกไป ด้านข้างระดับไหล่ เท้า : เท้าซ้ายก้าวหน้า เท้าขวาวางหลังเปิดส้น เท้า	การตีบทตาม คำร้องโดยใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู้ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
18	จังหวะเดิน		<u>เสือ</u> ศีรษะ : มองซ้าย มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น แขนตั้ง อยู่ข้างหน้า เท้า : เท้าขวาเหยียด ไปด้านข้างงอเข่า เล็กน้อย เท้าซ้ายตั้ง เข้าขึ้น	คล้ายกับ ลักษณะกิริยา การหมอบของ ตัวเสือ
19	จังหวะเดิน		<u>เสือ</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : มือขวาหามือ ลงบนพื้น มือขวาคว่ำ มือลงบนพื้น เท้า : คูกเข่า (ท่าม้วนหน้า)	เป็นลักษณะ กิริยาการม้วน หน้า
20	จังหวะเดิน		<u>เสือ</u> ศีรษะ : ไשרไหล่ซ้าย มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น แขนตั้ง อยู่ข้างหน้า เท้า : เท้าขวาเหยียด ไปด้านข้างงอเข่า เล็กน้อย เท้าซ้ายตั้ง เข้าขึ้น	กิริยาการไשר ไหล่

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระตัวแทงเสือ คณะศิษย์ปู้ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
21	จังหวะเดิน		<u>เสือ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือทั้งสองข้างยัน ลงกับพื้น เท้า : หายตัวลงเท้า ข้างทั้งสองไว้โค้งตัว แล้วถีบเท้าทั้งสอง กระตุกกลับขึ้นมา (ตีสองก้างกลับหลัง)	เป็นการแสดง กิริยาการโลด โผน
22	จังหวะเดิน		<u>เสือ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น แขนตั้ง อยู่ข้างหน้า เท้า : เท้าขวาเหยียด ไปด้านข้างงอเข่า เล็กน้อย เท้าซ้ายตั้ง เข่าขึ้น	คล้ายกับ ลักษณะกิริยา การหมอบของ ตัวเสือ

จากท่าที่ 19 และ 21 จะเห็นว่าตัวเสือมีการใช้ท่าตีสองก้าง เนื่องด้วยการสร้างสรรค์ท่าทาง จะแสดงเทคนิคและความสามารถของผู้แสดงจึงให้เสือมีท่าตีสองก้าง เพื่อให้ผู้ชมเกิดความตื่นเต้น เพิ่ม ความสนุกสนานของตัวเสือ

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
23	จังหวะเดิน		<u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือคนที่ 1 แขน ตรงส่งไปข้างหน้า มือ คนที่2 หายอยู่ที่พื้น เท้า : เท้าคนที่ ย่อลง เตรียมกระโดดข้าม คนที่2 เข้าลงพื้น เตรียมม้วนหน้า (ตีลังกาไขว้)	ลักษณะท่าดี ลังกาหกม้วน และการพุ่งตัว
22	จังหวะเดิน		<u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ตรง มือ : มือคนที่ 1 หาย ฝ่ามือ คนที่ 2 อยู่ข้าง ลำตัว เท้า : คนที่1 ย่อ เหยียบ คนที่ 2 เท้า ขวาเหยียบบนฝ่ามือ และติดตัวตีลังกากลับ หลัง	ลักษณะท่าดี ลังกาคือการ ติดตัวของผู้ แสดงม้วน หน้าลงมา

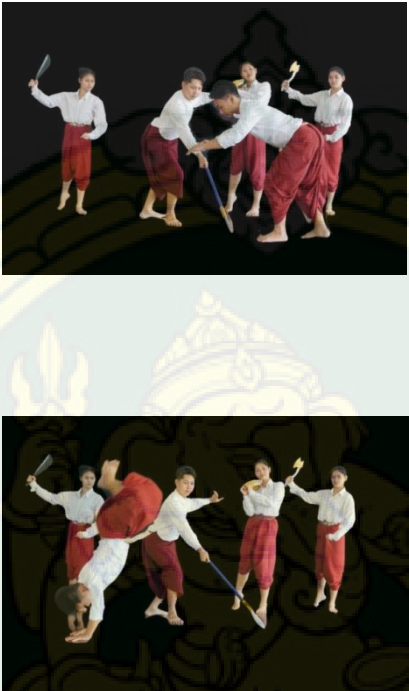
ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
23	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอกตั้ง ข้อมือระดับวงกลาง มือซ้ายจับปรกหน้า เท้า : ยกเท้าซ้าย <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้แขนออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดส้นเท้า	เป็นการแสดง ท่าทาง ธรรมชาติใน การเดินย่ำเท้า

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปทุมอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
24	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาถือหอก ตั้งขึ้นมือซ้ายไขว้หลัง เท้า : ก้าวข้างเท้าขวา <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : มองซ้าย มือ : มือทั้งสองข้าง วางลงบนพื้น เท้า : เท้าขวาดั้งเข้า ขึ้นเท้าซ้ายเหยียด ออกไปด้านข้าง	การตีบทใช้ ภาษาทำสื่อ ความหมาย

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
25	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : มือขวาก็กวักไป ลงไปที่ตัวเสื่อ มือซ้าย ตั้งวงบน เท้า : เท้าขวาก้าวไป ข้างหน้า เท้าซ้ายวาง หลัง <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองถือ กระจาดระดับไหล่ เท้า : เท้าซ้ายก้าวไป ข้างหน้า เท้าขวาวาง หลังเปิดสันเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือขวาก็กวักขวาน และอีไ้ระดับศีรษะ มือซ้ายกำมือระดับเอว เท้า : เท้าซ้ายก้าวไป ข้างหน้า เท้าขวาวาง หลัง <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : เท้าพื้น เท้า : เท้าทั้งสองดีดขึ้น	การตีเสื่อตัว บ้องตัน ตีไป มาหลายครั้ง ในขณะตี เสื่อกระโดด พุ่งไปด้านหน้า

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระด้วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู้ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
26	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : มือทั้งสองจับ หอกแทงเสื่อ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองจับ กระจาดตีเสื่อ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองถือ ขวานและอีโต้ตีลงไป เสื่อ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : เท้าพื้น เท้า : คูกเข้า	เมื่อบ้องตันสู้ กับเสื่อเสร็จ แล้ว เสื่อจะ โดนแทงโดยมี นางแจ้วและ เจ้าจุก เจ้า แกละเข้า มาร่วมตี

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู้ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
27	จังหวะเดิน		<u>ป้องกัน</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : มือทั้งสองจับ หอกชูขึ้นระดับศีรษะ เท้า : ย่อเหลื่อม <u>นางแก้ว</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายตั้งมือตึงแขน ระดับไหล่ เท้า : เท้าซ้ายก้าวไป ข้างหน้า เท้าขวาวาง หลังเปิดสันเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้ระดับเอว มือซ้ายกำมือออกไป ด้านข้างระดับไหล่ เท้า : เท้าซ้ายก้าวไป ข้างหน้า เท้าขวาวาง หลังเปิดสันเท้า <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : แขนตึงส่งไปหน้า เท้า : พุ่งส่งตัวข้ามหอก	เป็นการแสดง ความสามารถ ของเสื่อเพื่อ เรียกความ สนใจแก่ผู้ชม

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระด้วแทงเสื่อ คณะศิษย์ปู้ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
28	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : มองเสื่อ มือ : มือทั้งสองจับ หอกแทงเสื่อ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองจับ กระจาดตีเสื่อ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงมองเสื่อ มือ : มือทั้งสองถือ ขวานและอีโต้ตีลงไป เสื่อ เท้า : เท้าขวาวางหลัง เท้าซ้ายก้าวหน้า <u>เสื่อ</u> ศีรษะ : ก้มลง มือ : เท้าพื้น เท้า : คูกเข่า	เมื่อบ้องตันสู้ กับเสื่อเสร็จ แล้ว เสื่อจะ โดอนแทงโดยมี นางแจ้วและ เจ้าจุก เจ้า แกละเข้า มาร่วมตี

ตารางที่ 19 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ท่าที่	เนื้อร้อง จังหวะ	ภาพท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	วิเคราะห์ ท่ารำ
29	จังหวะเดิน		<u>บ้องตัน</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือหอก ระดับวงล่าง มือซ้าย จีบปรกหน้า เท้า : เท้าขวาก้าวหน้า เท้าซ้ายวางหลัง <u>นางแจ้ว</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือ กระจาดระดับเอว มือซ้ายหงายมือตั้ง แขนระดับไหล่ เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดสันเท้า <u>เจ้าจุก เจ้าแกละ</u> ศีรษะ : เอียงขวา มือ : มือขวาถือขวาน และอีโต้แขนออกไป ด้านข้างระดับไหล่ มือซ้ายกำมือระดับ เอว เท้า : เท้าขวาก้าวไป ด้านข้าง เท้าซ้าย เขยียดตึงเปิดสันเท้า	การย่ำเท้าใน ท่าทาง ธรรมชาติ พร้อมควง หอก เดินเข้า ฉาก

ที่มา : ผู้วิจัย

จากตาราง ที่ 17 18 และ 19 การวิเคราะห์กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะขุนพล เจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการเล่นใกล้เคียงกัน แต่ก็จะมีกลวิธีบางอย่างที่แตกต่างกันออกไป โดยกลวิธีที่แต่ละคณะได้นำมาใช้ล้วนแล้วประสบความสำเร็จในการเล่นเป็นอย่างมาก ซึ่งการศึกษากลวิธีต่างเพื่อที่จะนำมาใช้ในการเล่น จะต้องนำมาใช้ให้ถูกต้องเหมาะสม และความถนัดกับตนเอง ดังนั้นเจ้าของคณะทั้ง 3 ก็ต้องเข้าใจและรับรู้ว่าคุณสมบัติของตนเองเหมาะสมกับกลวิธีที่นำมาทำการเล่นมากน้อยเพียงใด กลวิธีใดที่จะทำให้คณะเราอยู่รอดและเป็นเอกลักษณ์เป็นจำคณะของตนเอง โดยการเล่นกระตั่วแทงเสือมีท่าเฉพาะที่ทุกคนจะต้องนำไปใช้ คือ ท่าเดินของตัวบ๊องตัน นางแจ้ว และเจ้าจุก เจ้ากละ โดยจะนับจังหวะการก้าวเท้าและลงหลังทั้ง 8 จังหวะ เริ่มจากการก้าวเท้าขวาไปทางขวาจะนับเป็นจังหวะที่ 1 จากนั้นก้าวไขว้ถอยหลังไปมา ข้างขวา 4 จังหวะ ข้างซ้าย 4 จังหวะ รวมกันเป็น 8 จังหวะ ท่าคลานของเสือ ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของการเล่น จึงเป็นท่าทางเฉพาะของการเล่นกระตั่วแทงเสือ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ออกมาแล้วทั้ง 3 คณะล้วนมีเทคนิคที่แตกต่างและใกล้เคียงกัน ในการตีบทจะสังเกตได้ว่าคณะขุนพลเจริญพรจะนำภาษาท่าทางศิลปะเข้ามาใช้ตลอดทั้งเรื่องซึ่งก็ถือว่ามีความประณีตในด้านการร่ายรำ ส่วนคณะศิษย์หลวงพ่อดาวและศิษย์ปู่ทอดจะใช้ภาษาท่าที่เป็นในลักษณะพื้นบ้าน ซึ่งมีข้อดีตรงที่ทำให้ผู้ชมสามารถรับรู้และเข้าใจได้ง่ายในท่าทางการเล่น ส่วนการตีเสือนั้นจะคล้ายกันโดยการตีไขว้ไปมาถี่ๆ จากนั้นเสือกจะตีลังกากลับหลังเพื่อหลบการตีของบ๊องตัน ส่วนการไขว้ตีลังกาของเสือนั้นส่วนใหญ่จะใช้การตีลังกากลับหลัง ม้วนหน้า ตีลังกาเกลียว แต่คณะที่มีการตีลังกาหลายรูปแบบคือคณะศิษย์ปู่ทอด มีการตีลังกาที่เรียกว่าตีคางลวยโดยการใช้เสือดาวที่หนึ่งช่วยส่งเสือดาวที่สองขึ้นไปอีกอย่างหนึ่งในการต่อสู้ระหว่างเสือกกับบ๊องตันจะมีการขึ้นลอยที่เรียกว่าลอย 2 และลอย 3 คล้ายกับการขึ้นลอยของตัวพระรามและพระลักษมณ์ในการแสดงโขน โดยคณะกระตั่วแทงเสือที่ใช้การขึ้นลอยคือ คณะขุนพลเจริญพร ที่ขึ้นลอย 2 และลอย 3 ส่วนคณะศิษย์หลวงพ่อดาวจะขึ้นลอย 3 กลวิธีในการเล่นกระตั่วแทงเสือล้วนแล้วแต่มีการนำมาปรับเปลี่ยนหรือสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ก็เพื่อให้เกิดอัตลักษณ์ที่ทรงคุณค่าของการเล่นกระตั่วแทงเสือ ซึ่งไม่มีผิดไม่มีถูกตามแบบแผนแค่ผู้แสดงนำมาทำการเล่นอย่างตั้งใจและศรัทธาในการเล่นกระตั่วแทงเสือ

4.6 วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการเล่นเกมกระดานของคณะขุนพล

เจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อกว และคณะศิษย์ปู่ทอด

ตารางที่ 20 วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการเล่นเกมกระดานของคณะขุนพลเจริญพร
คณะศิษย์หลวงพ่อกว และคณะศิษย์ปู่ทอด

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อกว	คณะศิษย์ ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ รูปแบบการเล่น
1	โหมโรง และการไหว้ครู	โหมโรง และการไหว้ครู	โหมโรง และการไหว้ครู	ทั้ง 3 คณะจะทำการบรรเลงดนตรี โหมโรงเพื่อเป็นสัญญาณว่าการเล่น จะเริ่มขึ้นและต่อจากนั้นจึงจะร้องบท ไหว้ครูในเนื้อร้องของแต่ละคณะ เปรียบเสมือนกับการแสดงนาฏศิลป์ โขน หรือ ละครที่จะมีการโหมโรงและ ไหว้ครูก่อน การแสดงทุกครั้ง เพื่อเป็นสิริมงคลต่อการแสดงสืบไป
2	การออกฉาก ตัวละคร ฉากที่ 1 บ้องตัน นางแฉะเจ้าจุก และเจ้าแกละ	การออกฉาก ตัวละคร ฉากที่ 1 เสื่อ	การออกฉาก ตัวละคร ฉากที่ 1 เสื่อ เจ้าจุกและ เจ้าแกละ	ทั้ง 3 คณะจะออกฉากตัวละคร ต่างกัน ซึ่งคณะขุนพลเจริญพรจะออก ฉากแรกด้วยบ้องตันและครอบครัว ซึ่งจะเป็นการโชว์ศิลปะการรำร่า ของตัวละครก่อน ส่วนคณะศิษย์หลวงพ่อกว และ คณะศิษย์ปู่ทอดจะออกฉากแรกด้วย เสื่อ ซึ่งจะโชว์ลีลาดีลังกาของเสื่อเพื่อ ความตื่นตาตื่นใจสำหรับผู้ชม แต่ คณะศิษย์ปู่ทอดนั้นจะมีเจ้าจุก เจ้าแกละออกมาด้วยเพื่อที่จะบอก เรื่องราวในฉากต่อไป

ตารางที่ 20 วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการเล่นเกมกระดานของคณะขุนพลเจริญพร
คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อดาว	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ รูปแบบการเล่น
3	การเข้าฉาก ของตัวละคร บ้อง ตันนางแจ้ว เจ้า จุกและเจ้าแกละ บ้องตันชวน เมียและลูกเข้าไป หาอาหารในป่า ก่อนเข้าฉาก บ้อง ตันและนางแจ้ว โชว์กระบวณท่า รำเกี้ยวพาราสีกัน	การเข้าฉาก ของตัวละครเสือ เมื่อเสือโชว์ ลีลาเสร็จแล้วจึง จะค่อยๆ เข้าฉาก ไป	การเข้าฉากของ ตัวละครเสือ เจ้า จุก และเจ้าแกละ โดยเจ้าจุกและ เจ้าแกละได้เห็น เสือในป่าเป็น จำนวนมากเลย ชักชวนกันไปบอก บ้องตันในขณะที่ คุยกันเสือก็เริ่มเข้า ไปในฉาก	ทั้ง 3 คณะมีรูปแบบการเข้า ฉากในแต่ละฉากแตกต่างกัน เนื่องจากด้วยตัวละครที่ออกมา มานั้นมีลักษณะต่างกัน หรือ มีเรื่องราวในแต่ละฉากที่ ไม่เหมือนกัน จึงทำให้กลวิธีการ เข้าฉากแตกต่างกันออกไป
4	การออกฉาก ตัวละคร ฉากที่ 2 เสือ	การออกฉาก ตัวละคร ฉากที่ 2 บ้องตัน นางแจ้ว เจ้าจุกและ เจ้าแกละ	การออกฉากตัว ละคร ฉากที่ 2 บ้องตัน นางแจ้ว เจ้าจุกและ เจ้าแกละ	ในการออกฉากที่ 2 คณะ ขุนพลเจริญพร จะเป็นการโชว์ ลีลาของเสือ ในกระบวนท่าทาง การตีลังกาต่างๆ ที่ตื่นเต้นให้แก่ ผู้รับชม ส่วนอีก 2 คณะจะมีตัวละคร บ้องตัน นางแจ้ว เจ้าจุกและ เจ้าแกละ โดยคณะศิษย์หลวงพ่อดาว จะเป็นการออกตัวของบ้อง ตันและครอบครัว คณะศิษย์ ปู่ทอดจะเป็นการออกตัวของ บ้องตันแต่ในขณะนั้นก็มีเจ้า จุกและเจ้าแกละออกมาบอก เรื่องราวที่ตนพบเห็นเสือในป่า หลังจากบ้องตันออกตัว

ตารางที่ 20 วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อดาว	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ รูปแบบการเล่น
5	การเข้าฉาก ของตัวละคร เสือ เมื่อเสือโชว์ ลีลาเสร็จแล้วจึง จะค่อยๆ เข้า ฉากไป	การเข้าฉากของ ตัวละคร บ้องตัน นางแฉ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ และ ทหารส่งสาร (ตัวตลก) บ้องตันออกตัว เจ้าจุก เจ้าแกละ จึงออกมา โดยมี ทหารส่งสาร ออกมาบอกข่าว ช่วงนี้จะเล่นมุก เมื่อเจรจาเสร็จ แล้ว จึงรำเข้าฉาก	การเข้าฉาก ของตัวละคร บ้องตันนางแฉ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ เมื่อเจ้าจุกและ เจ้าแกละ ได้บอก บ้องตันเรื่องเสือ จึงทำให้บ้องตัน สนใจแล้วชักชวน ออกไปล่าเสือมา ขายกัน เมื่อเจรจา กันจบ จึงเดินเข้าฉาก	ทั้ง 3 คณะมีรูปแบบการเข้า ฉากในแต่ละฉากแตกต่างกัน เนื่องจากด้วยตัวละครที่ออกฉาก มานั้นมีลักษณะต่างกัน หรือมี เรื่องราวในแต่ละฉากที่ไม่ เหมือนกัน จึงทำให้กลวิธีการเข้า ฉากแตกต่างกันออกไป
6	การออกฉาก ตัวละคร ฉากที่ 3 บ้องตัน นางแฉ้วเจ้าจุก เจ้าแกละ และ เสือ เป็นการโชว์ กระบวนท่ารำ และท่าต่อสู้ ระหว่างบ้องตัน กับเสือ	การออกฉากตัว ละคร ฉากที่ 3 บ้องตัน นางแฉ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ และเสือ เป็นการโชว์ กระบวนท่ารำและ ท่าต่อสู้ระหว่าง บ้องตันกับเสือ	การออกฉากตัว ละคร ฉากที่ 3 บ้องตัน นางแฉ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ และเสือ เป็นการโชว์ กระบวนท่ารำและ ท่าต่อสู้ระหว่าง บ้องตันกับเสือ	ในการออกฉากที่ 3 แต่ละ คณะก็จะมีกลวิธีในการโชว์ต่อสู้ ระหว่างบ้องตันกับเสือ โดยจะ โชว์การรำรำประกอบไปด้วยกับ การต่อสู้ และในขณะที่ต่อสู้จะมี การเล่นมุกตลก ของนางแฉ้ว ที่กรีดร้องเวลาเสือเข้ามาใกล้ โดยจะเจ้าจุกและ เจ้าแกละและ บ้องตันคอยป้องกัน ซึ่งท่าทาง การต่อสู้ก็จะคล้ายกันโดยมีการตี ลังกาในรูปแบบต่างๆ และมีมุก ตลกเพื่อความสนุกสนาน

ตารางที่ 20 วิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการละเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อดาว	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ รูปแบบการละเล่น
7	การเข้าฉาก ของตัวละคร บ๊องตัน นาง แจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ และ เสือ	การเข้าฉากของ ตัวละคร บ๊องตัน นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ และเสือ	การเข้าฉาก ของตัวละคร บ๊อง ตัน นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ และเสือ	ทั้ง 3 คณะมีรูปแบบการเข้า ฉากที่คล้ายกัน เมื่อบ๊องตันแทง เสือดายเรียบร้อย เสือกก็ค่อยๆ คลานเข้าฉากไป ส่วนบ๊องตัน นางแจ้ว เจ้าจุกและเจ้าแกละ จะนั่งคุกเข่าลงและขอบคุณผู้ชม

ที่มา : ผู้วิจัย

จากตาราง ที่ 20 การวิเคราะห์เปรียบเทียบกลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบการละเล่นใกล้เคียงกัน แต่ก็มีกลวิธีบางอย่างที่แตกต่างกันออกไป โดยคณะขุนพลเจริญพร จะใช้ศิลปะการร่ายรำที่อ่อนช้อยสวยงามและใช้ท่ารำที่เป็นภาษาทำนาฏศิลป์ โดยเน้นกระบวนท่ารำและมืบท่องทั้งการออกตัวและการเข้าฉาก การใช้ลีลาของเสือเป็นไปตามกระบวนท่าทางที่นำติดตามอยู่ตลอดเวลา มีการตีลังกาและการแปรแถวของเสือเพื่อโชว์การต่อสู้ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลวิธีของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาวเป็นคณะที่มีกลวิธีกระบวนท่าลีลาที่สนุกสนานใช้ท่ารำที่เป็นภาษาพื้นบ้านและนาฏศิลป์ไทยโดยเลือกนำมาใช้ให้เข้ากับลีลาและบทของตัวละคร ส่วนการใช้ของเสือมีการตีลังกาหลายรูปแบบมีการใช้ท่าขึ้นลอยแบบการแสดงโขนมาใช้ในการแสดงเพื่อสร้างความสนใจให้กับผู้ชมซึ่งเป็นกลวิธีการเล่นของคณะศิษย์หลวงพ่อดาว ส่วนคณะศิษย์ปู่ทอดจะมีมืบท่องเพียงบางช่วงแต่มีบทเจรจาที่แน่นนอนเป็นของคณะ ส่วนใหญ่ใช้เจรจาเป็นหลักเพื่อให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจในการเล่นมากขึ้น ลีลาท่าทางจะใช้ภาษาพื้นบ้านมากกว่าการตีบทท่าแบบนาฏศิลป์ไทย มีการโชว์การตีลังกาที่มีรูปแบบเฉพาะที่เรียกกันในกลุ่ม แต่บางท่าอาจจะคล้ายคลึงกับการตีลังกาในการแสดงโขน แต่ถือได้ว่าการละเล่นทั้ง 3 คณะ มีกลวิธีที่แตกต่างกันออกไป บางอย่างบางกระบวนท่าอาจจะคล้ายกันเพราะเนื่องจากมีที่มาจากที่เดียวกันจึงทำให้การเล่นไม่ต่างกันมาขึ้นอยู่กับกลวิธีของแต่ละคณะ ซึ่งล้วนแล้วเป็นกลวิธีที่เป็นอัตลักษณ์ จนทำให้ยังคงการเล่นอยู่และเป็นที่สนใจของผู้ชม

4.7 วิเคราะห์เปรียบเทียบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเล่นกระตัวแทงเสื่อของคณะ
ขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อกว และคณะศิษย์ปู่ทอด

ตารางที่ 21 วิเคราะห์เปรียบเทียบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเล่นกระตัวแทงเสื่อของ
คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อกว และคณะศิษย์ปู่ทอด

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อกว	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ การเล่น
1	เครื่องแต่ง กายเบื้องต้น	เครื่องแต่งกาย เบื้องต้น	เครื่องแต่งกาย เบื้องต้น	ทั้ง 3 คณะมีรูปแบบเครื่องแต่ง กายที่ใกล้เคียงกันส่วนใหญ่นำ การแต่งกายของการแสดง นาฏศิลป์มาดัดแปลงให้เหมาะสม และสวยงาม เพราะแต่ละคณะก็ เชื่อว่าการมีเครื่องแต่งกายที่ สวยงามจะทำให้ผู้ชมสนใจมาก ขึ้น โดยตัวเบื้องต้นจะใส่เสื้อแขน ยาวหรือแขนปล้องเหมือนกัน นุ่ง กางเกง ผ้ายาคาเอว มีผ้าถุง แต่ คณะขุนพลเจริญพรจะตัดเป็น ผ้าถุงสำเร็จลักษณะเหมือนกัน แป้นของการแต่งกายแบบ โขน ส่วนอีก 2 คณะจะนุ่งเอง ในลักษณะโจงกระเบนใส่ เครื่องประดับ กรองคอ ข้อมือ กำไลเท้า เข็มขัด และต่างหู เช่นเดียวกัน แต่สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของ คณะคือ ศีรษะของเบื้องต้น ซึ่งใน คณะก็จะสร้างศีรษะขึ้นมาเอง และวาดหน้าเบื้องต้นเอง จึงทำให้ ศีรษะ เบื้องต้นแตกต่างกัน

ตารางที่ 21 วิเคราะห์เปรียบเทียบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเล่นกระต๊วแห่งสี่ของ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อดาว	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ การเล่น
2	เครื่องแต่ง กายนางแจ้ว	เครื่องแต่งกาย นางแจ้ว	เครื่องแต่งกาย นางแจ้ว	ทั้ง 3 คณะมีรูปแบบเครื่อง แต่งกายที่ใกล้เคียงกันส่วนใหญ่ นำการแต่งกายของการแสดง นาฏศิลป์มาดัดแปลงให้เหมาะสม และสวยงาม เพราะแต่ละคณะ ก็เชื่อว่าการมีเครื่องแต่งกาย ที่สวยงามจะทำให้ผู้ชมสนใจมาก ขึ้น โดยตัวนางแจ้วจะใส่เสื้อแขน กระบอกเหมือนกัน นุ่งผ้าถุงหน้า นางโดยตัดเป็นสำเร็จ ห่มสไบ เครื่องประดับ ใส่สร้อยข้อมือ กำไลเท้า และต่างหู เข็มขัดศิระ ประดับด้วยดอกไม้ เช่นเดียวกัน แต่การแต่งกายจะขึ้นอยู่กับ การเลือกสีเสื้อ ลายผ้านุ่งและ เครื่องประดับต่างๆ ของแต่ละ คณะโดยมีความชอบส่วนตัว และ ความถนัดในการเล่น จึงทำให้ แตกต่างกันบ้าง

ตารางที่ 21 วิเคราะห์เปรียบเทียบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเล่นกระตัวหางเสือของ
คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อดาว	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ การเล่น
3	เครื่องแต่ง กายเจ้าจุก, เจ้าแกละ	เครื่องแต่งกาย เจ้าจุก,เจ้าแกละ	เครื่องแต่งกาย เจ้าจุก,เจ้าแกละ	ทั้ง 3 คณะมีรูปแบบเครื่องแต่ง กายที่ใกล้เคียงกันส่วนใหญ่นำ การแต่งกายของการแสดง นาฏศิลป์มาดัดแปลงให้เหมาะสม และสวยงาม เพราะแต่ละคณะก็ เชื่อว่าการมีเครื่องแต่งกายที่ สวยงามจะทำให้ผู้ชมสนใจมาก ขึ้น โดยตัวเจ้าจุกและเจ้าแกละ จะใส่เสื้อแขนสั้นเหมือนกัน ใส่กางเกงและมีผ้าคาดเอว เครื่องประดับใส่สร้อยข้อมือ กำไลเท้า เข็มขัด ศีรษะถ้าไปเจ้า จุกจะมัดจุกขึ้นและมีเชือกมัด รอบจุก ส่วนเจ้าแกละจะมัดผม ทำเป็นแกละสองข้าง และมีเชือก มัดรอบแกละ เช่นเดียวกัน แต่การแต่งกายจะขึ้นอยู่กับ การเลือกสีเครื่องแต่งกาย และ เครื่องประดับต่างๆ ของแต่ละ คณะโดยมีความชอบส่วนตัว และความถนัดในการเล่น จึงทำให้แตกต่างกันบ้าง

ตารางที่ 21 วิเคราะห์เปรียบเทียบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเล่นกระตัวหางเสือของ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อดาว	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ การเล่น
4	เครื่องแต่ง กายเสือ	เครื่องแต่งกาย เสือ	เครื่องแต่งกาย เสือ	ทั้ง 3 คณะมีรูปแบบเครื่อง แต่งกายที่ใกล้เคียงกันส่วนใหญ่ นำการแต่งกายของการแสดง นาฏศิลป์ มาดัดแปลงให้ เหมาะสมและสวยงาม เพราะแต่ ละคณะก็เชื่อว่าการมีเครื่องแต่ง กายที่สวยงามจะทำให้ผู้ชมสนใจ มากขึ้น โดย ตัวเสือจะใส่เป็นชุด สวมมีซิปปข้างหลังหรือข้างหน้า มี หางผูกที่เอว โดยการการตัดชุด เสือจะใช้ผ้าที่เป็นลายเสือแล้ว นำมาตัดให้เป็นชุดเช่นเดียวกัน แต่สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของคณะ คือ ศีรษะของเสือ ซึ่งในคณะก็ จะสร้างศีรษะขึ้นมาเองและวาด หน้าเสือเอง จึงทำให้ศีรษะ แตกต่างกันและเป็นอัตลักษณ์ เฉพาะคณะนั้น

ตารางที่ 21 วิเคราะห์เปรียบเทียบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเล่นกระตัวแทงเสื่อของ คณะชนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ที่	คณะชนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อดาว	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ การเล่น
5	อุปกรณ์ การเล่น หอกของบ้องตัน	อุปกรณ์ การเล่น หอกของบ้องตัน	อุปกรณ์ การเล่น หอกของบ้องตัน	ทั้ง 3 คณะมีการประดิษฐ์หอก ขึ้นมาเอง ลักษณะของหอกก็จะ คล้ายกันมีปลายด้ามจับที่ยาว และคมหอกจะสั้น โดยตรงปลาย คมหอกจะทำให้ทุ้ เพราะใน การเล่นเมื่อแทงเสื่อจะได้ไม่ เกิดอุบัติเหตุ ส่วนสีสันของหอกก็ ขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ของ แต่ละคณะ
6	อุปกรณ์ การเล่น กระจาดของ นางแจ้ว	อุปกรณ์ การเล่น กระจาดของ นางแจ้ว	อุปกรณ์ การเล่น กระจาดของ นางแจ้ว	เป็นกระจาดหวายซึ่งหาซื้อได้ ตามตลาดทั่วไปแต่การตกแต่ง กระจาดแต่ละคณะก็จะสร้าง สีสันขึ้นมาส่วนใหญ่ทั้ง 3 คณะ จะนำเชือกหรือผ้ามาผูกให้มีสีสัน ซึ่งขนาดของกระจาดจะเป็น ขนาดกลางไม่ใหญ่และเล็กไป ส่วนรูปทรงของกระจาดขึ้นอยู่กับ ความพอใจในการเลือกใช้โดยไม่ มีข้อกำหนดในการเลือกกระจาด ที่นำมาเป็นการเล่น

ตารางที่ 21 วิเคราะห์เปรียบเทียบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเล่นกระตั่วแทงเสื่อของ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อดาว	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ การเล่น
7	อุปกรณ์ การเล่น ขวานของเจ้าจุก อีโต้ขอ งเจ้าแกละ	อุปกรณ์ การเล่น ขวานของเจ้าจุก ขวานของเจ้า แกละ	อุปกรณ์ การเล่น ขวานของเจ้าจุก อีโต้ของเจ้าแกละ	ทั้ง 3 คณะมีการประดิษฐ์ ขวานและอีโต้ขึ้นมาเอง ลักษณะ ของขวานและอีโต้จะคล้ายกันมี ปลายด้ามจับและคมมีด แต่คม มีดจะไม่คม เพราะในการเล่น จะได้ไม่เกิดอุบัติเหตุ ส่วนสีสน ของขวานและอีโต้ก็ขึ้นอยู่กับ ความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละ คณะ แต่คณะคณะศิษย์หลวงพ่อดาว จะใช้ขวานทั้งเจ้าจุก เจ้า แกละซึ่งแตกต่างจากคณะอื่น

ที่มา : ผู้วิจัย

จากตารางที่ 21 จะเห็นว่าที่มาของเครื่องแต่งกายของทั้ง 3 คณะ จะมีต้นแบบมาจากเครื่อง
แต่งกายของนาฏศิลป์ไทยโจน ละคร หรือการแสดงพื้นบ้าน และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสม สวยงาม
ตามแบบของคณะที่ต้องการ แต่สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละคณะก็คือการสร้างสรรค์ประดิษฐ์ศีรษะ
บ้องตัน และเสื่อ จนกระทั่งประดิษฐ์อุปกรณ์ต่างๆในการเล่นกระตั่วแทงเสื่อ โดยจะเห็นถึง
อัตลักษณ์ได้อย่างชัดเจน จนทำให้เป็นที่จดจำของผู้รับชม

4.8 วิเคราะห์เปรียบเทียบจังหวะและบทร้องในการเล่นกระต่ายแทงเสือของคณะขุนพล
เจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด

ตารางที่ 22 วิเคราะห์เปรียบเทียบจังหวะและบทร้องในการเล่นกระต่ายแทงเสือของ
คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อดาว	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ จังหวะในการเล่น
1	จังหวะเดิน	จังหวะเดิน	จังหวะเดิน	ทั้ง 3 คณะจะใช้เพลงเดิน ประกอบการเดินของตัวละคร หรือการไขว่ลีลาของเสือ
2	จังหวะ 2 ปะ 2 โทน	จังหวะ 2 ปะ 2 โทน	จังหวะ 2 ปะ 2 โทน	ทั้ง 3 คณะจะใช้จังหวะ 2 ปะ 2 โทน ในการร้องออกตัวของ บ๊องตัน ซึ่งจังหวะนี้จะคล้ายกับ การแสดงโนราห์ของภาคใต้
3	จังหวะตลุง บ๊องตัน	จังหวะตลุง บ๊องตัน	จังหวะตลุง บ๊องตัน	ทั้ง 3 คณะจะใช้จังหวะ ตลุงบ๊องตัน ร้องในตอนบ๊องตัน ออกไล่เสือ
4	ร่ำกลอง 3 ลา	ร่ำกลอง 3 ลา	ร่ำกลอง 3 ลา	ทั้ง 3 คณะจะใช้จังหวะ ร่ำกลอง 3 ลา ในช่วงท้ายโหม โรงก่อนการเล่น และช่วง ตื่นเต้นของตัวละคร
5	จังหวะโทน	จังหวะโทน	จังหวะโทน	ทั้ง 3 คณะจะใช้จังหวะโทน ในตอนที่เล่นมุขตลกหรือตอนที่ ต้องการความเงียบในการเล่น

ตารางที่ 22 วิเคราะห์เปรียบเทียบจังหวะและบทร้องในการละครตัวแทงเสือของ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ชื่อคณะ	บทร้อง	วิเคราะห์เปรียบเทียบ บทร้องในการละคร
คณะขุนพล เจริญพร	1. บทไหว้ครู ไหว้องค์พระอิศวรเจ้าโลกา พระนารายณ์เทวาผู้ทรงธรรม ไหว้องค์พระเมษุวัฑเศศศักดิ์ ผู้ปกป้องมวลมนุษย์งามถ้ำ ทั้งองค์พระคเณศเทวกรรม ผู้ทรงนำความสำเร็จเจตนา พระองค์พรหมครูผู้ประดิษฐ์ ท่านประสิทธิ์วิทยาจรจรเวหา ทั้งฤษีร้อยแปดตนทรงศักดิ์ อีกเทวครูปีกลองร้องขานาญ ขออันเชิญท่านคุณครูผู้รู้สิ้น งามลปินทั่วทุกถิ่นต่างกล่าวขาน ชื่อของท่านนามบ่อนต้นผู้ชัชชาญ ทุกตำนานการกล่าวสดุดี ลูกจะขอพรคุณครูจงประสิทธิ์ แก่ตัวลูกเหล่าลูกศิษย์เกษมศรี	บทไหว้ครูทั้ง 3 คณะจะแต่งขึ้นมาเอง โดยจะมีความหมาย ถึงการแสดงความ เคารพครูบาอาจารย์ที่ ประสิทธิ์ประสาทวิชา และแสดงถึงความ กตัญญูกตเวที อีกทั้ง ยังบูชาถึงเทพต่างๆ
คณะศิษย์ หลวงพ่อก้าว	1. บทไหว้ครู สืบนั่วมกมกัมนเณอเศียร กราบรูปกราบเทียนดอกไม้ม้าลา ลูกขอไหว้หลวงพ่อก้าวที่ศักดิ์สิทธิ์ จงนิมิตบุญช่วยลูกด้วยหนา ลูกขอนำชื่อหลวงพ่อก้าวเป็นฉายา กระตัวข้าศิษย์หลวงพ่อก้าวดัง ไกล ไหว้บิดามารดรที่สอนสั่ง ช่วยกระทั้งความสำเร็จเป็นเชษฐา ให้ชีวิตทั้งความรู้คู่วิชา กลอนที่สอนกราบขมาบุญพาริ ไหว้ครูพักลักจำที่พรำบัน ช่วยมาดลใจศิษย์ที่คิดหา จะระลึกนึกถึงท่านครูบา ศิษย์ของบสามลาคเป็นเพลงกลอน	เพื่อให้มาปกป้องรักษา คุ้มครองให้การละคร ครั้งนี้ผ่านไปด้วยดี แต่คณะใดมีสิ่งที่ชาว คณะนับถือก็จะนำลง มาแต่งในบทด้วย ดังเช่นคณะศิษย์หลวง พ่อก้าว ทางคณะได้ ระลึกถึงหลวงพ่อก้าว จึงได้นำมาแต่งไว้ใน บทไหว้ครู
คณะศิษย์ ปู่ทอด	1. บทไหว้ครู ก่อนจะเริ่มไหมโรงกลองรำมะนา ยกมือลาพนมเหนือเศียร กราบบูชาคุณครูบาที่ปากเพียร สอนเราเรียนการแสดงกระตัว มา อีกเทวาผู้อารักษ์ ช่วยปกป้องคุ้มครองรักษา ให้กระตัวแทงเสือสืบทอดมา โชว์ลีลาตามตำรากระตัวเอย	

ตารางที่ 22 วิเคราะห์เปรียบเทียบจังหวะและบทร้องในการละครตัวแทงเสือของ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ชื่อคณะ	บทร้อง	วิเคราะห์เปรียบเทียบ บทร้องในการละคร
คณะขุนพล เจริญพร	2. ร้องเพลงตลุงบ้องตัน -ร้องเพลงตลุงบ้องตัน- ฝ่ายว่าบ้องตันผายผันจากบ้านนอน พาเมียรีบจรเข้าตงพงป่าเถื่อ หอกกำยำด้ามยาวสามวา เข้าตงพงป่าเพื่อไปหาเสือลาย	ซึ่งบทร้องเพลงตลุง บ้องตัน เป็นบทที่มีมา นาน ถือว่าเป็นบทร้อง หลักของตัวละครเอก บ้องตันที่คณะกระตัว แทงเสือจะต้องนำมา ร้อง ซึ่งการนำมาร้อง ทางคณะก็จะเลือกมา ทั้งหมดหรือบางบทก็ ตาม โดยคณะขุนพล เจริญพร เลือกนำบท ร้องเพลงตลุงบ้องตันมา
คณะศิษย์ หลวงพ่อก้าว	2. ร้องเพลงตลุงบ้องตัน -ร้องเพลงตลุงบ้องตัน- ฝ่ายว่าบ้องตันผายผันจากบ้านนอน พาเมียรีบจรเข้าตงพงป่าเถื่อ หอกกำยำด้ามยาวสามวา เข้าตงพงป่าเพื่อไปหาเสือลาย เสียงนกร้องบอกกูจะรอเสือพบ บ้องตันแลพบร้องเรียกอียาย (อ้อร้องเรียกอียาย) เสียงนกบอกเหตุกูสังเกตุมาหลาย คงจะปะเสือร้ายยายระวังตัว (อียายระวังตัว) ถ้ามันโผล่เขามาถึงอย่าอียาย จงยึดบันท้ายกูเอาไว้อย่ากลัว มะกูจะแทงด้วยหอกให้มันกรอกหัว กูจะได้เอาตัวไปถวายเจ้านาย	แค่บทแรกเท่านั้นส่วน อีก 2 คณะเลือก ทั้ง 2 บทร้องของเพลง ตลุงบ้องตันมาใช้ ซึ่ง ความหมายของเนื้อ เพลงจะพูดถึงตัวละคร บ้องตันและการออกไป ล่าเสือ จึงเป็นบทที่ต้อง นำมาร้องและเป็นบทที่ ผู้ชมติดหูเป็นอย่างมาก
คณะศิษย์ ปู่ทอด	2. ร้องเพลงตลุงบ้องตัน -ร้องเพลงตลุงบ้องตัน- จำกูจะไปให้มันถึงเรือน จะไปเตือนบ้องตันมันทำเฉยแยะ (อ้อมันทำเฉย) ฝ่ายว่าบ้องตันมันผืนและเห็น กระโดดโลดเต้นเอามือตีแปะ (อ้อเอามือมือตีแปะ) สิบสองบ้องตันมันผืนตื่นนอน พาเมียรีบจรเข้าตงพงป่า เถื่อหอกกำยำ ด้ามยาวกว่าวา เข้าตงพงป่า เทียวหาเสือลาย เสียงนกร้องบอกกูจะรอเสือพบ บ้องตันแลพบร้องเรียกอียาย (อ้อร้องเรียกอียาย) เสียงนกบอกเหตุกูสังเกตุมาหลาย คงจะปะเสือร้ายยายระวังตัว (อียายระวังตัว) ถ้ามันโผล่เขามาถึงอย่าอียาย จงยึดบันท้ายกูเอาไว้อย่ากลัว มะกูจะแทงด้วยหอกให้มันกรอกหัว กูจะได้เอาตัวไปถวายเจ้านาย	

ตารางที่ 22 วิเคราะห์เปรียบเทียบจังหวะและบทร้องในการละครตัวแทงเสือของ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ชื่อคณะ	บทร้อง	วิเคราะห์เปรียบเทียบ บทร้องในการละคร
คณะขุนพล เจริญพร	3. บทร้องที่ปรากฏเพิ่มเติมจากบทร้องเพลงตลุงบ้องตัน -ร้องโชนสด- ภายในป่าหิมพานต์ยังมีนายพรานคนหนึ่ง ที่เฝ้าคะเนงหวนคิดผมมีชีวิตต่ำต้อย ว่าผมมีเมียชื่อแจ่วยังมีลูกแก้วสองคน ผมลำบากไม่เคยบ่นเฝ้าอดทนไม่ท้อถอย ผมปลูกบ้านไม่มีฟากอยู่ที่ท้ายป่าริมดอย ออ ออ เอย -ร้องสองไม้- ถ้าฉะนั้นอย่าข้าพหากันไป เข้ายังป่าใหญ่ไม่ข้าที่ -ร้องเสภา- ใจเอ๋ยใจลูกเสือน้อยแทบสลาย เห็นแม่ตายจากไปอาลัยหา จะต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวในพนา นึกโกรธอาลัยมนุษย์สุดจาบัลย์ ลูกเสือน้อยตัดสินใจหมายจะฆ่า แม่ต้องวายชีวาจะอาสย จะแก้แค้นให้กับแม่ในเร็วพลัน เข้าประจันอายมนุษย์จนชีวาวย	บทร้องเพิ่มเติมซึ่ง จะเป็นบทร้องที่ทาง คณะแต่งขึ้นมาเอง หรือนำมาใส่ประกอบ การละคร ซึ่งคณะ ขุนพลเจริญพร ได้มี บทร้องเพิ่มเติม 3 บท คือบทที่แนะนำตัว บ้องตัน บทการร้อง ก่อนเข้าฉากและบท ร้องตอนเสื่อตาย ทั้ง 3 บท ถูกนำมา ประกอบการละคร
คณะศิษย์ หลวงพ่อก้าว	3. บทร้องที่ปรากฏเพิ่มเติมจากบทร้องเพลงตลุงบ้องตัน	ถือว่าเป็นกลวิธีของ ทางคณะที่สร้างสรรค์ ขึ้นมา
คณะศิษย์ ปู่ทอด	3. บทร้องที่ปรากฏเพิ่มเติมจากบทร้องเพลงตลุงบ้องตัน	

ที่มา : ผู้วิจัย

จากตารางที่ 22 จะเห็นได้ว่าการใช้จังหวะเพลงของทั้ง 3 คณะเหมือนกัน ซึ่งจังหวะเพลงบางจังหวะจะมีความคล้ายกับการแสดงมโนราห์ของทางภาคใต้ เนื่องด้วยจากการละครตัวแทงเสือใช้เครื่องดนตรีของแบบทางใต้จึงมีจังหวะทำนองของการแสดงที่เหมือนกับภาคใต้ ส่วนบทร้องสิ่งที่ใช้เหมือนกับก็คือบทร้องเพลงตลุงบ้องตัน ซึ่งเป็นบทร้องที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของการละครตัวแทงเสือ จึงปรากฏบทร้องเพลงตลุงบ้องตันทั้ง 3 คณะ อีกทั้งการสร้างสรรค์ของเจ้าของคณะที่นำมาประกอบการละครเพิ่มเติม ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี เพื่อที่จะพัฒนาการละครให้มีความสนุกและเห็นถึงศิลปวัฒนธรรมหลายแขนงร่วมกันอย่างสมบูรณ์แบบ

4.9 วิเคราะห์เปรียบเทียบอัตลักษณ์ในการเล่นกระต๊วแทงเสื้อของ คณะขุนพลเจริญพร
คณะศิษย์หลวงพ่อดำ และคณะศิษย์ปู่ทอด

ตารางที่ 23 วิเคราะห์เปรียบเทียบ อัตลักษณ์ในการเล่นกระต๊วแทงเสื้อของ
คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดำ และคณะศิษย์ปู่ทอด

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อดำ	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ อัตลักษณ์ในการเล่น
1	บทบาทด้าน การเล่น ได้แก่ ตัวละครบ้องตัน ต้องเป็นผู้ที่ร้อง เพลงได้ เจ็บท เจ้ากลอน มี ความกรักริม	บทบาทด้าน การเล่น ได้แก่ ตัวละครบ้องตัน ต้องเป็นผู้ที่ร้อง เพลงได้อย่าง ไพเราะ มีความ ตลกที่จะกล้าเล่น มุขต่าง ๆ	บทบาทด้าน การเล่น ได้แก่ ตัวละครบ้องตัน ต้องเป็นผู้ที่ร้อง เพลงได้ มีความ ตลกอยู่ในตัวเอง ร่าเริงได้แต่ต้อง กล้าแสดงออก	ทั้ง 3 คณะมีลักษณะตัวบ้อง ตันที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง โดยคณะขุนพลเจริญพรถือได้ตัว บ้องตันเป็นตัวที่โดดเด่นจึงต้องมี ลักษณะที่ครบถ้วนทั้งการรำ การร้อง และรูปร่างหน้าตา ส่วนคณะศิษย์หลวงพ่อดำ ตัว บ้องตันจะครบทุกด้านในการ แสดงออก ต้องมีความตลก ที่จะกล้าเล่นมุขต่างๆ และต้อง ร้องเพลงได้ คณะศิษย์ปู่ทอด ตัวบ้องตันจะมีลักษณะที่กล้า ตัดสินใจในทุกสถานการณ์ มีไหวพริบปฏิภาณในการเล่น ไม่จำเป็นต้องร้องเพราะรำสวย ซึ่งตัวบ้องตันถือว่าเป็นตัว ละครสำคัญในการดำเนินเรื่องจึง จำเป็นต้องคัดเลือกนักแสดง ที่มีความสามารถในด้านต่างๆ ตามลักษณะของคณะที่ต้องการ

ตารางที่ 23 วิเคราะห์เปรียบเทียบอัตลักษณ์ในการเล่นกระตั่วแทงเสือของ
คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อดาว	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ อัตลักษณ์ในการเล่น
2	บทบาทด้าน การเล่น ได้แก่ตัวละคร นางแจ้ว ต้อง กล้าแสดงออก มีความตลก และมีรูปร่าง หน้าตาที่ สวยงาม	บทบาทด้าน การเล่น ได้แก่ ตัวละครนางแจ้ว ต้องกล้าแสดงออก มีความตลก และ ห้าวหาญ ไม่ถือ เนื้อถือตัว	บทบาทด้าน การเล่น ได้แก่ ตัวละครนางแจ้ว ต้องคล่องแคล่ว กล้าแสดงออก และมีความตลก	ทั้ง 3 คณะมีลักษณะตัวนาง แจ้วที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง โดยคณะขุนพลเจริญพรถือได้ตัว นางแจ้วต้องมีรูปร่างหน้าตาที่ สวยงามแต่ต้องการแสดงออก สามารถทำท่าทางตลกได้ ส่วนคณะศิษย์หลวงพ่อดาว ตัว นางแจ้วไม่จำเป็นต้องมีรูปร่าง หน้าตาที่สวยงามแต่มีความกล้า แสดงออกไม่ถือเนื้อถือตัวและมี ความตลก คณะศิษย์ปู่ทอด ตัว นางแจ้วที่กระฉับกระเฉงและมี ท่าทางที่ตลกไม่จำเป็นต้องมี รูปร่างสวยงาม ซึ่งถือว่าเป็นตัวละครนางแจ้ว มีลักษณะที่แตกต่างกันตรงที่ คณะขุนพลเจริญพรต้องมีรูปร่าง หน้าตาที่สวยงามแต่อีก 2 คณะไม่ จำเป็นต้องมี แต่สิ่งที่เหมือนกัน ก็คือต้องกล้าแสดงออกและมี กริยาที่ตลกขบขัน

ตารางที่ 23 วิเคราะห์เปรียบเทียบอัตลักษณ์ในการเล่นกระตั่วแทงเสือของ
คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อดาว	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ อัตลักษณ์ในการเล่น
3	บทบาทด้าน การเล่น ได้แก่ตัวละคร เจ้าจุก เจ้าแกละ มีความคล่องตัว	บทบาทด้าน การเล่น ได้แก่ ตัวละครเจ้าจุก เจ้าแกละ มีความ ว่องไว กล้าเจรจา	บทบาทด้าน การเล่น ได้แก่ ตัวละครเจ้าจุก เจ้าแกละ มีน้ำรักร สมวัย และ คล่องตัว	ทั้ง 3 คณะมีลักษณะตัวตัวละครเจ้าจุก เจ้าแกละ ที่เป็น อัตลักษณ์ของตนเอง ที่มีลักษณะ คล้ายกัน ซึ่งถือว่าเป็นตัวละครเจ้าจุก เจ้าแกละ เป็นตัวละครที่ต้องมี รูปร่างไม่ใหญ่เกินไป ซึ่งก็มี ลักษณะคล้ายกัน ก็คือต้องกล้า แสดงออกและมีกริยาที่ตลก ขบขัน ว่องไว คล่องแคล่ว
4	บทบาทด้าน การเล่น ได้แก่ ตัวละครเสือ ต้องมีความกล้า หาญ และอดทน	บทบาทด้าน การเล่น ได้แก่ ตัวละครเสือ ต้อง มีความกล้าหาญ และต้องมีร่างกาย ที่แข็งแรง	บทบาทด้าน การเล่น ได้แก่ ตัวละครเสือ ต้อง มี ร ำ ง ก า ย ที่ แข็งแรงและมีวินัย	ทั้ง 3 คณะมีลักษณะตัวตัวละคร เสือที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ที่มีลักษณะคล้ายกัน ซึ่งถือว่าเป็นตัวละครเสือ เป็นตัวละครที่ไม่ต้องคำนึงถึง รูปร่างสามารถแสดงได้หมด ซึ่งก็ มีลักษณะคล้ายกัน แต่สิ่งที่สำคัญ ต้องมีความแข็งแรง อดทน และมี วินัยในตนเอง

ตารางที่ 23 วิเคราะห์เปรียบเทียบอัตลักษณ์ในการเล่นกระตั่วแทงเสือของ
คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด (ต่อ)

ลำดับ ที่	คณะขุนพล เจริญพร	คณะศิษย์หลวง พ่อดาว	คณะศิษย์ปู่ทอด	วิเคราะห์เปรียบเทียบ อัตลักษณ์ในการเล่น
5	กลวิธีการเล่น ได้แก่ท่ารำ สวยงาม การตี บทตามคำร้อง แบบนาฏศิลป์ ใช้บทร้องในการ สื่อสาร การแปร แถวในการโชว์ ลีลาของเสือ	กลวิธีการเล่น ได้แก่ท่ารำ สวยงาม การตีบท ตามความเข้าใจ ของผู้แสดงใช้บท เจรจาการสื่อสาร โดยไม่มีบทที่แต่ง ขึ้น เจริญตาม จินตนาการ และ ในการโชว์ลีลาของ เสือจะมีการขึ้น ลอยของบ้องตัน	กลวิธีการเล่น ได้แก่ท่ารำที่เข้าใจ ง่าย เน้นใช้จังหวะ การโยกตัวและยก ไหล่การตีบทตาม ความเข้าใจของผู้ แสดง ใช้บทเจรจา ที่ในสื่อสารโดยมีบท กำหนดอย่างชัดเจน ที่แต่งขึ้นเอง และ ในการโชว์ลีลาของ เสือจะมีการตีลังกา ที่หลากหลาย	ทั้ง 3 คณะมีกลวิธีการเล่น ที่ใกล้เคียงกัน ก็คือ คณะขุนพลเจริญพรจะมีท่า รำที่สวยงามตามแบบนาฏศิลป์ ทั้งการตีบท และการรำรำ ส่วน อีก 2 คณะใช้ท่ารำที่มีลักษณะ ท่าทางที่เข้าใจง่ายต่อผู้ชม การตี ลังกาของเสือคณะขุนพลเจริญ พร มีการแปรแถวในการตี ซึ่ง คณะศิษย์หลวงพ่อดาวจะโชว์ การขึ้นลอย แต่คณะศิษย์ปู่ทอด จะมีการตีลังกาที่หลากหลายท่า จึงทำให้เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ของแต่ละคณะ
6	รูปแบบการเล่น มีบทไหว้ครูที่ แต่งขึ้นเองเจรจา ตามความเข้าใจ ของตนดำเนิน เรื่องตามขั้นตอน มีมุขตลกแทรก ในบางฉาก เพื่อ ความสนุกสนาน มีเครื่องแต่งกาย ที่สวยงาม	รูปแบบการเล่น มีบทไหว้ครูที่แต่ง ขึ้นเอง ดำเนินเรื่อง ตามขั้นตอน มีมุข ตลกสอดแทรกอยู่ ตลอด เน้นความ สนุกสนาน การตี ดา ตื่นใจของผู้ชม และมีเครื่องแต่ง กายที่สวยงาม	รูปแบบการเล่น มีบทไหว้ครูที่แต่ง ขึ้นเอง ดำเนินเรื่อง ตามขั้นตอน มีมุข ตลกสอดแทรกอยู่ ตลอดเน้นความ สนุกสนาน การ สื่อสารที่เข้าใจ สำหรับผู้ชมมีเครื่อง แต่งกายที่สวยงาม	ทั้ง 3 รูปแบบการเล่นมี ลักษณะคล้ายกัน เริ่มจากการไหว้ครู ดำเนินเรื่อง และลาโรง แต่สิ่งที่ แตกต่างกันคือคณะศิษย์ปู่ทอดมี บทเจรจาที่แต่งขึ้นอย่างชัดเจน แต่อีก 2 คณะ จะใช้การเจรจา คือการด้นสด แต่สิ่งที่เหมือนกัน คือ การเน้น การเล่นที่ สนุกสนาน และเครื่องแต่งกายที่ สวยงาม

ที่มา : ผู้วิจัย

จากตารางที่ 23 จะเห็นถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของทั้ง 3 คณะ ซึ่งก็มีสิ่งที่คล้ายคลึงกันอยู่หลายอย่าง ทั้งบทบาทของตัวละคร ด้วยการวางบทบาทตัวละครนั้นขึ้นอยู่ความสามารถของผู้แสดงว่าสามารถแสดงเข้าถึงบทบาทมากน้อยเพียงใด ส่วนกลวิธีการเล่นมีลักษณะคล้ายกันอยู่หลายอย่างแต่สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ทั้ง 3 คณะก็คือ การโชว์ลีลาท่าทางต่าง ๆ เช่นคณะขุนพลเจริญพร จะโชว์ทางด้านการร้องและการรำ อีก 2 คณะจะโชว์ไปทางความสนุกสนานและเน้นความเข้าใจของผู้ชม การโชว์ลีลาของเสือที่มีท่าทำให้ตื่นตา ตื่นใจ รูปแบบการเล่นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ ซึ่งทั้ง 3 คณะ มีรูปแบบใกล้เคียงกันมาก ต่างกันที่บทเจรจา และบทร้อง สิ่งที่แตกต่างกันถือว่าเป็นความสามารถที่ชาวคณะสร้างสรรค์เพื่อหาอัตลักษณ์ของตนเองให้เป็นที่ชื่นชอบของผู้ชม

จากศึกษาวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ ทั้ง 3 คณะ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อกว และคณะศิษย์ปู่ทอด ผู้วิจัยพบว่ากลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือ มีระเบียบวิธีปฏิบัติ และกลวิธีการเล่นที่สืบทอดต่อกันมา โดยสามารถปรับเปลี่ยนกลวิธีการเล่นได้ตามความเหมาะสม เริ่มจากการฝึกหัดเบื้องต้น ซึ่งเป็นการปูพื้นฐานก่อนการฝึกหัดการเล่นกระต๊วแทงเสือ จึงจำเป็นอย่างมากต่อผู้ฝึกหัด การวิ่ง การตีลังกา หรือย่อจังหะ เป็นวิธีการฝึกเพื่อสร้างกำลังขา และการกำหนดจังหวะให้เข้ากับดนตรี อีกทั้งเป็นการฝึกความพร้อมเพรียง ความอดทน จะช่วยให้ผู้ฝึกเกิดวินัยและไม่ย่อท้อต่อการฝึกหัด ส่วนองค์ประกอบการเล่น เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์การเล่น เป็นสิ่งที่สร้างสีสันให้กับคณะกระต๊วแทงเสือ และสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี ส่วนบทร้องและจังหวะทำนองดนตรี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพราะการเล่นกระต๊วแทงเสือจะต้องออกลีลาท่าทางตามจังหวะดนตรี ที่เป็นทำนองต่างๆอยู่ด้วยกัน 5 ทำนองหลักที่ใช้และสืบทอดกันต่อมา บทร้องที่เป็นเอกลักษณ์ของการเล่นกระต๊วแทงเสือ คือบทร้องเพลงตลกบ้องตัน ซึ่งเป็นบทร้องที่ปรากฏเหมือนกันทั้ง 3 คณะ และเป็นบทที่รู้จักกันทั่วไปในวงการของการเล่นกระต๊วแทงเสือ เพราะมีเนื้อหาเกี่ยวกับตัวบ้องตันกำลังออกไปล่าเสือ ส่วนกลวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละคณะที่จะพลิกแพลงการเล่นของคณะให้มีจุดเด่น โดยไม่มีกำหนดแบบแผนการเล่น เพราะฉะนั้นถ้าคณะกระต๊วแทงเสือต้องการจะนำกลวิธีการเล่นมาเล่นในคณะของตนเองก็สามารถนำเล่นได้ กระต๊วแทงเสือทั้ง 3 คณะ มีกลวิธีการเล่นที่แตกต่างกันอยู่บ้าง โดยคณะขุนพลเจริญพร จะใช้การร่ายรำที่เป็นแบบนาฏศิลป์ไทย และส่วนมากจะดำเนินเรื่องด้วยบทร้องคณะศิษย์หลวงพ่อกว จะมีการร่ายรำที่ผสมผสาน กับทำรำนานาฏศิลป์ไทยและท่ารำของพื้นบ้านใช้บทร้องไม่มาก มีมุขตลกอยู่ตลอด และการโชว์ขึ้นลอยของบ้องตันกับเสือคณะศิษย์ปู่ทอด มีบทเจรจาที่เป็นแบบแผน มีบทร้องไม่มากนัก ใช้การร่ายรำที่เป็นพื้นบ้านมากกว่า แต่การแสดงตีลังกาของเสือ ก็เพื่อที่จะสร้างความตื่นตากับผู้ชม เพื่อให้ผู้ชมสนใจและสนุกสนาน

ไปกับการแสดงซึ่งมีท่าเฉพาะที่เรียกกันภายในคณะที่ชัดเจน เช่น ดาวกระจาย นางลอย เป็นต้น แต่บางท่าคล้ายกับการตีลังกาในการแสดงโขนของตัวลิง ซึ่งกลวิธีการเล่นกระต๊วงเสื่อที่ปรากฏขึ้นทั้ง 3 คณะ ล้วนแล้วแต่เป็นอัตลักษณ์ที่ทำให้คณะกระต๊วงเสื่อยังคงเล่นอยู่ และทำให้ผู้ชมยังคงสนใจประทับใจจนถึงปัจจุบัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องกลวิธีการเล่นกระต๊วงแทงเสือ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเป็นมาประวัติ ขนบจารีต และบริบททางสังคมผิงธนบุรี และวิเคราะห์ รูปแบบ กลวิธีในการแสดง การเล่น กระต๊วงแทงเสือ โดยการศึกษาจากคณะที่ชนะการประกวด ลำดับที่ 1-3 ในงาน 249 กรุงเทพมหานคร การประกวดกระต๊วงแทงเสือ ศิลปวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมอาเซียน ในวันที่ 30 ถึง 31 มกราคม ปี 2559 ณ วงเวียนใหญ่ เขตธนบุรี ได้แก่ คณะกระต๊วงแทงเสือ ขุนพลเจริญพร ชนะเลิศการประกวด คณะกระต๊วงแทงเสือ ศิษย์หลวงพ่อบุชา รองชนะเลิศการประกวดอันดับ 1 และคณะกระต๊วงแทงเสือ ศิษย์ปู่ทอด รองชนะเลิศการประกวดอันดับ 2 โดยเป็นการศึกษากลวิธีการเล่นกระต๊วงแทงเสือ ของทั้ง 3 คณะ เพื่อนำเสนอกลวิธีการเล่นกระต๊วงแทงเสือ และเผยแพร่ การเล่นพื้นบ้าน ของผิงธนบุรีโดยการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง และการสังเกตการณ์การฝึกหัด และขั้นตอนการเล่นกระต๊วงแทงเสือ ในภาคปฏิบัติเป็นหลัก เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์สืบสาน และเผยแพร่ศิลปะการเล่นกระต๊วงแทงเสือ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ความเป็นมาและพัฒนาการของการเล่นกระต๊วงแทงเสือ

จากการศึกษาพบว่าการเล่นกระต๊วงแทงเสือ เป็นรากฐานหนึ่งที่มาจากการเล่นของหลวง กระอั่วแทงควาย ซึ่งกระอั่วแทงควายเป็นการเล่นและมหรสพเพื่อใช้ในงานพระราชพิธีต่าง ๆ ภายในราชสำนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพระราชพิธีโสกันต์ และงานมหรสพสมโภชในงาน พระเมรุ โดยไทยได้รับอิทธิพลการเล่นกระอั่วแทงควายมาจากทวาย กระต๊วงแทงเสือดัดแปลงเนื้อหา ของตัวละครโดยได้รับแรงบันดาลใจจากเรื่อง “พระสุธนมนโรรักษ์” ในการบรรเลงทำนองดนตรี ส่วนรูปแบบการแสดงได้ปรับเปลี่ยนจากการเล่นของหลวง กระอั่วแทงควายมาเป็น กระต๊วงแทงเสือ ซึ่งชื่อเป็นของการเล่นนี้ เพราะคำว่า กระต๊วง อาจแผลงมาจากคำว่า กระอั่ว และ กระอั่วเป็นภาษา ทวายแต่ กระต๊วง เป็นภาษาชวมลายู ซึ่งมีความหมายดั้งเดิมว่า ปากคิมหนีบ จึงเป็นที่มาของการใช้ เรียกชื่อนกแก้วจำพวกหนึ่ง ขนาดโตกว่านกแก้วธรรมดา มีสีขาหรือสีแดงเหลือง เรียกว่า นกกระต๊วง นอกจากนี้ คำว่า กระต๊วง ในภาษาชวมลายู ยังมีความหมายว่า พ่อเฒ่า อีกด้วย จึงเป็นไปได้ว่าสาเหตุ

ที่เรียกตัวแสดงหลักว่ากระตั่ว อาจเกิดจากบุคลิกภาพของตัวสามีนางกระอั่วที่เป็นผู้สูงอายุ จึงนิยมเรียกชื่อการเล่นนี้ว่ากระตั่วแทงเสือ เพราะเป็นชื่อที่ตรงกับบุคลิกของตัวละครของบ๊องตัน

ในสมัยก่อนเป็นการเล่นกระตั่วแทงเสือจะทำการเล่นกันตามงานบุญ ประเพณีต่าง ๆ ซึ่งจะรำแห่หน้าขบวนเพื่อสร้างความสนุกสนานและสีสันให้กับงาน ตัวแสดงมีเพียงไม่กี่ตัวคือ บ๊องตัน นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ และเสือเพียง 1 - 2 ตัว ไม่ได้เล่นเป็นฉากเป็นตอน การเล่นกระตั่วแทงเสือในสมัยนั้นผู้ที่เป็นเสือนั้นจะออกท่าทาง ตีลังกา แต่แรกเริ่มใช้เสือเพียงแค่สองตัวผลัดกันออกมาเล่นใครเหนื่อยก็ผลัดกันออก ต่อมาการเล่นกระตั่วแทงเสือได้ปรับวิธีการเล่นเป็นเรื่องราวคล้ายกับการแสดงละคร เรียกว่าการเล่นกระตั่วแทงเสือออกฉาก ซึ่งการรูปแบบการเล่นกระตั่วแทงเสือออกฉากมีอิทธิพล ต่อการเล่นกระตั่วแทงเสือในปัจจุบันเป็นอย่างมากซึ่ง จะเล่นเป็นเรื่องราว โดยมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับพรวนบ๊องตันออกไปล่าเสือในป่า ซึ่งการเล่นกระตั่วแทงเสือออกฉาก ผู้ที่เริ่มนำมาเล่นก็คือ นายเถลิง ปี่เพราะ (แ้ง) เป็นผู้ทำการเล่นกระตั่วแทงเสือออกฉากในยุคแรก ๆ และมีรูปแบบวิธีการเล่นที่ชัดเจน มีบทร้อง และใช้ท่ารำที่เป็นนาฏศิลป์ไทยมากขึ้นในการนำมาเล่นกระตั่วแทงเสือออกฉาก ซึ่งวัตถุประสงค์และองค์ประกอบในการเล่นแต่ครั้ง ก็แตกต่างกันออกไปโดยตามลักษณะและวัตถุประสงค์ของงาน คือ

1) การเล่นเพื่อแสดงศิลปะ คือ การเล่นที่เน้นลีลาท่ารำ ลำดับขั้นตอนของเรื่องราว ในการเล่นในรูปแบบโบราณ

2) การเล่นเพื่อแสดงการผาดโผน หรือ คือ การเล่นที่ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามาประกอบการแสดงเพื่อเรียกความสนใจและตื่นเต้นให้กับผู้ เช่น การที่ให้ตัวเสือลอดบ่วงไฟ เป็นต้น

3) การเล่นในงานประเพณี คือ การเล่นที่ประกอบกับประเพณีต่าง ๆ การเล่นแบบนี้ก็จะเน้นความสนุกสนาน เช่น ประเพณีแห่นาค เป็นต้น

ปัจจุบันการเล่นกระตั่วแทงเสื่อยังคงเหลืออยู่ในพื้นที่ฝั่งธนบุรี เนื่องจากฝั่งธนบุรีเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ ส่งผลให้กระแสนวัฒนธรรมหลักของสังคมหรือกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามากล้นได้น้อยกว่าพื้นที่อื่นตลอดการนำเอาวัฒนธรรมการเล่นต่าง ๆ เข้ามาแสดงเพื่อเป็นอาชีพ จึงทำให้ปัจจุบันฝั่งธนบุรีเป็นแหล่งรวมศิลปวัฒนธรรมหลายแขนงอยู่ร่วมกันซึ่งมหรสพของฝั่งธนบุรี ต้องขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ในสังคมด้วย เพื่อที่จะดำรงรักษาให้คงอยู่สืบไปจนถึงปัจจุบันได้ โดยต้องอาศัยความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คือ

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน ซึ่งในชุมชนจะต้องร่วมมือร่วมใจกันในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ในชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ในปัจจุบันพบว่าแม้การแสดงหรือการเล่นบางอย่างจะแสดงเพื่อให้นักท่องเที่ยวชม แต่รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนนั้นยังคงอยู่อันเนื่องมาจากวัดอนุญาตให้ใช้พื้นที่ในการฝึกซ้อม

ความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกชุมชนกับชุมชน รูปแบบความสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นเนื่องจากปัจจุบันเกิดโครงการต่างๆขึ้นมากมาย เช่น โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการของดีเขตบางกอกใหญ่ เป็นต้น อันเกิดจากความร่วมมือชุมชนกับองค์กรที่คอยเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

5.1.2 ขั้นตอนการฝึกหัด รูปแบบการเล่น และขนบธรรมเนียม พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการเล่นกระต๊วแทงเสือ

5.1.2.1 การฝึกหัดการเล่นกระต๊วแทงเสือ

ต้องมีคุณสมบัติ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีวินัย ความอดทนในการฝึกซ้อมและความเป็นผู้นำที่กล้าหาญ จึงจะประสบผลสำเร็จในการเล่นกระต๊วแทงเสือ การฝึกซ้อมในแต่ละครั้ง จะใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง ใน 1 วัน

ขั้นตอนที่ 1 การให้กำลังใจ โดยการวิ่งรอบชุมชน หรือสถานที่ฝึกซ้อม โดยการวิ่งเป็นหมู่คณะ และคอยอำจังหะอยู่กับที่เพื่อที่จะได้ให้เขามีกำลังใจ คล้ายกับการเดินเสาของโขน

ขั้นตอนที่ 2 ตีบทเด็กทุกคนจะต้องฝึกการตีบททุกตัวละครโดยที่ยังไม่ได้แบ่ง ตัวละครต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 3 ย่ำอยู่กับที่ เพื่อให้เรียนรู้วิธีการเดินสลับขาและนำออกมาใช้ในเล่นในลักษณะการเดิน

ขั้นตอนที่ 4 ซอยขา เพื่อใช้ในการเคลื่อนที่

ขั้นตอนที่ 5 คัดเลือกตัวละคร โดยดูจากลักษณะตัวละครให้ตรงกับบุคลิกในแสดง

ขั้นตอนที่ 6 แยกซ้อมรำตามตัวละคร โดยแบ่งเป็น บ้องตัน นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ และเสือ

5.1.2.2 รูปแบบการเล่นกระต๊วแทงเสือ

การเล่นกระต๊วแทงเสือ ปัจจุบันเป็นการเล่นแบบออกฉากคือการเล่นที่เป็นเรื่องราวลำดับขั้นตอน ดำเนินตามเรื่องราว ออกท่าทางประกอบเพลงไทยเดิมที่มีเนื้อร้องตามเรื่องราว มีการตีบทที่ตรงกับคำร้อง และออกลีลาท่าเต้นคล้ายกับโขน โดยจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนาน การแต่งกายจะแต่งในลักษณะพื้นบ้าน มีการประยุกต์เครื่องแต่งกายของการแสดงนาฏศิลป์ไทย โขนละครนำมาใช้ แต่สีระของตัวละครทางคณะจะประดิษฐ์ขึ้นมาเอง เช่นตัวบ้องตัน กับเสือ ที่ต้องสวมสีระ เครื่องดนตรี ก็จะมี กลองตุ๊ก ฉิ่ง ฉาบ โทน กรับ โหม่ง และฆ้องคู่ โดยมีจังหะหลักอยู่ด้วยกัน 5 จังหะ จังหะเพลงเดิน, จังหะโชน 2 ปะ 2 โชน, จังหะตลุงบ้องตัน, จังหะรวกลอง 3 ลา, จังหะโชน ส่วนบทร้องและบทเจรจาขึ้นอยู่กับความสร้างสรรค์ของคณะว่าจะมีแต่งบทร้องและเจรจาท่านำมาทำการเล่นเพิ่มเติมอย่างไร แต่บทร้องที่ทุกคณะต้องมีคือ บทของตัวบ้องตัน ที่ร้องกับเพลงตลุงบ้องตัน ซึ่งเป็นบทที่บ่งบอกถึงลักษณะและสถานการณ์ของตัวละครเอกได้เป็นอย่างดี ถือได้ว่าเป็นบทร้องที่เป็นเอกลักษณ์ของการเล่นกระต๊วแทงเสือ

การเล่นกระต๊วแทงเสือเป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีแบบแผนการเล่นที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว โดยเล่นเป็นเรื่องราวอย่างละคร มีเนื้อเรื่อง มีตัวละคร มีการดำเนินเรื่องไปตามเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ จุดเด่นของการเล่นกระต๊วแทงเสือที่ทำให้ผู้ชมพอใจอยู่ที่เนื้อเรื่องที่สนุกสนาน การดำเนินเรื่องรวดเร็ว เครื่องแต่งกายสวยงาม และสิ่งที่สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชมได้คือความสามารถในการเล่นอันประกอบไปด้วยการร้อง การรำ และบทบาทของผู้แสดง

ลำดับการเข้าออกของตัวละครและจังหวะในดำเนินเรื่อง มีรูปแบบที่เป็นแบบแผนของแต่ละคณะ โดยก่อนการเริ่ม จะโหมโรงบรรเลงดนตรีเพื่อเป็นการบอกสัญญาณในการเริ่มการเล่น เมื่อโหมโรงเสร็จแล้ว จึงจะร้องบทไหว้ครูเพื่อเป็นสิริมงคลแก่คณะ และจึงเริ่มแสดง โดยมีรูปแบบการเล่น ดังนี้

- 1) การโหมโรงก่อนการแสดง
- 2) การร้องบทไหว้ครู
- 3) การดำเนินเรื่อง
- 4) การจบการเล่น

ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเล่นกระต๊วแทงเสือในปัจจุบันยังคงยึดถือแบบแผนปฏิบัติกันมาแต่เดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีการไหว้ครูก่อนการเล่นกระต๊วแทงเสือ ถือว่าเป็นการรักษาจารีตประเพณีการเล่นอย่างเคร่งครัด

5.1.2.3 ขนบธรรมเนียม พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการเล่นกระต๊วแทงเสือ

การเล่นกระต๊วแทงเสือ มีขนบธรรมเนียมในการเล่นตลอดจนพิธีกรรม ที่ในคณะได้ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดมาตั้งแต่โบราณจนเรียกได้ว่าเป็นขนบประเพณี อันดงามอยู่หลายประการได้แก่ การไหว้ครูก่อนการเล่น การแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส และพิธีไหว้ครูประจำปี รวมทั้งความเชื่อต่าง ๆ ที่เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อความเป็นสิริมงคลและความเจริญในการประกอบอาชีพ ขนบธรรมเนียม พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการเล่นกระต๊วแทงเสือ มีดังนี้

ขนบธรรมเนียม หมายถึง ระเบียบแบบแผนที่สังคมได้กำหนดไว้แล้ว เพื่อปฏิบัติสืบทอดทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่

- 1) การไหว้ครูก่อนการเล่น
- 2) การแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโส
- 3) การจัดพิธีไหว้ครูประจำปี

พิธีกรรม หมายถึง การกระทำที่เป็นขั้นตอน มีระเบียบวิธีเพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางจะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ได้แก่

- 1) การมอบตัวเป็นศิษย์ ก่อนการฝึกหัดกระต๊วแทงเสือ

ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือหรือยึดมั่นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งมีตัวตนและไม่มีตัวตน เชื่อมั่นในสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่ต้องมีเหตุผลใดมาสนับสนุนหรือพิสูจน์ ทั้งนี้บางอย่างอาจมีหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะนำมาใช้พิสูจน์ให้เห็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นก็ได้ ได้แก่

1) การฆ่าเสือ เสือห้ามตายกลางโรง เพราะจะทำให้ไม่เป็นสิริมงคล แต่ปัจจุบันมีการปรับการแสดงเพื่อให้เกิดอรรถรสในการชม และเห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น จึงให้เสือนอนตายได้ แต่ก็อยู่ในกรอบความเชื่อของการแสดง ซึ่งความเชื่อดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงว่าผู้แสดงจะต้องยึดมั่นสิ่งเหล่านี้โดยนำมาเป็นกรอบหรือแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อให้ถูกต้อง ดึงดูด และเกิดความเป็นสิริมงคลแก่คณะตนเอง ครอบครัวและหมู่คณะ

5.1.3 ประวัติการละเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อขาว และคณะศิษย์ปู่ทอด

5.1.3.1 ประวัติการละเล่นกระต๊วงเสื่อ คณะขุนพลเจริญพร

นายต้อย อาสองค์ เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2506 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 31/23 หมู่ที่ 1 แขวงบางแกว เขตภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เริ่มฝึกหัดกระต๊วงเสื่อ ในปี พ.ศ. 2526 เริ่มจากการสนใจในศิลปะการและเล่นแขนงนี้ จึงเข้าไปขอกระต๊วงเสื่อคณะเพชรพรสวรรค์และกระต๊วงเสื่อคณะหลวงปู่โชติเล่น เริ่มเล่นครั้งแรกในบทธเสื่อ จากนั้นก็ได้ฝึกตัวแสดงอื่น นอกจากการฝึกบทธแสดงแล้วนักแสดงทุกคนก็ต้องฝึกการเล่นเครื่องดนตรี เมื่อฝึกอยู่ได้ระยะหนึ่งจึงทำให้นายต้อยเกิดความชำนาญ ต่อมาทางคณะเพชรพรสวรรค์ และคณะหลวงปู่หลวงโชติ ได้กระจัดกระจายกันออกไปหมด ด้วยความชอบและสนใจการละเล่นกระต๊วงเสื่อจึงชักชวนเพื่อนออกมาตั้งคณะเป็นของตัวเอง ในปี พ.ศ. 2542 โดยแรกเริ่มใช้ชื่อคณะว่าลูกพ่อสุรน ในการฝึก กระต๊วงเสื่อนั้น ก็เป็นญาติพี่น้อง คนในชุมชนวัดตะโน และเด็กๆที่สนใจ เอามาฝึกหัดการเล่นกระต๊วงเสื่อ เพราะในตอนนั้นต้องการคนที่เสียสละเวลาและสามารถไปแสดง ในแต่ละปีก็ได้มีนักแสดงรุ่นใหม่เกิดขึ้นมาเรื่อย ๆ จึงทำให้นายต้อย ผันตัวมาเป็นนักดนตรีอย่างเต็มตัว และฝึกเด็กๆให้ขึ้นแสดงแทน

ภายหลังเมื่อนายต้อย อาสองค์ มีครอบครัว และมีบุตรทั้งหมด 3 คน จึงถ่ายทอดวิชาจากที่ตนเองเคยได้ศึกษา และสังเกตจากคณะอื่นๆมาถ่ายทอดให้กับบุตรของตัวเองคนแรก นายวิษณุ อาสองค์ ในปี พ.ศ. 2522 ซึ่งตอนนั้นนายวิษณุ อาสองค์มีความชื่นชอบทางด้านดนตรีมากกว่าการแสดงจึงได้ฝึกหัดเป็นนักดนตรีแทน ต่อมานายเมื่อนายวิศรุต อาสองค์ บุตรคนที่ 2 ได้มีความสนใจในการแสดง และเป็นคนที่มีความสามารถในการร้องเพลงจึงถูกฝึกให้เป็นตัวบ้องตัน และบุตรคนที่ 3 นายวิทวัส อาสองค์ ได้ถูกฝึกเป็นตัวเสื่อ ด้วยความที่บุตรของนายต้อยเกิดมาในคณะกระต๊วงเสื่อ จึงทำให้เห็นการละเล่นกระต๊วงเสื่อมาตั้งแต่เด็กและได้ซึมซับศิลปะการละเล่นกระต๊วงเสื่อจนอยู่ในสายเลือด

5.1.3.2 ประวัติการละเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว

นายวัลลภ นุชแพ่ง เกิดเมื่อ 20 มีนาคม ปีพ.ศ. 2529 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 20/382 ซอยกำนันแมน 13 แยก 12 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน เขตบางบอน จังหวัดกรุงเทพมหานคร เริ่มฝึกหัดกระต๊วแทงเสือจากความสนใจโดยได้เข้าไปเล่นอยู่กับกระต๊วแทงเสือคณะวัดสิงห์ และรับการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ในขณะที่อยู่ในคณะวัดสิงห์นายวัลลภได้จัดจำรูปแบบในการแสดง องค์ประกอบต่าง ๆ เมื่อเริ่มเกิดความชำนาญในการเล่นกระต๊วแทงเสือจึงมีความคิดที่อยากจะมาสรางคณะเป็นของตัวเอง นายวัลลภ จึงได้ไปทำงานของเทศบาลประมาณ 1 ปี เพื่อเก็บเงินซื้ออุปกรณ์ในการแสดงต่างๆจนครบ จากนั้นแม่ของนายวัลลภ ได้ไปขอหลวงพ่อก้าวซึ่งหลวงพ่อก้าวเป็นพระพุทธรูปที่ชาวคณะนับถือ เพื่อจะขอชื่อของท่านมาตั้งเป็นชื่อคณะของตัวเอง จึงได้ชื่อว่ากระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และมีคณะเป็นของตัวเองตอนอายุ 20 ปี

นายวัลลภ เป็นคนที่ไม่ถนัดในด้านการแสดงเท่าไร จึงได้ไปเชิญหลวงพี่เป้งที่วัดโพธิ์ทอง ซึ่งอยู่ในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร มาช่วยฝึกสอนและถ่ายทอดรูปแบบการละเล่นกระต๊วแทงเสือให้ ในตอนนั้นได้ถ่ายทอดให้กับเด็กนักเรียนวัดกำแพง วัดสิงห์ และเด็กในชุมชนกำนันแมน 13 จนเด็กมีความชำนาญและพร้อมที่จะออกแสดง

5.1.3.3 ประวัติการละเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอด

นายสมชาย ขำประนต เกิดเมื่อปี พ.ศ. 2517 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 141 ซอยเจริญนคร 65 ถนนเจริญนคร เขตธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนวัดดาวคะนอง ตอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้เข้าไปขอฝึกการเล่นดนตรีไทย กับอาจารย์ฉลอง ปานสวัสดิ์ และได้เลิกเล่นเพราะการฝึกดนตรีไทยจะต้องฝึกหลังเลิกเรียน เนื่องจากต้องตื่นไปเรียนเป็นประจำทุกวัน จึงทำให้มาโรงเรียนสาย หลังจากเลิกฝึกดนตรีไทยแล้ว นายสมชายได้สนใจการละเล่นกระต๊วแทงเสือ จึงได้เข้าไปขอฝึกพร้อมกับพี่ชายอีก 2 คน โดยได้เข้าไปฝึกกระต๊วแทงเสือกับปู่ทอดปู่สอนนายสมชายให้รำเป็นตัวบ้องตัน ตัวลูกและตัวนาง ในขณะนั้นนายสมชายได้เก็บเกี่ยวความรู้จากปู่ทอด ได้มาพอสมควร จนกระทั่งปู่ได้ย้ายที่อยู่ไปอยู่ที่ตลาดพลู จึงไม่มีใครฝึกกระต๊วแทงเสือให้ทั้งสามคนพี่น้อง เลยไปหาประสบการณ์ด้วยตัวเอง

เมื่อผมเรียนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 เมื่อปี 2528 ก็ได้ทราบข่าวว่าหลานของปู่ทอดตั้งวงคณะกระต๊วแทงเสือขึ้น และชักชวนให้นายสมชายเข้าไปร่วมเล่น ทั้งสามคนพี่น้องหาประสบการณ์จากการละเล่นกระต๊วแทงเสือ คณะของหลานปู่ ประมาณ 4-5 ปี ก็ได้ออกมาและตั้งคณะเป็นของตัวเอง เมื่อปี 2533 และใช้ชื่อว่ากระต๊วแทงเสือ คณะศิษย์ปู่ทอดและถ่ายทอดความรู้ให้กับบุตรชายของตนเอง คือนายอนุชา ขำประนต และนายอนุสรณ์ ขำประนต และศิษย์ที่สนใจในการเล่นกระต๊วแทงเสือด้วยความรักและศรัทธาในการแสดงนี้

5.1.4 กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และ คณะศิษย์ปู่ทอด

กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือของคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อก้าว และ คณะศิษย์ปู่ทอด ทั้ง 3 คณะ มีกลวิธีการเล่นที่คล้ายคลึงกันแต่มีลักษณะที่โดดเด่นต่างกันคือ

1) การโหมโรงและร้องบทไหว้ครู คณะขุนพลเจริญพร เริ่มต้นด้วยการบรรเลงดนตรี และ ส่งเสียงลูกคู่ของนักดนตรีเพื่อความสนุกสนาน เมื่อบรรเลงจบ นักดนตรีในวงจะเป็นคนร้องไหว้ครู โดยใช้การขับเสภาร้องไหว้ครู ที่ทางคณะแต่งขึ้นมา มีความหมายเกี่ยวกับการบูชาครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ชาวคณะนับถือเมื่อร้องจบดนตรีก็จะบรรเลงรำกลอง 3 ลา จึงเริ่มการแสดง

คณะศิษย์หลวงพ่อก้าวบรรเลงทำนองรำกลอง 3 ลา เพื่อเป็นการบอกว่าการแสดงกำลังจะ เริ่มขึ้น เมื่อจบการรำกลอง ในวงดนตรีจะร้องบทไหว้ครู ที่แต่งขึ้นมาเอง ซึ่งเป็นการอันเชิญ เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไหว้พระรัตนตรัย ไหว้บิดา มารดา ครูบาอาจารย์และระลึกถึงหลวงพ่อก้าวเพื่อ การแสดงนั้นเป็นไปด้วยดี เมื่อร้องไหว้ครูเสร็จหลังจบเพลงรำกลอง 3 ลา ทุกคนในวงดนตรีก็ช่วยกัน ร้อง อ้าว เฮ อ้าว เฮ จึงเริ่มการแสดงขึ้น

คณะศิษย์ปู่ทอด เริ่มต้นด้วยโหมโรงการบรรเลงดนตรี เมื่อบรรเลงเพลงโหมโรงเสร็จ จะรำ กลอง 3 ลา แล้วร้อง อ้าวเฮ อ้าวเฮ อ้าวเฮ แล้วถึงจะร้องไหว้ โดยครูนักดนตรีในวงจะเป็นคน ร้องไหว้ครู ที่ทางคณะแต่งขึ้นมาเอง เมื่อร้องไหว้ครูเสร็จหลังจบเพลงรำกลอง 3 ลา ทุกคนในวง ดนตรีก็ช่วยกันร้อง อ้าว เฮ อ้าว เฮ จึงเริ่มการแสดงขึ้น

2) การดำเนินเรื่อง คณะขุนพลเจริญพร เริ่มออกฉากแรกด้วย บ้องตัน นางแจ้ว เจ้าจุกและ เจ้าแกละ ออกมาร้องบทออกตัว โดยการใช้บทร้อง และการรำตีบทที่อ่อนช้อยสวยงาม ฉากที่ 2 จึงจะ เป็นการโชว์ลีลาของเสือ ทั้งการโชว์ตีลังกาในลักษณะต่าง ๆ พร้อมมีการแปรแถวในการโชว์การตีลังกา เพื่อเรียกความสนใจให้แก่ผู้ชม เมื่อเสือโชว์เสร็จแล้วบ้องตันจึงออกฉากที่ 3 ต่อไป ในฉากนี้จะมีการ ร้องและการรำเกี่ยวพาราตี ระหว่างตัวบ้องตันกับนางแจ้ว ซึ่งเป็นการโชว์ศิลปะการรำที่ประณีต สวยงาม ในฉากนี้จะมีเหตุการณ์เกิดขึ้น คือมีทหารมาส่งข่าว จึงต้องทำให้บ้องตันออกไปปราบเสือ ตัวละครบ้องตันของคณะขุนพลเจริญพร จะมีการร้องเพลงตอนออกฉากและตอนเข้าฉาก ฉากสุดท้าย เป็นการต่อสู้ระหว่างบ้องตันกับเสือ ฉากนี้จะโชว์ศิลปะการต่อสู้โดยเสือจะตีลังกา ม้วนหน้า และ ท่าทาง ต่าง ๆ โดยจะมีมุขตลกที่สอดแทรกมาในฉากนี้ด้วย เมื่อเสือดายหมดแล้ว ตัวละครจึงนั่งคุกเข่า ลงไหว้ผู้ชม เป็นการจบการแสดง

คณะศิษย์หลวงพ่อกว จะออกฉากแรกด้วยการโชว์ลีลาของเสือ ในลักษณะท่าตีสั่งกาและ ม้วนหน้าต่าง ๆ เพื่อเรียกความสนใจให้กับผู้ชม ฉากที่ 2 เป็นการออกของตัวละคร บ้องตัน นางแจ้ว เจ้าจุกและเจ้าแกละ เพื่อการร้องออกตัวของบ้องตัน โดยมีทหารส่งสารออกมาบอกข่าว ช่วงนี้จะเล่น มุกตลก เมื่อเจรจาเสร็จแล้ว จึงรำเข้าฉาก ฉากที่ 3 เป็นการโชว์กระบวนท่ารำและท่าต่อสู้ระหว่าง บ้องตันกับเสือ มีการใช้ท่าขึ้นลอยแบบการแสดงโขนมาใช้ในการแสดงเพื่อสร้างความสนใจให้กับผู้ชม ซึ่งเป็นกลวิธีการเล่นของคณะศิษย์หลวงพ่อกว เมื่อบ้องตันแทงเสือดายเรียบร้อย เสือกก็จะคลานเข้าฉากไป ส่วนบ้องตัน นางแจ้ว เจ้าจุกและเจ้าแกละ จะนั่งคุกเข่าลงและขอบคุณผู้ชม

คณะศิษย์ปู่ทอด จะออกฉากแรกด้วยการโชว์ลีลาของเสือ ในลักษณะท่าตีสั่งกา ม้วนหน้าต่าง ๆ และมีเจ้าจุก เจ้าแกละ มาพบเห็นเสือ จึงรีบกลับไปบอกบ้องตัน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ ในฉากนั้นเพื่อจะนำไปสู่ฉากต่อไปแต่ในขณะนั้นก็มีเจ้าจุกและเจ้าแกละออกมาบอกเรื่องราวที่ตน พบเห็นเสือในป่า หลีกจากบ้องตันออกตัว ฉากที่ 3 เป็นการโชว์กระบวนท่ารำและท่าต่อสู้ระหว่าง บ้องตันกับเสือ การโชว์การตีสั่งกาที่มีรูปแบบเฉพาะที่เรียกกันในคณะ แต่บางท่าอาจจะคล้ายคลึงกับ การตีสั่งกาในการแสดงโขน เมื่อบ้องตันแทงเสือดายเรียบร้อย เสือกก็จะคลานเข้าฉากไป ส่วนบ้องตัน นางแจ้ว เจ้าจุกและเจ้าแกละ จะนั่งคุกเข่าลงและขอบคุณผู้ชม

3) การลาโรงทั้ง 3 คณะจะเหมือนกัน คือดนตรีจะบรรเลงจังหวะเพลงที่เร็วขึ้นเรื่อย ๆ และ เมื่อบรรเลงจบคนในคณะก็จะกล่าวขอบคุณ ท่านเจ้าภาพ และผู้ชมที่มาเป็นกำลังใจให้ผู้แสดง

ลักษณะเด่นเหล่านี้เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละคณะซึ่ง คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อกว และคณะศิษย์ปู่ทอด มีลักษณะเฉพาะตน ทั้งรูปแบบและกลวิธีในการเล่น ซึ่งยังคงอนุรักษ์ อยู่ไว้ให้เห็นในปัจจุบัน และรักษาคุณค่าของวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมไว้และได้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยน บางอย่างให้เหมาะสมกับยุคสมัยก็เพื่อให้การละเล่นกระถั่วแทงเสือดำรงอยู่ได้อย่างเหมาะสมใน สังคมไทยยุคปัจจุบัน

5.1.5 การเปรียบเทียบเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ จังหวะและบทร้อง ในการเล่นกระตั่ว แทงเสือคณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์หลวงพ่อดาว และคณะศิษย์ปู่ทอด

5.1.5.1 การเปรียบเทียบเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การเล่นกระตั่วแทงเสือ

เครื่องแต่งกายของทั้ง 3 คณะ จะมีลักษณะที่คล้ายกันแต่จะมีที่มาจากต้นแบบเครื่องแต่งกายของนาฏศิลป์ไทย โขน ละคร หรือการแสดงพื้นบ้าน และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสม สวยงามตามแบบของคณะที่ต้องการ แต่สิ่งที่แตกต่างกันก็คือโดยคณะขุนพลเจริญพร จะมีเลียนแบบการนุ่งแบบโขนคือการนุ่งลักษณะกันแป้น คือการนุ่งคล้ายกับตัวโขนของลิงและยักษ์ โดยการยกจีบทั้งสองข้างขึ้น และอีก 2 คณะจะเป็นลักษณะการนุ่งแบบพื้นบ้านคือโจงกระเบน ซึ่งเป็นการแต่งกายของตัวบ๊องตัน แต่สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละคณะก็คือการสร้างสรรค์ประดิษฐ์ศีรษะ บ๊องตัน และเสือ จนกระทั่งประดิษฐ์อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเล่นกระตั่วแทงเสือ โดยจะเห็นถึงเอกลักษณ์ได้อย่างชัดเจน จนทำให้เป็นที่จดจำของผู้รับชม

5.1.5.2 การเปรียบเทียบจังหวะและบทร้องในการเล่นกระตั่วแทงเสือ

การใช้จังหวะเพลงของทั้ง 3 คณะเหมือนกัน ซึ่งจังหวะเพลงในบางจังหวะจะมีความคล้ายกับการแสดงมโนราห์ของทางภาคใต้ เนื่องด้วยจากการเล่นกระตั่วแทงเสือใช้เครื่องดนตรีของแบบทางใต้จึงมีจังหวะทำนองของการแสดงที่เหมือนกับภาคใต้ โดยจังหวะเพลงในการเล่นกระตั่วแทงเสือมี 5 จังหวะหลัก ที่ทั้ง 3 คณะใช้ได้แก่จังหวะเดิน, จังหวะ 2 ปะ 2 โทน, จังหวะตลุ่มบ๊องตัน, จังหวะร่วกลอง 3 ลา, จังหวะโทน ส่วนบทร้องสิ่งที่ใช้เหมือนกับก็คือบทร้องเพลงตลุ่มบ๊องตัน ซึ่งเป็นบทร้องที่ถือได้ว่า เป็นเอกลักษณ์ของการเล่นกระตั่วแทงเสือ จึงปรากฏบทร้องเพลงตลุ่มบ๊องตันทั้ง 3 คณะ อีกทั้งการสร้างสรรค์ของเจ้าของคณะที่แต่งบทร้องหรือนำบทร้อง เพิ่มเติมเพื่อมาประกอบการเล่น ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีสร้างสรรค์และเพื่อที่จะพัฒนาการเล่นให้มีความสนุกจนถึงการใช้ศิลปะวัฒนธรรมหลายแขนงมารวมอยู่ด้วยกันอย่างสมบูรณ์แบบ

5.1.6 อัตลักษณ์การเล่นกระตั่วแทงเสือของ คณะขุนพลเจริญพร คณะศิษย์ หลวงพ่อดาวและคณะศิษย์ปู่ทอด

5.1.6.1 อัตลักษณ์ของคณะขุนพลเจริญพร

1) บทบาทด้านการเล่น ได้แก่ ตัวละครบ๊องตัน ต้องเป็นผู้ที่ร้องเพลงได้ เจ้าบทเจ้ากลอน มีความรู้มกริม ตัวละครนางแจ้ว ต้องกล้าแสดงออก มีความตลก ตัวละครเจ้าจุก เจ้าแกละ มีความคล่องตัว ตัวละครเสือ ต้องมีความกล้าหาญ และอดทน

2) กลวิธีการเล่น ได้แก่ ทำรำสวยงาม การตีบทตามคำร้องแบบนาฏศิลป์ ใช้บทร้องที่ในสื่อสาร การแปรแถวในการโชว์ลีลาของเสือ

3) รูปแบบการละเล่น มีบทไหว้ครูที่แต่งขึ้นเอง เจริญตามความเข้าใจของตนเอง ดำเนินเรื่องตามขั้นตอน มีมุขตลกสอดแทรกในบางฉาก เพื่อความสนุกสนาน และมีเครื่องแต่งกายที่สวยงาม

5.1.6.2 อัตลักษณ์ของคณะศิษย์หลวงพ่อบุญ

1) บทบาทด้านการละเล่น ได้แก่ ตัวละครบ๊องต๋น ต้องเป็นผู้ที่ร้องเพลงได้อย่างไพเราะ มีความตลกที่จะกล่าเล่นมุขต่าง ๆ ตัวละครนางแจ้ว ต้องกล้าแสดงออก มีความตลก และห้าวหาญ ไม่ถือนื้อถื้อตัว ตัวละครเจ้าจุก เจ้าแกละ มีความว่องไว กล้าเจรจา ตัวละครเสือ ต้องมีความกล้าหาญ และต้องมีร่างกายที่แข็งแรง

2) กลวิธีการละเล่น ได้แก่ ทำรำสวยงาม การตีบทตามความเข้าใจของผู้แสดง ใช้บทเจรจาที่ในสื่อสารโดยไม่มีบทที่แต่งขึ้น เจริญตามจินตนาการ และในการโชว์ลีลาของเสือจะมีการขึ้นลอยของบ๊องต๋น

3) รูปแบบการละเล่น มีบทไหว้ครูที่แต่งขึ้นเอง ดำเนินเรื่องตามขั้นตอน มีมุขตลกสอดแทรกอยู่ตลอด เน้นความสนุกสนาน การต๊นตา ตื่นใจของผู้ชม และมีเครื่องแต่งกายที่สวยงาม

5.1.6.3 อัตลักษณ์ของคณะศิษย์ปู่ทอด

1) บทบาทด้านการละเล่น ได้แก่ ตัวละครบ๊องต๋น ต้องเป็นผู้ที่ร้องเพลงได้ มีความตลกอยู่ในตัวเอง ไม่ต้องรำได้สวยงามแต่ต้องกล้าแสดงออก ตัวละครนางแจ้ว ต้องคล่องแคล่ว กล้าแสดงออก และมีความตลก ตัวละครเจ้าจุก เจ้าแกละ มีน่ารักสมวัย และคล่องตัว ตัวละครเสือ ต้องมีร่างกายที่แข็งแรงและมีวินัย

2) กลวิธีการละเล่น ได้แก่ ทำรำที่เข้าใจง่าย เน้นใช้จังหวะการโยกตัวและยกไหล่ การตีบทตามความเข้าใจของผู้แสดง ใช้บทเจรจาที่ในสื่อสารโดยมีบทกำหนดอย่างชัดเจนที่แต่งขึ้นเอง และในการโชว์ลีลาของเสือจะมีการต๊นกาที่หลากหลายท่าทาง

3) รูปแบบการละเล่น มีบทไหว้ครูที่แต่งขึ้นเอง ดำเนินเรื่องตามขั้นตอน มีมุขตลกสอดแทรกอยู่ตลอด เน้นความสนุกสนาน การสื่อสารที่เข้าใจสำหรับผู้ชม และมีเครื่องแต่งกายที่สวยงาม

5.1.6.4 อัตลักษณ์ร่วมกันทั้ง 3 คณะ

- 1) การใช้ท่าเดินที่เป็นธรรมชาติเหมือนกันในการย้าเท้า ออกของตัวละคร
- 2) มีมุขตลกสอดแทรกเพื่อเพิ่มความสนุกสนานให้กับผู้ชมและมีการแสดงต๊นกาในท่าทางต่าง ๆ แต่ท่าที่ใช้เหมือนกันคือ ม้วนหน้าและต๊นกาหลัง
- 3) การแสดงความเคารพไม่ว่าจะก่อนการแสดงหรือหลังแสดงเสร็จก็ตาม และการไหว้ครูที่ทุกคนต้องร้องก่อนการแสดงจะเริ่มขึ้น

5.2 การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องกลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ มีผลอภิปราย ดังนี้

1) ประวัติความเป็นมา และบริบทฝั่งธนบุรี ซึ่งฝั่งธนบุรีถือว่าเป็นแหล่งที่รวบรวมศิลปวัฒนธรรมไว้มากมาย ล้วนแต่ทรงคุณค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอดเป็นอย่างยิ่ง เมืองธนบุรีถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกรุงเทพมหานคร ที่มีความเก่าแก่มีบุคคลที่มีชื่อเสียงระดับศิลปินแห่งชาติ อีกทั้งยังเป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมทั้งด้าน สถาปัตยกรรม จิตรกรรม หัตถกรรม ดนตรีและนาฏศิลป์ ตลอดจนศิลปะการแสดงและการละเล่น โดยเฉพาะศิลปะการแสดงย่านฝั่งธนบุรีนั้นก็เป็นที่กล่าวถึงไม่แพ้ศิลปกรรมแขนงอื่น ด้วยเหตุนี้ชุมชนฝั่งธนบุรีจึงร่วมกันที่จะสืบสานศิลปวัฒนธรรมของฝั่งธนบุรี ให้อยู่คู่ชาติไทยสืบไป

2) การเล่นกระตั่วแทงเสือ เป็นรากฐานหนึ่งที่มาจากการละเล่นของหลวง กระอั่วแทงควาย ได้ประยุกต์แปลงมาเป็นกระตั่วแทงเสือ อันเป็นการแสดงของคนไทยในภาคกลางที่มีมาแต่โบราณ เป็นศิลปะของชาวฝั่งธนบุรีที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ศิลปะดังกล่าวเป็นการประยุกต์ระหว่าง โขน ลิเก และมโนราห์ เข้าด้วยกัน เป็นการแสดงที่ให้ข้อคิดเรื่องความดีความชั่ว ในบทมีครบหมดทั้ง บ๊องตั่น นางแจ้ว เจ้าจุก เจ้าแกละ และเสือ การแสดงจะมีการละเล่นหยอกล้อ มีท่าล้อเลียนตลก้าเพื่อความบันเทิงด้วย โดยส่วนใหญ่จะเล่นในเทศกาลแห่งความสุขทั่วไป ถือเป็นศิลปะที่ยังอยู่คู่ฝั่งธนบุรีและยังพบเห็นในงานต่างๆอยู่เป็นประจำ ด้วยรูปแบบการแสดงที่มีความสนุกสนานการเข้าใจง่ายและตื่นเต้นในการแสดง ตลก้าของเสือและเป็นการละเล่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการละเล่นให้ทันต่อโลกปัจจุบันจึงทำให้การละเล่นกระตั่วแทงเสือยังเป็นที่นิยมในฝั่งธนบุรีอยู่ ทั้งคนในชุมชนร่วมกันเชิดชู ให้เห็นถึงความสำคัญของการเล่นกระตั่วแทงเสือให้เป็นสมบัติของชุมชนฝั่งธนบุรีตลอดไป

3) กลวิธีการเล่นกระตั่วแทงเสือ เป็นสิ่งที่เจ้าของคณะต้องสร้างสรรค์ และคอยฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญในการแสดง ซึ่งแต่ละคณะจะมีกลวิธีที่แตกต่างกันออกไปเพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้ชม แต่สิ่งที่ทุกคณะมีคือการเคารพครูอาจารย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คณะตนนับถือ จึงทำให้มีขนบธรรมเนียมประเพณีการไหว้ครูเกิดขึ้นสิ่งเหล่านี้เป็นการยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชาวคณะและครอบครัวของตนเอง อีกทั้งเป็นการฝึกความพร้อมเพรียง ความอดทน จะช่วยให้ผู้ฝึกเกิดวินัยและไม่ย่อท้อต่อการฝึกหัด ส่วนองค์ประกอบการเล่น เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์การเล่น เป็นสิ่งที่สร้างสีสันให้กับคณะกระตั่วแทงเสือ และสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ชม ได้เป็นอย่างดี ส่วนบทร้องและจังหวะทำนองดนตรี เป็นองค์ประกอบที่สำคัญเพราะการเล่นกระตั่วแทงเสือจะต้องออกลีลาทางท่าตามจังหวะดนตรี และบทร้องที่เป็นเอกลักษณ์ของการเล่นกระตั่วแทงเสือ คือบทร้องเพลงตลกบ๊องตั่น ถือว่าเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละคณะที่จะพลิกแพลงการเล่นของคณะให้มีจุดเด่น โดยไม่มีกำหนดแบบแผนการเล่น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

- 1) นำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิธีการเล่นกระต๊วแทงเสือที่มีวิวัฒนาการจากแบบเก่าจนถึงปัจจุบัน ในการรวบรวมเป็นองค์ความรู้
- 2) นำข้อค้นพบเป็นแนวทางในการอนุรักษ์การเล่นกระต๊วแทงเสือ ตามรูปแบบการเล่นกระต๊วแทงเสือออกฉาก ทั้งจารีต ขนบประเพณีเพื่อเป็นการสืบทอดศิลปะการเล่นกระต๊วแทงเสือต่อไป

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่าการเล่นกระต๊วแทงเสือมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาารูปแบบการเล่นตลอดเวลา อีกทั้งรูปแบบการเล่นกระต๊วแทงเสือออกฉากที่เป็นต้นแบบของการเล่นกระต๊วแทงเสือออกฉากในปัจจุบัน และยังไม่มีรูปแบบที่เป็นแบบแผนแน่นอน ซึ่งสามารถนำไปศึกษาและจัดทำเป็นองค์ความรู้ในรูปแบบงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์และอนุรักษ์ โดยมีศิลปินที่ยังคงอนุรักษ์ต้นแบบการเล่นกระต๊วแทงเสือออกฉากไว้อยู่ ได้แก่คณะ ท.ทวิศิลป์ ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของนายเถลิง ปี่เพระ (แ่ง) ที่เป็นต้นแบบของการเล่นกระต๊วแทงเสือออกฉากในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2544). **ธนบุรีศรีมหาสมุทร**. กรุงเทพฯ: ศุภสมาคมประชาชาติ.
- กรมพลศึกษา. (2557). **การละเล่นพื้นบ้านไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอส. ออฟเซ็ทกราฟฟิคดีไซน์.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2558). **วัฒนธรรมวิถีชีวิตและภูมิปัญญา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การส่งเสริมวัฒนธรรมผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). **ศิลปะการแสดง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การส่งเสริมวัฒนธรรมผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กรมศิลปากร. (2543). **ภูมิปัญญาไทยในงานศิลปถิ่นเมืองกรุง**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เกรียงไกร ชื่องสงแสง. (2560). กระอั่วแทงควาย กับ กระตั่วแทงเสือ ประวัติและพัฒนาการของการละเล่นโบราณ. **วารสารไทยศึกษา มหาลัษณหิตล**, 14(1), สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2563, จาก <http://www.thaistudiesjournal.org/2019/01/17>
- ฉันทนา เอี่ยมสกุล. (2550). **เบ็กร่อง**. คณะศิลปกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์. (2559, 15 พฤศจิกายน). กระอั่วแทงควาย. **ไทยโพสต์**, น. 5.
- ฐิติกร สังข์แก้ว และ อรรถสิทธิ์ พานแก้ว. (2559). **โชว์เล่นกระตั่วแทงเสือ**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทรงศิริ สาประเสริฐ. (2542). **ลักษณะการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- นิคม ชมพูลง. (2548). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้**. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- นิตี เอียวศรีวงศ์. (2536). **การศึกษาของชาตอกับภูมิปัญญาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- นิติภัทร บาลศรี. (2555). **ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชุมชนในเขตฝั่งธนบุรี**. กรุงเทพฯ: มหาลัษณราชภัฏธนบุรี.
- ผะอบ โพษะกฤษณะ. (2520). **วรรณกรรมประกอบการเล่นหนังใหญ่ วัดขนอนจังหวัดราชบุรี**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- ไพบุลย์ อมรประภา. (2551). **ประวัติความเป็นมาประติมากรรมกระตั่วแทงเสือ หรือ เปเปอร์มาเช่**. พิษณุโลก: กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ.
- มนตรี นาคอ่อน. (2556). **หลักสูตรพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ ด้านอาชีพและคุณภาพชีวิตวิชาการเล่นกระตั่วแทงเสือลูกบ้านหอม**. สมุทรสาคร: วิทยาลัยชุมชนสมุทรสาคร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2553). **มหรสพหลวง**. กรุงเทพฯ: สำนักบรรณสารสนเทศ.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วรรณโชค ไชยสะอาด. (2557, 21 พฤศจิกายน). กระตั่วแทงเสือการเล่นที่ถูกปลุกโดยนายกาและกลุ่มดาวดิน. **มติชน**, น. 2.
- ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม. (2554). **กระตั่วแทงเสือด่าบลปากจั่น**. พระนครศรีอยุธยา: กระทรวงวัฒนธรรม.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2558). **หนังสือเก่าชาวสยาม**. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2540). **คู่มือแนวทางการจัดตั้งและดำเนินงานสภาวัฒนธรรมจังหวัด**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2544). **พัฒนาการคุณภาพนักเรียนประถมศึกษาและแนวทางการประเมิน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร. (2551). **การแสดงกระตั่วแทงเสือคณะไพศาลศิลป์ ศิษย์วัดสิงห์**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดทำแผนที่แหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นมีชีวิต.
- สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (2553). **กระตั่วแทงเสือศิษย์วัดสิงห์ ร่วมเสวนา เรื่องกระตั่วแทงเสือ**. กรุงเทพฯ: โอเคเนชั่น.
- สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (2548). **กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมและคุณค่าการเล่นกระตั่วแทงเสือในชุมชน วัดสังข์กระจาย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา. (2529). **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้**. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน. (2558). **การเล่นกระอั่วแทงควาย**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สิทธิชัย นครวิสัย. (2557, 21 พฤศจิกายน). ถอดรหัสกระตั่วแทงเสือ. **คมชัดลึก**, น. 2.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2558, 7 กรกฎาคม). **แทงควายกลายเป็นแทงเสือ**. **มติชน**, น. 17.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- อธิวัฒน์ เปลี่ยนใจ. (2557). โครงการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์การเล่นพื้นบ้านกระต๊วงเสื่อ.
ปทุมธานี: คณะศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อนงค์ศิริ วิชาลัย. (2552). เอกสารคำสอนรายวิชาแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น,
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- อนุমানราชชน พระยา. (2510). ฟื้นความหลัง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศึกษาสยาม.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2540). ภูมิปัญญาสี่ภาค วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย.
กรุงเทพฯ: โครงการกิตติเมธี.
- อัศวิทย์ เรืองรอง. (2548). กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมและคุณค่าของการเล่น กระต๊วงเสื่อ
ในชุมชนวัดสังข์กระจาย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

บุคลากรกรม

- ตั๋ย อาตองค์. หัวหน้าคณะกรรมการตั้งแห่งเสื่อขุนพลเจริญพร. (ผู้ให้สัมภาษณ์) อธิระ ทิศาภาคย์ (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 5 ตุลาคม 2562.
- เถลิง ปี่เพราละ. เจ้าของคณะกรรมการตั้งแห่งเสื่อออกฉาก. (ผู้ให้สัมภาษณ์) อธิระ ทิศาภาคย์ (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 23 พฤษภาคม 2562.
- ธวัชชัย อ่อนสุนทร. นักดนตรีคณะ ท. ทวีศิลป์. (ผู้ให้สัมภาษณ์) อธิระ ทิศาภาคย์ (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 23 พฤษภาคม 2562.
- ธีรภัทร์ ทองน่ม. นักแสดงกระตั้งแห่งเสื่อ คณะศิษย์วัดแก้วไพฑูรย์. (ผู้ให้สัมภาษณ์) อธิระ ทิศาภาคย์ (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 15 สิงหาคม 2562.
- วัลลภ นุชแฝง. หัวหน้าคณะกรรมการตั้งแห่งเสื่อ ศิษย์หลวงพ่อขาว. (ผู้ให้สัมภาษณ์) อธิระ ทิศาภาคย์ (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 30 เมษายน 2562.
- วิชญ์ อาตองค์. นักดนตรีคณะขุนพลเจริญพร. (ผู้ให้สัมภาษณ์) อธิระ ทิศาภาคย์ (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 25 เมษายน 2562.
- ไพศาล สุวรรณชัย. นักแสดงกระตั้งแห่งเสื่อ คณะศิษย์วัดสิงห์. (ผู้ให้สัมภาษณ์) อธิระ ทิศาภาคย์ (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 30 พฤษภาคม 2562.
- ยุทธนา ขอเจริญ. นักแสดงกระตั้งแห่งเสื่อ คณะศิษย์วัดนางชี. (ผู้ให้สัมภาษณ์) อธิระ ทิศาภาคย์ (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 20 มิถุนายน 2562.
- สมชาย ขำประณต. หัวหน้าคณะกรรมการตั้งแห่งเสื่อ ศิษย์ปู่ทอด. (ผู้ให้สัมภาษณ์) อธิระ ทิศาภาคย์ (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 21 มกราคม 2562.
- สังวาล นุชถาวร. นักแสดงกระตั้งแห่งเสื่อ คณะศิษย์ปู่ทับ. (ผู้ให้สัมภาษณ์) อธิระ ทิศาภาคย์ (ผู้สัมภาษณ์) เมื่อ 8 มิถุนายน 2562.

ภาพที่ 34 การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลคณะกรรมการตัวแทนเสื้อขุนพลเจริญพร และประเด็นที่เกี่ยวข้องจากนายต๋อย อาสองค์ หัวหน้าคณะกรรมการตัวแทนเสื้อขุนพลเจริญพร
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 35 การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลคณะกรรมการตัวแทนเสื้อศิษย์หลวงพ่อขาว และประเด็นที่เกี่ยวข้องจากนายศรายุทธ นุชแพง นักดนตรีคณะกรรมการตัวแทนเสื้อศิษย์หลวงพ่อขาว
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 36 การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลคณะกรรมการตัวแทนเสื้อสีเขียวปู้ทอด และประเด็นที่เกี่ยวข้องจากนายสมชาย ขำประณต หัวหน้าคณะกรรมการตัวแทนเสื้อสีเขียวปู้ทอด

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 37 การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลผู้เชี่ยวชาญด้านการแสดงกระต๊วแทนเสื้อออกฉาก และประเด็นที่เกี่ยวข้องจากนายเถลิง ปิ่เพราะ (แ่ง) หัวหน้าคณะกรรมการตัวแทนเสื้อ ท. ทวีศิลป์

ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 38 การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลผู้แสดงคณะกระต๊วงเสือ ท. ทวีศิลป์
และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนายเถลิง ปี่เพราะ (แ่ง) หัวหน้าคณะกระต๊วงเสือ ท. ทวีศิลป์
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 39 การสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลผู้แสดงคณะกระต๊วงเสือขุนพลเจริญพร
และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคณะขุนพลเจริญพร
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 40 การนำเสนอเค้าโครงสอบวิทยานิพนธ์ 3 บท โดยมีคณะกรรมการทั้ง 5 ท่าน
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 41 การนำเสนอการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ โดยมีคณะกรรมการทั้ง 5 ท่าน
ที่มา : ผู้วิจัย

โครงการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีการไหว้พระธาตุเมืองไทย วัฒนธรรมอาเซียน

โครงการสืบสานวัฒนธรรม “ประเพณีการไหว้พระธาตุเมืองไทย วัฒนธรรมอาเซียน” เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติในโอกาสมหามงคล เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ 70 ปี 9 มิถุนายน 2559 สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ได้เห็นความสำคัญและถือเป็นนโยบายของประเทศได้นำมาเน้นความรู้ความเข้าใจให้กับเยาวชนและบุคคลทั่วไป ได้มีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น เกี่ยวกับอาเซียน ทั้งนี้สำนักศิลปะและวัฒนธรรมได้เห็นความสำคัญ และเล็งเห็นความสำคัญของอาเซียน โดยเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมไทยในอาเซียน จึงได้จัดกิจกรรมประเพณีการไหว้พระธาตุเมืองไทยขึ้น เพื่อเป็นการสนับสนุนและบูรณาการด้านการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่จัดขึ้น และเพื่อเป็นการรักษาวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของฝั่งธนบุรีให้เป็นมรดกของอาเซียนให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเตรียมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในด้านของศิลปวัฒนธรรม
2. เพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติในโอกาสมหามงคล เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ 70 ปี 9 มิถุนายน 2559
3. เพื่อให้เยาวชนและบุคคลทั่วไปตระหนักถึงความสำคัญในด้านวัฒนธรรมอาเซียน
4. เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมในรูปแบบของอาเซียนมรดกไทย
5. เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ระยะเวลาในการดำเนินงาน

30 – 31 มกราคม 2559

สถานที่

ณ ลานพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (วงเวียนใหญ่) เขตธนบุรี

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เยาวชนและบุคคลทั่วไปตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมของชาติเพื่อเผยแพร่สู่ประชาคมอาเซียน
2. เยาวชนและบุคคลทั่วไปได้รับทราบถึงวัฒนธรรมประจำชาติของไทยในชุมชนธนบุรีเพื่อให้เป็นมรดกกลุ่มประเทศอาเซียน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ใบให้คะแนน การประกวดกระต๊วแทงเสือ

วันเสาร์ ที่ 30 มกราคม 2559

ณ ลานพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (วงเวียนใหญ่) เขตธนบุรี

เครื่องแต่ง กาย 20 คะแนน	การอนุรักษ์ ประเพณี ของการ แสดงดั้งเดิม 20 คะแนน	ดนตรี ประกอบ 20 คะแนน	การรักษา เวลา 20 คะแนน	ความสามารถ พิเศษ ในการแสดง เทคนิคการ แสดง 20 คะแนน	รวม

ลงชื่อ .....กรรมการผู้ตัดสินประกวด

(.....)

ใบให้คะแนน การประกวดกระต๊วแทงเสือ

วันอาทิตย์ ที่ 31 มกราคม 2559

ณ ลานพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (วงเวียนใหญ่) เขตธนบุรี

					รวม
เครื่องแต่ง กาย 20 คะแนน	การอนุรักษ์ ประเพณีของ การแสดง ดั้งเดิม 20 คะแนน	ดนตรี ประกอบ 20 คะแนน	การรักษาเวลา 20 คะแนน	ความสามารถ พิเศษ ในการแสดง เทคนิคการ แสดง 20 คะแนน	

ลงชื่อ .....กรรมการผู้ตัดสินประกวด

(.....)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นายอชิระ ทิศาภาคย์
วันเดือนปีเกิด	29 พฤศจิกายน 2535
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลเสนา พระนครศรีอยุธยา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	42/1 หมู่ 3 ตำบลปลายกลัด อำเภอบางซ้าย พระนครศรีอยุธยา 13270
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2548	ประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัดทางหลวง
พ.ศ. 2551	ประกาศนียบัตรระดับนาฏศิลป์ขั้นต้น จากวิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี
พ.ศ. 2554	ประกาศนียบัตรระดับนาฏศิลป์ชั้นกลาง จากวิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี
พ.ศ. 2559	ปริญญาตรีศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทยศึกษา จากสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี